

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.

A' Hazai 's Külföldi

T u d ó s í t á s o k h o z

Toldalékúl írta, 's kiadta

Kulcsár István.

v. 1. 8 2 7.

Első Féllesztendőre.

P e s t e n,

Petrócai Trattner Mátyás' betüivel.

304298

MAGY. TUL. JÁR.
KÖNYVTÁRA

438/909.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(1 .)

Tudós Cassandra.

Több ízben tették már azon észrevételt, hogy a' tudós fejérmépek közönségesen nem a' legszebbek szoktak lenni. Menyire igaz ezen észrevétel, nem akarjuk vitatni; de, ha az úgy volna, ama híres Fidelis Cassandrát a' legritkább tünemények közé kellene számlálni. Ez 1465-ik esztendőben Velenczében született, Vicenzába Marpello Marco Orvoshoz ment férjhez, ennek halálán túl élt, és 1567-ben, életének 102-ik esztendejében halt meg. A' maga idejében a' tudósság tsudájának tartatott; nem tsak Olasz-országnak az akkori Literátorai, hanem a' Koronás Fejedelmeknél is: II-ik Julius, és X-ik Leo Pápák, XII-ik Lajos Francia Király, Ferdinand Aragoniai Király, és sok más Fejedelmek hódoltak az ő lelki jelességeinek, 's minden alkalmatossággal őtet megkülömböztették. Ő Paduában a' Philosophiának Doctornéja

lett, nyilván való vetélkedést tartott, disputált a' legtudósabb Férjfiakkal; olly beszédeket tartott, mint egy asszonyi Cicero; a' Theologiában, és Historiában éppen olly jártas volt, mint az ékesen - szóllás' mesterségében; beszélt, olvasott, értett Görögül; a' Deák Poesisban pedig valóságos tsuda volt, a' levél-írásban nem volt párja. — És valamint Olasz - ország' legtudósabb Asszonyának lehetett tartani, úgy a' maga idejében a' legszebb Asszonyok közé tartozott, kik valaha ezen félszigetben éltek.

Az arany-fa.

Azon sok szép Kastélyok, és mulatóházak között Brenta felől, mellyeket hajdan a' Velencei Nemesek építettek, vagon Grimáni háza is, melly „az aranyfához” nevet visel (al Albero d'oro). Erről illy történetet beszélnek: — Egyik Grimáni ősei közül olly nagy hajlandósággal birt a' játékra, hogy egykor minden vagyonát, végre fekvő jószágait is elveszteni egész a' mezei házáig. Hogy birtokait ismét vissza nyerje, végre mezei házáat is feltette a' játékra, de tsak egyetlen egy fát a' kertben kivett belőle, mellyet különösen kedvelt. De, ó szerentsétlenség! a' mezei házáat is elveszté: kétségbe - esvén végre azon fát is a' játékra tevé. Ekkor meg

fordúla a' szerentse , 's ő nyert ; tovább teve, és az elvesztett mezei házat vissza nyéré. Ezen szerentsés történet óta ezen Majorháznak A r a n y - f a név adatott.

Historiai Rajzolat a' Mexikói Státusok³ egyesületéről.

Ezen Státusok a' Spanyol uralkodás alatt Új Spanyol Ország' neve alatt voltak isméretesek, mellyeket különös Vice-Király igazgatott. Ezen egyesület mostanság 15. szabad, és független Országokból áll, oda értvén éjszokról fekvő független Indusok' tartományait is. Az egyesületnek kiterjedése az éjszaki szélességnek $15^{\circ} 53'$ és $38^{\circ} 10'$ között, Grenvichtől számlálván, a' hosszáságnak 87° és 127° között fekszik. Ezen kiterjedés 77,690 \square mértföldet foglal magában, és lakosinak száma 7 milliomra megyen.

Solis, és Pinzon Spanyol tengeri utazók legelőször 1508-ik esztendőben Yukatant földözték fel, 1518-ban pedig Grijalva Új-Spanyol Országának keleti partjait találta fel. Ezen feltalálásnak további terjesztésére, és használására Fernando Cortez 1519-ben Kubából tsekély hadi erővel szállott ki ott, hol most Vera-Cruz vagyon, és hódítását kemény viadalokkal folytatván, hatalma alá vetette Mexikó fő várost, mellyet akkor Tenoktitlanak nevezének, innen nem sokára 1521-

ben az egész Országot elfoglalta. Későbbben 1534-ben ezen bátor Vitéz Új-Kaliforniát feltalálta.

Mexikót 1540-iktől fogva Vice-Királyok igazgatták, kik rendszerént minden ötödik esztendőben változtak. Ezen idő alatt a' kereskedésnek monopoliumai, 's másokat terhesen nyomó privilegiumai meggátolták a' Spanyol Országló-széket, hogy ezen tsudálatos gazdagságú gyarmatát egész mértékben nem használhatta; de a' mellett mégis legalább bírta, és némelly gyümölcseit szedte mind addig, míg az Anya-ország Napoleon által meg nem hódíttatott, és ez által a' Koloniákra is a' fellázzadás ki nem terjedett. Ugyanis 1810-ikben Sept. 15-ikén bizonyos Hidalgo nevű Pap Doloresben Guanaxuato tartományban némelly békételeneket magához tsatolván, nem sokára számos tsoportot gyűjtött össze, mellynek sem elégséges fegyvere nem vala, sem fenytéket nem tarta. Ezen tsoport leginkább Kreolokból, és Indusokból állott, kiknek vezérét, Hidalgót, a' Papság az Egyházból kiátkozta; azután Vanegas Vice-Király 1811-ikben Mart. 21-ikén az ő seregét megverte, magát elfogta, és megölette. Hidalgónak következői szinte tsekély erővel bírván, és minden idegen segedelem nélkül lévén, hasonló sorsra jutottak; így Moralez 1815-ikben Oct. 10-ikén öletett meg; Mina pedig 1817. Dec. 11-ikén. Apodaka Vice-Királynak utóbb nagy hadi ereje érkeztén, ő erős elszánással foly-

tatá a' támadásnak elnyomását, magok pedig a' támadók egymás közt visszázkodván, és mindenben szükségét szenvedvén, nem juthattak arra, hogy a' fő várost elfoglalhatnák, és noha már Új-Mexikóig, és Akapulcóig elterjedett a' lázzadás, mégis meggátolta a' fő város elfoglalásától, és a' zenebonáskodókat elnyomta. De nem volt illy szerentsés Odonóju, a' ki Apodakát a' Vice-Királyságban felváltotta; mert éppen az ő eljövele előtt 1821-ben új lázzadás támadott, és olly hathatósan kiterjedt, hogy már 1823-ikban Dec. 16. a' támadók Mexikóban öszvegyülvén, ezen egykori Spanyol Koloniának az Anya-országtól való függetlenségét, és szabad Státusokká való képzetét kihirdették, olly országzás formáját fogadván el, melly szerint az Éjszak-Amerikai Státusok' igazgattatnak, kivévén egyedül a' vallásbeli szabadságot.

Fóczion' Fontos mondási.

Leosthenes háborúba kevervén a' várost, a' szabadság nevével fényes reménysegekre, és az Uralkodás vágyására buzdította szavaival. Ennek beszédjét a' Cziprusfákhoz hasonlítja Fóczion, a' mellyek igen szép növésűek, és magossak; de gyümöltstelenek. Midőn a' háború kezdetének szerentsés következései kezdének lenni, kérdezték, hogy szereti-é azokat úgy lenni,

a' mint már vannak? ezeket, mint tetteket, felele, amazokat pedig (gyümölcsöknek a' Maczedonok barátságát értvén) mint Hazá javát inkább tárgyazó dolgokat, mint állandóbbakat, kívánná Hazájának. — Athenáshoz a' Maczedónok közelítvén a' tenger partokat pusztíták, a' mire minden rendű, és korú lakosok kirendeltettek, a' kik közül sokan Fócziót vevék körül, és néki egy kimutatott dombot elfoglalni, és a' seregeket oda rendelni javasolák. A' mire felszállalt, o! Hercules! be sok Vezéreket látok itten, katonát pedig nem. Erre neki vágott a' Maczedonok soraiba, és azokat vezérlő Nicionnal együtt semmivé tette. — Kevés idő múlva az Athenásbeliek meggyőzöttetének, és azonnal Maczedoni seregeket kéntelenek voltak Antipátértől elfogadni. —

(Bérekesztése következik). —

Rejtett szó:

Fejtsd meg Földi! hogy mi légyen:
 Szemünk teszi elejét;
 Ha hazudsz, sokszor a' szégyen
 Megpirítja a' végét:
 Azt mondják, hogy az egésznek
 Leve használ bolond észnek.

Jegyzet: Az 52-dik Számbeli Mese:
 Hó.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 7.

(2.)

M u l a n d ó s á g.

Múlik idő, 's egygyütt vele mulnak régi
szokások,
'S századokon túl már tsak neve 's híre
marad.
Tudni előbbi időt Böltsnek szükséges;
azokból,
Mik voltak, könnyebb hozni jövőre okot.

3. Felelet a' Kún kérdésre.

A' Hazai 's Külföldi Tudósítások (48.)
Pesten. Szerdán. Karátsony Hava 15-dik
napján, 1826-dikban, költ Újság-levélhez
ragasztatott Hasznos Mulatságokban, a'
Kún kérdés alatt lévő Értekezésben, ezeket
olvassuk: — Oláh Miklós Érsek, azon mun-
kájában, mellyet illy nevezet alatt adott
ki: „Hungaria et Attila” azt írja: A' Kú-
nok a' bevitetett borokon kívül élnek még

bizonyos itallal is, melyet ők Bózának neveznek. — Azért — érdemesnek tartottuk, nyilván e' kérdést feltenni: Fenn van-e még a' Kúnoknál a' Bóza ital? Ha nintsen, van-e valamelly nyoma, hogy miből készítették, 's mi módoñ lehetne azt még most is készíteni? — Kérjük azért Nemzetünknek velünk lakó nevezetes ágát, hogy bennünket tudósítani ne terheltessek: „Van-e nyoma, vagy legalább híre a' Kúnok között a' Bóza italnak, 's ha vagyon, ezt miből, és miképp készítették??

Ezen felszólításra a' következőket közlöm:

A' Bóza italnak nyoma és emlékezete Erdélyben ('s talám Magyar-országon is) megvólt 1708-dik esztendőben. Mert ezt a' szót, Bóza, Parizpapai Ferencz a' „*Dictionary Hungarico Latinum*” nevezetű szótárjának 23-dik lapján illetén képen jegyzifel: Bóza - Parabia.

De mit teszen Parabia?

Caelius lib, 4. cap. 26. így szól: Hecataeus in Europae periodo, autor est; Pacones ex ordeo brytum haurire, ac ex milio et conyza Parabiam. Lásd, Ludovici Caelii Rhodogini *Lectionum antiquarum*. Lib. XVI. Basileae. 1517.

Ezek szerént lássuk most:

Ki vólt Hecataeus, a' ki itt a' Parabiáról, vagy Bózáról ír? — Hecataeus Ab-

derai fi vólt, a' Nagy Sándor Udvarában neveltetétek, a' kinél ő annakutánna, és idő jártával majdan Ptolemaeus Laginál szolgált. Eusebius őt Philosophusnak, és Suidas Criticusnak 's Grammaticusnak, nevezi. Ő a' Zsidók történeteken kívül, a' mellyet Philo is felhoz, az Egyptomiaknak historiájokat is írta, a' mellyről Diodorus Siculus emlékezik. Kétségkívül ő ugyan az, a' kinek az Egyptomiaknak bölcsességekről való értekezését Diogenes Laërtius említi. Aelianus, az Apollonius scholiastese (magyarázója) és Stephanus Bizantynus, néki a' Hyperboreusok historiájokat is tulajdonítja. Vossius Graec. l. 1. c. 10. — Hecataeus tehát Görög születésű, és neveltetésű férjfi vólt, a' ki a' Parabiáról, vagy Bózáról ír.

De hát a' Paeonok (Paeones) kik vóltak? Plinius lib. 4. c. 10. ezt írja: „Paeones populi Macedoniae, quorum regio Paeonia, in Mysiae Superioris confinio, — Inter belicosissimos habiti sunt”. És így a' Paeonok is Görögök vóltak, és laktak, Macedoniának a' szélén, Felső Mysiana k(vagy Moesiának, vagy a' mai Serviának) a' határánál. Ugyan is Mysia, vagy Moesia mind egy. Lásd Plin. lib. 3. c. 26. „Moesia, v. Mysia, *μοισία*, regio Europae, pars Illyrici Orientalis, ampla, ab oriente in occidentem extensa, inter Macedoniam, et Thraciam ad Meridiem, a qua Haemo monte divididitur, et Daciam (hodiernam Transilvaniam) ad

Septemtrionem, a qua separatur Danubio fluvio. In ea sunt Dardani, Moesi, et Triballi, pontoque contermini Scythae (hi fuere sine dubio Cuman). Ezek szerint a' Paeon Görögök, második szomszédjaik, voltak a' Kúnoknak.

Azt írja továbbá Hecataeus, hogy a' Paeonok az árpából brytumot, vagy sert, a' miliumból és conyzából pedig parabiát, vagy bózát készítettek, és ittak. Össze hasonlítja tehát Hecataeus a' sert a' bózával. Úgy de tudjuk, hogy a' sert az árpából élesztés, vagy kiforrás, azután főzés által készítik. Méltán lehet tehát úgy gondolkozni, az összehasonlítás törvénye szerint, hogy a' parabiát, vagy bózát is a' miliumból és conyzából először kiforrás, azután kifőzés által készítették.

Meg kell pedig itt jegyezni azt is, hogy Caelius a' felhozott helyen a' régieknek részegítő, vagy szelletes (spirituosus) italokat számlálja elő, és ezen alkalmatossággal említi a' brytumot, vagy sert, és a' parabiát, vagy bózát. Ebből következik, hogy valamint a' ser, úgy a' bóza is részegítő, vagy szelletes főtt (crematus) ital vala; és már ebből is világos, hogy előre való kiforrás által készítették a' kifőzetésre a' miliumot, és conyzát, hogy bóza legyen belőle. Mert a' forrásban készül az alcohol, vagy az a' szellet (spiritus), a' melly a' borban, serben, és mindennemű pálinkában részegítő tulajdonsággal bír; és épen ezen

az okon szokták a' mustot, az árpából csinált keveréket, a' szilvát, baraszkot, cseresznyét, búzából, rozsból, készült keverékeket először kiforratni, hogy belőlök szelletes ital legyen.

Végre azt írja Hecataeus, hogy a' parabiát vagy bózát Milium, és cönnya növényekből készítik a' Paeon Görögök.

A' Milium, Köles; a' mellyet ma Linné szerint Panicum miliaceum névvel neveznek. Ezt még Plinius is Milium névvel nevezi. Lásd, Plin. lib. 28. cap. 20. „Milio Campania gaudet, praecipue pultemque candidam ex eo facit”. Columella hasonlóképen Miliumnak nevezi a' Kölest. Lásd, Colum. 2, 9, 19. „Mili comae granum complexae, fimbriato capillo, curvantur. — Ex milio panis”. Világos tehát csak ezekből is eléggé, hogy régenten is, és a' Hecataeus idejében is, a' vólt a' Milium, a' mit mi ma Kölesnek nevezünk. Meg kell pedig jegyezni, hogy Columella a' felhozott helyen azt írja, hogy a' Miliumból, vagy Kölesből kenyeret is szoktak vala sütni. Tehát azt először bizonyosan megőrlötték, 's azután megkelették. Úgy de a' megőrlötetett búzából, rozsból, árpából, mind kenyeret sütni, mind pálinkát, mind sert főzni lehet. Lehetett tehát ilyenképen a' Kölessel is bánni, és belőle mind kenyeret, mind Bózát készíteni, 's ezen az úton vólt a' Köles valóságos olyan fundamentoma a' Bózának, mint a' millyen

fundamentoma ma a' búza, rozs, árpa, a' sernek és a' pálinkának. De a' legvilágosabb erősség erre a' dologra az, hogy a' legújabb útasok tanúbizonyságok szerint, a' Tatárok most is igen erős pálinkát főznek a' Kölesből.

De hát a' Conyza micsoda? és mi végre tétetik a' Köleshez a' Bóza készítéskor?

A' Conyza, egy növény, mellynek a' Magyar provincialis, vagy köznépi, nevei ezek: száraz-fű, szű-fű, balha-fű, balha-halál, szurok-fű, ebszem. Linné nevezi, a' Conyzának ezt a' szóban lévő speciesét, Conyza asteroides névvel; és azt írja erről a' Materia Medicájában, hogy az a' vérhasban, és rühben hasznos. Ez a' fű tehát hevítő, izgató, tüzesítő erővel bír. Németül; Dürrwurz, Ruhrkraut, — Francziául; Herbe de puces, — Olaszul; Conyza, Pulicaria, ennek a' fűnek a' neve. Plinius idejében is ugyan ezt a' fűvet hívták Conyzának. Lásd Plin. lib. 21. cap. 9, 10. Conyza, herba, alias cumilago; item pulicaria et cimicaria, a pulicibus et cimicibus necandis. Minthogy tehát a' Conyzát a' tapasztalásból származott ismeret szerint Pulicariának, és Cimicariának, nevezték régenten, és úgy nevezik még ma is, hogy ennek a' fűnek repülő fűszerszámos, és bódító ereje van: látni való, hogy ezt a' növedéket a' Bóza főzésben úgy alkalmaztatták, mint pótolékot (additamentumot), a' mi a' Bóza szelletes völtának izgató, he-

vító, bódító erejét szaporítsa; épen úgy, mint ma a' ser-nevelőkben a' ser-főzők komlót szoktak az árpa léhez tenni, midőn sert készítenek. A' ki a' Conyzáról Magyarúl akar olvasni, keresse fel a': „Csapó József Orvos Doctor Új Fűves és Virágos Magyar kertjének” 248-dik lapját. Ez az Úr a' többek közt azt is írja, hogy Debreczen körül, a' nedves, és lapályos földeken, Conyza elég terem, 's a' t. Hihető is ez. Mert ez a' fű a' nedves helyeket szereti.

Vizsgáljuk meg végtére, hol vette magát a' Magyar Bóza nevezet?

Feljebb már megmutattam, hogy a' Parabia, vagy Bóza Görög Nemzetnek, a' Paeonoknak, az italjok vala, és erről bennünket ugyan Görög tudós, t. i. Hecataeus tudósít. Innét is már előre gyanítani lehet, hogy a' Magyar Bóza nevezet is, Görög eredetű lehet.

De úgy is van a' dolog valósággal is. Mert Görögül a' Bóza: *παράβια* (parabía) *αε η'*: Genus potionis ex milio et conyza. Lásd, Conradi Gesneri Lexicon Graeco Latinum. Basileae 1560. Ez a' szó össze van tétetve, ezekből: *παρά* (pará), rá, igen, nagyon; és *βία* (bía), erő. És így *παράβια* (parabía) annyit tesz, mint: erőre való, nagy-erő, igen nagy erő. Igen erős szelletes italnak kellett tehát lenni a' Bózának, hogy azt ilyen névvel nevezték a' Görögök. Továbbá, ettől a' szótól *βία* (bía), deriváltatik ez a' verbum: *βιάζω* (biázó):

Cogo, urgeo, vi ago, opprimo. Conr. Gesner. Lexic. Vim affero. Schrev. Violenter ago. Scap. Lexic. Már ezt a' szót, βιάζω (biázó) metathesissel, vagy általtétellel, vagy Görögösen szólván, ὑγερων πρότερον (hüszteron próteron) az az, az elsőbet utólsóbbá való tétel által így fordították meg: βωζία (bózia). Ebből akár a' Görögöknek, akár más szomszéd Nemzeteknek megrövidítéseik (contractiójok) által let, βωζᾶ (bóza) vagy a' Magyar, Bóza, nevezet. És ímé, a' Bóza, szó eredete világos.

(Bérekesztése következik.)

Rejtett szó:

Része malomnak egész, teszi Pór feje véve
vigadva,
Láb nélkül hajdan Magyarok Nádorja kegyetlen.
Ladányi.

Jegyzet: Az 1-dik Számbeli Rejtett szó: Hunyor.

Hasznos
M u l a t s á g o k.
1 8 2 7.

(3.)

L á t á s

Ke'en földén 1826-dik esztendő végezetén.

Melly szokatlan bús vihar ül az Árpád'
Korletiprott sírja felett? — keletnek
'S délnek a'hoz tör szele, vad robajjal
Hajtva ezer jajt.

A' Hazát védett koronás Vezérek
Szállnak a' villám hasogatta felleg
Szárnyain; gyászban követik sereggel
A' deli Hősök.

Könnyezetlen kell-e tehát hevernünk
Hamvainkban; — illy panaszokra nyílnak
Ajkaik, — nints hát Magyar, a' ki es'tünk'
Szívire venné.

Nints, ki áldással tsöpögő határin
Felhevült vérrel — neveink' bevésné
Százados sziklák kebelébe; majd a'
Kései kornak?

Vagy talán érczet nem elég halommal
Vájnak a' rájuk maradott hegyekből?
Lelkes ígéket nem adott-e ajkunk
Nékiek által?

Erre megrendül az üreg, leomlik
A' földél; fényes 's egeket teremtő
Bájba' áll a' táj, füleket varásló
Zengedezés közt.

Istenült Árpád, felemelkedetten
Lépké mélljéből. Eloszolt az elsőbb
Lázzadás, minden kiderülve hallja
A' Haza Szerzőt:

Híveim! 's buzgó Követőim, e' föld'
Birtokában; mind Nagyok a' tsatákban!
A' nyögés méltó: de korántiak még
A' kitörések.

Ásiában költ dalaink' apolta
Bárdok elhúnytak, valamint az ékes
Műveket szerzők kihalának — Itt is
Hard leve szükség

Gyermek'inknek, nem kobozok: tehát az
Elmaradt hős dall' 's tsata-helyre nem tett
Oszlopok, később Unokákra várnak,
Mint Szerzőkre.

Íme háromszáz nyara ment le rajtok
A' Lajos gyásszát követett időnek;
Már az Alpárott — mi korunkba' — történt
Dolgokat írják.

Fénybe mártott toll vagyon ott kezökben ;
Mások a' kőből, azok ott az érczből
Lelkesült képek sereg'it teremtik
Mennyei tüzzel.

Lesznek, a' kik, feltüzesedve, bátor
Kézzel a' vésőt 's ötsetet ragadják,
Példa szerzésért idegenbe mennek,
'S vissza Hazánkba,

A' Magyar nagyság jelesen sugárzó
Fényeit: Sár-vár, V a y a, K á r o l y, és még
K r a s z n a-H o r k á n a k n e m e s é r e z é s ü
Naggyait érte

Szent ihléseknek tüze, kik magokban
Eltökellék, hogy javokat megosszák
A' nemes művet 's tudományt gyakorló
Férfiainkkal.

Megvan a' kezdet, Nagyokat reményljünk
A' jövődtől; jele, hogy tovább nem
Késnek a' fénylő jegyek a' Hazában —
Rendre kiállnak.

Ekkor érdemmel tele tölt szívéhez
Vitte jobbját — mind követék a' Hősök —
'S Hunniát áldó szemeit lehúnyva
Szálla az Égbe.

Somogyi Csizmadia Sándor.

Folytatása a' 3-dik Feleletnek a' Bó- záról,

De miképen jutott ez az ital neme, Görög nevével együtt a' Kúnokhoz ?

Igen könnyen. Mert Mysia, vagy Moesia Superior, vagy a' Felső Moesia, vagy a' mai Szervia, a' mellynek határánál laktak a' Paeonok, szomszéd volt Kumanjához, vagy a' mai Valachiához, a' hol a' Kúnok laktak. és a' honnét a' Tatárok által elkergettettek, és azután onnét, Királyjokkal együtt, Magyar-országba bújdosnak. Nem messze voltak tehát régenten a' Kúnok a' Paeonoktól. Mivel mintegy szomszédok voltak, Könnyen kaphatták tehát a' Kúnok ezt a' szóban lévő Bózát a' Paeonoktól, Görög nevével együtt, kereskedés által; valamint a' Magyarok kapták a' pálinka italt, Tót nevével együtt, a' Tótoktól,

Meg kell pedig jegyezni, hogy Párizs, Pápaiban, nem jól van a' B ó z a szó accentus acutus nélkül íratva. Mert a' mint már feljebb ezt a' szót origináltam, vagy eredete szerint kifejtettem; látni való; hogy, βωζᾶ (bóza) ω (omega) betűvel van íratva,

Hogy a' Bóza ital mintegy két ezer két száz — 2200 esztendősnél régibb Görög ital, az onnét világos; mert Hecataeus, a' ki erről az ital neméről tudósít bennünket, a' Nagy Sándor Udvarában neveltetett, és szolgált. Ugy de Nagy Sándor

Kristus Urunk születése előtt, háromszáz ötvenhat — 356. esztendővel élt,

Van-e pedig most a' mai Magyar-Országai Kunoknál a' Bóza italnak valami nyoma, vagy emlékezete? azt nem tudom. (A' mi van, azt közöltetett Ts. Latzka Úr felelésében).

Ellenben az értésemre esett, hogy a' mai Magyar-országi Ráczoknál, és Oláhoknál, a' Bóza nevezetnek, és italnak, valami nyoma van.

Ugyan is, a' Bánságban (Bánatusban) mind a' Rácz, mind az Oláh Nemzet szokott készíteni valamely ital nemét a' kukuricza kenyérből, a' melly ital savanyús, és azt nevezi Búzának; és néha napján, némelleyek, a' kik tudták ezt az italt; készíteni, abból úgy meggazdagodtak ott a' Bánságban, hogy, az azzal való kereskedésből magoknak Temesvárárt házakat vettek, a' mint ezt nekem beszéllették, szava hivató Urak.

Hogy ez az állítás igaz, az onnét is megbizonyúl; mert a': „Wolf Stephanson's Serbisch-Deutsch-Lateinisches Wörterbuch. Wien 1818”. Könyvében ezt olvastam: „Búza; Ein Getränk aus Kukuruz-brot, und Wasser. Potio e pane zaeae, et aqua.” Én úgy itélek, hogy ez a' Búza nevezet, a' Bóza nevezetből romlott el. Írtam Pesten 26. Decemberben. 1826.

Kováts Mihály
Orvos Doctor.

Fóczion Fontos mondási. Folytatás.

Midőn Menyllus a' Maczedonok' Fő-
Vezére pénzt kívánt adni Fóczionnak, meg-
bosszonkodva szólla: hogy ő sem jobb Sán-
dornál; Azt az okot, felele, hogy akkor
megvettem, az által, hogy most elfogad-
nám, rosszabbá nem akarom tenni. — An-
tipáter azt mondá, két barátjai lévén Athe-
násban, azok közül Fócziont, hogy tőle
érdemének jutalmát elfogadná, reá nem
birhatá; sem Demádest adakozásával nem
vala képes, kielégíteni. — Antipater re-
ménylívén annyi tekintetet magának, hogy
Fócziontól mint baráttyától, bár ha igaz-
ságtalan lenne is, kivánságát tellyesíténé;
melly esetre a' midőn e'félet kívánt volna
tőle, felele: „Antipáter nem használhatod
mint barátot, és hízelkedőt, Fócziont”. —
Fő Vezérnek önnön akaratja ellen is 45-ször
neveztetett ki, és leginkább otthon nem
létében. — A' midőn halálra lévén ítéltet-
ve, egy a' többi barátjai közül megszóllítá,
hogy a' gyermekeinek nem szöltre még va-
lamit? „Azt, hogy az én halálomért, bosz-
szút ne álljanak a' Hazán”. —

Eliss Theodor.

Az Elefánt okossága.

Az utolsó őszi vásárkor Frankfurtban
Main mellett nézésre ki volt téve egy Bába

nevű Elefánt, 's neki annyira megtetszeni látszott az ott maradás, hogy el nem akart menni, 's nem is lehetett megmozdítani, hogy a' kotsi-ládájába menjen, melly miatt a' birtokos nem tudta mit tsináljon. Öt napig tehát az Elefántot bojtoltették, és az abrakot az ő kedves eledelével a' kotsi hátuljára tették, de mind hiába; sőt inkább ezen alkalmatossággal okosságának jelét adta; mivel éjjel, midőn a' vigyázók elaludtak, lassan a' ládához erezkedett, eledelét kihúzta, 's hátra megint kibújt, úgy hogy a' vigyázók ismét régi helyén találták. — A' valóságos oka, miért nem akart az okos állat az útzó szekere-re felmenni, az, mivel a' Frankfurthba való útjában lefordított, melly esés előtte nem igen kedves volt.

Az új vagy nedves szobának egészség- telen volta.

Dagoumer Párisi Orvos ismét egy különös írásában figyelmetessé teszi az embereket az új vagy nedves lakhelyeknek ártalmára. Egy új épített szobában egy asszony gyermeket bősőbe az új falhoz közel fekteté; midőn reggel felébredt, halva találta fiát. Majd azon időben ugyan azon háznál egy tsetsemős gyermek éppen ezen környülállásban halt meg. Chaulnes Hg. száraz betegségben halt meg, mivel egy

újonnan épített házba igen korán béköltözött. Óhajtani lehet, hogy az illy veszedelmekre kiki vigyázzon! — Illyen veszedelmes a' lakókra nézve a' fa-gomba is, melly a' ház építésére alkalmaztatott nedves gerendákból nő ki; ennek kigőzölgése a' levegőt megnedvesíti.

A p r ó s á g o k.

Azok a' legszerentsésőbb esztendei az embernek, mellyekben a' józan ész szoros ítélő széke előtt elkövetett hibáit megisméri, és jelenvaló gyengeségeiből egyszerre kivetkőzik.

A' bölts tudja használni ez élet javait; ez hasonló egy szántó-földhöz, melly a' tsendes esőt magába szívja, és a' tavaszi napnak élesztő melegségét keblébe felveszi.

Rejtett szó:

Kettő vízzel károkat ont, —
Kettővel tégy: — frigyet köt, 's bont.
Nints az egész föld színén
Várookban van, tudom én.

Jegyzet: Az 2-dik Számbeli Rejtett szó: Garat, Gara.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(4 .)

Az 1826-dik Esztendőbeli időjárás.

Sz. Cellért hegyén lévő, 's a' Magyar Universitáshoz tartozó tsillag - vizsgáló toronyinak igazgatója T. T. Tittel Pál Úr ezeket közölte a' Budai Német Újság által az 1826-ik Esztendei időjárásról; Az egész esztendőben 83 nap tellyesen komor volt, és 93 nap majd nagyobbban, majd kevesebbé ködös, tsupán 3 nap volt tellyesen tiszta és, kiderült, 113 nap eső; 58-nap hó esett, jég eső volt 4-nap. Tsendes nap volt 41; zurzavaros 39. — Többnyire az éjszaki szél uralkodott Az első mennydörgés hallatszott Aprilis 13-kán 's a' legutólsó Augustus 11-én Égi-háború volt 8-nap.

A' Barometromnak közép állása Párisi mérték szerint = 27'' 4''' 986. A' levegőnek nehezkedésében legnagyobb' változást tesz = 14''' 761.-- A' thermetrumnak közép állása tesz = + 8° 035 Reamur melly csak 1° 435 kissebb mint az észrevételek palotájában. A'

hévségnek mértékében a' legnagyobb változás — $34^{\circ} 9'$.

A' leghirtelenebb változás a' Barometrum állásának magasságában történt November 23-káról 24-re fordulókör t. i. 24 óra alatt leszállott 6. 37 Párisi lineával. A' hirtelenebb való változása történt Aprilis 16-ik között, mert 29 óra alatt $10, 8^{\circ}$ leszállott.

Hülömben az idővel járó változások között emlékezetes: hogy a' Duna hidja tsak Januarius 6-kán szedetett ki, 18-ikán pedig Pest és Buda között a' jég megállott, melly Martzius 7-dikeig majd tellyesen eltakarodott, 's ugyan azért Martzius 14-dikén már a' Duna hidja be volt állítva.

Különös figyelmetességet érdemel a' mint Tittel Úr meg jegyzi, hogy September 14-ik napján reggel Budán a' városban földindulást tapasztaltak, de a' tsillag-vizsgáló toronyban leg kevesebb jelét sem vették észre. — Az bizonyos, hogy ugyan az nap dél előtt 10 óra tájban Pest Városának minden részében a' nyugodalmas helyzetetésben lévő személyek nem tsekély föld-rengést vettek észre, úgy hogy nagyon megfélemlenének a' magasabb épületekben. Aszódon és Pest Vármegyének Sz. Péteri nevű helységében nem tsak rengést, hanem felfelé lökdösést is vettek észre; Egerben pedig ugyan az nap reggel 5 órakor különös morgással tapasztalták a' föld-indulást.

Minden héten előforduló Ünnepek Egypitomban.

Egypitomban minden héten három Ünnepe van; a' Pénteket ülik az Arabok, a' Szombatot a' Zsidók, és a' Vasárnapot a' Keresztények. Egyedül csak Pénteken köteles a' Mahomet követője a' nyilvánosságos imádságokra a' Moseeban megjelenni; más napokon elegendő, ha imádságát egyedül oda haza végzi; azomban az ájtatoskodók, kiknek száma nem tsekély, egy nap sem mulasztják el a' nyilvánosságos imádságokon való megjelenést. — Fél órával az imádság előtt a' nép mivel a' Törököknek harangjok nintsen, az Imán által a' Moseeban hívatik; t. i. felmegy az Imán a' toronyba mellyet Minaretnak neveznek, kezeivel szeméit befödi, hogy a' háznak tornácain sétáló Asszonyokat ne lássa, és erős hangon a' hiveket (igy nevezik magukat a' Mahomet követői) az imádságra meghívja. Ezen meghívás naponként ötször történik meg, ugymint: egy órával a' nap felkelte előtt, tizenkét órákor, délután négy órákor, a' nap lementekor, — és végtére két órával a' nap lementé után. Az imádságra való meghívásnak értelme az Arabsból tett fordítás szerint e' következő: A' nap felkelte előtt: „Az Isten a' legnagyobb”. Megismérem hogy az Istenen kívül nints más Isten” — Meg esmérem hogy Mahomet az Istenek küldöttje”. — „Gyüle-

kezzetek imádságra". — Jobb az imádság az alvásnál". Gyülekezzetek imádságra szerentsétek miatt". — „Az Isten a' legnagyobb, kívülötte nints más Isten". (Mind-ezeket az Imán háromszor egymásután szokta kiáltani).

Tizenkét órakor ugyan ezeket kiáltja az Imán, kihagyván e' következendő szavakat „jobb az imádság az alvásnál".

Délután négy órakor ugyan azon szavakkal hívja meg az Imán a' népet az imádságra, mellyekkel tizenkét órakor, hozzáadván még e' következendőket „Imádság üdvösség neked a' mi Urunknak az Isten barátjának (kétszer) „Imádság 's üdvösség neked az Isten első teremtet állatjának, és az Isten utolsó küldöttjének" (egyszer) Imádság és üdvösség neked, o Proféta! az ő irgalmas-sága, és áldása feletted, és nemzetséged felett.

Két órával a' nap lementé után úgy kiált az Imán mint tizenkét órakor, t. i. elhagyván mindazokat, mellyeket a' négy órakeri kiáltásban a' nagy Profétáról mondott.

A^o Hang-mesterségnek ereje.

Midőn ama híres Hang-mester Boucher Londonba, utazna, Doverbe érkezvén hegedűjével együtt a' vámnál feltartoztatták, mivel hasonló eszközök bevitele tsak nagy

summa pénz lefizetése mellett engedtetik meg Boucher hijjában vitatta, hogy Muzsikai eszközével kereskedést üzni nem akarna, és hogy kedvelt hegedűjétől való elválása legnagyobb fájdalomra esne; a' vámos Tisztek a' törvény' bötű szerint való értelme mellett megmaradtak. Kénytelen volt tehát Boucher magát hegedűjének megbötsülésére elhatározni. Ő ennek árát olly tsekélyre tette, hogy a' vámosok tüstént 15 pCtummal többet igérnének néki, és így a' törvények szerint a' hegedű azoké lett. Boucher könyörgött, rimázkodott, káromkodott, kiabált, de minden siker nélkül. Végtére minden beszédből is kifogyott már, mivel mennél jobban erőltette magát, annál némábbak lettek ezen érzékelen emberek, és midőn már könyörgésit megúnták, hátat fordítának neki.

Illy vígasztalhatatlan állapotjában nem tudta a' Hang-mester mi tévő legyen? a' Londonban lévő Francia Követhez folyamodni sok üdőbe került volna, és kedvelt hegedűjétől addig is megválni kellett volna neki. A' kesergő Bouchernek gyötrődései az érzékelen, 's pajkos tiszteknek tréfa tárgyul szolgálának. Végtére Boucher kétségbe esésből még egyszer kezébe vevé kedvelt hegedűjét, és annak húrjait olly szomorúan pengette, hogy a' megmerevedett képszobrok is (az érzékelen vámosok) némi nemű mozgásba jönnének, és legalább ábrázatjokat a' hang-mester felé fordítának.

Erre a' nép nagy számmal öszve tódult, és mivel Boucher mindég elevenebben, és tüzebben kezdett játszani hegedűjén, a' nép egészen körül vette őtet, és hogy annál alkalmasabban láthatná, és hallhatná, kénytelenítettett egy garáditsra felállani. Ekkor a' reménységnek egy sугára keresztül járta Bouchernek lelkét, és elkezdette ama isméretes' köznépi dalt: „God save the King” (Isten tartsd meg a' Királyt) pengetni. — Egy Angol szív sem érzéketlen ezen nemzeti dal eránt. — Midőn ezt elégezte, a' Vámos Tiszt belső megindulással oda adta Bouchernek a' hegedűt mondván: „Menjen az Úr az Isten nevében tovább.

Portugalliának Geografiai, és Statistikai rövid ismértetése.

A' mostanság Portugalliában uralkodó Királyi familia Braganzá ról veszi nevét. Braganza nem nagy kiterjedésű határ város, kelet felé közel 100 Angol mértföldnyire fekszik Oportótól.

Villa Real közel harmad rész úton fekszik Oportó, és Braganza között, kiterjedésére nézve az utóbbihoz tsak nem hasonló. Az Oportóba vezető egyenes Országúton fekszik nem messze Dauro folyónak bal partjától.

A m a r a n t e 30 mértföldnyire Oportótól kelet felé fekszik.

O p o r t ó , vagy jobban O P o r t o (kikötő). Nevét vette azon várostól, melly hajdan Douronak tulsó partján feküdt, és a' mellynek kikötője vala: Oporto népeségére nézve az Ország második városa; más tekintetből pedig Portugalliának első városa. Douro folyónak jobb partján fekszik közel annak torkolatjához, sok Angol lakosi vannak, és sokkal nagyobb Angol kapitálisok vannak ezen városban letéve, mint akármelly más szárazon lévő városban. Ezen kapitálisok leginkább bor kereskedésre fordítatnak. Oporto Lizabonától közel 180 mértföldnyire fekszik.

V i l l a V i c z i o s a Alemtejó tartománynak városa kelet felé közel 100 mértföldnyire fekszik Lizabontól, és 50 mértföldnyire nyugot felé Badajoztól.

E s t r e m o z , melly ugyan azon Ország-uton fekszik, hajdan igen nagyon megerősített város vala, és közel 7000 lakosa volt.

E v o r a Alemtejó tartománynak fő, és az Orzágnak legrégibb városa. Tsak nem 25 mértföldnyire fekszik Estremoztól.

C h a v e s vagy Chiaves, megerősített helység Trazos Montes tartományban Temejo vagy Tamega folyónak partján 3700 lakosa vagyon. Gróf Amarante ezen helységtől neveztetik Chavesi Marquisnak.

Coimbra Beira tartománynak fő városa, Mondego folyónak partján 3,000 Ház, és 25,000 lakos van benne, vagyon Univerzitása, fűvészkertje, tsillagvizsgáló tornya, Könyvtára, és több tudós intézetei.

Selyem-tenyésztés Hiberniában.

Nagy munkássággal igyekeznek az Angolok mostanában a selyem-tenyésztést Hiberniában virágzásba hozni. A' Henrik nevű hajó Merken Kapitány Úr vezérlése alatt Cettéből déli Franciaország kikötőjéből Korkba 26,000 darab fejer szederfával érkezett meg, mellyek az Angol selyemtenyésztő társaság számára 10,000 font Sterlingen vásároltattak meg. A' Kingstoni Grófságban közel Michelstown-hoz 10 hold földet fognak ezen fának egy részével beültetni; a' többit pedig Mallonba, és Keemareba, Kerry Grófságban fekvő helységeken fogják vinni, és ott elültetni.

Rejtett szó:

Az én munkám mindúntalan
Éjjel nappal nyughatatlan,
'S annak az ő őrző háza,
Mellyet más kéz megtzifráza,
Arany, ezüst 's más is lehet;
'S vissza fordítván nevemet,
Megtalálандja helyemet,
A' ki Garan mellé mehet.

Jegyzet: Az 3-dik Számbeli Rejtett szó: Árok.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(5.)

Intés a' Táncz kedvellőkhöz.

Sokan elhítetik magokkal, hogy elégségesen megóvták magokat, ha a' táncz után meleg ruhákba burkolva haza szaladnak; azomban ezen óvás tsak meleg 's tsendes nyári éjszakákon hasznos; ellenben a' téli hideg éjszakákon elégtelen, mivel valamint a' táncz után a' külső takaró (a' bőr) nagy kigőzölgésben vagyon, úgy a' levegő-tső és ennek a' tüdőben való ágazásai is; mint-hogy a' levegő tsőt bellőlről béléelő gyenge bőr nem egyéb, mint a' külső takarónak folytatása, melly a' levegő-tsőben bemenvén természetét megváltoztatta; így tehát noha a' külső test melegen beléven takarva kigőzölgéseit folytathatja; mindazon által a' lélekzés által beszívott hideg levegő torok fájásokat, tüdő rohadást, és száraz betegséget okozhat. Ezekből kitetszik hogy a' legmelegebb bundák sem óvhatják meg-elegendően a' tánczban kihevültet az említett

nyavalyáktól még akkor sem, ha befödött kotsiból egyenest háló szobájába mehet. E' végre javasoltatik azoknak, kik vigyáz-talan, 's merész tselekedetjüket későbbben megbánni nem akarják, hogy az útól-só táncz után leg alább fél óráig vagy a' mulató, vagy más mellék szobában, melly mértékletesen megvagyon melegítve ma-gokat kipihennyék, kivált szeles, hideg, vagy fagyos üdőben.

A' közönséges varas-béka méregnek Davy Úrtól tett megvizsgálása.

Davy Úr egy értekezésében, mellyet a' Society of Philosophy-nak benyújtott, a' közönséges varas-béka méregről e' követ-kezendőket közli: A' közönséges varas-bé-kának tulajdonképpen való bőrében több nyálkás tokok vannak, mellyekben a' mé-reg anyag vagon, az ilyen méreggel töltött tokok leg inkább találatnak ugyan az állat vállai, és feje körül: azonban az e-gész testen még a' szélső tagokon is elvan-nak szórva. Ha a' nyálkás tokok meg nyo-matnak, akkor a' benne lévő méreg ki-fetskendez gyakran meg lehets távolságra és annyi, hogy meg vizsgálás végett ele-get lehet belőle öszve szedni. Ezen méreg, igen nagyon tsipős, ha a' nyelvre tétetik, és ezen tulajdonságára nézve hasonló a' ka-rika-répa kivonthoz (extractum Aconiti);

meztelen bőrre ha esik, azt feleszi. Vízben, vagy bor szeszben tökéletesen fel nem eresztetik, mivel mindég marad valami tsekély feleresztetlen, ezen feleresztések sem eczet savanyos fekete-on, sem pedig fel-párolgott kéneső által meg nem zavartatnak. Ha ezen méreg ámonyában feleresztetik, a' feleresztés bibor színű. Hamu-zsírral, vagy széksóval való öszveköttetésben tsipőségét valamennyire elveszti, melly által nyilvánóságosá lesz az, hogy abban az esetben a' méreg résszerént feloldoztatik. A' viz és borszesz feleresztésnek kigőzőlögтетésénél kifejtődző szesz (gas) nagyon gyúlható; a' felnem eresztethető rész melly a' méreg sűrűségét okozni látszik, hihető, hogy tojásfejérjéhez hasonló test. Noha tsipősebb ezen méreg, mint sok mérges kigyóké, mindazonáltal az eleven állat testében, ha a' vérrel öszve keveredik is semmi különös változást nem tesz, valamint ezt elegendően megbizonyította egy házi nyulon tett próba, kibe noha a' varas béka méreg beóltatott, még is semmit sem rontatott meg egészsége. Davy úgy vélekedik, hogy mivel a' méreggel töltött nyálas tokok a' bőrben vannak, ezeket a' természet ezen állatoknak védelmére adta, hogy tudniillik más állatok meg támadása ellen fegyver gyanánt szolgálnának.

Azon lyukak, mellyek ezen állatnak bőrben taláztatnak Davy megvizsgálása szerint kétfélék t. i. nagyobbak, mellyek bi-

zonyos helyeken vannak, és a' mellyek, ha a' bőrt a' világosság felé tartjuk' gömbölkének, és szivárvány szineit játszaní látszanak; ezen nagyobb lyukakon kívül vannak még más kissebbek is, mellyek úgy látszanak; mintha világos sárga színű pontok volnának. Lélekző lyukakat (spiracula) sehol se talált Davy ezen állat bőréen, valamint azt némelly Physiologusok állították.

Napoleon bőkezűsége.

Napoleon adakozásának igen szép példáját adta, midőn egykor a' Corapiegnei erdőben vadászott; t. i. leszálván lováról egyedül Caulaincourt-tól kísértetvén gyalog mélyebben az erdőbe bement; itten két favágóra talált, kik minthogy elfáradva valának néhány perczenetekig egy dült fára leültek, hogy magokat egy kevesé kipihennék. Mivel pedig mind a' kettő Napoleonnal Egyiptomban volt, az egyik megismérte a' Tsászárt, és üllő helyéből felkelt, Caulaincourt azt akarta, hogy a' másik is azt tselekedné, és felállana. „Nem, nem! mondá a' Tsászár, nem látja az Úr, hogy ezek az emberek elvannak fáradva”? annak pedig, ki fel állott vala parantsolá hogy ismét leülne. Maga is a' Tsászár kevés üdőre melléjek ugyan azon dült fára leült 's az Egyiptomi expeditióról kezdett vélek beszélgetni, továbbá mostani állapotjokról is

tudakozódott. Az egyik ezen kettő közül panaszolkodott, hogy midőn a' Katonaságból kilépett a' neki járandó jutalom pénzt meg nem kapta. Napoleon megígérte neki, hogy azt bizonyosan meg fogja kapni, elmenetelekor mindegyiknek tiz Napoleon aranyat ajándékozott.

Miklós Orosz Tsászár.

Paulovits Miklós az Oroszoknak mostani Tsászára magas termetű, 's ép testalkotású. Katonás tekintete, mindeneket keresztülható nézése, néha meg rettentí azokat, kik hozzá közelítenek. Igen nagy barátja a' munkásságnak; kiváltképpen foglalatatoskodik a' hadi tudományok' megszerzésében, mellyekben már is olly nagy előmenetelt tett, hogy minden hízeldés nélkül mondhatni, hogy hadi tudományait nagy tökéletességre vitte. A' vár erősítés mesterségében igen jártasnak, birodalmá minden várait, azok erősségét, és azon helyeket, mellyeket szükség' üdején meg erősíteni lehet tökéletesen isméri. Minden tselekedetiben a' leg nagyobb rendtartás uralkodik; igen jó számvető. Az Anitskoff nevű Palota, mellyben Tsászárságra való emeltetése előtt lakott, a' jó izlésnek, rendtartásnak, és gazdaságnak remeke volt. Igen kedveli a' hangmesterséget, főképpen pedig a' szép tábori muzsikát; nagy

elméje vagy on ezen mesterségre. Valamelly Stein nevű mindenben ügyes Nemet fáradozási által a' parantsolatja alatt lévő Mineuröknél, és Pioniereknél az egész Európában leg szebb fúvó muzsikai eszközökből álló muzsikát szerzett. A' Francia theatrum sokat köszönhet Miklós Tsászárnak, és Alexandrina Tsászárnénak. Ő a' Francia mestereket, az Oroszoknak némelly üldözések ellen, oltalmába vette, és gyakrabban játszani hagyta őket tulajdon palotájában Anitskoffban. Ezen uralkodó igen jó egészséggel bir. Sok testbeli mozgásokat térszen, kivált midőn seregeit gyakoroltatja. — A' fia Nikolaivits Sándor egy szerezetre méltó, szerentsés' nevelésű, és nagy reménységű Nagy Herczeg. Vezetőjével Mörder nevű Fő Strázsa - Mesterrel, Huszár Obester ruhába felöltözve igen gyakran megy sétálni, minden véle öszve találkozó's ötet tisztelő személyeknek leg barátságosabban köszön. — Beszél Oroszul, Franciaul, Németül, és Angolul.

A' fogadás.

V-ik Károly üdejében történt, hogy Brüssselben valamelly kis kalmárszorgalmatossága, és takarékosága által igen nagy gazdaságot szerezne magának. Egykor, midőn a' Tsaszár Brüssselben mulatozott, udvari embereivel éppen arról beszélgetett,

hogy kik volnának Brüsselnak leg gazda-
 gabb polgári. Az udvari emberek a' fellyebb
 említett kis-kalmárt, mint azon város leg
 gazdagabb polgárát úgy festették le a' Tsá-
 szár előtt, 's egysze'smind azt is állították;
 hogy noha olly szer felett gazdag volna,
 még is úgy, valamint ez előtt minden tse-
 kély, és gyakor nyereségre indulatosan
 ügyelne, és hogy éjfélnem is felkelne, ha
 valaki tsak egy garas ára befőzött mustárt
 (senf) kérne-is. Ezt a' Tsászár nem akar-
 ván elhinni, azoknak, kik ezt ama' kis-kal-
 márról bizonyították, nagy summa pénzt
 fogadásúl kitett, gondolván, hogy az ollyan
 ember, ki több száz ezer aranynak ura,
 bizonyosan éjfélnem fog felkelni, és
 álmát félben szakasztani, hogy valakinek
 egy garas ára befőzött mustárt adjon. Meg
 történvén a' fogadás, 's éppen éjféltájban
 lévén az üdő, a' Tsászár a' többiekkel egy-
 gyütt a' kis-kalmárhoz indult; egyik a'
 Tsászár követői közül azon szobának abla-
 kán kopogtatott, a' mellyben a' házi-gaz-
 da (a' kalmár) aludni szokott. Ez tüstént
 felébredt, 's kérdé a' koppogót, hogy mi-
 vel szolgálhatna neki, amaz mondá, hogy
 egy garasért befőzött mustárt kívánna. Mind-
 járt, felele a' kalmár, 's gyertyát gyújtván,
 boltjának az ajtaját kinyitotta, és a' kérő ki-
 vánságának eleget tett. A' Tsászár, ki rit-
 kán szokott nevetni, ezen különös eset
 miatt igen nagy nevetésre fakadt, és az
 egy garasára befőzött mustáral vígan vissza
 tért palotájába, noha a' fogadást elvesztette.

Mióta kezdőtött a' Himlő-oltás?

A' Fránzia Missionariusok azt bizonyítják, hogy a' himlő-oltást Chinában minden emlékezetet meg előző üdöktől már ismérték, és gyakorlották. A' Chinai Orvosok ezen bánás módot sémer la petite vérole-nek nevezték. P. Entrecolles Jésus' társaságabeli áldozó - pap a' többi között azt beszéli, hogy a' Chinai Tsászár 1724-ikben tulajdon udvari orvosát Tatar Országba küldötte légyen a' mesterséges himlők' szaporítása végett. A' kimenetele ezen küldötségnek igen szerentsés volt, mivel a' himlő - óltó lovakkal, és szüts portékákkal (a' Tatórok' közönséges ajándéki) gazdagon meg ajándékozva tért vissza. — Angliában a' Valesi Herczegségben is már régtől fogva isméretes a' himlő - óltás. — Sokkal előbb, hogy sem a' himlő - óltás a' többi Európába behozatott volna, az ifjú iskola gyermekeknél szokásban volt az érett himlőket tövel felszúrni, és a' benne találtató genyet séget 2 — 3 Pencen árúlni. Sokszor megelegettek avval, ha valaki érett himlőjét másnak egészséges testéhez dörgölte, és így a' mérget vele közölte. — A' himlő - óltást elsőben „himlő - vevésnek” nevezték.

M e s e.

Nints gunyhónak van Kastélynak

Nints tömlötznek, van városnak

Nélküle a' vár Örző

Nem elég, bár melly győző.

J e g y z e t: A' 4-dik Számbeli Rejtett szó: Órás, Sáró.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 7.

(6.)

Én, te, ő.

É n e k.

1.

Úgy tetszik a' Világ csak örökre vezet :
Nevetek , nevetsz te , ő nevet :
Számptalan vígságok bennünket követnek ,
Nevetünk , nevettek , nevetnek.

2.

De sokszor bennünket nagy bú bánat is ér :
Sírok én , te is sírsz , ő is sír :
Hát Egek a' bútól meg-óvni nem bírnak ?
Sírunk mi , sírtok ti , ők sírnak.

3.

Ah ! talán az Isten minket még megkéméll :
Reménylek , te reménylsz , ő reményl :
Így bú-közt emberek ismét jókat vélnek ,
Reménylünk , reményltek , reménylnek.

4.

Hát, ha ki magának hív hölgyötskét szerzett ;
Szeretek, te szeretsz, ő szeret :
Boldogok, ha mindég békével élhetnek ;
Szeretünk, szerettek, szeretnek.

5.

A' vig társaságba ha az embert viszik ;
Iszom én, iszol te, ő iszik :
Hejehúj minnyájan, kik erszénnyel bírnak :
Iszunk mi, isztok ti, ők isznak.

6.

De örökké nem tart, se tölgyfa, se köfal ;
Meghalok, meghalsz te, ő meghal :
Nem adhatsz váltságért semmit a' halálnak :
Meghalunk, meghaltok, meghalnak.

7.

Azonban jóllehet testünk hogy elporrad ;
Maradok, megmaradsz, megmarad :
Írd tüzes bötükkal szívedbe magadnak :
Maradunk, maradtok, maradnak.

Az Amarantei Híd.

Ezen híd a' Chaves-i Marquisnak, és annak atyának a' megholt Amarantei Grófnak történeteiben igen emlékezetes ; mivel az utóbbi ezen hídnál a' Francziákkal való háborúban hazájának igen tetemes szolgálatot

tett Napoleon ellen, melly tettiért Amaran-
tei Grófságra emeltetett; ennek a' fia (a' mos-
tani Chavesi Marquis) 1823-dikban ezen híd-
nál az akkori Cortesek seregétől meggyőzet-
tetett, és menedék helyet Spanyol-országban
keresni kénytelenítettett, 's most ismét ezen
a' helyen a' parantsolatja alatt lévő seregek
megverettettek.

Szárdiniai régiségek, és sír-kövek.

A' földközi tengernek igen termékeny
szigete, és tsaknem Szicziliával egy korú föld,
mellyet most is szelídebb, és szebb nevelé-
sü népek laknak, és a' mellyet Francia-or-
szág' birtokától, Korsikától, tsak keskeny
tsatorna választ meg. Noha a' régi Görögök,
és Rómaiak történeteiből is ismértes, de a'
régibb nemzeteknek maradványaiból sokkal
nagyobb figyelmetességet érdemel, mint a'
világ más részeinek tsak mostan felfödözött
földei.

Ezen szigetnek régi neve formájától vé-
ve Ichnusa volt a' Görögöknél; a' Rómaiak
Sandaliotisnak nevezék az emberi talpnek
formájától; utóbb Sardo vitéztől, és vala-
melly Fenecziai, vagy Karthagói szállóknak
vezérétől Sardo-nak neveztetett: mellyből
végre a' Szárdinia nevezet származott. Ezen
sziget előbb híhetőképpen Korsikával száraz
föld által öszve volt kaptsolva, de valamelly
tűz-okádás által elszakasztatott, a' mit a' szé-
leinél lévő égések nyomai mutatnak:

Szárdiniának térsége a' közellévő kis szigetekkel egyetemben 400 geografiai, vagyis 500 tengeri mértföldeket térszen; de mikor, és kik által népesedett meg szinte úgy nem tudni, mint más Európai tájaknak népesedését, mert minden nemzetnek történeteiben vannak olly üdők, mellyek vagy tellyesen homályosok, vagy mesékkal vannak vegyítve. Mindazáltal ezen földnek lakosai a' legrégebb üdökből hagytak nem írásokat ugyan, de olyan kő alkotmányokat, mellyeknek eredetök homályos üdőkben ugyan elmerültek, de még is világos bizonyosági, hogy ezen földnek kiképzelt elméjü, és mesterséghez értő lakosai valának, és mivel bizonyos nevek az alkotóknak tudva nintsenek, majd a' Cziklopsoknak, majd a' Czeltáknak tulajdonítatnak. Ezek bámulásra méltó teke forma magas alkotmányok, mellyeknek kerülete földszint 40 lábnyinál több térséget foglal el, és magasságok 50 lábnyinál több, ide nem számolván az alkotmányoknak felső kupjait, mellyek nagyobb részént már az üdők által megemésztettek. Ezen alkotmányok rendszerént négy szegü kő-szirtokból állanak, mellyek meredéken egymásra felvannak rakva. Ezeknek helseibe különös bemenetel nyit útát, és ugyan a' szigetnek déli részében lévőbe egy ember magasságnyi, de az éjszaki részen lévőbe sokkal alacsonyabb, és keskenyebb nyílás vagon, úgy hogy alig lehet bemászni. Benn az alkotmányban teke forma hézag találtatik, és annak oldalaiban, midön az ember tsigás

garáditson felmegy, mintegy képszobroknak készült öblös hézagok látszanak, és így az egész alkotmány mintegy több emeletekre osztatik. — Ezen alkotás módja a' nézőt arra emlékezteti, a' mit az Egyiptomi piramisokban, vagy a' Hindostani, vagy Tibeti kö-halmokban láthatni; de sokkal hasonlóbbak ezek a' Baleari szigetekben találtató kö-alkotmányokhoz, úgy hogy valóban gyaníthatni, hogy mind ezek azon bujdosó népeknek munkái, kik Indiából, 's a' Kaukazusról Pelasgusok neve alatt Tráczian keresztül jöttek Görög Országba, és onnan nyugoti Európába, valamint Szirián keresztül Egyiptomba, és onnan a' Herkules oszlopaihoz, és mindenütt hasonló mesterségnek nyomait hagyták, mint az ő óriási munkáiknak, és nemzeti nagy felemelkedéseiknek elenyészhetetlen munkáit.

M e s é k.

A' Narrants és Fenyő-fa.

Semiképpen sem foghatom meg, így szól la egy virágokkal, és gyümöltsel megrakott Narants-fa a' mellette álló Fenyőhöz, minő nevetséges eset által lettünk szomszédokká. Regyelmed gyümöltstelen, én pedig — én olly szép 's nemes gyümölttsel diszeskedek.

Ezen kérdésre tökéletesen meg nem felelhetek, mondá a' legyalázott fenyő, mindazonáltal úgy vélekedem, hogy ennek oka az,

mivel belőlem hajókat készítenek, mellyeken szomszéd asszonyom gyümöltseit messze tartományokra elhordják.

A' Szárnya s Tsigá.

O! melly szerentsétlen vagyok, így sóhajtozott egy tsigá, vajha szárnyaim volnának, hogy úgy mint a' madarak a' levegőbe fel emelkedhetnék, és nem kellene itt a' porban fetrengennem.

Jupiter, ki éppen akkor jó kedvű vala, meghalgatá a' panaszolkodó tsigá sóhajtásit, és tüstént szárnyakat adott neki.

A' megszárnnyasodott tsigá azonnal fel-fúvalkodva a' magasságba emelkedett, de inét nem sokára testének nehézsége miatt hirtelen egy kösziklára leesett, a' mellyen öszve törte magát.

O! én balgatag, imigy nyivogott, midőn haldoklana, melly szerentsés volnék most, ha szárnyak nélkül a' földön másztam volna.

Az egészség, és a' halál.

A' halál, és az egészség egykor valamely vendégségben öszve jöttek, s noha ezen két testvér nem örömet találkozik öszve; mindazonáltal hogy a' köz vigságot ne háborognának most egymást kinem kerülhették.

Minekutánna a' halál néhány tele poharakat kihörpöntett volna, vidámabb lett, és imigy szólítá meg ez egészséget: Néném Asszony olly üdős mint én, és noha keveset e-

szik, és iszik, még is mindég olyan mint a kinyilt rozsa, miképpen tselekszi ezt?

Én a' mértékletességet, és magam megtartoztatását megtanúltam, felele az egészség, azért is minden étel és ital kettösen jó ízűn esik nekem.

A' lakható föld népessége.

Igaz ugyan, hogy a' Statistikusok a' lakható föld népességét kerék számmal 1000,000,000 teszik; azonban Dr. Hassel Úr felszámolása szerint ezen szám a' lakható föld lakóinak számát 40,830 100-al föllül halladja. Hassel Úr az ő 1826-iki Genealogiai — historiai — Statistikai Zseb-könyvében, melyet Veimarban kiadott, a' föld lakóinak számát 950,169,900-ra teszi tsak. Ezek közül Hassel szerint a' Kaukazusi fajhoz tartozik 435,034,800 (Hassel Úr a' Magyarokat, Kunokat, és Bolgárokat nem számlálja ezen fajhoz, hanem a' következendőhöz, tudniillik a' Mongolokhoz, holott Hassel Úr, ha valaha egy Magyar koponyát látott volna, és ehez alkalmaztatta volna Daubenton (Dobanton) híres Francia természet vizsgálónak, és bonczolónak koponya mérését, bizonyára akkor a' Magyarokat, Kunokat, és Bolgárokat nem a' Mongol, hanem a' Kaukazusi fajhoz számlálta volna, mivel a' Magyar eredetüeknél ugyan azon ábrázati szeglet találtatik, melly a' Kaukazusi fajnak tulajdona, úgymint a' 85° — 90°-ig). A' Mongol fajhoz 395,025,700.

A' Máláihoz 31,820,400. A' Szeretsenyhez 76,399,000. Végtére az Amerikai fajhoz tartozik 11,289,000. Ezen külömbféle ember fajok közül egy Istent imád 385,823,700. Több Isten tisztelő 477,530,000. — Természetes Religiót követő, 's minden szent könyvek nélkül 78,067,300 vagyon.

A p r ó s á g o k.

Lousiánának Feliciana kerületében a' Bullardi síkságon nem régen egy 137 tsörgös Tsörgő-kigyót vertek agyon. A' leg öregebb lakósok sem emlékeznek, hogy 40 tsörgös-nél nagyobbat láttak volna. Azt tartják, hogy a' tsörgök' száma az esztendők számával megegyez.

Midőn a' Tunisi Sultán magát a' közönséges piarczra kiveteti, hogy ottan alattvalóinak az igazságot ki szolgáltassa, és kinek kinek a' bajait elintézzé; előtte szokott menni a' Herold, és imígy kiáltani: „Lássátok a' bivalt, a' bivaloknak fiát: a' bikák bikáját, a' nagy erejű Elefántot, a' hatalmas Sultánt.

Rejtett szó:

Uri nevem négyből kikerül: Szép lenni Magyarnak;
Hárma ohajtva sohajt; vége sohajtva ohajt.
Ladányi Mihály.

Jegyzet: Az 5-dik Számbeli Mese:
Rapu.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(7 .)

A^o Jövevény.

(Körner szerént)

1.

Hazámnak ékes hegyeit
Elhagytam szép vidékeit;
Szívemen fekszik a' nagy bú,
Az egész éltém szomorú.

2.

Melly hideg itt a' napi fény,
A' rózsá hervad, 's a' remény;
És a' mit hallok, üres szó,
Mert Jövevénynek nem való.

3.

Hol vagy Hazám, te kedves Táj,
Utánnad vérző szívem fáj;
A' mit nem látok, kedvellem,
Hazámat érzi kebelem.

4.

Ott járnak tsendes álmaim,
Ott támadnak fel Öseim;
Ott anya-nyelvem test, és vér,
Ott meg van, a' mit szívem kér.

5.

Az éltem tsendes, de nem víg,
A' sóhajtásom nem elég;
Szerentsém ága nintsen itt;
A' hol nem élek, ott virít.

N. J.

Mahomet' zászlója.

Ezen régi emlék, melly eránt minden Törökök leg főképpen pedig a' Konstanczi-nápolyi lakosok különös tisztelettel viseltetnek azon zászló, mellyet Mahomet, és az utánna következők annyi sok századoktól fogva minden háborúokban előre vitettek, és soha el nem foglaltatott. Ez a' zászló minden alatta katonáskodó Törököknek buzdító, s lelkesítő Talismán gyanánt szolgál; és noha már ezer esztendőök óta sok milliom harczolók dültek el alatta, mindazonáltal még most is buzdítja Mahomet' követőit a' vérengző tsatákra. A' zászló zöld, a' paizsa pedig arany rojtokkal bevagyon foglalva. A' materiát, mellyből ezen szent ereklye készült, az üdö-tek vas fogai annyira megrontsolták, hogy tsak nem széljel hullik. A' zászló öt boríték-

kal bevagyon húzva, ezek zöld selyemből, és ugyan azon színű bársonyhól vannak készítve, azon kívül rojtokkal, és paszamántokkal körül foglalva. A' tokokba elrejtett zászló czitrom fából készült ládában őriztetik, melly kívülről arannyal, és ezüsttel kivagyon rakva. Midőn a' sereg öszve gyülekezett, akkor a' Sultán, a' Nagy Vezér, és a' Mufti megjelennek, és a' zászlót tartó ládát elő hozzák, mellyet a' Mufti meg nyit, és a' hadakozók' szemek láttára legnagyobb ájzatossággal egyik borítékot a' másik után a' zászlóról lehúzza, és a' beléjek takart szent ereklyét a' katonaságnak megmutatja, kik ezt úgy tekintik, és tisztelik, mint valamelly tsuda tévő jelt, melly őket a' bizonyos győzedelemre vezet. Ekkor a' Fő Pap (Mufti) beszédet tart az öszve gyülekezett sereghez, melyben ezen szent ereklyének erejét, és hathatóságát eleikbe terjeszti, és őket a' hadra lelkesíti.

1826-dikban felfödözött negyedik üstökös-tsillag.

Múlt December' 27-dikén reggel, minnekutánna egy gyenge éjszaki szél, Florenziának egéről a' fölhöket elszélesztette volna, Pons Professor a' Herkules tsillagzatban lévő β tsillag mellett ismét egy új üstökös-tsillagot födözött fel. Az említett Pons Úrnak, és másoknak észrevételeik szerént a' Kegyes Oskolabeliek ezen üstökös-tsillagnak következő állásait jegyezték fel:

Dec. közép idő.			Egyenes felemelk.			Éjszaki hanyatlása.		
27	18° 30' 20"	250° 24' 30"	21° 20'	40"				
28	17 15 40	252 5 10	21 38	57				
30	17 14 22	255 50 30	21 26	5				
31	17 19 16	258 30 40	21 30	80				

Ez a' negyedik üstökös-tsillag, melly múlt esztendőben a' mi egünkön megjelent, és ezek közül háromnak felfödözését a' tsillagvizsgáló tudomány Pons Urnak köszöni. Ezen új üstökös-tsillagnak meglehetősen tündöklő magja vagyon, a' farka is annyira mennyire fényes. (Dr. Gambart Úr is December 27-dikén Marszelyben (Marseille) födözte fel ezen üstökös-tsillagot).

A' Kalmuk Tatárok.

Zericzinnek, (melly Moszkvától 1042 verstnyire a' Volga vizének egy magas partján fekvő tsekély város) déli részén egy mély völgyben Kalmuk Tatárok tartozkodnak; ezeknek ábrázat vonási tsak nem éppen olyanok, mint a' Chima belieké, a' kikhél mindazonáltal szemtelenebbek, és vadabbak. Nyilak, 's ivek az ő fegyvereik; ló, teve, és dromedár hússal élnek melly állatoknak még a' béleket is megeszik.

A' halotjaikat kivetik a' mezőre, hogy a' kutyáktól megemésztessenek, melly miatt sok kutyák megvesznek. Ha a' kivetett holt testet hat kutyánál több emészti meg, akkor ez ilyen holtnak atyafiai mindenektől betsül-

tetnek : ellenben pedig szégyennel , 's gyalázattal terheltetnek. Hanvay Ur, a' ki ezen nemzetet az ő Orosz, és Persa Országokon keresztül tett útazásában leírja, semmiképpen ki nem tanulhatta, hogy valjon hiszik e' a' lélek halhatatlanságát ; mert a' holt testet szétzaggató kutyák számából származó jó vagy rossz vélekedés a' holtról, inkább látszik a' megholt betsületének életben maradt ember társai között való fentartását, mint lelke üdvösségét vagy elkárhozását tekinteni.— Képeket imádnak, mellyek egy darab fából vannak készítve, és egy tenyérni hosszúak ; a' fának felső része gömbölyűre van faragva, és néhány otromba képekkel felékesítve, mellyeknek emberi képhez hasonlóknak kellene lenni. Álmélgodásra méltó az, hogy miképpen juthattak az emberek illy balgatagságokra ! Leg főbb Isteneiket Delai Lámának nevezik. Szép üdökben, és dolgainak szerentsés kimenetelekben tsokolgatják ezen bálványaikat. Ritkán láthatni hét vagy nyolcz sátornál többet egy helyen ; azon sátorok, mellyeket (habitáknak) neveznek teke formára felállitva, és teveszörből szőtt vastag posztóval be vannak fődve, egy sátornak kerületje térszen 10—15 Angol rőfet és magasságok tsak nem két öl ; sátoraiknak közepében raknak tüzet, és a' füst a' sátor tsutsán, mint valamelly kéményen kimegy. Egy sátorban 30—40 személly vagyon mellyek egy fő alatt, kit sors által választanak, élnek. Sok erőszakoskodásaikért, és vad tetteikért az Orosz kormány-szék megparan-

tsołta nekik, hogy Ásztrakán alatt a' Volgamentében tanyáznának, mivel ottan a' rablásra, és gyilkosságokra annyi alkalmatosságok nintsen. Ezek az emberek igen szegények; halakkal élnek, mellyeket a' Volgában fognak; legörömostebb tartózkodnak olyan partok mellett, hol a' káka, és sás magasra nőtt, mivel ez ilyen vízi erdő a' hideg szelek ellen sokat védelmezi őket. Ezeken kívül vannak még más Kalmukok is, kik midőn a' tél közelget dél felé, midőn pedig a' nyári hévségek kezdődnek éjszak felé vándorolnak.

Könnyen ellehet gondolni, hogy ezen tájékokon gyakorta rablások, és gyilkosságok is történnek. A' Volgán hajókázóknak leginkább veszedelmesek. Ha gonosz tetteikben megfogatnak, büntetések nem kevesbbé borzasztó, mint vétkes tselekedetek, t. i. bizonyos nemű tutaj-hajókat készítenek, mellyek nagysága a' gonosztévők számához vagyon alkalmaztatva. Az ilyen hajóra elegendő vashorgokkal felkészített akasztófát tesznek, és a' vétkeseket elevenen oldalbordájoknál fogva a' horgokra felakasztják, a' fejekre egy darab pergamentot tesznek, mellyre gonosztetteik felvannak jegyezve. Ekkor a' hajó a' folyóba eresztetik, és minden Városoknak, 's helységeknek éltek elvesztése alatt tilalmaztatik, az ilyeneknek akár minő segedelmet nyújtani. Az így megbüntetett gonosz-tévők három, négy, sőt öt nap is élnek, ha tsak czimbo-

ráik reájok nem találnak, és irgalmasságból agyon nem lövik őket.

Gazdagságbéli tapasztalások.

Ha pinczédben, vagy kamarádban patkányok tartózkodnak, végy, vagy lőj egy rókát, annak megnyúzott testét vágd négy részre, és ásd pinczédnek, vagy kamarádnak négy szegletibe úgy, hogy a' dögön csak egy tenyérnyi föld legyen. A' patkányok nem szenvedhetvén a' büzhödő róka szagát tartózkodások helyét elhagyják, és elköltöznek.

Megtetvesedik marhád, 's ártatlan módon megakarod barmodat menteni ezen alkalmatlan vendégektől, végy jól megtört török-borsot vegyítsd össze ó-hájjal és ezen keverékkel dörgöld meg egy vagy kétszer azon helyeket, hol a' tetű tartózkodik, és megfogod látni, hogy mind elvész. Tapasztalt gazdának higgy!

A p r ó s á g o k.

Bizonyos Úr megígérte egykor Kályhafütőjének, hogy ha jól viseli magát, esztendő múlva inasá téendi ötét. Új esztendő napján számos vendégi lévén az Úrnak, ama isméretes kérdés jött elő jó kedvökben: mitsoda fa az a' melly megnem ég? u. m. a' hazi Úr nem tudok egyebet tréfánál; — de én

tudok még egyet, mond a' betsúszott kályhafütő ha megengedi Nagyságod, hogy megmondjam; — 's hát mondjad kurafi u. m. a' jó kedvű Ura mitsoda fát gondolsz? az én piszkafámat, felele a' ravasz kályhafütő; mert már esztendeig élek véle a' fűtésnél, és még is meg van. Erre nagyot nevettek a' vendégek, és a' kályhafütő elérte azonnal reményességét

A' ki erős, és soha el nem szakadó tsizmát, vagy czipőt akar magának szerezni, annak javasoltatik, hogy a' tsizmája fejét tsináltassa valamelly boriszák gégéből; mivel ez legkevesebb vizet se vesz be; a' talpát pedig készítesse valamelly rágalmazónak, vagy hijjában való fetsegőnek a' nyelvéből, mivel ez soha el nem kopik.

Rejtett szó:

Harmadfél pár betű, 's város;
Az első pár gyakran káros;
Tsapd-el farkát, szekérrel jár,
Nem egy-kettő, hanem két pár.

K. M. Törtelen.

Jegyzet: Az 6-dik Számbeli Rejtett szó: Báró.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(8.)

A' Magyar folyó-írások.

Minden Nemzeteknél a' folyó-írások emelték a' Literaturát mind az apróbb munkáknak egybegyűjtésével, mind a' külömbbféleségnek ereje által az olvasás megkedveltetésével. Hazafiúi kötelességök tehát mind azoknak, kik a' Nemzet' tsinosodásának örülnek, a' folyó-írásokat gyámolítani, és a' megszerzésre kívántató tsekély áldozattal a' nagy czélt előmozdítani.

Nemzeti Literaturánk is két folyó-írást mutathat, mellyek közül a' Tudományos Gyűjtemény már 11-dik esztendőre folytatattatik; a' Felső Magyar Országi Minerva pedig 3-dik esztendőre: amához Szép Literatura neve alatt nagyobb részesít verses, vagy külömben kedveltető Toldalék vagyon ragasztva hónaponként; emebben pedig minden hónapi szakaszhöz válogatott versek járulnak. A' Gyűjtemény minden hónapban megjelenik, és néha ezen kötetek

képekkel is ékesíttetnek ; a' Minerva csak fertály esztendőnként adatik ki, de úgy, hogy a' három hónap külön-külön szakaszt téssen ; minden negyed jeles férjfiúnak képével ékeskedik, 's ugyan annak életei leírásával is kedveskedik. Már a' Gyűjteménynek hosszas folyamata elégséges bizonyosága annak, hogy sok Hazafiak megtudják betsülni a' benne foglaltatott Értekezéseket, Könyv-ismértetéseket, és Tudománybeli Külföldi jelentéseket, mellyeken kívül más isméretre méltó rövid tárgyak is találatnak. Ez 8-ad rétből kötve jelenik meg Ns. Petrózai Trattner Mátyásnál, és az esztendei ára, mert félesztendőre nem lehet megszerezni, teszen Póstán elküldve 18 for. helyben 14 for. V.Cz.— A' Minerva közép negyedrétben tsinos papiroson, és szép nyomtatással Ellinger Kassai Könyv-nyomtató, és áros által adatik ki, kinek hasznos igyekezete annyival nagyobb bátorítást, és segedelmet érdemel, mivel eddig is nagy áldozatokkal törekedett a' nemzeti nyelvünk' gyarapítására. Tsak ugyan ritka Actákat, Diplomákat, és fontos Historiai Értekezéseket közlött már eddig is, és továbbá több e'féléket várhatunk a' Minervában, valamint jeles Philosophiai, és Philologiai Értekezéseket is, mellyeket közben a' Szép Tudományok darabjai fűszereznek. Ez is bekötve Póstán 15 for. V.Cz. akár hová elküldetik egész esztendőre: az az négy kötet. — Ezen tekinteteket Literaturánk' javára itten maradandó képpen kívántuk közölni, óhajtván, hogy ezen megismértetés

újabb buzgóságot gerjessen Hazánkfiában, és Leányiban az ilyen hasznos munkák' olvasására.

A' Görög támadásnak 1821-diki történetei.

1821-dik Martius' 6-kán Lázadás támadt Jászvásárban, Ypsilanti Sándor magát a' Görögök szabadítójának kihirdette. Minden Jászvásárban lévő Törökök felkonczoltattak. — Martius 7-én Herczeg Ypsilanti Sándor proklámációt botsátott ki, mellyben a' Görögöket szabadságoknak vissza nyeresére lelkesíté. 21-dikben a' Calavritai Görögök Achájában feltámadtak. Ugyan azon napon átok hirdettetett Suzza Mihály, Ypsilanti Sándor, és minden fellázadt Görögök ellen. Aprilis 10-kén Suzza Mihály a' Moldvai Herczeg 12 Bójárokból (Nemesekből) álló kormányozást állított fel. (11-ben Orosz országban által ment). 21-ikben a' Konstanczinápolyi Görög Pátriárka György megölettetett. Május 2-kán Moreát bekerített állapotban lenni jelentették a' Törökök. 13-án ütközet Gallacziánál a' Törökök, és Görögök között, mellyben az utóbbiak tökéletesen megverettek. 18-ban a' Heteristák Jász vásárból kiköltöztek. 27-én Bukurestet elhagyják a' Heteristák. 28-án Bukurestet megszállák a' Törökök. Junius' 7-én a' Joniai Tanáts kinyilatkoztatta, hogy a' Görögökkel semmi öszve köttetésben lenni nem akar. 8-án

Tengeri ütközet Mytilene szigetnél a' Görögök, és Törökök között, az utóbbiak megveretettek. 19-én Dragasannál megütköztek a' Törökök az Ypsilanti Sándor vezérlése alatt lévő Heteristákkal, mellyben az utóbbiak tökéletesen meggyőzettek, és a' „Szent Szerg” vitézül meghalt. 24-en Proklamációt adtak a' Görögök a' többi Európaiakhoz. 26-kán a' Törökök megszállották Jászvásárt. Julius 4-én bémentek a' Törökök Bukurestbe. Augustus 5-én a' Konstanczinápoli Pátriárka minden Török Birodalom alatt lévő Görögökhöz írt, és őket megkérte, hogy a' fényes Portának engedelmeskedjenek. 16-án A' Török Tsászár Firmán által a' Pátriárkának megparantsolta, hogy a' fellázadt Görögöket tegye bizonyosá, a' Sultán kegyelméről, ha azok magokban térvén önként a' Portának alávetjék magokat. 17-ben kihirdettetett, az engedelmességre vissza tért Görögök megkegyelmzéséről szólló Firmán. 18-án a' Görögök Stagirita vezérlése alatt Kassandránál megütköztek a' Törökökkel, és azokat tökéletesen megverték. 19-én a' Görögök vezéret Savá-t a' Törökök megölték. Ugyan ezen napon véres tsata történt Jászvásárban a' Törökök, és Arnauták között. 26-án Herczeg Ypsilanti Sándor az Orosz szolgálatból kizárattott. September 7-én szerentsésen megütköztek a' Görögök a' Törökökkel Thearmopiláknál. 27-én egész Görög Országgra nézve ideiglen való kormányozást hirdettek ki Tripoliczában. October 11-én Zanténél megütközött

a' Görög hajós sereg a' Törökével, az első győzedelmeskedtek. 17-ben a' Görögök ostrom által bevették Tripoliczát, és minden benne lévő Törököt megöltek. November 9-én Kassandránál tellyes győzedelmet vettek a' Görögök a' Törökökön. 20-ban a' Porta keményen megtiltotta a' hívségben megmaradt Görögök megsértését.

Napoleon az első Olasz Országi táborozásban.

Napoleon, mint akkori Generális, még nem régen vette volt által az Olaszsereg' vezérlését, és ime egy tsoport fellázadt Katonák egykor reggel a' Napoleon Sátorába betolakodott, és nyilván kijelentette, hogy tovább egy toppot sem akarna menni, ha tsak ruhát, czipőt, és eledelt nem adatna néki. „A' szükség, úgymond a' tsoport szószóllója, kényszerit minket erre Generalis! tsak még néhány rongyok földik testünket, mezt láb vagyunk, és már több nap óta kenyeret nem láttunk”. Igaz volt ugyan a' katonák panasza de a' Vezér ezen szempillantásban nem segíthetett rajtok. Veszedelmes lett volna mostan minden zendülés a' katonák között, mellyre már néhányan példát mutattak. De a' rettenhetetlen vitéz meg nem ijedt, hanem néhány pillantatokig hideg megvetéssel tekintette ezen lázadókat, és imigy szóllott hozzájuk: új ruhát akartok? jól van! mingyárt e-

zen szempillantásban felöltöztetek benneteket úgy, mint az új katonákat! és feltsinosítlak benneteket mint a' Strázsára menőket; senki se ismérjen titeket többé ama ditsőséggel koszorúzott Millesimói vitézeknek!"

Tovább akarta folytatni beszédét, de a' katonák szólni nem engedték, kiáltván: „Nem, nem kell nekünk semmi, csak vigy minket a' tsatába Generalis! így rongyosan is győzni fogunk”. A' következő nap reátört Napoleon rongyos seregével az ellenség-re, és azt megverte.

Rettenetes szokás.

Ha egy Mandarin valamelly városon keresztül utaz, minden embert kényne szerént megfogathat, és addig verethet még a' lelkét ki nemadja; az ilyen szerentsétlent senkinek sem szabad védelmezni. Szász poroslók mennek az ilyen rettegést okozó Mandarin előtt, kik borzasztó kiáltással jelentik annak jövetelét. Ha valaki megfelejtkezik magáról, és magát a' fal mellé jól meg nem huzza, tüstént a' poroslók által lánczokkal, és bambus nád botokkal a' földre veretik.

Azonban még a' Mandarinok sinszenek a' pálcza alól felmentve; a' Tsászar ezeket is a' legkissebb hibáért keményen megbotoztatja. Ezen hódítás által nyújtatik a' rabláncz léptönsöként egész az Országlóig. A' legelőkelőbb Mandarinok is hódulások jeleül szüntelen

magokkal hordozzák azon eszközöket, melyekkel büntettetnek, tudniillik bilintseket, és kis ládába zárva egy rövid széles kardot, mely nyomtatott vászonnal bevan húzva. Ezen büntető eszközöket kétszolga szokta e' Madarin előtt vinni. Midőn a' Tsászár valamelyiket maga eleibe idézteti, az tüstént a' bilintset felvereti magára, és hodolása jeléül így vasban jelenik meg a' Tsászár előtt.

Világosító hó.

Lochaveban az Argylei Grófságban, valamint az 1815-iki Edinburgban kiadott Philosophical Journal írja, 1815-diki Martiusban igen nagy hó esett, ezen hó-zápor a' közel lévő tengert leginkább érte. A' tenger, mely ez előtt tsendes, és sima volt, a' havazás után tüzzel béborítva lenni látszott; a' tsajkák, és rajta evezőknek ruhái úgy, mint más meztelen részei lánggal heborítva lenni tetszetek; azonban legkevesebb meleget sem éreztek. Midőn ezen emberek kezeiket az olvadó hóba mártották, a' világító szer úgy reá ragadt a' kezekre, mint a' nedvesség. Ezen tulajdonságot a' hó 12 vagy 15 minutáig tartotta meg. A' következő éj tsendes volt ugyan, de igen nagyon setét. — Honnét vette a' hó ezen világosító tulajdonságot?

A p r ó s á g o k.

A' Carlisle-i tsatorna ásáskor (Angliában) egy nagy földalatti tölgy erdőt födöztek fel. Mindannyi fák éjszak felé valának hajolva, és négy lábnyi magasságra földdel betakarva. A' fák igen jó 's ép állapotban találtak. Mivel pedig ezen a' helyen egy régi Római fal állott, méltán állíthatni, hogy az említett erdő' elborítása még a' Rómaiak' üdeje előtt történt.

Szent Lajos Francia Király annyira bötsülte a' tudományokat, hogy gyakran mondaná: „Inkább akarnám országómnak felét, mint a' Parisi Universzítást elveszteni”.

Egy régi Francia kronikában e' következő tétel találtatik fel jegyezve: Octobee 19-én 1409-ben a' tiszteletre méltó Montague Jánosnak feje véttetett, a' teste pedig az akasztófára függesztetett.

Rejtett szó:

Az első fél nem jó, ha tőröd, felemel;
Az egész a' hadban borostyánt érdemel;
A' két végső betű, elhagyván elejét,
Eredetét teszi mindennek, 's velejét.

N. J.

Jegyzet: Az 7-dik Számbeli Rejtett szó: Lötse.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(9 .)

Epigrámmák.

Van Új esztendő.

1.

Semmi sem állandó kerck ég, 'és földnek alatta,

Minden elő-újúl, a' mikor újra folyik :

Nem vala még naphoz nappal mindenre hasonló,

Nem hason esztendő, nem vala semmi üdő !

Nints fa-levél máshoz, fűhöz nints együve illő-

Mennyi az emberi kép, annyi az emberi más.

Mennyi barom; tsillag; hányféle az értelem ;

annyi

Másolat : egyformán semmi nem esni szokott.

Van, leszen, és volt hát esztendő újra kelendő,

Mert az eset mindég új kikeletre derül.

A' mi ma van, holnap fordul újabbra tenyészik :

Új dolog, új hirrel tellyes ez árva világ !

Aradról P. Nagy László.

Jádzik az eszével, ki a' kezdetet érti tsak újnak,
Ádám, mint első, mondjuk-e, új atya volt?
Más a' mi volt, 's a' mi jön voltokból származik

új, új!

Ó, és új nevezet már maga kész felelet.
Millyen még nem volt, 's újabbat vallani ónak
Nagy hiba; mert a' mi új, mondani nem le-

het, ó;

Van, 's volt új, újabb esztendő Évre tekintve,
Van kis, van nagy kor, így fiatalbúl öreg;
Minden öreg számosbb, és új, új Éveket élt-

el;

Új nélkül nints szám, nints napi öszveadás!
A' nap is újra szokott kelni, és nintsen-e új
Hold?

Így új esztendő? hát tagadása hiba!

A' nap alatt érik minden, 's örömünkre tenyészik!
Még új ábrázat, élet is hány a' mi új?

Krisztus Urunknak is hány míve, hány intézete
volt új?

Mondani nagy hiba hát: „semmi se új nap
alatt”.

Egerből Anonymus.

A' Yorki Herczegek.

Otto Braunsvaigi Herczeg, ama vitézsé-
géért Oroszlánynak neveztetett Henrik Braun-
svaigi Herczegnek, és Mathildének II-dik

Henrik Angol Király' leányának a' legöregebb fija volt az első, ki 1190-ikben - Yorki Grófnak nevezetett, melly disz nevezetét még később is mint Német Tsászár megtartotta. Ez magtalan halt meg. Ennek az östétől Vilhelmtől, ki Vinchesterben született, egyenes ágon szármozott a' mostanában meghalt Yorki Herczeg. Innét láthatni, melly régen vagon már a' Braunsvaigi Ház az Angol udvarral atyafiságos öszveköttetésben.

Langley Eduard, kit más névvel Plantagenetnek neveztek, III-dik Eduardnak ötödik fija 1385-ikben Cambridgei Gróffa, és Yorki Herczeggé lett.

Ennek a' fija Plantagenet Eduard Rutlandi Gróf, és Yorki Herczeg 1415-ikben az Agincourti nevezetes ütközetben meghalt, és semmi maradékot se hagyott maga után.

Plantagenet Richárd, kinek unokája Richard' Cambridgei Grófnak a' fija, V-dik Henrik Király ellen való öszve esküvés miatt fejétől megmentetett, 1415-ben attya' testvérjét Plantagenet Eduárdot követte a' Yorki Herczégységben. Ez kezdette azon pusztító viszátkodást a' Yorki, és Lancasteri Házak között, melly több időkig polgári háborúval borította el Angliát, míglen a' Wakefieldi ütközetben életét elvesztené. Margit Királynénak VI-dik Henrik hitvesének parantsolatjára pedig ezen a' megöletett Yorki Herczegnek törzsökéről leváगतott fejére papiros koronát tettek, és a' Yorki kapura felfüggesztették.

Plantagenet Richard IV-dik Eduard Királynak második szülött fija 1474-ben lett Yorki Herczeg. Ez szerentsétlen testvérjével együtt Richard Usurpatornak parantsolatjára a Toverben megöletett.

Ezt követte a Yorki Herczegségben VII-dik Henriknek második szülött fija, ki később VIII-dik Henrik név alatt Angol Király volt. Ez vetette meg az Angol Anyaszentegyháznak a Rómaidól való szakadásának talp-követ.

1604-ben Károly I-ső Jakabnak második szülött fija lett Yorki Herczeg, később pedig I-ső Károly név alatt ama szerentsétlen Angol Király, kit Cronwell Whitehallban lefejeztetett. Károly után lett ennek a fija Jakab Yorky Herczeg, később pedig II-dik Jakab név alatt Angol Király, de ezen méltóságától hamar megfosztatván Franciaországba ment, a hol meg is halt.

1718-ban Ernest Agoston Braunsvaigi, és Lüneburgi Herczeg, Osnabrüki Püspök, és I-ső Györgynek testvére Yorki, és Albanyi Herczegnek, és Ulsteri Grófnak nevezetett ki:

1760-ban Eduard Ágoston II-dik Györgynek unokája, és III-dik Györgynek testvére lett Yorki Herczeg. — 1784-diki November 27-dikén pedig a mostan nem régen meghalt Friderik III-dik Györgynek második szülött fija, és a mostan uralkodó Angol Királynak testvér ötse Yorki Herczegnek tétetett.

Ezen 11. Yorki Herczegek közül hatan maradék nélkül haltak meg; négyen vagy erőszakosan e' világból kivégeztettek, vagy a' hadban elvesztek, egyet tulajdon alattvalói megöltek, egy pedig minekutánna Királya lett volna, ezen méltóságától megfosztatott.

Rendkívül való emlékeztető erő.

1491-ikben egy illy czimű könyv: Phoenix Domini Petri Ravennalis memoriae Magistri. Ravennában negyed réthben jelent meg, melly most már igen ritka. Ezen könyvben több módok hozatnak elő, hogy miként lehet az emlékeztető erőt élesíteni. Azon kívül ennek a' tanítónak emlékeztető erejéről tsak nem minden hitelt föllül halladó próbák hozatnak elő, mellyeket mindazonáltal több tanúk bizonyítottanak, tudniillik olyanok, kiknek jelenlétekben tétettek. 20. esztendőskorában, midőn még a' Paduai Univerzitasban tanult, lekötelezte magát, hogy az egész polgári Törvény könyvet szórul szóra megtanulja, és felmondja. Minden tanuló társait kényszerítette, hogy kérdéseket tennének neki valamelly törvény felül, mellyekre ő nem tsak a' törvényt elmondotta, hanem még a' törvényt felvilágosító példákat, és a' leghiressebb törvény-tudók magyarázatit is előhozta. — Paduában halgatta ama' nevezetes Imola Sándort, kinck tanításait, noha hosszasa

volnának, még is elméjében megtartotta, és haza menvén mindeneket, a' miket hallott leírt, vagy a' tanítás után társainak elmondotta, gyakran minden hosszas gondolkodás nélkül versekbe is szedte. Fra Paolo nevű barátának beszédjén, mellyet a' lélek halhatatlanságáról mondott, jelen lévén azon 145 okokat, mellyekkel ezen igazságot támogatta, mind elméjében fentartotta, és a' beszéd végével sorról sorra elmondotta. A' barát ezen rendkívül való emlékeztető erőn elbámulván egész elragadtatással megölelte Pétert, mondván: „Élj sokáig te ritka kints”! o vajha az Isteni-tudományoknak szentelnéd magadat! — Egy más Prédikátornak mind annyi beszédjeit, mellyeket böjtön által tartott, ennek végével leírva által adta.

Sak-játéknál ülve két levelet egyszerre diktált, és még is a' játék' végével minden tett húzásokra, mellyeket egy másik feljegyzett, tökéletesen reá emlékezett. Később az Anyaszentegyház törvényének tanítója lett, és tanítás közben soha se könyvet, se legkisebb jegyzést sem használt.

A' Kéz-bőr' felrepedése ellen téli üdőben.

(A' Magyar Újság olvasónéinak számára.)

Két lat Czet-hal vellöt (sperma ceti) izzó tűzön tiszta porczolán edényben megkell

olvasztani, midőn megolvadt a' tüztől elvenni, és 1 Lat mandola-olajt, 20-tsep levendula-olajt 10-tsep Bergami-olajt, és 2-tsep szegfü-olajt belé önteni; ezt azután jól össze keverni, a' keveréket pedig erősen bezárt üvegekbe haszon vétel végett eltenni. Ha valaki akarja keze-bőret a' felrepedéstől megmenteni, mellyet a' téli szelek okozni szoktak, az reggel és estve kenne be ezen kenyőttel kezeit, melly a' bőrt gyengén tartván a' kezeket minden felrepedéstől megőrzi.

Jó illató por-szappan, és annak készítése módja.

Ezen por-szappant, mint kellemetes illatú szent, szokták kéz, és ábrázat mosásra azonkívül borotválkozásra használni.

A' ki illyent készíteni akar, az vegyen Marzellyi vagy szép fehér Debreczeni szappant, azt igen vékony szeletekre vagdalja és befűtött kályha mellett haggya jól megszáradni, később pedig törje porrá, és sűrű szitán által szitálja meg. A' megszitált szappan porból 24-latot 3-lat jól porrá tört oxidált szék-sóval össze kell keverni. Ezen keverékhez később 2-lat florencziai viola gyökeret 1 nehezék kardamómot, 30-tsep levendula olajt 20-tsep czitrom, és 3-tsep fahéj-olajt kell tenni. A' viola gyökeret, és kardamómot igen finom porrá kell törni, az olaj-

okba pedig kevés nád mézet reszelni. Az így elkészített porszappant jól bezárt üvegekben kell tartani.

Nagy Britanniának tengeri hatalma.

Ezen országnak a' leg újabb felszámolás szerént a' közép tengeren vagon 1 linea hajója, 6 fregattája, 15 három árboczos korvettje és Briggje; a' Tájón 8 hetven négy ágyús linea hajója, és 2 Briggje, Oportónál 1 Fregattája 1 nagy Korvettje, és Briggje; a' Jó Reménység fokánál 2 Fregattája, és 2 Korvettje; Keleti Indiában 6 Fregattája és 8 Korvettje, Nyugotti Indiában 6 Fregattája, 9 Korvettje; a' Déli Amerikai vizekben 2 nyolczvan ágyús és 1 hetven négy ágyús linea hajója, 6 Fregattája és 3 Korvettje, Éjszaki Amerikában 1 ötven ágyús hajója, 4 Korvettje és 1 Briggje; az Afrikai partoknál 2 Fregattája, 2 Korvettje, és 1 Briggje. Öszveséggel tehát 12 linea hajója, 1 ötven ágyúsa, 31 Fregattája, 48 Korvettje és Briggje, az az 92 nagyobb, és kisebb hadihajója vagon.

Rejtett szó:

Kisded az állat ugyan bőrét de te nagyra bötsülhetd,

Szüts ha бүдös tsáván átviszi, 's szabja réád,
Vágd le fejét, az idő, mellyet prütsök énekel,
Vissza feszits majdan tolvaji munka leszen.

Petes Ferencz.

Jegyzet: Az 8-dik Számbeli Rejtett szó: Bajnok.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(10.)

Bolivár Elölüllötöl Bolivia köz-társaságnak adott Constitutio^s rövid foglalata.

A' Bolíviai nemzet független, és függetlenségét annyira kedveli, hogy sem egyes személynek, sem valamelly különös familiának rajta való uralkodását el nem tűrheti. Bolivia köz-társaság áll Potosi, Chuquisaca, La Paz, Santa-Cruz, Cochabamba, és Ormo Departamentumokból. Az egész Bolivia felvagyon osztva tartományokra, Departamentumokra, és Kantonokra. A' köz-társaságot kormányozzák a' népnek képviselői, kiknek választó, törvényhozó, végre-hajtó, és büntető hatalmok vagyon. A' Bolíviaiak megkülömböztetnek a' polgároktól; elsőnek nevezetnek a' hazafiak, a' szabadítók pedig, tudniillik azok, kik Peru szabadságáért harczoltak, polgároknak hívattnak. Minden rabszolgák szabadok a' Constitutio kihirdetésétől fogva. Ezek közül tsak a' házasok, és a' kik már 21 esz-

tendőt meghaladtak, lehetnek polgárokká. Nem különben, kik olvasni, és írni tudnak, mesterséget üznek, és senki szolgálatjában sintsenek. Gyenge elméjük, tsalárd adósok, nagyobb gonosztévők, részegesek, játékosok, és koldúsok, úgymint a' voks árulók, és azt vevők, vagy választás alkalmatosságával zenebonát indítók nem élhetnek polgári jussal. A' polgári just elvesztik a' Haza-árulók, más országban letelepedettek, és azok kik törvényesen megbüntették. A' választó hatalom egyedül tsak a' polgárok mellett vagyon; tíz polgár választ egy választó - polgárt. A' választó polgárok öszve-gyűlnek minden tartomány fő városában; választó hatalmok a' ki-neveztetés után négy esztendeig tart. Fő kötelességek a' polgárokat rendekre osztani, és mindenkor hármat a' nemzeti gyűlésekre, és az illető tartomány főbb tisztségeire kijelelni, továbbá a' nép sorsának megjobbításáról és a' törvény-székek' igazságtalanságáról, szólló kérelem és panasz leveleket feltenni. — Törvény-hozó hatalommal birnak a' nép szószóllói, a' tanátsbeliek, és a' Birák egyetemben, ezek három Kamarára osztatnak fel, mind-egyik Kamarában 30 tag vagyon, és esztendőnként való üllések két hónapig tart. A' szószóllók tisztsége négy esztendeig; a' Tanátsbelieké 8 esztendeig; a' Biráké holtig tart. A' szószóllók' számának fele minden második, a' Tanátsbelieké pedig minden negyedik esztendőben újittatik meg. A' Biráknál tsak akkor vagyon új választásnak helye, ha valamellyik

meghal. Nép szószóllóvá senki se lehet, ha csak 25, Tanátsosá ha 35, Birává ha 40 esztendő meg nem halladott. Uj törvény behozására megkivántatik legalább két Kamarának abban való megegyezése. A' végre-hajtó, vagy tellyesítő hatalom pedig egy holtig való Elölüllő, egy Al-Elölüllő, és három Titoknokok mellett vagyon. Az Elölüllő a' legfőbb gondviselő, és erről számot adni senkinek sem tartozik. Ennek helyét elfoglalja az Alsó-Elölüllő, ha az Első hivataláról vagy lemond, vagy meghal vagy beteg, vagy távol vagyon. Az Elölüllő legfőbb hatalma abban áll, hogy Al-Elölüllőt, és Titoknokokat választhat, azokat leis teheti kénye szerint; a' köz-társaságnak szárazon, és tengeren lévő erejét annak védelmére a' külső ellenségek ellen elrendeli; a' hadi sereget személyesen az ütközetbe vezeti; minden katonai tisztségeket önnön akaratja szerint eloszthatja; hadat üzenhet, ha ezt a' törvényhozó hatalom meghatározta; a' törvényes büntetéseket megenyhítheti; katona és tengeri iskolákat úgy, mint katona ispotályokat, és megtörődött katonák számára épületeket állíthat fel. Ezekon kívül csak azt tselekedheti, mellyeket a' közönség a' végre-hajtó hatalomhoz tartozandóknak itél. Az Al-Elölüllőt, valamint már említettük az Elölüllő választja, és az ennek halála után ez nyeri el annak hivatalját. Az örökösség különös törvény által határoztatik meg. Az Al-Elölüllő feje a' Ministeriumnak, és a' Titoknokokkal együtt számot kell adniok gondvisc-

lésekről. A' büntető hatalmat gyakorolja egy fő, egy kerületbeli ítélő-szék, és a' béke-bírák. A' vallatásnál sem kínzásokkal élni, sem a' bevádoltat esküvésre kényszeríteni nem szabad. Minden Departamentumban Prefektus, minden tartományban kormányozó, és minden Kantonban Magistratus legyen. Ezen tisztviselők hivatala négy esztendeig tart. A' felfegyverkezett erő maradandó, melly linea seregekből, és nemzeti katonaságból áll. — Ezen Constitutio a' polgári szabadságnak igen kedvez, és azoknak mind személyeket, mind vagyonaikat bátorságba helyezteti.

A' Kotsi és ló tartásnak bötse Ángliában

Kétségen kívül való dolog az, hogy Ángliában a' legszebb lovakat lehet látni. A' kotsiba való lovak, a' Pósta lovak, a' paripák mind szépek, és erősek. Valóban mondhatni, hogy Ánglia a' ló nemesítést Európában legnagyobb tökéletességre vitte. Egy Angol pósta kotsira 20—24 személy felülhet, és még is mind egyiknek elegendő helye vagyon, noha ez illyen kotsinak nagynak, és erősnek is kell lenni, mindazonáltal költsöképpen is igen tsinos, könnyű, és sebesen járó. A' kotsi és ló tartást nagyra bötölik az Angolok, és az ollyannak, ki illyenel bir nagy tekintete vagyon ember társai között. Egy kibujdosott Francia, ki hazájában már nem

élhetett, és életibe soha többet nem tanult mint salátát jól elkészíteni, evvel a' tsekély tudományával Angliába ment, a' hol még akkor a' saláta készítésről semmit sem tudtak, Londonban érvén néhány házaknál salátát készített és minden készítésért 5 Schillinget fizettek neki, miglen egy Urtól jó izü salátájáért szekeret, és lóvat kapot ajándékba, ekkor már egyszeri saláta készítésért egy aranyat fizettek neki.

Fenyő-fának eddig nem ismért neme,

Éjszaki Amerikában Columbiától Dél felé két grádustryira az Indusoktól lakott környékben a' fenyőnek igen különös nemét fedték fel. Ezen fenyő 170—220 lábnyi magasságra és 20—80 lábnyi vastagságra megnő. A' tobozai 12—18 hüvelyknyi hosszúak, és gyakran 10 hüvelyknyi vastagok. A' törzsök alja tiszta, ágatlan, és tsak a' felső részén terebélyesedik el, mint valamelly esellő. Fája tömött, jó, és sok gyantás részek vannak benne. Magjaiból a' lakósok bizonyos nemü lepényt sütnek, mivel a' magokban olly részek vannak, mellyek a' nádmezhez mind izre, mind egyéb tulajdonságokra igen hasonlítanak.

Nem minden vakon született gyermek gyógyíthatatlan.

Az állítás igazságát e' következendő történet minden kétségen kívül teszi: Tauscher András Kogelbergi születés még tsetsemős korában a' kérlelhetetlen halál által édes anyától megfosztatott, és mivel tsapodár szerelemnek gyümöltse volt, bizonyos atya nem lévén, Kereszt-Atyának Heinisch Antalnak nevelés végett által adatott. Midőn a' gyermek nevednék, észrevették nevelői, hogy ő a' körülötte lévő tárgyakat megtudja ugyan egymástól különböztetni, de azokat mintha köddel körülvéve lennének tsak úgy látja; a' zomban a' nevedő gyermeknek szemei napról napra jobban kezdettek homályosodni, negyedik esztendő korában pedig mind a' két szemének fényét annyira elvesztette, hogy a' világosság behatását tsak némű némüképpen érezné.

Illyen állapotban az említett gyermek tizenkettődik esztendejét elérte; a' múlt 1826-diki esztendő' Octóber' hónapjában ezen vak gyermeket De Crinis Mátyás' Úrhoz, kerületbeli Seb, és Szem-orvoshoz Gréczbe elvitték, ki megvizsgálván a' gyermek' szemeit, úgy találta, hogy ennek szemein tejhályog vagon, mellyről a' Szem-orvosok az eddig tett tapasztalások szerént azt állították, hogy ezen hályog neme mindenkor hirtelen fejtődik ki, és tsak Chemiai káros behatás által okoztathatik, a' jelenvaló esetben pedig

vele született volt, és csak három esztendőök elfolyása után érte eltökélletes érettségét.

Minthogy pedig az Orvos a' gyógyítás lehetőségét általlátta, a' gyermeket magánál tartotta, és October' 28-kán a' vak gyermek' szemét operálni kezdette. Mivel pedig az Operáció közben a' vakságot okozó anyag szétoszlott, és téjhez hasonló nedvesség formában részént a' szem első üregébe, részént pedig a' szemén ejtett sebeit kifolyt, a' születésétől vak gyermek' szeme világát vissza nyerte, melly szokatlan eseten a' gyermek magán kívül ragadtatott, és víg hangon felkiáltott: Jö! világosság van! Az egész operáció alatt olly tsendesén viselte magát a' gyermek, hogy semmi tartóra szükség nem volt.

Hetedik nap az operáció után kinyitattak a' szemei úgy, hogy csak gyengén hathatna beléjük a' világosság. Ekkor maga körül tekintvén a' tárgyakat nem ismerte, hanem azok ismérésére eleintén taníttani kellett ötöt, Midőn tányért kést 's a' t. eleibe adtak, azokat nem ismerte míg csak hozzájok nem nyúlt, az útszán járni maga nem tudott, mivel semmi különbséget sem tudott tenni az egyenes, dombos, száraz és motsáros helyek között, gyakran a' falnak is neki ment. Tökéletesen mind a' két szemére meggyógyítva December' 16-án adatott vissza nevelő atyának.

Kereskedésbeli jelességek.

Múlt 1828-dik esztendőben Pest, és Buda között a' Dunán 1,058.490 mérő tiszta búzát; 100,100 mérő kétszerest; 54,200-mérő rozstot; 81,434 mérő árpát; 1,071,870 mérő zabot; 67,550 mérő kölest; 179,850 mérő török búzát (kukoriczát) 23,600 mérő gubatsot; 53,050 akó bort; és 323,000 mázsa dohányt vittek felfelé.

A' Szundi tenger szorúlaton múlt esztendőben az Éjszaki tengeről 79 Amerikai; 14 Bremai 420 Daniai, 1871 Angol, 40 Franczia, 15 Hamburgi, 207 Hannoverai, 323 Hollandus, 66 Lübeki, 294 Meklenburgi, 496 Norvegiai. 9 Oldenburgi, 1032 Burkus, 5 Portugallus, 146 Orosz, 644 Svéd hajó, a' keletiről pedig 78 Amerikai. 13 Bremai, 331 Daniai, 1853 Angol 39 Franczia 16 Hamburgi, 196 Hannoverai, 321 Hollandus, 44 Lübeki 271 Meklenburgi, 436 Norvegiai, 8 Oldenburgi 991 Burkus, 4 Portugallus, 148 Orosz, 639 Svéd. Öszveségesen tehát Éjszaki tengerről jövő 5661 keletiről menő 5391 hajó ment által.

Rejtett szó:

Bár egészen mondasz, mégis tsak rész vagyok,
Lábamat eltörve, már felhőből hullok;
De így megfordítva régi város vagyok.

Jegyzet: Az 9-dik Számbeli Rejtett szó: Nyest, est, tsen.

Gazdálkodás fejes káposzta plántával.

Tekintetes Baranya Vármegyének éppen a' Somogy szélére helyezettett Bogdása nevű Helység, melly a' Pétsi Tekintetes Nemes Káptalan birtoka — volt tavaly a' mi környékünkben a' fejes káposzta plántára nézve legszerentsébb. A' Tettes. Ns. Káptalan-
nak 15 esztendőök óta itt lakó Ispánja Lukrits István Úr, több esztendei tapasztalásából talán előre érezvén, hogy az tavaly is ez a' környék nagy szükségét fogta látni a' fejes káposzta plántának; tehát előre gondoskodott, hogy sok Felebarátnak szolgálhasson. 27—30 öl hosszú, és 4 láb szélességű ágyot készítettett a' maga házi kertének legszebb, és valamennyire felemelkedettebb részében, azt a' Télen jól mcgrágyáztatta, háromszor szépen megkapáltatta, és éppen Sz. György napján harmadfél font plánta maggal bévettette, mellynek ára öszvessen 18. for. és 25 xr. V.Czédulákba. A' plánta sok hasznos essök,

és szorgalmatos gondviselés által Martius 26-dikára az elültetésre alkalmatossá lett, és két hét alatt, az az 9-dik Juniusra, száza 24 xrijával mind egy szálig elkelt; így ezen tsekély föld mindeneknek bámulására 844 for. és 21 xr. kész pénzt hozott be, melly előttem is hitel felett való volna, ha szemeimmel nem láttam volna. Részesültek pedig köszönettel ezen szerentsés hely plántáiban nem tsak a' Vaiszló, Péts, és Nagy Sziget vidékin lakó ember társaink, hanem Dráván túl Verötze Vármegyében ide közelebb mint egy 6 óra járásra lakó Horvátok is. — Hogy ha pedig a' szerentsétlenség-üldözőbe nem vette volna két izben is tsak hamar egymásután ezt a' szerentse helyét, tehát ez a' maroknyi föld minden bizonnal nagyítás nélkül bé hajtott volna 1200-forint hasznot. Ugyan is Junius 2-dikán délután nagy zápor és jég eső lévén, a' plánták közül sokat öszve zúzott, az Úraság kertjében is, 27 ágyban az nap délelőtt ültetett 10,000 szál plántát öszve tört. 3-dik és 5-dik Juniusban 10,000 szál plántával béülttetetvén 7-dikben a' jég prédája lett. 8-dik és 9-dikben 10,000 szál plántával kellett ismét bé ültetni, a' melly meg is maradt. — Az időjárása, annak szemmel tartása, a' helynek, földnek szerentsés kiválasztása, az éjjeli nappali szüntelen való vigyázat — ezek azok, mellyek ezen Úrnak a' plánta tsekély árrát illy gazdag interessel vissza adták. Melly sok ezer magokkal kérkedő Kertészeket megszégyenített ez

gyakorlásban tökéletességre vinném, a' Mathematikának minden részeit jó - korán kezdtem tanulni; úgy mint a' Betű-számvetést, Teke-metszést, és a' t. A' tudományok eránt való szeretetből, melly bennem igen nagyon felgerjedett, nyelvek tanulására adtam magamat, és megtanultam a' Franczia, Angol, és Deák nyelveket, későbbben pedig meghatároztam magamban, hogy azon tudományoknak szenteltem magamat, mellyekből jövőndő szerentsémet reménylhetem. Mivel pedig több testvérek valánk, és atyánk vagyója igen tsekély vala, kéntelenítetttem mennél előbb szolgálót keresni; és így tizenöt esztendő koromban katonává lettem, de innét négy esztendő után kiléptem, és Angliában letelepedtem, a' hol nem sokára, mivel orgonálni jól tudtam, a' Yorki Grófságban Orgonista hivatalt nyertem, mellyre 1766-ban el is mentem. Ezen hivatalom mivel elegendő jövedelmet hozott be, ismét volt tehetségem a' Mathematikai tudományokat folytatni. Midön a' Tsil-lagvizsgálásra értem, erősen feltettem magamban, hogy semmit sem akarok hinni, hanem mindeneket, mellyeket mások láttak tulajdon szemeimmel látni, és meg itélni. Az optikai tudományokban már az előtt jártas voltam, és azért eltökéllém magamban, hogy messze látó tsömet önnön magam készítem el, melly feltett szándékomat szerentsésén végbe is vittem, és először az úgy nevezett Newton 7 láb hosszúságú tsőjét, későbbben egy 10 láb hosszúságút, és végtére egy 20

láb hosszóságút készítettem: Ezen foglalatossággal öszveköttöm az Ég vizsgálatát, és ennek egy foltja sem maradt, mellyet ki nem fürkésztem volna, így fedeztem fel a „György tsillagot“ (Uraniát), és nem véletlenül, mivel ezen tsillag az égnek éppen azon tájékán volt, mellyet azon éjjel szorgalmasan megvizsgálni eltökéllettem.

A' Király figyelmetessé tétetvén ezen felfedezésem által, kívánta az általam készített tsöt látni, mellyet a' Király parantsolatjára Greeneichbe el is vittem, a' hol Dr. Maskelyne által készített Instrumentummal öszve hasonlítottatott, és annál tökéletesebbnek találtatott. A' Király akkor nékem kegyelmesen pensiót rendelni méltóztatott, meg hagyván, hogy a' muzsikát elhagyjam, és magamat egészen a' tsillagvizsgálásnak, és messze látó tsök' tökéletesítésének szenteljem. Hálaadatosságból tehát az új felfödözött bújdosót „Georgium Sidus-nak“ neveztem, Georgium Sidus, jam nunc asvesce vocari! és reménylem, hogy ezen nevezetét meg is fogja tartani. (Rosszúl reménylte szegény Herschel, mivel, mint tudva vagyon, ezt a' bújdosót Uránusnak, vagy Uraniának hívják).

1826-ikban meghalt jeles Személyek.

Januárius' 8-án Suchet Francia Marschall Marsellyben. — 10-en Gróf Roman-czov Orosz birodalom Cancellarius. — 19-en Yelin természet-vizsgáló Edinburgban.

az Úr! 'Hány hold szántó földben termelt gabonáért kapunk ma illý szép summát?

Statistikai jegyzések Francia Országról.

Francia Országnak mostani népességét 31,771,000-re teszik. Esztendőnként közel 1 milliom gyermek születik, kik között egy tizenötöd résszel több férjfi, mint leány vagyon. Ha a' nép szaporodása esztendőnként így nevedegig, 100 esztendő után Francia Országnak még egyszer annyi lakósa lesz, mint most vagyon, tudniillik 64 milliom. Az ifjú emberek száma, kik 20 - 22 esztendősök, téssen 265000-t. Egész Francia Országban 140 száz esztendős ember taláztatik. Ezek közül az alsó Pyreneumi Departamentumban legtöbb él, úgymint 138; a' Seine i Departamentumban pedig tsak kettő; noha ezen Departamentum kétszer olyan népes, mint az alsó Pyreneumi. Parisnak 850,000 lakósa vagyon. Ezen népsokaság közönségesen naponként 1600 zsák lisztet emészt meg, minden zsák 325 Francia fontot nyom. 1823-dikben, és 1824-dikben általjában véve egy tizenegyed résszel nevededett az emésztés. 1825-dikben 82816 ökör, 12798 tehén, 79,548 borjú, 425,131 bérány, és 92,547 sertés emésztetett meg. A' másféle húst, melly ezen esztendőben elkelt 5,695,000 fontra számlálják. Ugyan azon esztendőben 101 milliom

palaczk bort, és 10 milliom palaczk sert it-
tak meg Parisban. — Laingenbureau Fran-
czia író nem akarja elhinni, hogy London-
nak 1,500,000 lakosa volna, valamint ezt az
Angol írók állítják; mivel, úgymond: 1-ször
London nem fekszik sokkal nagyobb helyen,
mint Paris. 2-szor Temse vize, melly Lon-
donon keresztül foly sokkal szélesebb, mint
Parisban a' Seine, 3-szor Londonnak sokkal
tágasabb útszái vannak, mint Parisnak, 4-szer
Londonban nintsenek olly magas házak, mint
Parisban, és 5-ször Londonban sok házakban
csak egy familia lakik. Azon föllül az Ango-
lok még a' Temse vizén lévő idegen hajókon
találtató hajós legények is London lakósi kö-
ze számláltatnak, holott azok ide nem tartoz-
nak, és így az említett Franczia író azt ál-
lítja, hogy London, és Páris népessége csak
nem egy arányban vagon.

H e r s c h e l.

Ezen híres tsillag - vizsgáló egy levélben,
mellyet 1783-dik esztendőben November
15-én Datschetből jó barátjának Lichtenberg-
nek írt, önnön magáról e' következendöket
közli:

1738-ban November hónapban láttam
meg először e' világot; születésem helye Han-
novera; atyám muzsikus léven, engem is ezen
mesterségre már gyermek koromban tanított.
Hogy pedig ezt mind a' theoriában mind a'

Februarius' 2-kán Marchangy fő Prokurátor Párisban. — 4-en Gróf Rostoptsin Moszkvában. — 14-en Falk Vaimárban. — 17-en Gabler híres Theologus Jénában.

Martius 7-en Viarda Éjszaki Frieslandia' történeteinek írója Aurichban. — 10-en Ö Felsége VI-dik János Portugalliának Királya. — 10-én Schäczler Augsburghan. — 24-én A' Montmorency Herczeg Párisban. — 29-én J. H. Vosz Heidelbergben.

Május' 16-án Ö Felsége Erzsébet az özvegy Orosz Tsászárné.

Junius' 3-án Karamsin az Orosz birodalom történet írója Sz. Pétervárában. — 5-én Veber Maria Károly Saxoniai Királyi udvari muzsika fő igazgatója Londonban. — 9-en Manso Breszlai Professor ugyan ottan.

Julius' 4-én Adams, és Jefferson Éjszak Amerikai Statusok' hajdani Elölüllői. — 7-én Belard fő Prokurator Párisban. — 11-én Piazzi híres tsillag-vizsgáló Nápolyban.

September 11-én Hebel német Költő Scheczingben. — 25-én Friderika Ö Felsége a' hajdani Svéd Királyné. — 28-án Gróf Zichy Tsászári Királyi Status, és Conferenciák Ministere Bétsben.

October 8-án Baggesen híres Költő Augsburghan. — 9-en Antonio Trappista barát Spanyol Klastromban. — 19-én Talma igen nevezetes Szín-játszó Párisban. — 21-én Boissy d'Anglas Párisban. — 26-án Pinel Párisi Orvos ugyan ottan.

November 24-én Bode híres' tsillag-vizsgáló Berlinben. — 29-én Hastings Marquis

Kelet India, és Malta volt kormányzó a Nápolyi öbölben.

December 1-ső napján Berendo Orvos, és Professor Berlinben. — 7-én Flaxman Képfaragó Londonban. — 14-en Valte-Brün Tudós Párisban. — 18-án Valter (az ifjú) Anatómus Berlinben. — 28-án Bethmann Frankofurti pénz-váltó ugyan ott.

Ezen nyáron holt meg Koháry Ferencz Hg. is.

A p r ó s á g.

Londonban az Asszonyóságok, és szélkergető férjfiak, hogy magokat még az itálban is különös módi által megkülönböztessék, szék-só-vizet isznak, mellyet Angolul Soda-Water-nek neveznek; ezen újmodi ital sokat hasonlít a' Szelczeri Savanyó vízhez, és úgy habzik, mint a' Kámpániai bor; azonban ezen hamar elenyésző tulajdonságán kívül semmi-
ben sem egyez meg ama jeles borral.

Rejtett szó:

Kép író, 's jó Orvos
Az egész magában,
Felétől sarudat
Oltalmazd a' sárban,
Végseit a' szónak
Hiszed sok helyeken,
Használhatod kitsiny,
'S nagy épületeken.

Zombai Plébános.

Jegyzet: Az 10-dik Számbeli Rejtett szó: Darab, dara, Arad.

K e s e r g é s

Nagy Méltóságú, 's Fő Tisztelendő
Kluch József Nyitrai Püspök
Úr Ó Excellenciája' halálán.

Téged-is, oh Nagy Kluch! a' mord dühe durva halálnak,
Fájdalom! a' gyászos sírba örökre letett.
Nem vala képes ezer jóságos teted ütését
Elhárítani, nem azt mennyei drága Kegyed?
Nem Titusi jobbod sem, sem Püspöki Pálcza Kezedben?
Nem Böltsséged' fénye? se ritka Böcsöd?
Sem Hitbéli tüzed, se hevítő lángja szivednek? —
Gyász fátyolt látok múlt ragyogása' helyén.
Engedtél az Egek' titkos végzésinek; a' föld'
Tág kebelébe, hová fog kiki jutni, jutál.
Mennyi reményt? ah! melly sok jót zársz sírba Magaddal!
Hánynak napja Veled felleges éjbe vonúlt!
Könnyez bús Nyájad, keserű panaszokkal elöntvén
Földet, Eget: jaj! mert mindene össze-rogyott
Nints, kihez a' nyomorúlt bizvást folyamodjon ezentúl,
Mint Hozzád minden nap folyamodni szokott.
Ez, ha Szülőjétől meg volt fosztatva, Tebenned
Hű Védőre 's ügyes Gondviselőre talált.
Az, ha talán őt' a' szükség vas igába szorítá,
Tetszetes enyhülést biztos öledbe' lele.

Kik pedig a' hasznos tanulásra hevültek, azoknak
Melly tehetős ösztönt! mennyi jutalmat adál,
Ah! de azon kártékony időt hogy fesse keservem?
Mellyben az emberölő éh fenyegette Hazánk',
Hányban az Ég' küldötte gyanánt tartotta meg a' már
Búcsúzó lelket testi lakásba' Kegyed?
Sinte az éhségtől beesett orczával ezer Hív:
Mig nyílt Udvarodon kész menedékre talált.
Nagy volt a' sokaság: de nagyobb volt mennyei Lelked,
Pénzt, eledelt bőven rá pazarolni tudott.
Szép Vagyonod' neki osztogatád. — A' szánakodó szív
Kintseket a' nyomorúk' ment seregébe keres.
A' ki szegényekkel könyörülve megosztja falatját,
Nem fogy-el, a' mije van; mert gyarapítja az Ég.—
Mind ezek elmúltak Veled, oh Nagy, Drága, Kegyes Kluch!
Közjóért dobogó Szíved örökre elállt.
E' vesztést fájlaljuk; ezért búlepte szemünkből
A' sűrű könnyek' bánatos árja ömöl.
Árva, Szegény, Tanuló! mi siralmas sorsra jutatok?
A' ki szerentsétek' szokta emelni, kimúlt. —
Sírsz velem, oh Papi Rend! sírsz, Szerzetem, elkeseredve;
Méltán sírsz: az ügyünk' Tamasza, Gyáma ledölt.
Vág, Duna, Nyitra zokogj! eltűnt a' szánakodó Kluch;
Hol leli-fel mássát, és mikor árva fejünk?
Jaj! de csak így forog itt létünk e' földi világon:
Pór, Nemes, Úr, Herczeg gyász temetőbe leszáll. —
Ám Te, dítő Lélek! szent országában az Égnek
Számptalan Erdemidért drága jutalmat aratsz;
A' millyent szeret a' Virtus készíteni annak,
Élete' pályáján a' ki utánna siet.
Ott az öröklő bért jó Tetteid által elérted,
Itt örök emléket Néked emeltek azok.
Háladatos szívekbe' Neved, Bötsöd él; 's uem enyésző
Bökezüségednek száz Nefelegtse virúl.

Kucserik Sándor
Kegy. Osk. Rend. Bölcselked. Hallgat.
Váczott.

A' Debreczeni Reformatum Collegium népessége.

A' tanító intézetek mint a' nemzeti tsinosodásnak műhelyei : a' tanítók, és tanulók száma pedig, mint a' História literariának nevezetes tárgyai minden Hazafinak figyelmét méltán meg érdemlik. Azért közöljük a' Debreczeni Ns. Reformatum Collegiumnak e' folyó 182⁷/₇ oskolai esztendőbeli állapotját, úgymint: Theologus tanulók 166; Hazai törvényeket tanulók 75; első esztendei Juristák 102; első, és második esztendős Filosofusok 248. Ezeket nyolcz rendes Professor, és egy esküdt Deák, Lector név alatt Tanítja. — A' Filofofián alól lévő osztályok e'képpen állanak : a' leggyengébb kezdők mostanság vannak 209-en kik sokszor esztendőt által 400-ra is szaporodnak; az erősebb kezdők 207; a' második Magyar oskolában 209; a' harmadik Magyar oskolában 165; a' negyedikben 42; — az első deák Grammatikában 106; a' másodikban 134; a' harmadikban 112, a' negyedik deák oskolában, kik Novitius Rhetoroknak is neveztetnek, vannak 36-an; a' Humanitas' első oskolájában, kik Poéták, tanulnak 75; a' Humanitas második oskolájában, második esztendős Rhetorok, vannak 73. —

A' Theologusok, Juristák és Filosofusok vagynak tehát öszveséggel 589-en; az elementaris oskoláktól a' Humanitas oskoláig vannak öszveséggel 1418. —

Ezen jeles Collegiumban az ifjúság tanításával foglalatoskodnak a' következő Professor Urak, úgymint: Tekintetes Tudós Sár-vary Pál Úr tanít Mathesist, és Fizikát; — Tekintetes Tudós Ercsey Daniel Úr Filozofiát, Statistikát, Jus naturae-t, és Jus publicum Hungariae-t; — Tekintetes Tudós Madarász Dobrossy János Úr tanít Jus privatum Hungariae, Jus Criminale, és Historia Jurist; — Tekintetes Tudós Péczely József Úr, a' közön-séges Historiát, Görög, és Deák Literaturát; — Tekintetes Tudós Kerekes Ferencz Úr Botanikát, Mineralogiát és Chemiát; — Tiszteletes Tudós Erdély József Úr tanítja a' Sz. könyveknek magyarázatját, vagy is a' Zsidó, és Görög Exegesist; — Tiszteletes Tudós Aranyi István Úr a' Theologia Dogmatikát, és moralist, a' lelki pásztorságot, a' Homile-tikát, és az Egyházi Historiát; — Tiszteletes Tudós Zákány József Úr tanítja a' Paedagogiát, és e' mellet a' Német és Francia nyelveket; — a' Lector, Farkas Lajos Úr, a' ki a' Görög nyelv kezdetét, és a' pura Mathesis eleit ta-nítja. — A' fellebb meg jegyzett 11 Klassi-sokban ugyan 11 tógás Deákok tanítanak, kik már tudományaikat elvégezték, kik a' Paeda-gogia' Professora' felvigyázása alatt vannak. — Ezen előadásból kitetszik, hogy ezen ne-vezetes régi Collegium most is méltó azon fő tekintetre, a' mellyet eddig mind a' Hazá-ban, mind a' Külföldön megnyert.

A' söprű-fű mint marha eledel.

A' söprű-fű (*Holcus Saccharatus*), melyet hazánkban is sok helyeken házi tisztogató véget természetnek, a' marháknak igen jó eledelül szolgál, ha következő módon bántanak vele: Május elein trágyázatlan földbe bántákba igen sűrűn kell elvetni, minekutána két arasznyi magosságra nőtt, meg kell kapálni, és Junius végével midőn a' levelek hegyei sárgúlni kezdenek le kell kaszálni, és úgy bántani vele, mint a' szénával. A' sűrű vetés azt okozza, hogy a' növény meg nem vastagodhatik, hanem vékony de levelekkel rakott szálakban felnő. A' kaszálástól megmaradt szárak ismét kihajtanak, melly új hajtást September elején már le lehet kaszálni, és mivel egy hód föld 50 mázsa söprűfű szénát és sarjút megterem, minden marha tartó gazda általláthatja, melly hasznos légyen ezen növény tenyésztése. A' marha igen szereti ezt az eledelt, kivált ha vágott szalma közzé keverve adatik. A' tehenek, mellyek ilyen szénával tartatnak több és jobb tejet adnak, mint más közönséges szénától.

Len növesztés.

Belgiomban, és Lifflandiában a' lenet addig nem nyövik ki, még tsak annak szára tökéletesen nem száraz, és felső gombja sárgúlni nem kezd. A' legvékonyabb Battist vászonyra való

lennel sem bánnak másként, és a' Liflandiak azt bizonyítják hogy csak egyedül illy módon lehet a' lenből igen vékony szalakat kapni. Régi magokból nőtt lennek sokkal vékonyabb szálai vannak mint egy esztendősből, mivel a' régi mag későbbben kel ki, és a' belőle lett plánta lassabban nő. A' friss magoknak is lehet ezen ó mag tulajdonságot adni, ha t. i. beáztatjuk olyan vízbe, mellybe réz rozsdáeresztetett fel.

Az éneklés diadalma.

Pignatelli Blemonte Herczegné ifjú korában férjétől, két igen szeretett, a' kérelhetetlen halál által megfosztatván, a' szomorúságnak annyira által adta magát, hogy ezen szánakodásra méltó állapot az ifjú özvegyet is halállal fenyegette. Minden sohajtások már megszűntek, és a' könnyek se folyhattak többé. Ezen szomorú állapotban már egy egész hónapig változhatatlanúl sínlődött az ifjú özvegy Herczegné. Egykor estve tselédjei kivitték beteg Asszonyosságokat a' kertbe, mindazonáltal sem a' tsillagos ég, sem a' kert természeti, és mesterséges gyönyörűségei, még a' tsendesen világító hóld sem indíthatta meg az elrekedt könnyek tsatornáját.

Éppen ekkor utazott ama híres Raffnevű énekes Nápolyon keresztül, és kívánta a' Herczegné hájoló kertjeit megtekinteni, melly kívánsága meg is engedtetett neki azon felté-

tel alatt, hogy közelíteni ne bátorkodjon azon mulató házhoz, mellyben a' Herczegné volna. Azonban egyik a' Herczegné körül lévő Asszonyok közül tudván azt, hogy Raff a' kertben volna, megkérte a' Herczegnét, hogy ezen híres énekest maga eleibe ereszténé, és ha éneklését hallani nem akarná, legalább tiszteletét fogadná el; mellyre a' Herczegné reá állott; néhány pillantatok után pedig ismét arra kérte a' Herczegnét, hogy hallgatná meg Raffnak mindenektől ditsért hangját is, a' midőn ezt is megengedte volna a' Herczegné, annak eleibe hivatott Raff, ki megjelenvén minekutánna tiszteletét megtette volna igen szívrehatólag Rolli-ból e' következő éneket:

Solitario bosco amoroso 's a' t.

kezdte énekelni, melly mind a' helyhez, mind a' Herczegné állapotjához igen illett. Raffnak hangját hallván a' Herczegné annyira megindult, hogy a' könnyek patak gyanánt néhány napokig hullának szemeiből, és így menekedett meg ezen érzékeny beteg a' háláltól.

Rendkívül való szaporodás.

Berleburgban egy asszony tizenegy hónap alatt öt eleven gyermeket szült tudni illik 1625-diki Decemberben hármat, és 1826-diki Novemberben kettőt egyszerre, de ezek a' szülés után mind meghaltak. — Éjszaki Amerikában még termékenyebbek az asszonyok, mert Dr. Pasdok bizonyítása szerint a' múlt esz-

tendőben egy asszony, kinek szülésén Pasdok Úr jelen volt, három leány, és két férfi magzatot szült egyszerre, négyen ezek közül elevenen jöttek a' világra, de születések után nem sokára meghaltak, mivel három hónappal időnek előtte lettek a' világra, és az anyjok ez előtt 9 hónappal úgymint Februarius 20-dikán kettős gyermeket szült, e' szerént tehát ezen asszony három fertály esztendő alatt 7 gyermeket szült. Házasságbeli áldás!

A p r ó s á g.

Az Angol Orvosok Kalkuttában véletlenül azon szerentsés gondolatra jöttek, hogy a' Keleti-Indiának nedves részeiben dühösködő Cholera ellen leghathatósabb szer lehetne a' Rhenusi új bor, — de nem az ó. — Ezen eleintén tsupa vélekedést a' tapasztalás be is bizonyította.

Rejtett szó:

Mit látsz rajta? — egész nagy erővel bír,
pedig egy tag,
Mond elejét, tsuda! él de nem érez; még is
egésznek
Rontására való; fő nélkül a' tudománynak
Szent helye; húzd ezt meg, 's nappal ne,
tsak éjre keresd fel.

Jegyzet: A' 11-dik Számbeli Rejtett szó: Luk-áts.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(13.)

Méltóságos Rádai Gróf R á d a y P á l
Úr Cs. K. Kamarás, és a Duna
mellyéki Helv. Vallástételt köve-
tő Superintendia Fő Curátora
utolsó Tiszteletére.

Eltűnt ismét egy Csillaga a' magyar
Égnek: setétül az Haza földé, ní!
Bú felleg száll a' láthatárra,
Záporoz a' siralom, zúg a' jaj!

Megszűnt Hazánknak Naggyai' egyyike
Az áldott lelkű Ráday élni! Jaj
De kár közjóra búzgott szívet
Hantok alá vele eltemetni!

Mennél ritkábban termenek nemzeti
Átlások: annál károsabb dűlniök.
A' Nemzetnek ritkább virága
Hogyha lehull, közelít a' vége.

Irgalmatlan Ég! Ráday Ág tsupa
Egy nőll Hazánkban századok óta, ez
Virágzik, 's ad édes gyümölcstöt
Tördeli mégis a' mord halál ezt.

Sok század 's szép Tett hirdeti e' magas
Ág' hasznos voltát a' magyar Ég alatt;
'S oh sors! az Ég ez egyetlen is
Elragadni kebelünkből készül.

Pálunknak sújtá most közelébb a' bús
Halál az éh föld' hantja alá porát:
Az Úr kiválasztá magának
Mennyei hív Kamarásnak Lelkét.

Élsz már az Égnek szent palotáiban,
Érzed jutalmát virtusaidnak; ott
Majd Téged' egy végetlen élet'
'S szent öröm ambroziája táplál.

Oh hát mit sírsz mély gyászba borúlt Özvegy!
És Ti is áldott Magzati! szünjeteK
Sírástol. — Feljülről jött: ismét
Felmene mennyei lakhelyébe.

De ti szegények! sírjatok Ráday'
Holtán; az ínség ostora ellen nem
Ápolgat többet udvarában
Szánakozó szive. — Nints Atyátok!

Ha másutt árvák, özvegyek, siketek,
Vak, 's más sok, szállást nem lele, Péczelen
Talált: 's felejték mind a' bút ott:
Ritka Nagy ember után sír több szem.

Azomba, míg a' más szeme' könnyeit
 Törlé, sok ízben sírt maga, Jób szerént! —
 'S látá: itt nints méltó hazája —
 Felmene Atyaihoz — az Égbe.

Sebestyén Pál
 Reform. Prédikátor.

Töredék a' Chinai Muzsika Újság Lajstromából.

	Lap
Adagio, szabad-e az Adagionál tsevegni Vallyon értik-é az Adagioban magokat a' mostáni Mesterek, vagy sem? és miért nem? — —	23 999
Alegro di Molto, kell-e ezt a' Kó- ták, vagy pedig inkább a' hallás sze- rént szerkeztetni? —	102
Bravo, az egyenlő hangzásért ejtetik	17
Szemüvegek, olly mester művek, mellyek által azok tartatnak nagy hang- mestereknek, kik a' Piano - Forte, Pocopiano, Pocoforte, Pianissimo, és Fortissimo előadásokon nem gyakran jelennek meg? — —	212
Tolvajság, a' hang-mestereknek azon feltételek által engedtetik meg, mel- lyek alatt szabad volt a' Spártaiaknak külfömbféle apróbb tolvajságokat gy- korolni — —	3
A' Gondolatok szabadok, lásd Bravo. Az énekek a' Kóták miatt énekeltet- nek. — —	

	Lap
A' régiek Muzsikáját senki sem hallotta az élők közül —	439
Symphoniában mindegyik muzsi- kálhat — —	402
Viola a' Concertben szükségtelen	31
A' Hegedűn játszó'k, mindenkor megegyeznek —	265
A' Vadász-kürtöt fúvók soha sem hangoznak öszve. —	443

A' barmoknak tsudálatos szem alko- tása.

A' messze-látó tsök feltalálását méltán bötsüljük nagyra, mivel ezen mesterség a' szem alkotását, és látó erejét majmolja. Azonban a' mesterség soha sem viheti olly tökéletességre, hogy az igen távúl, és igen közel lévő tárgyakat ezen üvegek által tökéletesen megkülömböztethetnök. Ugy tetszik, hogy ezen két tulajdonság nints egybe kaptsolva. Mindazonáltal ezen tulajdonságot találjuk a' madarak szemeiben. Figyelmezzünk tsak a' fias-tyúkra, nemde ez lábaival széllyel hanyván a' port, és homokot a' szeme előtt igen közel fekvő köles szemet a' por között meglátja, és tsirkéjit kotlása által öszve hívja, hogy tsekély találmányában részesüljenek. Míglen a' kiseded sereg vigan forog, és keresgél, feltekint az annyok a' levegőbe, és ime minő változás az apróság' vidámsága fé-

lelemre változik , mindegyik háborodottan szerte szélyel fut keresvén magának bátor menedék helyet.

Minő ellenség merte ezen ártatlanok vídamságát háborítani? A' fijas-tyúk igen félekenyen tekintett fel az egekre , te pedig , ó ember! tsak fekete mozgó pontot láttál a' magasságban , mellyet , mi légyen nem tudtál megkülömböztetni. De ezen fekete pont közelebb jön hozzád , és tsak most isméred ragadozó madárnak , mellyet a' tyúk éles látású szeme már távúlról annak ismért. Minő mesteri-művnek kell illy szemben lenni , mellyben két ellenkezni látszó tulajdonságok találtnak! A' fijas-tyúk szeme valóban nagyító , és messze-látó üveg.

A' legyeknek , és más' repülő bogaraknak nagy , kemény , és mozdíthatatlan szemei vannak , mellyek mint két fél gömbök azoknak fejből kiállanak. Ezen szemek számtalan hat szegű , igen apró táblákból vannak öszve rakva ; a' táblák közül mindegyik szem gyanánt szolgál , és mindeniknek különös látó , 's érző ina vagyon. Egyetlen egy lepkének hiteles természet-vizsgálók szerént három száznál több ilyen szeme vagyon. Ezek által mindeneket megláthatnak , mi mellettek , fölötök , és alattok történik , és a' tárgyakat úgy megkülömböztethetik egymástól , mint mi két szemekkel.

Gőz hajókázás Angliában.

Az United Kingdom nevű gőz hajó az, melly nem sokára a' Greenoki kikötőből (Scotiában) ki fog evezni. Ezen hajó kétség kívül mindannyi Gőz-hajók közül, mellyek eddig készítették, a' legnagyobb. A' födele 175 Angol láb hosszúságú, és 45 láb szélességű. A' hajót két gőz Masina hozza mozdulásba, mindegyik ezek közül száz ló erőt pótol ki. A' kerekek átmérője 20 láb.

A' hajón találtató szobák igen tsinosak, és ékesen el vannak rendelve. Ezekben a' hajós tisztek, és más utazók' számára 170 ágy vagyon elkészítve. Ezen szép gőz hajó készítése 40,000 font Sterlingbe került, készítve vagyon pedig, hogy Skocziát körül hajókázván a' német kikötőket látogassa kereskedés végett. Az United Kingdom hajó készült Steele Sobert Úr hajó készítő műhelyében. A' gőz Masinákat készítette pedig Naipor Dávid Úr Glasgovban.

Természeti ritkaság.

Wagstadt mellett a' Tropau kerületben emlékezetre méltó föld süllyedés ment végbe. Már a' múlt esztendőnek December havában a' Plébániához tartozó szántó földön, és annak szomszédságában vették észre a' lakosok, hogy a' föld szokatlanul föllebb emelkedik, és az említett szántó földön tenyérni föld

hasadások látszattak , ezek mind inkább ne-
 vekedtek , 's azon kívül már Jánuius 2-án
 az Ország úton, melly külömben egyenes volt,
 szembe tűnő felemelkedések látszattak; de
 még ez sem gerjesztett elégséges figyelmet,
 hanem Januius 10-én éjszaka nagy föld
 rázkódást érezvén, és ez által figyelmetessé
 tételvén azt tapasztalták, hogy az említett szán-
 tó földnek nagy része a' többitől elvált, le-
 sülyyedett, és az elvállásnál egynehány ölnyi
 szélességű, és mélységű nyilas támadott. Ez
 által a' hegynek allja mintegy tóvább nyo-
 mattatván Laubias. és Pittau falukba vezető
 utat úgy elnyomta , hogy a' melléke feldom-
 borodnék, és a' rajta lévő pajta és istálló özs-
 ve omlana, ellenben a' közel lévő hársfa meg-
 tartván egyenes állását a' földdel együtt letsü-
 szott. Ezen történetnek megvizsgálására tör-
 vényes személyek kiküldetvén úgy találták,
 hogy a' lesülyyedett föld színe 2000 □ ölet
 tézsen, és a' sülyyedés általjában több hét
 lábnyi mélységnél , külömben a' sülyyedés-
 nek okait mostan megvizsgálni bővebben
 nem lehet, mivel mindenütt igen nagy a'
 hó.

A p r ó s á g o k .

Friderik Vürtembergi Herczeg Vogel-
 mann nevű Kanczellariusától, minekutánna
 ez Spanyol Országból vissza tért, kérdezte,
 hogy mitsoda újságokat látott volna ottan?

A' felfuvalkodás hegyét, felele a' Kanczellar-
rius, és a' siralom' völgyét; boldog az, ki
ezeket hiszi, és nem látja.

Rómában Januarius 7-kén a' Sz. Lőrincz
Templomában Placido Zurla Kardinalis ál-
tal egy Afrikai, Tannarban született 14 esz-
tendő leányzó kereszteltetett meg, és bér-
máló anyja volt Mathilde Montforti Her-
czegné.

A' Dreszdai képek gyűjteményében talál-
tatik ama' híres Rubens' festése az utolsó ité-
let. Ezen képen láthatni Rubensnek három
megholt feleségeit, kik közül kettőt az ördö-
gök pokolba hurczolnak, egyet pedig az an-
gyalok menybe visznek.

M e s e.

Fő várban vagyon lakása,
Őrzi bőrből készült strázsa
Nintsen keze, nintsen lába,
De szüntelen van mozgásba.
Lángja ugyan hibázik:
De gyakorta szikrázik.

Jegyzet: A' 12-dik Számbeli Rejtett
szó: Fagy, Agy, Ágy.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(1 4 .)

Batsányi János Versei.

Ezen nevezet alatt jelent meg most Pesten Petrózai Trattner Mátyás betűivel nyomtatva T. T. Batsányi János Úr verseinek első kötete. A' papiros, és bötü szép, tiszta, úgy hogy a' tsinosságnak példája lehet, kivált ha a' Czím-lapon lévő lantos Szűznek képét tekintjük. — De nagyobb figyelmeteséget érdemel a' tudós Szerzőnek itt is megbizonyított munkássága, és hazájához való vonzódása, melly ötet ifjúságától fogva élesztette, és most koros életében is egyenlően élesztí. Ezen álhatatos tűznek gyümöltse az, hogy külömbféle előbbi üdőkben, s alkalmatosságokban készített verseit öszve szedte, és a' Nemzeti Literaturának díszére kiadni kezdette. A' szép tudományokban lévő jártossága, éles ítélete, és szép érzése azt igéri, hogy valamint itten válogatott darabokat olvashatunk, úgy töle utóbb is tsak szépet várhatunk. Különös figyelmet gerjeszthet az olva-

sóban, hogy B. Úr mind az eggyező hangú-
végzetes, és egykor Zrinyinek, és Gyön-
gyösi Istvánnak kedves verseiben szinte olly
könnyüséget, és szépséget mutat, mint a' Gö-
rög mértékű versekben, 's ez által könnyen
elhitetheti az Olvasóval, hogy a' Cadentiás
verseket nem kell megvetni, minthogy ezek
is arra termett kezekben sok kellemetességek-
kel kedveskedhetnek, így p. o. a' 121-dik
levélen:

(Négyesek)

Eltávozott a' Tél háborgó szelével,
Éjszakra költözvén havával, jegével,
Megjött a' víg tavasz a' lágy Zefirkével.
'S Flóra' gyermekinek tarka seregével.

Maradgy már te, Hívság' váras pompája,
Fényes Balgatagság' gyűlölt rab-igája!
Maradgy már Tettetés' tsalárd oskolája,
'S ezernyi rút vétek' számtalan példája! 's a' t.

(Francziás kettősek 77-ik lapon)

Nézz e' kis példára, Magyar föld nagy Népe!
Ez lehet még a' te újulásod képe.
Két Leopold után a' mi még elhaladt,
Végbe megy nem soká Ferencz, 's József alatt.
Bizván Kormányzoid' bölts intézetében,
Remélly! 's erőlködgyél e' szélvész' dühében
's a' t.

(Görög mértékük. 49-ik lapon)

Jer már, jer egyszer tsillagos ég' ditső
Fénnyel mosolygó Asszonya! Jersze már,
Fájdalmim érzékeny tanúja!
Verd-el az éj' szomorú homályát

Távúl Hazámtól; messze vidék' sovány

Határit őrző vad havasok között;

'S Felhőkig érő durva fogház'

Rejtekből az egekre nézvén,

Ohajtva várom megjelenésedet. — 's a' t.

Igy reménylhetjük, hogy a' 81-ik levél-
len jelentett Ossiánt is nem sokára láthatjuk.

Ennél fogva bátorkodunk ezen munkát
szívesen ajánlani mind azoknak, kik a' tiszta
Magyarságban gyönyörködnek, és az ilyen
munkák' megvétele által a' Magyar Litteratú-
rát gyámolítani képesek. (Az ára tsínos borí-
tékban 1 for. p. p. Eggenberger Jó'sef
Könyvárosnál Pesten.)

Nem tsak kenyérrel él az ember.

Különös emlékezetre méltó dolog az,
hogy a' meleg éghajlat alatt lakó nemzetek
többnyire külömbféle földnemekkel részszerént
orvosság, résszerént tsemege, gyanánt élnek;
néha ugyan a' szükség is kénszeríti őket az
illy eledelre. — Az Oronoko folyó mellett
lakó Otomakok gyakran 2—3 hónapig élnek
bizonyos szürkés sárga, gyenge tapintású,
kövér agyaggal, mivel az Oronokó áradása
miatt a' halászás lehetetlen, gyikokat is igen
ritkán foghatnak. Az Otomakok ezen agyagot
a' tüznél egy kevesé megpirítják, melly ak-
kor a' benne találtató vas-rozsda miatt ver-
nyeges színű lesz, az így elkészített agyagot
az elnyelés előtt megszokták nedvesíteni. Az

Otomakok annyira kedvelik ezen szükséget pótoló eledelt, hogy esztendőt által mindég eledelei közé bizonyos mennyiséggel agyagot kevernek, és a' halat avval fűszerszámozzák. Ezen agyagtól az emberek jóllaknak, nem soványok, hanem erősek, és egészségesek, a' hasok sem keményedik meg.

Humbold Úr bizonyága szerint nem tsak az Asszonyok, hanem még a' meglett férjfiak is a' meleg ég-hajlat alatt meggátolhatatlan kívánsággal kövér, és erős szagú agyag-golyóbisokat nyelnek el. Sokszor szükséges a' gyermekek' kezeit megkötni, nehogy esős üdöben földévessel gyomraikat megterheljék. Humbold Úr Banco faluban Magdolna folyó partján látta a' fazék tsináló Indus asszonyokat, hogy szüntelen nagy darab agyagot nyeltek el. Az asszonyok nem valának terhesek, és azt állíták, hogy ezen eledel éppen semmi ártalmokra sinsen.

A' Guineai partokon lakó Négerek valamely sárgás földet esznek tsemege gyanánt, a' mellyhez annyira vannak szokva, hogy büntetés által se lehet őket megtartóztatni ezen nyalánkságtól. Jáva szigeten apró négy szegletes pirított agyag-pogásákat árúlnak, mellyeket a' lakosok örömezt megvesznek. — Popayánban, és Perúnak más hegyes részeiben apró porrá tört, és Erythroxydon Coca leveleivel öszve kevert meszet szoktak árulni. Az Indus' gyalog pósták egész nap egyebet nem esznek, mint a' fellyebb említett mész, és levél keveréket, ez a' nyál folyását elő moz-

dítja, és az éhséget letsendesíti, de nem táplál. Déli Amerikában Rio de la Hacha partján lakók hasonlóképpen meszet nyelnek, és ez illyent mindenkor magokkal is hordoznak. — A' mész megfeketíti a' fogakat, de ezek vannak ottan bötsben. — Napkeletben a' Lemnosz-i vas-rozsdát tartó agyagot még most is igen bötsülik. — Németországban a' Kiffhausi hegyben dolgozó homok kö-vágók írós-vaj helyett bizonyos lágy agyagot kennek a' kenyérre, mellyet ők Hegyi írós-vajnak neveznek, és a' mellyről azt bizonyítják, hogy tápláló ereje vagyon, és igen könnyen megemészthető. — Hogy sok állatok télen éhségek letsillapítása miatt földet esznek, ismeretesebb, hogy sem azt említeni szükséges volna.

A' Moszkvai tsata.

Sokszor reménylette volt Napoleon, hogy az Oroszokat kényszeríteni fogja a' megütközésre, de minden helyheztetésekből egy éjtszaka úgy elenyésztek, hogy reggel Oroszt nem is láthatna. Feltette tehát magában September 7-én 1812. hogy valóságos ütközetre fogja őket kényszeríteni, azért 6-án éjtszaka szüntelen nyughatatlankodott, és felfel kiáltván kérdezteté: „Itt vannak e' még az Oroszok?” — Az Ármádának nagyobb részét tudta ugyan szükségben lenni, de különösen a' Gárda regementekről gondoskodott, úgy hogy éjjel felkelne, és maga kérdezné meg a' sá-

tora előtt lévő strázsát, ha ugyan kaptak e' három napra riskását, és kétszer-sültet? megnyugtató feleletet vévén vissza-tért, 's fejét kezére hajtván mintegy boszorkodva mondá: „Mi egyéb a' háború, mint a' barbarusok munká a, mellynek főbb mestersége tsak abból áll, hogy bizonyos helyen erősebb légy.” — Rapp Generálist kérdezé, hogy reménylené-e a' győzedelmet? ez: — kétségkívül reménylem, úgymond, de nagy vérontásba fog kerülni. Erre Napoleon: „igaz, úgymond, hogy 80,000 emberemből talán 20,000-t elvesztek, de 60,000-rel bemegyek Moszkvába, ott az elmaradott szállangók magokat velünk öszve kaptsolják, az útban lévő Batalionok megérkeznek, és így még erősebbek leszünk, mint a' tsata előtt.” Ezen gondolkodás ötet valamennyire megnyugtatta de kiváltképpen az, hogy az Oroszok az ő állásokban megmaradtak. 7-én reggel tehát 5 órakor Ney Marsaltól izenet érkeze, hogy ő az Oroszokat látja, és azokat meg-akarja támodni. Felbátorodott ekkor Napoleon, és mintegy elfelejtkezvén a' szörnyü hidegről a' száraz hurútolásról, és a' szüntelen való elme hánykodásról, felkele, és a' sátorból kimenvén, így szólla: „Végre tsak ugyan megkaptuk őket, előre! nyissuk meg Moszkva városának kapuit.” Illy szókkal megindult, és már hatodfél órakor azon sánczban volt, mellyet katonái September 5-én elfoglaltak. Ekkor minden felől elkezdődött az ágyúk morgása, az apró fegyverek durrogása, 's a' kevert

hangokból támadó hadi lárma még végre az Oroszok szüntelen üzettetvén helyt adtak a győzedelmes Francia Ármádának, 's így Napoleon September 7-én elérte feltett czélját.

Ritka tűnemény.

Nortköpingnél (Svédziában) a' múlt esztendő' Karátsony hava' 30-án délután hirtelen a' Motola nevű folyó víz eltűnt, és csak 31-én estve kezdette ismét rendes folyását, mivel Nortköpingen föllül a' folyó' ágya megnyilván azt elnyelte, és így 24 óránál tovább a' folyón lévő régi hídtól (Gamlabron) egész a' nyílásig a' folyó ágyában száraz lábbal lehetett menni. Karátson hava 31-én éjjel 1 óra tájban orkánhoz hasonló szél-rohanások voltak, mellyek azon környékben sok pusztításokat tettek, ugyan azon üdőben a' napnyugoti láthatár gyakran villámlások által megvilágosított, és távulról dörgés hallatott. Azon estve nagyon kezdett havazni.

A p r ó s á g o k.

Az Angol Biblia társaság által 1826-ban kiadatott legújabb tudósítás szerint ezen társaság a' maga felállításától fogva, melly 1822-ben történt, már eddig 1,355,022 font Sterlinget adott ki Bibliára, melly summa által 1,967,003 egész Bibliát, és 2,909,719 Új-

Testamentumot együtt 4,876,722 Szentírást foglaló nyomtatványokat adott ki.

Stockholmi Újság szerint a' Serálynak mostani Favorit - Sultánnéja Rydvall nevű született Svéd leány, kinek szülei Vermlandban még most is élnek. Ezen fejr - személy egy Algiriai rabló hajóval néhány esztendő előtt Algirba ment, onnét mint rab-szolga - leány Konstanczinápolyba vitetett, és a' Hárembe eladatott.

Angliában 20 esztendő alatt 430,308,170 font Thea fű költ. el, e' szerint mindennap 58,947 font.

Kohn nevű Zsidó kereskedő Lengyel Országban 1200 Lengyel forint (egy Lengyel forint tézsen 4 garast a' mí pénzünk szerint) hagyott a' keresztény Ispotályokra.

M e s e.

Várossaim vannak házok nints egy is azoknak;
Hasztalanok mezeim, szint' olyanok vizeim.
Tengerem is van sok, de nem úsznak azokba'
hajósok;
Én vagyok egy nyomorúlt, rongy-lepedőre
szorúlt.

B. Buday Menyhért.

Jegyzet: A' 13-dik Számbeli Mese:
Szem.

NB. Előbbi Hasznos Mul. 104-ik lapján 6-ik sorban hibásan áll Tannar, Sannar helyett.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(15.)

A' könyv-nyomtatás' kezdete, és előmenetelei.

A' Chinaiak már 950-dik esztendő tájban réz táblákra, metszett betűkkel nyomtattak.

1425-ben Koster Lörincz, Harlemi születés', kezdett egyes betűkkel nyomtatni, — és ezért a' könyv-nyomtatás feltalálójának tartatik némellyektől.

1436-ban Sorgenloch János (közönségesen Guttenbergnek nevezik) Mainczi születés, találta fel a' könyv-nyomtatás mesterséget Straszburbban. Ekkor készítette Sasbach János az első könyv nyomtató műhelyt Guttenberg számára.

1444-ben Fust (Faust) János, Angol, és Guttenberg segédje, találta fel a' könyv-nyomtatásra szükséges' fekete festéket; ez előtt tén-tával, és lámpás korommal szoktak nyomtatni.

1448-ban jelent meg az első nyomtatott könyv ezen cím alatt: „Lotharius az emberi nyomorúságról.”

1450-ben Schöffler Péter, Gerneheimi születés, találta fel az öntött betűket; ennek előtte fából, vagy érczből faragott betűkkel szoktak élni.

A' 15-dik század' első felében kezdődött a' könyv-kötés.

1457-ben jelent meg először egy pergamentra nyomtatott könyv, mellynek elejébe volt nyomtatva az esztendő száma; nyomtatás helye, és a' nyomtató neve (Maincz; Schöffler und Faust).

1462-ben a' Mainczi kivándorlók más nemzeteket is megtanítottak a' könyv-nyomtatásra.

1465-ben némellyek szerént 1466 kiadta Faust Ciceronak a' kötelességekről írt könyvét kis folió formában; a' Paradoxák felirásai Görög betűkkel vannak nyomtatva; ez az első könyv, mellyben nyomtatott Görög betűk találatnak.

1471-ben jött ki a' „Legenda Sanctorum“ ebben találunk először fa-metszéseképeket.

1475-ben jött ki az első fűvész könyv fa-metszésekkel.

1475-ben Fyner Eszlingenben próbált először Hebreus' betűkkel nyomtatni, kinyomtatván illy czímű könyvet: „Tractatus Petri Nigri contra perfidos Judaeos.

1476-ban Mailandban nyomtattatott Constantin Lascaris Görög Grammatikája; ez volt az első nyomtatott Görög könyv.

1477-ben jelent meg Olasz Országban az első rézmetszésekkel felékesített könyv. —

Illyent ez előtt Európában még nem nyomtattak.

Ugyan ezen esztendőben jelent meg az első Hebreus betűkkel nyomtatott könyve Rabbi Levinek Pesaróban. in 8-vo.

1479-ben már Könyv-Censura nyomára találunk Koloniában.

1481-ben adatott ki: Missale Herbipolense. Ez volt az első rézmetszésekkel felékesített könyv Németországban.

1482-ben Rathold Eduard Velenczében Euclides' Elementa nevű könyvét adta ki. Ennek az oldalára már Mathematikus figurák is vannak nyomtatva.

1508-ban Raiman volt az első, ki Augspurgban könyvekkel kezdett kereskedni.

1516-ban Otto János tulajdon költségén könyveket nyomtattatott a' nélkül, hogy nyomtató műhelye lett volna.

1812-ben König Fridrik Londoni könyvnyomtató olly masinát talált fel, melly magától mozgott, és igen serényen nyomtatott.

1818-ban Bensley Londonban Blumenbach Physiologiájának fordítását először nyomtatva azon mesterséges, és serény sajtóján, mellyen minden órában 190 árkusnak mind a' két oldalára nyomtathat.

Földalatti malom.

Le Coclénél Svecziában egy mélységben, mellybe 190 leptsön kell lemenni, vagyon egy

három kerekü malom, mellyeket egy földalatt folyó patak hajt. Ezen patak megmérhetetlen mélységü medenczebe folyik. A' régiek Tartarusát itt könnyen képzelheti az ember magának, midön gyertya világosságánál látja a' nagy kerekeket lassan forogni, mellyeknek tsigorgása, és zörgése Iron zokogásihoz, és az elkárhozottak sohajtásihoz hasonlít.

Az Iszlandi fejer Rókák' tsalfasága.

Midön az Iszlandiai fejer Rókák nagy tsapat vad ludat a' tenger partján észre-vesznek, két lábra felállva 's a' ludaknak hátat fordítva azokhoz lassú lépésekkel közelítenek olly annyira, hogy a' fejer szín, és biczegő járás által elámíttatott ludak tsak akkor veszik észre veszedelmöket, mikor már az ellenség olly közel ért hozzájuk, hogy egyet elragadhat. — Az éjszaki főknál minden lejtök, és völgy torkok szokás szerént vizimadarakkal rakva vannak. Az illyen lejtökre a' fejer rókák vadászat véget tsoportosan szoktak menni. Út közben barátságból egymással birkóznak, hogy igy mindegyik erejét kitanúlhassák; minekutánna ez megtörtént, a' lejtöhöz mennek, és ottan együk a' másik farkát szájába veszi, 's igy egy kötelet formálnak; a' leggyengébb legelső, ennek farkát megragadja más erősebb, ezét meg más, a' legerősebb pedig a' legutolsó farkát fogván ez által az egész kötelet tartja mind addig míg az első bizonyos jel adás által

a' többinek tudtára nem adja, hogy már vagyon ragadomány; ekkor a' legerősebb tellyes erővel kezdi az egész kötelet a' mélységből felvonni, a' többiek pedig lábaikkal a' kősziklákba kapaszkodván, ennek felvonását könnyebítik, és felfelé iparkodnak. Így mennek egy kősziklától a' másikkhoz, míg elegendő ragadományt nem gyűjtöttek.

Az Indusok' vélekedése a' világ' teremtéséről.

Nem minden Indusok egyformán vélekednek a' világ teremtéséről: némellyek azt hiszik, hogy ezen Mindenség egy része az Istenségnek, és hogy e' világ elpusztulása után ismét minden az Istenséggel öszve fog kaptcsoltatni. — Pythagoras, a' ki, a' mint tudva vagyon, a' Brachmanok tanítványa vala, ugyan ezt tanította azt állítván, hogy az Isten e' világ-nak lelke. — Mások ellenben azt állítják, hogy ez a' világ semmiből lett. Az Isten tudni illik, ki magában elrejtve vagyon, tsupa akaratja által teremtett egy nap-porotskát és későbben ehez még más hasonló négyet. Ezen öt nap-porotskából készített egy észrevehetetlen nagyságú homok szemet; ebből pedig több hasonlót tsinált, mellyeket öszveszerkeztette és ezekből lett az ég, föld, és a' tenger. Meddig munkálkodott légyen az Isten a' világ teremtésében, azt nem tudják, mivel arról semmi hagyományok sintsen.

Másoknak magyarázása szerint a' Mindenható alkotó eleinte öt eredeti erőt teremtett, mellyeket ők elementumoknak neveznek. — Az első eredeti erőnek a' neve, *Mayeszura*, ez a' levegő; másodiknak a' neve, *Sadasiva*, ez a' szél; a' harmadiknak, *Kudra*, ez a' tűz; negyediknek, *Vischenu*, ez a' víz; az ötödiknek pedig *Bruma*, ez a' föld.

Ezen öt erőt öszveséggel *Panjakartagelnek*, azaz öt Istennek nevezik. — Azt állítják, hogy az Isten mindenható akaratja által semmiből teremtette a' levegőt, mellynek mozgása a' szelet szülte; a' levegőnek, és szélnek öszveütközéséből származott a' tűz, melly elenyészte után nedvességet hagyott; ezen nedvességből lett a' víz. Végtére ezen erők eggyesüléséből lett lágy agyag, mellyet a' tűz megszáritott, és ez lett a' föld. Az *Indusok* a' világ teremtése' elejét 3,892,883 esztendőre teszik. A' világ teremtése elejétől a' mostani időkig lefolyt időt négy részre osztják fel, és azt állítják, hogy minden idő szakasz között közönséges vizözön volt, melly az egész világot elpusztította, és az Istent új teremtesre kényszerítette.

A' taknyosságnak és féreg nyavalyának egyenlősége a' barmokban.

Bizonyos Londoni Barom-orvos valamelly féreg nyavalyás ló gyógyítása által olly beteg-

ségbe esett, melly nem sokára élete fonalát elszakasztotta. Egy más személy, a' ki hasonlóképpen ezen beteg ló körül forgolódott, súlyosan lebetegedett. Minekutánna ezen betegnek karjából a' vett genetséget egy szamar czombjába oltották volna, a' beoltás helyén először féreg mutatta magát, későbben pedig taknyosságban döglött meg a' szamar. — Érdemes lenne ezen történetet mélyebben megvizsgálni, mellyért is megkéreretnek minden Gazdák és Barom-orvos Urak, hogy nagyobb figyelemmel tegyék tapasztalásaikat ezen említett nyavalyák körül.

A° fa levél-férges ellen.

Zeiber Úr Sveczingeni kert-igazgatója azt mondja, hogy minden eddig javasolt szerek között a' levél, és más férges' kipusztítására a' reszelt tormára öntött hideg vizet legjobban lehet használni. A' növevényt ezen hideg vizes feleresztéssel résszerént meg kell fetskendezni, résszerént pedig abban megmosni. Azomban maga Zeiber Úr is megvallja, hogy ezen növést gátoló férgeseket nem mindég irthatta ki ezen szerrel. Ennekokáért Kastner Tanácsos Úr a' vörös-fenyő héjának, és tobozainak felöntését javasolja, mivel ez a' földi bolhák, poloskák, és levél férges ellen mindég hasznosnak tapasztaltatott. A' levél férges' legnagyobb ellensége a' világosság, és szárazság, ennekokáért iparkodni kell, hogy a' meleg-házak, mellyekben a' levél-féreg leghamarabb megterem, szüntelen a' nap-

nak egyenesen a' növényekre eső sugáritól világosíttassék meg, továbbá arra is kell vigyázni, hogy az illy meleg házak levegője igen nedves né legyen. A' gazdaságbeli Újság kiadója pedig leginkább javasolja a' szappanos vizet, mivel úgymond ez által nem csak a' levél férgek, hanem a' gyürös-hernyók is kiirtatnak. Egy átaljában minden zsiros, és olajos szerek a' férgeknek következésképen a' poloskáknek is ellenségei, ilyen p. o. a' terpetin-olaj.

A p r ó s á g.

Angliában két fazekas tizenegy esztendőttől fogva pörlekedett a' bíróság előtt két font Sterling, kilencz Schilling, és egy Penny-ért. Végére csak ugyan a' múlt esztendőben John Marton, és Radle Vilbraham által, kikre ezen fontos dolog megvizsgáztatását bizták, elvégeztetett, minekutánna azt itélték, hogy a' per minden törvényes ok nélkül indíttatott, és hogy nem a' bevádolt, hanem inkább a' vádoló lenne köteles ama kérdésben forgó két font Sterlinget, kilencz Schillinget, és egy Penny-t a' bevádolt félnek megfizetni. Ezen kívül a' vádoló a' perbeli költségek megfizetésére is itéltetett; ez pedig birói meghatározás szerént 1000 Guineet: azaz aranyat téssen.

Rejtett szó:

Nem vagyok én páros, 's megkettőztetve se káros:
 Úgy adsz Istennek, így fele szenteinek.

Jegyzet: A' 14dik számbeli Mese: Földkép a' papiroson.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(16.)

Tudományos Intézet.

A' jó könyveket terjesztő Parisi Társaság most nagy munkát vállalt magára, t. i. a' Tudományoknak Közönséges Encyclopaediáját akarja kiadni. A' Tudósoknak öt külömbféle szakassa állított ezen munkálkodásra, a' Tudományoknak következő ágai szerint: 1.) Egyházi, és Böltselkedés' Tudománya; 2.) régi Történetírások, és a' Régiségek' Tudománya; 3.) új Történetírások, és Törvény-Tudomány; 4.) Physikai, és Matematikai Tudományok; 5.) Physiologiai, és Orvosi Tudományok. Az első osztályban vannak, Bonald, Haller, Laurentie, a' Bordói Herczegnek All-Tanítója, Abbé Noirliou Urak, 's a' t. A' másodikban: Remusat Abel Úr, (a' nagyra betsült Orientalista). A' harmadikban: Michaud, könyváros, és a' Quotidienne Ujságnak Igazgatója, és Vitrolles Státus Minister. A' negyedikben: Gróf Cassini. Az ötödikben: Recamier Professor, 's a' t.

A' kártyák története.

A' kártyajáték eredetire nézve napkeletinek lenni tetszik; legalább az bizonyos, hogy a' déli tartományokban elébb ismerték a' kártyákat, mint másutt, és már a' 14-ik században Naibi vagy Naipes név alatt ismeretesek valának, ezen szavak pedig némelly Napkeleti nyelvekben annyit tesznek mint „jövendő mondás, szerentse mondás” 's innét vagon némellyeknél azon vélekedés, hogy a' Czigányok (kik hihető, hogy Indus eredetűek) ismértették meg a' kártyákat először Ásiában, és Afrikában. A' Chinaiak is már régtől fogva játszottak kártyákkal, a' kiknél szokásban a' legravasabb tolvajokat a' kártyákra festeni. — Olaszországban a' tizenharmadik század vége felé (1200) Spanyolországban 1332-dik esztendőájában; Franciaországban 1361-ikben és Portugalliában 1300 dik esztendő felé kezdettek kártyázni. — 1387-ikben I-ső János Kasztíliai Király ezen játékot megtiltotta.

A' kártya nyomtatás' mesterségét 1300 között a' Németek találták fel; az első Német kártya, melly Szolgajáték nevet viselt, 1390-ben Franciaországban ismeretes lett, a' hol Lansquenet név alatt egész a' mi üdönkig fennmaradt.

Ebből kitetszik, hogy a' kártya festés feltalálását nem lehet tulajdonítani Grignonneur Francia festőnek, ki V-ik Károly idejében élt. VI-ik Károly ezen játékot indula-

tosan szerette. VII-ik Károly alatt kezdődtek a' Francia figurákkal festett kártyák, melyeket most a' Whist, és Piquet kártyákon látunk; ezek egy általjában VII-ik Károly történeteire céloznak. Revésen lesznek olvasóink közül, kiknek eszékbe jutna, hogy a' Francia kártyákra festett képek „Az Orleáni Szűz” nevezet alatt ismeretes szomorú játékban előforduló jelesebb személyeket ábrázolják. A' négy Királyokat Dávidnak, Sándornak, Caesarnak, és Nagy Károlynak hívják; de a' David alatt értetődik VII-ik Károly, mert valamint Davidot Saul üldözte, míg Királyságra juthatna. Királtságában pedig tulajdon fia Absolon ellene feltámadott; éppen úgy kellett VII-ik Károlynak is, kit VI-ik Károly kizárt, az országlásra jutni, és az ellene fellázadt XI-ik Lajossal küszködni. Kire célozzanak a' más három Királyok azt nem tudjuk. — A' négy Királynék nevei: Rachel, Judith, Argine, és Pallas Rachel vala a' ma szépségéért tsak nem az éig magasztalt Sorel Agnes. Judith alatt értetődik a' Bajor Izabella, VI-ik Károly hitvese, mivel ennek a' történetei igen megegyeznek Judith Tsászárné', és Ájtatos Lajos felesége történeteivel. Argine a' Regina névben előforduló betűk elrakásából készült, Regina VII-ik Károly Felesége vala, és a' harczoló Szűz Pallas jelenti az Orleáni Szűzet. A' négy alsók' nevei Ogier, és Lanczelot két híres vitéz Nagy Károly idejében; a' más kettőnek neve pedig Lahire és Hektor igen híres hadi vezérek VII-ik Károly alatt. A' színek cze-

loznak a' hadi mesterségre; Tressle (lóhere) jelenti, hogy a' hadivezérnek ott kell táborni, a' hol elegendő eledel található a' lovak számára; mivel az akkori üdöben a' lovasság tette a' had erejét; Pique képzelet a' lántsákat, úgy mint Carreaux a' nyilatkat. Coeur jeletti a' minden vitéz tselekedetre való bátor, és rettenhetetlen szívet. Az egy szem, két szem 's a' t. jelenti a' pénzt, mivel e' nélkül hadat viselni nem lehet.

Egy milliom arany és ezüst forint mennyit nyom?

Egy font ezüst ér 47 forintot 12 kr. p. p. egy font, vagy két marka arany pedig tészen $160\frac{4}{5}$ Körmöczi aranyat, az az 719 for. pengő pénzt ér. Egy mázsa ezüst' értéke 4,720 forint, egy mázsa aranyé 71,900 forint p. p. — 16,056 Körmöczi arany nyom egy mázsát, — Egy milliom arany forint nyom 13 mázsát 90 fontot, egy márkát, 15 Haratot, $1\frac{5}{9}$ grammot, következésképpen $222,222\frac{2}{9}$ Körmöczi aranyat foglal magában. Egy milliom ezüst forint nyom 211 mázsát, 86 fontot, $14\frac{1}{10}$ latot. Egy két lovas kotsira 20 mázsa terhet számlálván, egy milliom forint ezüst pénz szállítására 10 két lovas kotsinál több kívántatik.

Némelly tengeri utazók által tett felfedözések.

Islandiát 861-ik esztendőben fődözte fel valamelly Naddodd nevü tengeri rabló. — Gumbiorn Islandiai születés fődözte fel Grönlandiát 970-ik esztendőben. — Biorn 1001-ikben Vindlandiát (hihető Új-Fundlandiát). — 1404-ikben I. Vaz Costa Contereal Új-Fundlandiát (Terre neuve). — Labradort, és a' Sz. Lőrincz folyót Cortereal Gáspár 1500-ik esztendőben. — Új-Zemblát Sir Hugh Villoughby 1653-ikban. — A' fejer tengert Chancellor 1553-ikban. — A' Veigat szigetet Burrough István 1556-ikban. — Grönlandia' nyugoti partjait Davis 1585-ben. — Davis utját Davis 1587-ikben — Beart, vagy Cherry-Islandiát Barentz 1596-ikban. — Spitzbegát ugyanazon Barentz, 1596-ikban. — Hudson öbölt Hudson 1610-ikben Hans Mayen szigetét Hans Mayen 1611-ikben. — Baffin öbölt 1616-ikban Baffin vizsgálta meg. — Kamtsatkába vezető száraz utat az Oroszok 1696-ikban. — Bering-útját Beringh 1728-ikban.

Alma°, vagy körtvély° levéből szirupot készíteni.

Az alma, és körtvély levéből nem tsak bort lehet készíteni. hanem jó izü szirupot is,

mellyet nád-méz szirup helyet igen jól lehet használni.

Hogy az alma - vagy körtvély - szirup jó izü, és nagyon édes légyen, szükséges e' végre édes, és tökéletesen meg érett gyümöltsöt választani, a' mag-tokokat belőlök kivenni és öszve zuzni, vagy törni, ezután pedig a' levet belöle kisajtolni.

A' sajtolás által nyert levet réz edénybe lassú tűzhöz kell tenni, hogy felforrjon, mivel ez által megtisztúl. Az így megtisztított alma vagy körtvély levet kalap poszton által kell szívárogtatni, hogy a' húsos reszeitöl annál jobban megtisztuljon, ezután pedig, minden harmadfél font lévre más félfont porrá zúzott fehér krétát számlálva, az alma, vagy körtvély lévvel jól öszvekeverni, és huszon négy óráig hűvös helyre eltenni, hogy még a' benne szabadon függő savanytól is, megmenekedjen, mellyet a' kréta magához ragad. Huszon négy ora elfolyása után a' levet ismét fel kell forrasztani, egy óráig forrni hagyni, és azután másodszor kalap - poszton átszívárogtatni. A' mostanában leszívárgott levet pedig gyenge melegnél szirup vastagságig kipárolgattani.

A' láb megnedvesedéstől óvakodás.

Igen ritka ember az, a' ki lábaj nedvesedését minden rossz következés nélkül elszedhetné; többnyire az olyanok, kiknek lá-

bai kiváltképpen tavaszkor, télben, és ősszel vagy a' felolvadó hó, vagy pediglen esső víztől meg áznak, külömbféle betegségeket kapnak a' nélkül, hogy bajoknak igaz okát tudnák adni. Mostanában a' bőrt, és talpat igen mesterségesen készítik ugyan, de az illy mesterségesen készített bőr, és talp sem nem tartós, sem pedig a' nedvességnek ellent nem áll, hanem azt a' lábakhoz könnyen által eresztí. Azon fölül amaz igen kedvelt Angol fényes kenőts is sokkal zsiratlanabb, hogy sem a' bőr készítésben elkövetett hibát kipótolhatná. — Ennek okáért javasoltatik, hogy az új bőrből készült lábbeli fejét minelőtte azt felhúznók egynéhányszor barom - köröm zsirral jól bekenjük, és a' bekenett lábbelít meleg helyre tévén a' zsírt a' bőrbe hagyjuk beszívódní, későbben pedig olajban feleresztett Kopál-latkával, mellyet terpentín olaj által megritkítani szükséges, kell a' lábbeli fejét és talpát kétszer, háromszor, vagy többször is bekenni, kiváltképpen a' talpat, és a' talp-varásokat gyakrabban, az az addig mig semmit többé be nem vesz. Az illy könnyű, és oltsó mód által lábainkat a' nedvességtől, és ebből származó sok nyavalyáktól könnyen megmenthetjük.

A p r ó s á g o k.

Empedokles panaszolkodott Xenophonnak, hogy az egész világon tudósát nem találhat-

na; nem tsuda, felele Xenofon, hiszen tsak tudós ember találhat tudósokat.

Zeno szokta mondani: Az ékes, és fel-
lengező beszédek hasonlók az új pénzhez,
melly fényességével ketsegteti ugyan a' sze-
meket, de annak belső értéke koránt sem ha-
sonló a' régiekéhez.

A' mit a' rongyos, és fösvény szülék ösz-
ve gyűjtenek, azt az aranyos, és ezüstös gyer-
mekek szokás szerént eltékoznak.

Zinkgreff Választó - Herczegségi Tanácsos
egy valakiről, ki mindenét elpazérlotta, és
katonává lett, mondá: Úgy van az, ha az
ember minden aranyát, és ezüstét eltékozza,
akkor már kénytelen a' vashoz nyúlni.

Rejtett szó:

Mitsoda nagy vígaság ez
Mellyet benne szemlélek?
Tsak gyülevész népet képez
Magában itt a' lélek.
Időt jelenvalót, kevert születéssel,
Mind feltalálhatod benne egy nézéssel.

Sz. I.

Jegyzés: a' 15-ik számbeli Rejtett szó: Há-
rom szám.

H a s z n ős
M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(17.)

Ó v á s.

(Gellert szerént).

Akarsz ifjú holdog lenni.
Búja vágyon erőt venni,
Tartsd böltesség' ügyének,
Törd meg tested' délczogséget,
Rágja szíved' ékességét,
Vége kín örömenek.

Hogy vágyásit ne tápláld,
Sok étkektől magad' óvjad
'S légy józanság baráttya,
Hogy birhass önn' urasággal,
Ne élj mindég szabadsággal,
Mikor kedved vitattya.

Né légy rabja szemeidnek,
'S rút nézője tetemidnek,
'S járhatsz tiszták' uttyain;
Vessd meg a' kaczer tréfákat,
Keress gyönyört, észt, példákat,
Dicső lelkek nyomain.

A' sóvárgó rest puhaság,
'S hivalkodó munkátlanság
Megejt gonosz törével.
Dologgal győz az ártatlan
Fojtsd meg lángod', ha tsíntalan,
Arczád verejtékével.

Ha az ösztön kezd gyújtani,
Te is siess azt oltani,
Míg szabad vagy tettedben.
Tsirában könnyen fojthatod,
Később nehezen ronthatod,
Ha tápláltad szívedben.

A' bűn gyakran csak leplében,
Tisztos szerelem' képében,
'S a' veszélyt nem gyanítod.
Barátkozás merésszé tesz,
Míg szikrádból tiltott láng lesz
'S szép frigyed' eltsúfítod.

Engedvén érző szívednek,
Noha nem élsz vad kényednek,
Az ösztönét pólálad.
Képzelsz bátor erősséget,
Halmozod a' tsekélységet,
Míg díszed' elprédálad.

De légy bár mentt a' vesztéstől,
'S irtózzál a' tselekvéstől,
Vallyon szíved tiszta már?
Az ösztönt is megkell győznöd,
'S gerjedését megelőznöd,
Mert különben bűnnel jár.

Vágyódások fertőztetnek,
'S ámbár nem tellyesítetnek,
Rútítják kebelünket.

Ha előttök nem pírulunk
'S észnek belől nem hódolunk,
Ne ditsérd szemérmünket.

Mikor szédülsz indulatban,
Tartózkodgy a' gondolatban:
Ártatlanság jeles kints.

Ha azt egyszer eltréfálsz,
Sírással fel nem találod,
Reményed bírásra nints.

Gondold meg: hogy a' bujaság,
Nem csak szivedben undokság,
Gúnyolja a' világ is.

Rejtsd bár setétbe tettetted,
Titkold el fertelmeidet:
Tudgya, 's lát Isten még is.

Halni siet a' fajtalan,
Mert mérget nyel az oktalan,
A' ki tiszta, soká él.

Törekedgy e' szerencsére,
Az Úr haggya azt vesztére;
Ki testével vissza él.

Mint virágzott a' szép ifjú!
De bal útra tért a' hiú;
'S eltékozlá erejét.

Rothadás ül arczulatján,
Kiki látja ábrázatján,
Gyikoló mirígyeit.

Előbb utóbb így meggyaláz,
Gonosz tüzed, szemtelen váz!
'S mélyen nyögöd vétkeidet,
Setétséget önt lelkedbe,
Éles tört ver kebeledbe,
Megzavarja eszedet.

Kedved' erőd' megemésztí,
Jónak, szépnek magvát vesztí,
A' nemest undokittyá
Lángoltatván vágyásodat,
Emberi méltóságodat
Baromhoz letaszítja.

Távozz hát szemtelenségtől,
Vigyázz, 's kérj erőt az Égtől,
Hogy bölts légy a' tsatában.
Rettegj az első lépéstől,
Nem messze vagy az eséstől,
Ha enyelepsz vaktában.

Papp Ferencz
Pesti Káplán.

Láncz-hidak Angliában.

1826-diki Boldog-Asszony hava 30-dikán éjfélt után 1 órakor köttetett öszve Anglia Hiberniával azon híres láncz-híd által, melly ezen két Országot elválasztó tenger tsatornán építettett. Ezen híd 52 láb magasságra fekszik a' víz felett, és azt 16 erős láncz tartja. A' híd' nehézsége tészén 489 Tonnát az az 9780 mázsát; két kotsi-út vagyon rajta, az egyiken

ide a' másikon oda járnak a' kotsik, hogy egymásnak akadályára ne legyenek, ezen két kotsi-út között vagyon a' gyalog-út; az egész híd' hossza 1600 láb. Ez előtt egyedül hajók által volt a' közösülés Anglia, és Hibernia között, melly gyakran, ha a' tenger felháborodott igen terhes, néha pedig lehetlenné is lett. Ezen híd a' tartományok' öszve kaptsóltatásának második tsudája: az első ama mesterséges út, mellyet Napoleon Szimplon hegyen keresztül tsináltatott.

Londonban új láncz-hídat akarnak készíteni, mellynek magassága 85 láb lészen, a' hossza pedig 3400 láb, ez mind a' két par-ton igen sok házak fölött fog elmenni. Az építés' költségét 302,000 font Sterlingre számlálták, és a' híd' esztendőbeli jövedelmét 401,720 font Sterlingre.

Kitsinben nagy.

Bizonyos Boverick nevű Úr, ki a' bolhák' számára lánczokat készít, egy ilyen lánczot lakattal, és kultsal 200 szemből tsinált, melly készület mindegyütt nem nyom többet egy grán harmadrésznél. Továbbá tsinált egy utazó hat lovas kotsit befogva, a' kotsis az üllésben van, egy kutya a' lába között, és egy elől lovagló az első nyeregben, 4 személy a' kotsiban, és kettő kívül a' kotsi tetején; és ezen egész utazó szekeret a' hat lóval együtt huzza — egy bolha!

Eczetesedő bor helyre hozásáról.

Nem ritkán történik, hogy a' bor kiváltképpen a' fejér, ha meleg üdőben hosszabb útra vitetik, vagy a' hordók nintsenek tele, vagy pedig nintsenek úgy beverve, hogy a' levegő beléjök ne hathason, 's annak üdejében föl nem töltenek, és a' bor nem elegendően hűvös pinczében tartatik, eczetes izet kap, mivel ezekben az esetekben Eczet savany nemződik a' borban, melly a' bort kellemetlenné teszi.

Az illy eczetesedni kezdő bor megjavítására Dr. Hermbstädt igen egyszerű és ártatlan szert javasol, tudniillik jó tiszta, 's zárt edényben annak rendje szerint jól kihütött hársfa szén et.

A' bánás módja e' következő: az olyan hordóba, mellyben az eczetesedni kezdő bor vagyon, és a' mellyet megjavítani akarunk annyi finom porra tört hársfa szén et bele kell vetni, hogy minden harmadfél font borra $\frac{1}{2}$ lat hársfa szén jusson. Ezután a' hordó száját jól be kell verni és a' hordót egy üdeig hengergetni, hogy minden bor részetske a' szén részekkel érintésbe jöjjön. Minek utánna ez megtörtént a' hordót ismét tele kell tölteni, és 14 nap a' pinczében tsendesen nyugodni hagyni. Tizen négy napok után ezen bort viza hólyaggal, vagy tojás fejérével annak rendje szerint megtisztítani, és minekutánna jól megtisztult más tiszta edénybe lefejtteni. Ezen bor már most ismét

haszonvehető, és jó izü. — A' posvadt izü bort is ezen mod szerént helyre lehet hozni.

Igaz szívűség³ ritka példája.

Tizen négy esztendővel előbb valamelly Hevitt nevü katona részegségében Plumtree falunál elvesztette pénzes erszényét, mellyben 1 font sterling és 18 schilling vala. Hevittnek másnap nap reggel 4 orakor már el kellett indulni ezen helységről, és ezeredéhez menni, mivel azomban a' kárát jó barátjának meg panaszkodta ezek pedig több helyeken azt elbeszéllették, az eset azon szolgáló leánynak is értésére esett, a' ki a' pénzes erszényt megtalálta; de azt Hevitt távolléttében senkinek sem jelentette ki, hanem a' pénzt magánál megtartván arra annyira vigyázott, mintha hitére bízták volna. Hevitt tizennégy esztendeig elmaradt, mivel Nyugotti Indiában, Canadában, és az Amerikai háborúkban is jelen volt. — Szabadságát megnyerén vissza tért Angliába. Alig hallotta meg ezt azon fejr-személy, a' ki Hevitt pénzt megtalálta; és még most is szolgálatban vagyon, testvér Nénjével, ki hasonlóképpen szegény állapotban vagyon, Hevitt felkérésére indult, hogy kitudhatná vajjon igazán ő lenne az, a' ki a' fellyebb említett summát tizennégy esztendők előtt elvesztette volt? Erről minekutánna mind a' két testvér meg-

győződött, 's az erszényt a' benne lévő pénzzel minden híjjánosság' és jutalom elvevés nélkül Hevittnek által adta; ki éppen akkor az ország-út javításában foglalatoskodott, és az illy reménytelen eset igen nagy örömére szolgált.

A p r ó s á g o k.

A' Király kérdezvén Moliertől: miképp elégednék meg házi Orvosával? Jól, úgymond Molier; mi öszve ülünk beszélgetünk egymázzsal, ő Orvosi szereket rendel nékem, én azokat be nem veszem, és meggyógyúlok.

Alstonban Cumberlandiában él egy ember, ki minden nap 34 üveg Alét (erős sert) és 13 üveg Rumot megiszik; ezen élés módját már 12 esztendő óta gyakorolja következképpen ezen üdő alatt 61,420 pint (Gills) Alét, és 20,690 pint Rumot már megivott.

Rejtett szó:

Hangítsál, vagy böjtre szorít;
Vég tagja vidít, 's szomorít.
Fejéből Bölts is telne,
Hogyha ma kedvet lelne.

Sz: J.

Jegyzet: A' 16-ik számbéli Rejtett-szó: Kortsma.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(18.)

Gyökeres Oktatás a' szép írásban.

A' Szép Mesterségek között a' szép írás méltó helyet érdemel. Azért a' következő Hirdetést figyelmetességre érdemesnek tartottuk :

„Alább írt minden rangú, és szép mesterséget böhsülő publikumnak a' szép írásban való mesterségét ajánlja. A' tanulni kívánóknak pedig Martzius 6-ától minden héten háromszor 11 órától 12-ig dél előtt, és délután 2 órától 3-ig tulajdon lakásában tanítást kíván adni. A' tanítás díja egy hónapra 6 forint, a' ki pedig három hónapra egyszerre előfizet, annak tsak 15 forintot kell fizetni.

A' tanítás hasznos mivoltát, hosszasan ajánlani fölöslegesnek tartja az alább írt, mivel erről kiki meggyőződhetik, a' ki az alább írt tanítványinak próba írásit megtekinti.

Ön gyakorlásra való példák is találatnak nála,

Fischer Jó'sefnél
az ékesen írás nyilvános
tanítójánál Pesten.

Lakása vagyon az Ország-úton 530-dik szám alatt Kolb házában a második emeletben. — Az Újság hivatal is különösen ajánlja ezen Mester ügyességét azoknak, kik az ékes írásban előmenni akarnak.

Tsörgő kigyó mérgének ereje.

Drake Úr, ki Párisban mutogatásra kített külömbféle állatok birtokosa, a múlt hónapban Londonból három tsörgő-kigyót, és néhány fiatal Alligátort (Amerikai Krokodillust) hozott magával. Böjt elő hava 8-án Havréből Rouenbe érkezett, honnét még azon estve Párisba szándékozott menni. Rouenben való megérkezésekor észrevette, hogy legszebb kigyója megdöglött, noha minden ügyességgel iparkodott azokat a hideg ellen oltalmazni; ezen döglött kigyót fogóval a kalitkából kivette, a más kettőt pedig kalitkával együtt a szobájába vitette, és a befűtött kályha mellé tétette. Drake Úr pálcza által igyekezett ezen kigyókat mozgásban hozni, de az egyik ekkor se akarta mutatni elevenségét; ennekokáért megnyitván a kalitkát ezen döglötnek vélt kigyót fejénél, és farkánál megragadván kivette, és az ablakhoz vitte, hogy a világosságnál megvizsgálná. Alig vitte Drake Úr ezen tsalfa mérges állatot az ablakhoz, midőn az fejével megfordulván tartójának kezét a hajlásban megtsipte. Erre elkiáltotta magát Drake Úr, és sietett a ki-

gyót kalitkájában vissza tenni, melly éppen ekkor egy második tsipéssel sértette megtartójának tenyerét. Drake Úr ezen kettős tsipés után hirtelen az udvarra kiszaladott: vizet kért, és Seb-orvosért küldött, de mivel hevenyében vizet nem kaphatott, sebeit jéggel dörzsölte, és két minutum után megsértett keze' szárát zsineggel erősen lekötötte. A' belső szorongatások minden pillanatban nevedtek, 's elérkezvén az Orvos (Dr. Pihorel) a' sebeket kiégette, és faolajt adott be a' betegnek, de ez semmit sem használt, mivel a' szerentsétlen vakmerőségét életével fizette meg. Sinlődése $8\frac{1}{4}$ óráig tartott.

A° Nyelvek jelessége.

Gróf Stackelberg a' Spanyol Udvarnál egykori Orosz Követ, Madridban egy nap nagy vendégséget adott, mellynél majd mind Spanyolok voltak a' vendégek. A' Spanyol nyelv jelessége, különösen szép hangzása jött szóba az asztalnál; és a' jelenlévők közül többen azt erősíték, hogy semmi nyelv sem hasonlít ehez, legalább nem hangzik olly felségesen. Stackelberg megszóllamla: „Engedelmet kérek Uraim! így szólla, én mégis ismerek egy nyelvet, melly a' felséges hangzásban a' többinél semmivel sem alább való. Ez az Esztóniai”. — Kiki bámult, hogy egy finniai beszédjárásról (Dialectus) illyent hall; de a' Gróf azonnal igéré, hogy ő megfogja bizo-

nyítani. Szavánál fogák ötöt, ki azonnal ezen szóllást ejté :

Pois! säu da tassa ölle silda.

Az ellen-felek el nem tagadhaták, hogy ez mindenképpen igen kellemetesen hangzik; de azt gyaníták, hogy éppen valami köznép versezetből, vagy egyházi énekből választott volna. — „Ah, nem, felele a' Gróf, az egész mondásnak sem több, sem kevesebb az értelme, mint: Ifjú! halkal hajts a' hídon!” (Hátha a' Gróf még magyarul tudott volna?!)

Az Egyiptomi tavakban találtató nadályok.

Libíai pusztában, melly Egyiptom, és Sziria között fekszik, több tavak és motsárok találatnak, mellyekben édes viz vagon, és ezekben czérna vastagságú feketés színű és tsak néhány linea hosszaságú nadályok találatnak. Ezek, ha vérrel jól laknak, olly vastagokká lesznek, mint a' közönséges orvosi nadályok.

Midön a' Franczia Hadi sereg ezen tájékokra jött, szomjúságtól késztetve sokan a' tavak partjára le hasalva szörpölték a' motsáros vizet. Résöbben tsípéseket éreztek nyelö gégégjikben, mellyeket az elnyelt nadályok okoztak. A' nyelö gégébe ragaszkodott na-

dályok fájdalmas szúrások, vérrel festett kiköpések, hányásra való ingerlés, nehéz nyelés, és lélekzés 's mely szúrások által nyilatkoztatták ki magokat. Az elromlott étel kívánás és álmatlanság miatt ezen nyaválában sinlödök kiszáradtak, és ha jókor segedelmet nem nyújtottak nékik, halál áldozatjává is lettek.

Jegyzések a' Berlini népesedésről.

Múlt esztendőben Berlinben 8226 gyermek született (4208 fiú és 4018 leány,) meghalt pedig 6793 Személy; következésképpen 1433-al több született mint meghalt. 1825-ikben 8033 született, és 6426 halt meg; ezen két esztendő' öszve hasonlításából kitetszik, hogy 1826-ban 193-al több született, és 367-el több halt meg mint 1825-ben. Az 1826-diki szülések között három hármás, és 95 kettős szülés volt; tiltott ölelésből született 1198 gyermek (588 fiú, és 610 leány); egyáltalában tehát minden hetedik gyermek tiltott ölelés gyümöltse; a' megholtak között volt 661 dajkaságra adott gyermek (338 fiú, 323 leány); következőleg 537-el több született, kiknek törvényes attyok nintsen, mint meghalt. Ha az üdönök előtte, és holtan születettek is számba vesszük 2215 gyermek halt meg a' múlt esztendőben (1207 fiú és 1008 leány)— tehát ezen esztendőben születtek egy negyed részénél több költözött élete' kezdetén az ö-

rökkévalóságra; a' kémélhetetlen halál gyenge áldozatai között 535 tiltott ölelésből származott volt, kik mind dajkálásra valának kiadva, 's így tehát a' szerentsétlen ártatlanok közül tsaknem fele halt meg. — 80 esztendőt 207 személy halladta meg, kik közül egy érte el a' 100-ikat. Szerentsétlen történet által 95, öngyilkosság által pedig 60 végezte életét. — 1826-ban 2078 pár adatott össze.

Új felfedezés.

A' múlt esztendei Szent György hava 15-én egy új Súdvalesi születés, és oda való lakós Port Macquariében azt a' jelentést tette, hogy onnét 8, vagy 10 Angol mértföldnyire hajót bíró folyó vagyon. E' végett egy társaság a' jelentést tevő feketével útra indult, a' Hastings Éjszak nyugotti fokán felfelé menvén, és minekutánna tsajkájokat öt, vagy hat óra járásnyira vitték volna, tsak ugyan elértek azon folyóhoz, mellyet eddig nem ismertek, és a' mellyről mostanában tudósítottak. Itt a' folyó szélessége 370 öl, mélysége pedig 3 láncz volt, ezen tovább hajókázván azt vették észre, hogy ezen folyó Trial öbölnek legéjszakibb részénél közel 40 öltre szorúl össze, és a' torkolatnál találató zátony felett 17 láb mélysége vagyon. Innét 12 Angol mértföldnyire Éjszak-kelet felé láttak egy fokot, melly azon odavaló lakós bizonyítása szerint hasonlóképpen a' tengerbe

ömlik. A' társaság itten ismét hajóra ült, és azon helyre vissza tért, a' honnét elindúlt, melly távúlság 37 Angol mértföldet téssen; ezen helyről pedig a' forrás felé indulván 20 Angol mértföldet tettek igen termékeny tartományon, és kies síkságon keresztül, a' partokon igen szép czedrus erdők vannak; de a' víz sebessége miatt tovább menniök nem lehetett, eddig a' folyó hajókázható, és el bir minden hajót, melly a' torkolatnál lévő zátonyon által mehet. Azon a' helyen, hol, a' mint mondánk, a' víz sebessége miatt a' fel-födözök tovább nem mehettek, felmentek egy magas hegyre, honnét Trial-öbölt és Port Macquarriét megláthatták; láttak azon fellyül Éj-szak-kelet felé közel 40 mértföldnyire egy nagy folyót a' tengerbe ömölni, mellynek szélességét 8 Angol mértföldre bötsülték. A' további vizsgálódásoktól bövebb tudósítást várhatni.

Az Irós - vaj eltartásának bizonyos módja.

Azon fa, vagy föld edényt, mellyben az irós-vajat hosszabb ideig eltartani akarjuk, szükséges először forró eczettel kiöblíteni, ezt az eczetet egy üdeig az edényben hagyni. Az illyen edénybe tétetett irós vaj nem tsak meg nem avasodik, hanem még jobb izü lesz, mint letétetése előtt volt.

A p r ó s á g.

Angol újságok szerint 1781-ben Angliában csak 69,376 Kaiholikus volt, 1818-ban pedig 500,000; 1781-ben az Angol Katholikusoknak három iskolájok volt, későbbi üdőkben az iskolák száma 50-nél többre szaporodott. Harmincz esztendőtol fogva a' Katholicusok 900-nál több Templomot építettek. A' Stonyhursti Katholicus Universzításban 500 Ifjak tanulnak: Stonyhurst vidékén a' Jesuiták eljövetele előtt alig volt 12 Katholikus, most pedig 1000-nél több vagyon, és a' Kathosicus hitre térők' számának naponként való nagyobbodása miatt két új Szentegyházot építettek, mellyek közül mindegyikbe 2000 lélek fér.

Rejtett szó:

Fa gyümöltse, még sem eszik,
Hanem töltik torokra;
Megfordítva lányok veszik
Megfordítva magokra.

Jegyzet: A' 17-ik számbéli Rejtett-szó: Kántor.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(19.)

Az Ungvári Gymnasium Febr. 12-iki
kivilágosításának környülállásos
leírása.

I. A' nagy útszára szolgáló öt felső, és
öt alsó ablakon: 1-ör A' felső közép abla-
kon egy csillagos tojáskörbe kimetszve ra-
gyogott a' ezél' magyarázatja ezen évmutató
két hatlábú versben: REGIS. APOSTOLICI.
FRANCISCI. PACIS. AMORE. + CONSPICVI.
CARIS. HI. SVNT. NATALIBVS. IGNES. Az
alatta lévő ablakon egy lángoló szivben ki
volt metszve az Ifjúság nevében az ajánlás öt-
lábú versben: HOS. Tibi. Gymnasii.
Laeta. Ivventa. Dicat. — 2-or A' mel-
lette lévő két arányos ablakon baloldalt: a'
Mó'ses két tablája, felette egy kereszt, mel-
lette egy könyvbe írva: Corpvs. Ivris.
mint Felsőges Királyunk jelmondásának az
ábrázolása felül írva: Fide. Et. Lege.
alól: Haec. Francisce. Tvae. Svnt.
Regia. Symbola. Formae. — Az alatt

lévő ablakon: *Tv. Popvlos Omnes. Legē. Fideqve. Regis.* — Jobb oldalt: az Apostoli kereszt; felül írva: *Regis Apostolici. Signvm.* alól: *Regis. Apostolici. Vero. Te. Nominē. Signant.* — Az alatta lévő ablakon: *Tv. Gavdes. Legi. Praeposvisse. Fidem.* 3-or A' két szélső ablakon baloldalt: egy tsendesen úszó hajó, a' vitorlán; *F. I. a' békes Haza ábrázatja* felül írva: *Tvta. Natat.* alól: *Rex. Clavo. Francisce. Tvo. Tva. Regna. Qviescvnt.* az alatta lévő ablakon: *Est. Francisce. Tvv. Pacis. Oliva. Labor.* — Jobb oldalt: a' két-fejű sasos Magyar Ország czimere; felül: *His. Tvta Sv. Alis.* alól: *Protegis. Hvgariae. Tv. Sceptra. Potentibvs. Alis.* az alatta lévő ablakon: *Te. Dvce. Te. Sceleris. Vindice. Tvta. Salvs.*

II. Az oldal útszára szolgáló tizenegy felső ablak foglalatja ez: 1-ör A' kapu felett, mint a' középső, és fő ablakon egy tsillagos tojás-körben felül Felséges Királyunk átlátzó képe alatt ezen évmutató hatlábú vers: *VIVE. DECVS. MERITI. REGNIS. FRANCISCE. QVIETIS.* 2-or A' mellette lévő két első ablakon baloldalt: egy oszlopon: *F. I. REGI.* az oszlop tetején egy szív; felül írva: *Popvli. Pietate. Locata.* alul: *Virtvtis. Monvmenta. Tvae. Svnt. Corda. Tvorum.* — Jobb oldalt: egy oszlopon: *F. I. VICTORI.* az oszlop tetején egy boros-

tyán-koszorú; fellül írva: Gloria. Bello-
rum. alól: Clara. Triumphales. De-
corant. Tva. Tempora. Lavri. 3-or
A' másik két ablakon baloldalt: a' Korona;
fellül írva: Hac. Moderante. Salvs.
alól: Regna. Beat. Regis. Statibus.
Coniuncta. Potestas. — Jobb oldalt:
(a' levéltár ablakán) a' fejedelmi fő erkölts-
nek, a' Böltsességnek ábrázatja fellül: Animo.
Sapiente. Gubernat. alól: Luce.
In. Archivo. Nostri. Sapientia.
Regis. 4-er A' harmadik két ablakon bal-
oldalt: a' sugáros nap; fellül: Dat. Luce.
Vigorem. alól: Instar. Solis. Alit.
Tva. Rex. Placidissime Virtus. —
Jobboldalt: a' világ, de csak Európába van
a' neve felírva; elől: Et. Sacro. Foede-
re. Princeps. alól: Europae. Fasces.
Tv. Sacro. Foedere. Nectis. 5-ör A'
szélső ablak előtt lévő két ablakon a' határt
őrző Erények; úgymint baloldalt: az Igazság
képe, egy kézben mérték, a' másikban kard;
fellül: Iustitiae. Vindex. alól: Turpe.
Nefas. Francisce. Fugas. Iustissime.
Vindex. — Jobb oldalt: az állhatatos-
ság képe, egy köszikla a' szélvésztes tengeren;
fellül: Immota. Resistit. alól: Hosti-
li. Fyriae. Tva. Mens. Immota. Re-
sistit. 6-or A' szélső két ablakon baloldalt:
két Angyal koronát tart; fellül: Proemia.
Virtutis. alól: Virtutis. Francisce.
Tvae. Svnt. Proemia. Coeli. — Jobb
oldalt: (az utolsó ablakon) a' kifelé trombi-

táló Hír; fellül: Debita. Virtvti. alól:
Virtvti. Francisce. Tvae. Fit. De-
bita. Fama.

Különös per.

Midőn 1783-ik esztendőben Kalabriában nagy földindulás volna, egy darab föld, melly olajfákkal, 's más hasznos növényekkel gazdag volt, a' hegy' oldaláról leszakadt, és a' völgybe egy kaszálló rétre vitetett, a' nélkül, hogy a' növényekben valami sérelem esett volna. A' két birtokos e' miatt egymással perbe keveredett: kié legyen az olajfás darab föld? Az első Törvényszék a' hegy birtokosának; a' második mind a' ket-
tőnek közösen; a' harmadik a' rét' birtokosá-
nak ítélte; mivel ugy monda, az ő tseleke-
dete nélkül azon darab földet az Eggek juttat-
ták neki.

Rövid tanáts adás.

Az Eckmühli ütközetben a' negyedik Bajor lovas Regiment először olly helyen állott, hol egyenes lineában az ellenség' tüzé-
nek ki volt téve, és ezen állásában éppen semmi fődözése nem volt. Ezen Regiment Obestere ezt Napoleon Tsászárnak elejébe terjeszté, és kérdé: vallyon nem kellene-e ezen állást megváltoztatni, minthogy az ágyúk haszontalanúl az egész Regimentet öszvezúz-

zák. A' Tsászár hideg vérrel ezt felelé az Obesternek: „Ha az ágyúk az Urnak alkalmatlankodnak, foglalja el”. Az Obester megértvén mire czéloz a' Tsászár' szava, legényeivel megtámadá az ellenség batteriáját és öt ágyút elfoglala.

Tőzök-hamu trágyáról.

A' napról napra nevedő fa drágaság, és szükség miatt azon tájékokon, mellyeken sok tőzök találtak, ezzel szoktak kiváltképpen a' szegényebbek tüzelni, ezt tapasztaljuk Magyar Hazánkban a' Dunán innen való, és Tisza melléki nagyobb tájékokon, hol a' fa szükségét tőzökkel pótolják ki; azonban a' lakosok ezen egy haszonnal megelégesznek, és az elégség után hátra maradott hamut semmi figyelemre érdemesnek sem tartják, holott ennek a' mint az alább mondandókból ki fog tetszeni, igen nagy haszna vagyon, ha avval terméketlen, kifáradt, homokos szántó földeinket trágyázzuk.

Angliában, hol a' mindenütt találató köszén miatt a' lakosok nem kénytelenek tőzököt égetni, a' tőzök hamu mint trágya nagy bötsben vagyon. Ott a' tőzököt különös é' végre készített kemenczékben trágya végett hamuvá szokták égetni. Az égetésnél vigyáznak, hogy az minden láng nélkül menjen végbe, mivel a' lánggal égő tőzökből nyert hamu alább való a' láng nélkül elégettből

nyertnél, mivel ebben sok vízszeszés - szén
vagyon, melly a' termékenységet igen na-
gyon eszközli.

Rétség kívül azok, kik leginkább az
égetéskor származott meleg miatt égetik,
úgy se nem bánnak, se nem bánhatnak vele
mint az Angolok. Azonban a' lánggal, 's
hirtelen elégett tőzőkből nyert hamu is, ha
azt fris korában használjuk a' termékenysé-
get nagyon elő segíti, mivel ekkor is találta-
tik benne kénköves oltatlan mész, gipsz
konyha só, sósavanyos vas.

A' tőzők' hamujában találkozó oltatlan,
és kénköves mész a' szántó föld savanyát ma-
gába szívja, és ez által a' terméketlen földet
termékennyé teszi, mivel már a' kénköves mész
maga is elegendő erre.

A' sósavanyos vas által a' tőzőkből lett
hamuval megkevert föld sok éltető szeszt
szív a' levegőből, melly által a' mag, és a' nö-
vevény gyümöltse élesztetik.

Mivel pedig ezen részeken kívül még
sok agyag részek is találtak a' tőzők-ha-
muban: ezen agyagos részek által a' fővenyes
föld együtt maradását eszközli. — A' lóheres
réteken a' benne találtató kénkö savanyos
mész által gipsz helyett szolgál. Mind ezekből
elegendően kitetszik, mennyi haszna lehetne
ezen trágyának Hazánk' sok homokos pusztá-
tájin!

Görög borokról.

Ugy látszik, hogy Görögországban legelőször Böocziának mező földén keresztül vonuló mészköves dombokon kezdették mivelni a szőlőt, és pedig a Phoenicziaiak. Itt legszebb, legnemesebb szőlők termettek kiváltképpen Tanagránál; de Thébánál is igen jó bor termett's talán ez vehette reá Pausaniast, hogy azt állítsa, hogy itt ültették az első szőlő vesszőket. Käroneában szinte igen bő, és jó szőlő termett, úgy hogy Homerus szőlővel bővelkedőnek nevezné. Nisánál is jól termett a szőlő, úgy hogy régenten Dyonisiosnak, vagy is Bacchusnak tisztelete különösen ott tartatnék. — Az a mesélés, hogy Lycurgos Böocziai Thráczsiának Királya Dyonisios ellen szegezte magát, és a Mänadákat szigonnyal üzte's végre a bor' Istenét magát a tengerbe ugrani kénálteltette (Homerus II. VI. 137.), arra látszik mutatni, hogy a Böocziai régi lakosok ellenzették, a szőlőmivelést, és onnan szállott által a szigetekbe's kiváltképpen Naxosba, Khiosba, Lesbosba. De nagy ditséretekkel illeti Homer a Hystiai bort Euböában, és az Epidaurisit Argolisban; mindenek felett pedig magasztalja a Maronéai bort Thráczsiában, mellyről Odysseának IX-dik Könyvében azt mondja: hogy Apollónak Papjai egy pint Thrácziai borba húsz pint vizet keverték és még sem vesztette el Isteni erejét. Különös figyelmet érdemel a Piramni bor, mellybe ketske sajtot

szoktak hintegetni, és úgy legkedvesebb itala volt a' Helleneknek.

(Folytatása következik).

A p r ó s á g o k.

Sessinánál ezen esztendőben Boldog aszszony hava' 14-én 1000 Pálmát találtak, melyek között a' Herkulánumi theatrumba szoktak menni. Egy fal nyiláson keresztül pedig több régi épületeket láttak, melyek kétség kívül az elborított városhoz tartoztak. Ezen felföldözés igen fontos lehet, mivel az eddig tett fürkészesek, noha tsekély kiterjedésű helyen történtek is, a' fáradságot elegendően jutalmazták meg.

A' talált gyermekek' házában Párisban minden újonan született gyermeket meg szoktak tisztán mosni, és azután megmérni; ha az újonan született nem nyom 6 fontot, akkor már kevés reménységek vagyon az illy gyermeknek élethen való megmaradásáról. 1823-ban 1445 újonan születettek közül 623 (tehát tsak nem fele) nyomott hat fontnál kevesebbet.

M e s e.

Tékozolják nevem két és négy lábúra
De nem méltóztatnak a' bölts koszorúra.

Jegyzet: A' 18-ik számbéli Rejtett-
szó: Kávé.

alatt

Görög borokról.

(Folytatás.)

De midőn Homerban látjuk hogy ő a Görög bort Istenek italának nevezi a mostani, utazók pedig nem csak nem ditsérik, hanem bizonyos Dodvell Ur a' savanyó Angol szerhez hasonlitja kétségeskedni lehet, hogy a' régiek magasztalták-é nagyon, vagy a' mostaniak igen gyalázzák? Choiseul Gouiffior azt állítja, hogy most is igen jó ízű borok vannak Görög Országban, és nevezetesen a' Naxosi bor igen szelíd, és kellemetes. De ha a' mostani Görög borok nem felelnek is meg a' régi ditséreteknek, az onnan eredhet, hogy a' mostaniak másképp bánnak a' borral, mint a' régiek; nevezetesen, hogy terpetin olajt kevernek bele, melly kellemetes izt éppen nem adhat. Mondják ugyan, hogy a' régiek is keverték bele terpetint, vagy köölajat: de azok hihetőképven kevesebbet, mint a' mostaniak, mert Dodvell nem csak a' Le-

badeai, hanem a' Saloniai borról is azt állítja, hogy gyántás ízű, és igen tsipős volt úgy, hogy kéntelenítettek helyette Rakit, szőlő törkölyből készült égett-bort venni. Bartholdi német utazó azt állítja, hogy eltűrhetetlen az íze, még az ember hozzá nem szokik. Müller Gotfried a' Görög borok kedvetlen izüségét nem egyedül a' Terpetin-olaj' bele keveréséből magyarázza: hanem nagy részben annak tulajdonítja, hogy ketske-börökben szokják hordani. Illyen tömlőkben hordották már a' bort a' régiek is (Odys. VI. 75). Egyedül a' tengeri útra jól bedugott füles korsókban vitték, melyeket rendbe a' hajó oldalához állítanak. — De a' régi és mostani Görög boroknak külömsége talán leginkább attól ered, hogy a' régiek a' bort soká tartották. Igy Homerusnál (Odyf. III. 591.) az mondatik: hogy Nesztornak Királyi familiája Telemakusnak mint vendégnek 11 esztendősen ó bort tétetett fel, melly igen balzamos illatú volt. Ennél fogva meglehet tehát békéltetni a' régieket az újabb írókkal, ha tudniillik azt állítjuk, hogy a' melly bort a' régiek Istenek' italának neveztek, az magában megérett ó bor volt, mellyet pedig a' mostaniak kedvetlenek, és tsipősnek mondanak az új bor.

Az ember.

A' közmondásoknak az a' sorsok, mi a' lábellojé, mellyet néha mind a' két lábunkra

felhúzzhatunk. P. o. ezen közmondás: a' ki másnak semmit sem kíván, maga is szükölködő, noha némelly esetekben igaz, mindazonáltal sok olyan találtatik, a' ki noha bővelkedik, még sem kíván senkinek semmi jót!

Illyen Jupiternek azon zsákja, mellyet az embernek nyakába akasztott olly módon, hogy az ember előtt lévő fél zsákban lennének más emberek' hibái, a' hátúlsó felében pedig tulajdon vétkeink. — A' leggyakorlatabb Orvos tulajdon nyaváláját gyakran más-kép' itéli meg, mint sem azt más emberek-nél itélné meg. — A' legokosabb törvénytudó sokszor azt állítja igaznak, mi a' közönséges igazsággal ellenkezik, ha ez haszon keresésével meg nem egyez. — Mitsoda ez a' keverék? ez az E m b e r.

Gázzal való világosítás.

Kappel Fridrik Pesti nagy Kereskedő Kästner Augustus által tulajdon házában gáz készületet tsináltatott, 's repcze olajból készített gázzal tett próbát, melly igen jól sült el annyira, hogy ezen gáz erejére, 's tiszta lángjára nézve semmivel sem alább való annál, mellyet nem régiben Brown Angol az Austriai tartományokba behozni akart, és a' melly behozatása felül már alkudozások is tartattak. Kappel Úr nem tsak házának bel-sejét világosította meg illy módon, hanem az útszára is egy lámpást tsináltatott, a' melly-

ben égő gáz világossága csak nem a' fél útszáig hosszára elhatott. Ezen lámpással ugyan ezen hónap 5-én tétetett az első próba, melly a' föllebb említett Angol ígérétenek nem csak mindenekben megfelelt, hanem sokakban azt föllül is haladta. — Ezen érdemes, és iparkodó hazánkfiától, ki mindenekben igyekezik a' haza diszét öregbíteni, és annak tsi-nosodását elősegíteni, reményljük, hogy kezdett szép pályájának közepén meg nem állapodik. — Nem a' viasz, nem a' faggyú, sem az olaj égéséhez, hanem az igazi napfény' világosságához hasonlít a' gáz' világossága. Illy világosítással már ez előtt több esztendőkkel néhai Tehel Úr a' Magyar Museumnak volt egyik Gondviselője szerentsés próbát tett a' M. Museum épülete előtt.

A' dohos gabonának megjavításáról.

A' dohos gabonát, mellyet se kenyér-sütésre, se pálinka égetésre; de még marha eledele sem használhatunk, haszonvehetővé tehetjük, és előbbeni jó tulajdonságát vissza adhatjuk, ha Hattschett tanácsát követvén a' dohos gabonát forró vízbe teszük, és abba hadjuk mind addig, míg a' víz meg nem hül. Az elromlott gabona a' víz színén úszkál, az pedig, melly az edény fenekére leesett minden tisztátalanságtól ment, mivel a' penészt melly a' gabona héján ritkán hat keresztül, a' víz lemossa. Még jobban elérhetjük czé-

lunkat, ha Peschier szerint a' fölö vízbe kevés hamuzsirt teszünk, és a' gabonát ezen lúgban fél óráig ázni hagyjuk, azután pedig hideg vízzel addig mossuk, míg a' víz színtelen nem folyik le. Ha az így megtisztított gabona lisztből kenyeret akarunk sütni, John Davy híres Chemikus szerint minden font lisztbe 20—30 grán szén-savanyos Magnesiát kell kevernünk.

Gyümölts-fa nevelés.

Christ Krombergi fő Plébanus, és híres Pomologus a' gyenge fák' felsegítésére, az előregedettek' erősitésére, és az ujonnan ültetett fiatal gyümölts-fák korán való használására e' következő trágyát, mint általa mindég jó haszonnal próbált szert tanátsolja:

Bárány', borjú, és más állatok' tsontjait, mellyek még egy esztendő meg nem halladtak, apró darabokra öszve kell zúzni, és egy köből öszve zúzott tsontot 5-mázsa vízzel addig főzni, míg mindannyi tsont széllyel nem omlik, és belőle pép nem lesz, ezen pépet meg kell hagyni hidegedni, melly a' meghülés után kotsonyává keményedik.

Ezen kotsonyából minden fára, mellyet azzal trágyázni akarunk, tizen öt fontot kell venni, 's ezt vízzel meghigitva a' fa gyökerére tölteni. Ha ezen említett mód szerint minden második esztendőben a' gyümölts fák gyökerét trágyazzuk, gyümöltsfaink terebélyesebben

fognak nőni, és azoknak gyökerei soha se fognak felettébb felhevítettetni.

Ezekből könnyen megláthatni, hogy ezen trágya nem egyéb, mint az állati kotsonya, mellyből az következik, hogy az asztalos enyvnek tsupádon való feleresztése a' vízben, vagy pedig a' timároknál levagdalt bőr darabok fölt leve is ugyan azon hasznot eszközölik.

Talán a' vér is, mellyben elegendő állati kotsonya vagyon ezen tekintetből hasznos lehetne.

Természet historiai új felfödözések

Luisianában közel Mississipihez nem régen olly állat' tsont vázára találtak, mellynek élő nemére a' természet vizsgálók mind eddig nem akadtak. Hátúlsó lába egy tsontjának átmérője 17 hüvelyk, oldal-bordái 9 láb hosszúak. Ezek serént azt itélik ezen állatról, hogy az eleven korában 50 láb hosszú, 20—26 láb szélességű, közel 20 láb magasságú volt, és 400 mázsát nyomott, következésképpen kiterjedésére nézve a' Mammuthnál nagyobb volt. Ezen váz Columbusban O! hio tartományban nyilvánosságos megtekintésre kitétetett.

Orosz birodalomban a' Taurisi vizekben egy eddig nem ismért. rák faját födöztek fel, mellynek *Astacus leptodactylus* nevet adtak. A' Moszkvai orosz Tsászári természet vizsgáló társaság' emlékezetiben T.

Esholz Úr ezen eddig nem ismért rákfajat igen helyesen leírta. Ezen rák nagyobb minden eddig ismért 's folyó vizekben találtató rákok között, a' többire nézve pedig igen hasonló a' közönséges rákhoz, színe vörösös, és a' farka alja közepén két fejer folt vagyon.

Angliának mezei gazdasága két száz esztendő előtt.

Harlib, Miltonnak jó barátja, kinek Kromvell a' gazdaságról irt munkájáért bizonyos esztendőbeli fizetést rendelt, azt beszéli a' maga üdejéről, hogy még akkor éltek olly öreg emberek, kik emlékeztek azon üdöre, mellyben a' Surrey Grófságban először kezdettek sárga, 's kerék répát, babot, és némelly kerti zöldségeket ültetni, mellyek akkor igen drágák voltak, mivel azokat mindaddig Hollandiából kellett hozatni.

VIII dik Henrik országlása alatt kezdetek először Angliában cseresnye fákat ültetni, és komlót termesztetni. Erzsébet Királyné üdejében hozták be Angliába a' tsitsókát, és földi almát; azomban még sok üdeig Flandriából hordották az Angolok a' cseresnyét; hagymát, sáfrányt, és édes égett-bort Hollandiából; ser-főzésre való komlót pedig Svecziából kellett megszerzeniek. 1586 esztendő táján lett a' földi alma mint külföldi, és ritka növény isméretessé, ennekokáért is tsak a' virágos ágyakban miveltetett, és ennek

gyümöltse mint valamelly különös nyalánság tsak a' gazdagok vendégségét díszesítette.

Anna Királynénak I. Jakab hitvessének üdejében egy font földi alma egy Schillingen adatott el. — Az éjszaki Franciaországban még 1817-ben egy zsák földi almának ára 9—10 Tallér volt.

A p r ó s á g.

Amerikában 11 milliion 647,000 lakós beszél Angol nyelven; 10 milliion 584,000 Spanyolúl; 7 milliion 593,000 Indus nyelven; 3 milliion 740,000 Portugallus nyelven; 1 milliion 242,000 Francziáúl; a' többi 216,000 lakós pedig Hollandus, Német, Dánus, és Svéd nyelven. Ezen felszámítás szerint Amerikának 35 milliion, és 22000 lakósa van.

Rejtett szó:

Asztalodra készítheted,
Vagy más állatnak vetheted:
Két második mérhet, bonthat,
Hosszan, fordítva is ronthat.
Lába, néha a' vadnak
Káros, néha magadnak.

Sz. J.

Jegyzet: A' 19-dik Számbeli Mese:
Szamar.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(21.)

Nagy Méltóságú Korompai Gróf
Brunsvik Jó'sef Úrnak Sz. Ist-
ván A. K. jeles Rende közép Ke-
resztes Vitézzének, Magyar Ország
Fő Birájának, Cs. K. Kamarásnak,
valóságos B. T. Tanátsosnak, a' N.
M. Magyar K. Helytartó Tanács Ta-
nátsossának 's a' N. M. Hétszemé-
lyes Tábla Köz-Birájának Po'son-
ban Böjt elő Hava 20-kán 1827. eszt.
történt Halálára.

Leomlok nyugvó Hamvad sirboltjára
Nagy Brunsvik, 's míg kesergő bánatom
Bús czipruságot hint porod hantjára,
Hunnia vesztségét siratom.
Oh rettenetes míve a' Halálnak!
Hát ez-e a' Nagy Férjfiak bére?

Hát hová villám csapásid találnak,
Nem tekintesz-e a' Jók' könnyére?
Hallád a' durva Kárpátnak bércei
Mint viszhangozzák a' keserveket,
Láttad az Ártatlanoknak könnyei
Mint kérlelék a' magos Egeket;
Hallád a' kegyes Nő' példás szerelme
Mint könyörge jámbor Férje mellett,
Láttad a' kedvelt Magzatok' sérelme
Milly epesztő bánatban lehellett:
De nem engesztelhetett meg tégedet
Semmi földi bánat 's aggodalom,
Elszórtad irtóztatós inségedet,
'S utána csak bú maradt 's fájdalom!
Jaj! a' nagy Lelkek meszsze vágyakoznak
E' porhanyu lét' keskeny köréből,
Oda; hol csak örömek harmatoznak
Az örökkévalóság' Egéből, —
Hol van már most a' nyomorúttak' Atyja,
Hol az Igazság' példás Birája?
Hol a' ki Kormányát úgy igazgatja,
Hogy áldásra vezessen munkája?
Hol a' Nagy Férjfiú ki Fejdelmének,
És dicső Hazájának élt vala?
Kiben annyi Virtusok tündöklének,
Az árvák és kesergők' Angyala. —
Lerázta földi álma' porkötelét,
Jó Lelke felvagyódott Honjába,
'S ott, hol boldogság virít 's az Öröklét,
Ott van az Igaz Birák' sorába. —
De élni fog Ő a' Jóknak szívében,
Míg léssen a' Magyarok Hazája,

Mig a' Virtusok' tündöklő Egében
Fel nem hat az emésztés homálya. —

Munkácsy János
A' N. Méltóságú megboldogult Úrnak
volt Irnokja.

A' gyermekek büntetéséről.

Fájdalommal , és belső megilletődéssel tapasztaljuk , hogy gyakran a' szülék gyermekeiket , a' mester-emberek , vagy azoknak legényei az inasokat , de még a' mi több , sok tapasztalatlan , 's kötelességekről elfelejtkező Tanítók gondviselésekre bizott nevendékeiknek feét vagy ábrázatját ütik , hajokat tépik.

Ez ilyen vad büntetést méltán kárhöz-tathatjuk azon szomorú következtésekért , melyeket maga után szokott vonzani.

A' fejben , mellyben mind az öt (hat) érzékenység egymással , és az agyvelővel , következésképpen az egész lelki tehetséggel szoros öszveköttetésben van , nintsen semmi olyan hely , a' mellyen az ütés veszedelmes megrázást ne okozzon. A' gyermekeknél az illy vad büntetésnek legszomorúbb következtését tapasztaljuk , ezeknél , mivel még minden kifejtődésben vagyon , a' fejbe , arczba való verés , haj-rángatás a' lelki tehetségek' elgyengülését okozhatja , innét következik a' tébolyodság , süketség , hebegés a' beszédben , és más fejbeli nyavalyák , mellyekről , fájdalom ! számtalan példánk vagyon.

Minő nehéz lesz olly szüléknek, 's tanítóknak számot adni, kik a' helyett, hogy gyermekeiket, tanítványaikat, és nevendékeiket okos büntetés által jó útra vezérelték volna, azoknak lelki tehetségeit meggyengítvén, életek' végéig szerentsétlenekké tettek.

Minden büntető törvények, még a' poganyoknál is, kivévén a' halálos büntetést, a' fejnek, mint az emberi test' legnemesebb, 's legszentebb részének, megkegyelmeztek, hogyan szenvedhetnök tehát mi, kik mind valásunkra, mind nevelésünkre nézve érzékenyebbek vagyunk, — vagy legalább lennünk kellene, — hogy a' növésben lévő gyermekek fejét azoknak szüléi, vagy akár mitsoda névvel nevezendő előljárói, kények szerint zabolátlan haragtól ingereltetve üssék, verjék, rázzák.

A' gyermeket elkövetett hibájáért meg kell ugyan büntetni, de okosan, nem haragból, mivel a' szülék, és nevelők, ha az elkövetett gyermeki hibákat könnyen elnézik, vagy talán, a' mi igen sokszor megtörténik, azokban gyönyörűségeket találják, nem kevesbbé ártanak engedékenységgel, mint idétlen büntetésekkel. Azért, ha a' szülék gyermekeiket, a' nevelők nevendékeiket elkövetett tsintalanságaikért büntetni akarják, azt soha se tselekedjék indulatosságból, hanem inkább ekkor intsek, és fenytsek meg a' vétkest mondván: Fijam vétetted, és ezen tselekedetedért büntetést érdemelsz, de most felettébb haragszom, azért most nem bántalak,

hanem mihelyest haragom megszűnik vétkestetted díját elveended. — De ez ne csak szóval történjék; hanem végre is hajtassék annak módja szerént.

Ha ezt tselekszik a' gyermek-nevelők, akkor a' gyermek jobban fog a' nyugott, és vidám elmétől, mint a' haragtól félni.

Gazdaságos fűtő kemenczék.

Angliában mostan mind a' szobákban, mind a' boltokban többnyire igen jó izlés szerént készített, s levegő-melegítő, és fűstelemész-tő név alatt ismért fűtő kemenczéket lehet találni. Ezen kemenczék vashól vannak készítve mint valamelly tsutsosan végződő s megaranyozott lyukas rózsákkal felékesített alap kő. A' kemencze alja is ki van lyuggatva. Ebben vagyon egy más kissebb fűtni való kemencze, melly a' külsőtül köröskörül közel két hüvelyk távulságra vagyon. A' kemencze tsője magába a' kemenczébe megy, és ezen keresztül a' padolat alatt az udvarra, hol a' tső egy vagy két lábbal magosabbra emelkedik, mint a' szobában, égő tűz vagyon. A' hideg levegő, ezen tső által a' fűtött kemenczének csak nem tüzes oldalaira vitetik, a' honnét megmelegülve a' külső kemencze lyukain keresztül a' szobába elterjed, és annak minden részét egyenlően felmelegíti. A' füst és gőz pedig a' tűzön keresztül menő tsőben megemésztetik.

Az építésre való fának megóvásáról az idő káros befolyása ellen.

Vichmann Hannoverai építő mester Mä-ger Urnak Hasznos Multságiban e' következendő többszöri tapasztalás által megbizonyított szert ajánlja az építésre való fának megóvásáról az időjárás minden káros befolyása ellen:

Három rész liszté tört meszet, két rész jó fa hamut, és egy rész igen apró homokot sűrű szitán keresztül kell botsátani, 's ó len mag olajjal pép vastagságra keverni, és földi edénybe egy ideig a' szabad levegőn hagyni. Ha ezen kenőtsöt használni akarjuk, festék törő kövön jól széllyel kell dörgölni; és kevés olajat hozzá tenni, hogy megvékonyodjék, és etsettel azt kenni lehessen; legjobban tselekszünk, ha a' kívánt tárgyat két ízben megkenjük, először tudni illik vékonyabb, másodsor azután vastagabb kenőttel. Ha a' kenést ügyesen végbe visszük, úgy hogy a' fának minden részére eljusson, akkor az ilyen fa nem tsak semmi nedvességet magába nem vesz, hanem annyira megkeményedik, hogy azt metsző szerszámmal sem lehet vágni.

Az emberi kimivelődés' lajtorjája.

A' természeti állapotban élő ember sokak nélkül szükölködik, mellyeknek hijányossá-

gát nem érzi a' társaságban élő; a' foglalatostkodó vidám; a' munkás víg, és szerentsés; a' lelki tehetségeit mivelő könnyű; a' kimivelt kellemetes; 's a' ki jó izlésű gyönyörűséges életet él. — Ennél tovább nem megy az ember' kimiveltetése; azért is, ha ezen kimiveltetés utolsó léptsőjén által lépünk, vissza esünk nem tsak a' természeti állapotban élő ember' sorsára, hanem még ennél sokkal alább, mert az elkortzosodott, elkényesedett, elfajúlt ember végtére unalmas és kedvetlen életet él, mivel törődött, 's megrontsolt teste, eltompúlt elméje nem engedik többé néki e' világi élet kellemeit, 's gyönyörűségeit érezni. — Ezen szomorú festés igazságáról minden nemzet' történetei bizonyágot tésznek.

A p r ó s á g o k.

A' Yorki Herczeg végső szándékának végre hajtóji, Angol törvény szerént, megesküdtek: hogy a' Herczegnek halála után megmaradt minden vagyonja 180,000 font Sterlinget sem ér.

Az Angol udvari kés - tsináló Rodger Jó'sef, és annak fiai Scheffieldben olyan toll-késeket készítenek, mellyek közül egynek egynek az ára 146 tallér; — az egész toll-kés nem nyom többet fél bors szemnél.

Midőn néhány hónapok előtt egy Angol hajó a' Ceyloni partoknál vasmatskán nyugodott volna, hirtelen egy Góliát kigyó a' hajóra jött, és onnét villám sebességgel annak alsó részében találtató lakásokba rohant. A' hajós legények ezen szörnyeteget tör által megfogták ugyan, de ez megfogatását érezvén egy vizes hordóra tekerődött olly annyira, hogy midőn innét görönd által a' hajóra fel akarták húzni, a' hordónak derekán lévő abrantsok arról lehullottak.

A' múlt hónap' 17-dikén Pestalozzi Friderik Svaiczi hires nevelő életének 82-dik esztendejében végezte el munkás életét Bruggban, a' hova mezei jószágából Birsből egésze helyre állítása végett ment.

Rejtett szó:

Említsd nevemet, vég sorsod jusson eszedbe;

Vágd el tsak fejemet, sebet enyhít; vissza kesergő.

Jegyzet: A' 20-dik Számbeli Rejtett szó: Köles, öl, les.

rejtett

Az öregség jeles példája Magyar Ha-
zánkban.

Stosicza nevü helységben Liptó Vár-
megyében él bizonyos Malik Susanna asszony;
ez született 1713 esztendőnek Böjt más hava'
1-ső napján ugyan azon Vármegyéhez tartozó
Tavarna Portuba helységben, következéskép-
pen már 114 esztendőt meghaladott. Ha va-
laki ezen asszonyt még most is megnézi, azt
illy öregnek nem állítja, hanem valamelly
40 esztendős mértékletesen élt személynek.
Soha beteg nem volt, és most is friss egész-
séggel bír; szemeinek, hallásának, 's egyéb
érzékenységeinek fiatal kori hasznát veszi;
ezen egészséges öregség' ritka példája Vitalis
György földes Urnál még most is szolgál, és
gyakran a' konyhában szakátsné foglalatosságot
visz végbe. A' muzsikát felette nagyon sze-
reti, most is örömet, és helyesen tánczol.
Gyermekségétől fogva téj, mindennemü gyü-
mölt, kiváltképen szilva, dara, árpa-kása,

pohánka, és földi-alma volt eledele; tészta ételt nem eszik; marha, és disznó-húst, mellytől természete undorodik, soha sem evett. Erős és részegítő italok nagy ártalmára vannak, mivel ha ezekből csak legkevesebbet iszik is, azt erőltetett hányás által magából kiadni kénytelenítetik. Közönséges itala forrás, vagy folyó-víz, a' kút-vizet pedig természete el nem bírja, szokása szerént eleinten igen sokat iszik, leginkább pedig reggel. Ezen fejez-személyről különös megjegyzést érdemel az, hogy midőn 23 esztendő korában K. Kapitánynénál szolgált, annak fíját szoptatta: Ezen férjfi nohamár 90 esztendő, mindazonáltal olly friss egészséggel bír, hogy még most is Pápa-szem nélkül olvashat. Ez is, valamint dajkája, a' muzsikát, és tánczot igen kedveli.

Orosz Birodalmi szerentsétlenségek, és nevezetességek.

A' múlt esztendőben 1095 személy öletett meg az Orosz Birodalomban; 12,900 halt meg véletlenül; 906 ön gyilkosság által végeziék életöket, 107 rablások történtek; 3,190 kóborlók, és szökevény katonák fogattak meg, kik közül csak hárman illantottak el. A' múlt esztendőben 50 templom, és Klastrom; 1240 város-ház; 25,070 paraszt lakás; 10 élés-ház, 57 malom, és 69 fabrika égett el; ezen alkalmatosságokkal 4139 akó égett-

bor; 1305 darab szarvas marha, és 5528 erdő-vágás lett a' dühösködő tűz prédájává. Az említett égések közül 2916-ot a' vigyázatlanság okozott; 120-at szántszándékkal való gonoszság; 251 pedig a' mennykő-ütés. A' jég eső 141,470 láncz szántó-földet pusztított el, az áradások, és fergetegek 634 házat, 97 hajót rontottak el; ezen alkalmatosságokkal 240 szarvas marha veszett el. A' sáskák 858 láncz földet pusztítottak el. A' marha düh által 13,797 ló, 54,168 szarvas-marha, és 11,013 juh veszett el.

Aczél harang.

Uj Londonban (Amerikában) Keresztelő Sz. János' temploma' tornyában vagyon három szegletű aczél harang, mellynek öntése fél annyiba kerül mint a' mennyibe kerülne más érczből öntött harangé; minden legkisebb gyermek könnyen harangozhat vele; könnyű olly annyira, hogy a' leggyengébb tornyot sem hozza mozgásba, és még is kilencz Angol (2 német) mértföldre elhallani hangját. Erről négy érdemes ember tett bizonyosságot.

A' nöstény Tigris, és a' Kutya.

Kochinchinában nem annyira félnek a' lakosok a' közönséges, mint a' Király-tigristől. Egy illyen rettenetes vér-szomjúhozó

vad-állatot erős vas-drót kalitkába zárva White Angol hajós Hadnagynak ajándékozott a' Saigon-i Kormányozó. Az állat igen szép nőtény, közel két esztendő, három láb magasságú, és öt láb hosszágú volt; ennek a' bőre kitömve, a' kelet Indiai tengeri társaság' Muzéumában, Salem-ben áll, mivel út közben elfogyván az eledel, White Hadnagy Úr kéntelen volt, ezen állatot agyon lövetni.

„Saigon-ban”, úgymond White Úr Kocinchina útjának leírásában, „a' kutyák igen oltsók, mindennap egy eleven kutyát adtak néki eledelül. A' vérszopó állat eleinte csak játszott áldozatjával úgy, mint a' matska az egérrel, kevés idő múlva szemei vérbe borultak, farka felborzasodott, s azt legyező módjára tsóválta. Ezek voltak elő jelei a' vele egy kalitkába zárt állat életének félbeszakasztására, mivel illyenkor a' kutya nyakát megfogta, 's első fogaival annak nyakerét keresztül harapta. Ekkor a' kalitkában körül járt, szájában tartván ragadományát, 's annak minden vérért kiszopta.

Egykor valamelly fiatal kutyát vetettek a' Tigris kalitkájába. A' fiatal kutya észre vévén veszedelmes helyezettetését, tüstént fogait vitsorgatni kezdette, és a' Tigrist dühösen megtámadván, annak orrát megharapta, mellyből néhány tsep vér kifolyt. A' kutyának ezen vakmerőségében gyönyörködni látszott a' vérszomjúhozó vad; mivel igen nyájasan bánt a' kis kutyával, oldalvást lefeküdt, 's lábaival gyengén iparkodott a' kis kutya'

támadásit gátolni mind addig, míg a' kutya el nem lankadt; ekkor külömbféle nyájaszkodással, és hízelkedéssel igyekezett a' kutya bizodalját megnyerni, melly kevés idő után, meg is történt, és mind a' ketten egymásmellé feküdve tsendesesen aludtak.

Ettől az időtől elválhatatlan barátok levének a' Tigris, és a' kutya, és ezen nőstény Tigris anyai gondoskodással lenni tapasztaltatott a' kutya eránt, ez pedig annak mindenkép' kedvében eljárni igyekezett. Sokszor próbálták a' tigrist más kutya által, mellyet a' kalitka eleibe tettek, ingerelni, és midőn méregbe jött, hirtelen az ő kedves kutyáját dobták be néki, mellyet hirteleniben megfogott ugyan, de mihelyest hibáját észre vette, legnagyobb nyájassággal hízelkedett néki, 's mintegy elkövetett hibáért kérlelte. A' lakosok több ízben iparkodtak ezen kutyát ellopni, de minden igyekezetek kívánt siker nélkül maradt.

Elmefuttatások.

A' szerentse hasonló a' kövér, 's iszapos földeken tébolygó tűzhöz, mellyet sokan megfogni kívánnak, de ez előttök tsábítólag szaladván az ötet kergetőket mély posványba vezet, a' honnét semmi segedelem által ki nem vergődhetnek. — Más ellenben a' szerentsét képző a' tébolygó tűznek hátat fordítván tőle elszalad, ekkor ezen tsábító nyomba követi a' szaladót.

Legtöbb szerentsétlenség onnét származik, mivel többen követik a' Szirenek bájos hangját, mintsem a' józan ész sugárlását.

A' megelegedés különös völgyi virág, melly többnyire a' tsendes sötét völgyekben legszebben tenyészik; azért is kevesen ismerik ezt, némellyek pedig lételet nem is tudják.

Miért gerjesztenek bennünket nagyobb könnyörületességre egy virágzó Szűz szeméből kigördült könnyek, mint ha ezeket valamely vénülni kezdő özvegy arczáján lepörögni szemléljük? — Bizonyára azon okból, mellyből a' kertész a' fakadó bimbóra jobban ügyel, mint a' hervadó rózsára. A' bimbó csak még most kezdi virágzó életét, a' hervadó rózsa pedig ezt immár végzi.

A p r ó s á g o k.

Chichesterben nem régen egy 25 esztendőös legénynek, egy 80 esztendőös Szűzzel való házasságra lépése igen fényesen ünnepeltetett. A' menyasszony tudniillik fejér ruhában (az ártatlanság' jele) felöltözve, fejér főkötővel felékesítve, 's két fejér lovaktól vonatva ment a' templomba. — A' vőlegény pedig négy sötét szürke lovak által vitette magát.

Betsey nevű hajó, melly mindannyi hajók között az egész világon legrégebnek tartott, mivel ez még 1690-dik esztendőben

építtetett, néhány napok előtt North-Shield-nél hajó-törést szenvedett.

A' Virginiai törvény-hozó hatalom Lynch Urat az országos adó-fizetés alól felmentette, mivel 34 gyermeknek atyja, kik közül 27 még most is életben vagyon. Lynch Úrnak négy felesége volt.

A' Londoni nagy marha-vásáron a' múlt esztendőben 159,822 ökröt, és Borjút, azon fellül 1,486,559 juhot adtak el.

Nem régen Varsóban valamelly szegény öreg, de még erős asszony bizonyos Úri házban koldúlt, a' ki, midőn az inas ezen tselekedetiért pirongatná, és munkára útasítaná, avval mentette magát, hogy nem maga hanem öreg anyja számára koldúl; az inas ezen mondást hazugságnak lenni gondolván az asszonnyal elment, és egy 107 esztendős öreg asszonyra talált; az öregnek neve *Modéka Francziska*.

Kästner enés versei, és gondolatai között azt írja: hogy Rabener Vám-felvigyázó Hivatalát legnagyobb gonddal, és szorgalmatossággal viselte; mert, úgymond, ha valamit elmulasztanék, mindjárt azt mondanák: „Nézd hova visz az elméskedés, mellynek az adózásban nintsén helye”.

Midön egykor Drezdából Liptsébe ment, azt a' nevetséges történetet beszélte, hogy nálók Drezdában, gyakran megjelenék a' Vám-Hivatalnál valamelly Könyv-zsib-vásáros; egyszer több könyveket kirakván, egyet a' hóna-alatt megtartott, Rabner kérdezé, hogy mitsoda könyv volna? erre a' Könyváros azt felelé: „Deák könyv, mellyen itt nem kapnak”.

Midön Kästnernél a' sok Trigonometriai, és Astronomiai figurákat, és számokat látá, több leveleket által forgatván, ezen szókra fakada, ezen könyvben egy okos gondolat sinsen”. — Igen is felele Kästner, de vannak sok okos számok.

Rejtett szó:

Egész munkás személyt jelent,
Rét elsője munkáját,
Vég kettőt a' Bányász ássa,
Szakáts végzi munkáját.

Jegyzet: A' 21-dik Számbeli Rejtett szó: Sír, ír.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(23.)

Nagy Méltóságú Kluch Jó's e f
néhai Nyittrai Püspök Úrnak ár-
nyékához.

Az, kinek hamvait fedi már a' sír-bolt:

Nagy Püspök, jó Pásztor, és legbuzgóbb
Pap volt.

Élt kilencz hónapot, 's hetven nyolcz esztendőt,
Mind végig példásan, azért elegendőt.

Fő vezérlésének tizen nyolcz éveit:

Nemes tetteinek örök emlékei;

Egy nappal hamarébb mint sem életitől

Utolsó bucsút vett kedves Megyéitől

Atyai áldását adá öveire

Végtére Szent Lelkét bizá Istenére.

Igy midőn békével eloszlását várja,

Hozzá lép a' halál, 's szemeit bészárja

Mint az égő méts-bél olaja elfogyván,

Elalszik, akként ő elszunnyadt lerogyván.

Sulyós fájdalmai bár soká tartának,

Jajjai, 's panaszi még sem hallatának.

Benne nyája nem csak Pásztorát vesztette,
De kegyes, és legjobb Attyát eltemette.
Sír szegény, sír kisdéd, sír a' megaggott kor,
Mert elmúlt Reménye kitől jót vett sokszor.
Gyengét erősíti, beteget gyógyítá
Nyomorúlnak pedig kints-tárát felnyitá.
Töröttet kötözte, erőtlent emelte,
Benne árva, özvegy jóltévőit lelte.
Sajnos Deákjai Nyittrának, Trentsénnek,
Ti vagytok tanúi sok másokkal ennek.
Rá borúlt hantjait virággal hintsétek,
És vett kegyelmeit el né felejtsétek.
El-tüntél Egyházi Rendnek ékessége!
El Konfesszoroknak ditső fényessége.
Nyugodj Szent árnyék' itt a' tsend' bús keblében,
Mi hódulunk néked könnyünk özönében
Nevedet se sírod sötét boltozattya,
Sem idő vas foga azt meg nem ronthattya,
Még közöttünk marad tsak egy háláadó
Mindég fizetődik neked ez az adó.
Mert a' ki idejét foglalja a' jóba
Tsak éltet tserélni megy a' koporsóba.
Menj hát boldog árnyék! botsátunk de költsön,
Ugy hogy nekünk hamvad új Fénikszet
költsön,
Mert rólunk mind addig gyászunk le nem szakad
Míg borúlt napunknak fénye ki nem fakad.
De midőn áldozunk munkás nagy Lelkedért;
Esedezzel kérünk Te is árváidért.

Drnovszky Ferencz
Gerentséri Plébánus.

Nemzetek ismérte.

Az Arnauták, vagy a' hajdani Epirusban lakozó Albániaiak Pouqueville szerint származnak a' régi időkben ismértes Ásiai Albania tájékáról, magokat Schipetároknak, a' tartományt pedig, a' mellyben laknak, Skiperinek nevezik. Európában Albániai név alatt a' tizenegyedik század' végén kezdtek ismeretesekké lenni. A' nyelvökben tulajdon szavaikon kívül találatnak Normannus, Olasz Török (300 esztendő óta), ó és új Görög, Deák, és Tót szavak. Ezen keverék nyelvet Leake Angol legjobban vizsgálta meg. Ezen nemzetségnek fele Mahomed tanítását követi, de ezeránt is igen hideg; a' férjfiak a' Metsetekbe, a' leányok pedig a' templomokba járnak, szegénységek, és rossz élések módja miatt a' Törököknek gúnyolás tárgyául szolgálnak, valamint más részről vakmerőségek, türedelmök, és katonai vitézségek miatt gyűlöltetnek. — Nem tsak a' hajdani Epirusban laknak a' Schipetárok, hanem még a' valóságos Görög-országban is elvannak széledve; így laknak Moreának Lalla nevű kerületében, és Borduniának tájékin hajdani Lakoniában, továbbá Attikának síkságán, régi Böotiában, Argolisban, és több más helyeken. Ezek anyanyelvöket jobbára mind elfelejtették. Az Albániai nyelv négy ágra osztatik fel, mivel másképpen beszélnek a' Mirditák, máskép' a' Toksziták, másként a' Japydák; és másként a' Czamidák. Az első lakják Al-

baniának éjszaki részét egész Kavailha' város-
 saig. Főbb városaik Dulcigno, Skutari,
 Alessio, Dures, Tiranne. A' Mirdi-
 ták mind katolikusok, igen derék, és vitéz
 katonák. Az asszonyok katonás maga visele-
 tekben, a' régi történetekben az egekig ma-
 gasztaltatott Amazonokhoz hasonlók. A' Tok-
 sziták vagy Lesghiak a' többi Albani-
 aiaknál kevesebb szabadsággal bírnak, de
 azoknál gazdagabbak, és tsinosabban öltöz-
 ködnek is. Ezek laknak Albaniának déli ré-
 szében, mellyet Toskerinak neveznek. Emlé-
 kezetesebb városai Belgrad vagy Berát ez
 Skutari után a' legjelesebb város az egész
 Arnaut-Vilajeti-ben, második Ilbessan, hi-
 hető, hogy ezt hajdan Albanopolis-nak
 nevezték, honnét az egész tartomány vette
 nevét. A' fejér személyek szemérmetesek,
 jámbor erköltsűek, szépségre nézve pedig a'
 Czirkasszai asszonyokkal vetekednek. A' Ja-
 pydák, vagy Liapisok alacsony terme-
 tűek, soványok, rútak, ragadozók, s olly
 igen tisztátalanok, hogy még a' ruha is lerot-
 had a' testekről. Az asszonyok se nem szeb-
 bek, se nem tisztábbak a' férjfiaknál. Ezen
 nemzetség lakik Liaberi vagy Arberi ne-
 vű tartományban, melly ama vad Acrocerau-
 niai hegyek között vagon, és Avlonától
 Delfinóig délfelé kiterjed. Nevezetesebb he-
 lyei Dukates, és Kimara. A' Czamidák, Scha-
 midák, Schumikok laknak Albaniának déli
 részében, mellyet a' Görögök Tsamuriának,
 magok pedig Dainak neveznek; tsinosabb vá-

rosai Suli, Paramithia, Linarati, Margariti, Barga, és Aghia. A' szép nemnek igen deli termete, és igen kis lába vagyon.

Emlékezetre méltó esés.

Klencke Úr Hannoverai Királyi Fő-Strázsa Mester a' múlt nyáron foglalatosságai miatt egy ideig Hanoverában mulatott. Ennek inasa E. Töte egy nap kénytelen volt igen sokat járkálni, mellyért nagyon elfáradott. Klencke Ur, ki inassának fáradozásit méltó tekintetbe venni tudta, megengedte hogy inassa estve egy két oráig kipihenje magát. Az adott engedelmet használván Töte lefeküdt, de álmában nevét kiáltani gondolván hirtelen felkelt, az ablakhoz szaladván ezt kinyitotta, és a' harmadik emeletből leesett az udvarra. Ezen magasság pontos kimérés szerint harmincz öt láb, tehát közel hat öl, a' földön, hová ezen álmos inas esett, egynéhány hasáb fa hevert, és noha Töte ezekre esett, mindazonáltal frissen felkelvén a' léptsőkön felfutott szobájába, hol ötet az Ura megtalálta; kezében lévén egy imádságos könyv, és az Istennek, halavány arczával, életben való megtartásáért hálátadva, egyébaránt az inasnak testében semmi kár sem esett. Töte tsak akkor ébredett fel igazán, midőn az ég és föld között utazott. Nem olly veszedelmes tehát az álomban történt esés, mint ha ébredten esünk? A' ki 35 lábnyi magasságról tsak letekint,

már szédölög annak a' feje. Töte, ki közel 140 font nehézségű testtel bír, ezen útat egy szempillantásban tette meg, és még is egészséges. Mi eszközölhette ennek életben, 's egészségben való megmaradását?

Az egyházibeszéd' ereje.

1420-ben Páris mellett Bulony nevű faluban egy barát, kit a' Parisiak ékes, és lelkes beszédjéért igen nagyra böhsültek, egyházi, beszédet szokott tartani, erre mindenkor a' városból annyi nép jelent meg, hogy azok a' kisdud' falusi templomba be se férhetnének. Egykor igen szívreható beszédet tartott ezen barát a' lélek veszedelméről, ha az a' kívánságoknak, hiúságnak, és játéknak rabjává lesz. Alig tértek a' Párisiak ezen beszédről haza, és ime az utak mellett kétszáznál több tűz rakást ehetett látni, mellybe az asszonyok szerfelett lvaló piperéjeket: a' férjfiak pedig játszó-asztalaikat, kártyáikat, tekéiket, 's más egyéb játszó szereiket vetették, és elégették. Valljon tudna-e mostanában valaki olly hathatos egyházi beszédet tartani, melly Aszszonyainkat, és Úrasságainkat annyira megindítaná, hogy asztalterítő nagyságú kendőjököt, fátyolaikat, szagos kenőtseiket, pirosító, 's fejíritő festékeiket; játszó szereiket 's t. e. a' tűzbe vessék, és elégessék?

A' gyomorban találtatott eleven hernyó.

Yates Angol Orvos a' most megjelent munkájában említést tésten egy parasztról, ki sok ideig panaszolkodott, hogy a' gyomrában szűrő fájdalmakat érez, miolta úgy nevezett sárkány-légy puppát elnyelt, ezen légyfaj Angliának posványos tájékin igen számosan találtatik. Az elnyelt puppát a' gyomornak mozgása nem csak meg nem ölte, hanem kifejtödzvén igen nagy szörös hernyóvá változott, és a' sínlődöt kegyetlenül kínozta, míg mesterségesen gerjesztett hányás által ezen alkalmatlan vendégtől meg nem menekedett. Nehéz ugyan megfogni, hogy hogyan élhetett ezen féreg a' gyomorban? hogyan állhatta ki annak megemésztő erejét, és melegségét? Azomban Yates Úr bizonyítása szerint nem egyetlen egy történet ez a' maga nemében, mivel egy hús evő tsigával tett próbában tapasztaltatott, hogy ez nem csak erős alkoholban több ideig élt, hanem még könnyü mozgásokat is tett.

Tudományos apróságok.

Balard Úr Montpellierben a' tenger vízében új 's eddig nem ismért egyszerü testet födözött fel, mellyet vissza tetsző szagáért a' Görög βρωμος szótól Brominának nevezett. Tu-

lajdonságira nézve a' Chlorina, és Jodina között valamely közép test. Balard Úr vélekedése szerint legtöbb Bromina találatik a' holt tenger' vízében. Gmelin Tübingi Tanító ezen újonan felfödözött testet szorosabb vizsgálódás alá vette.

Tudva való dolog az, hogy a' növények' száma mindég kevesebb mennél inkább közelítünk a' föld' sarkához. Külömbféle természet vizsgálók' bizonyítása szerint Spiczbergán 30, Lapponiában 543, Islandiában 755, Svécziában 1500, Brandenburgban 2000, Galicziában 3000, Piemontban 3800, Jamaikában 4000, Madagáskárban 5000 növény faj találatik. A' természet vizsgálók' eddig az ideig ismérnek 44,000 növény fajt, a' férgek közül pedig 22,000-t. Reményljük, hogy ha a' természet vizsgálás, tudománya és azt szeretők száma ezentúl is úgy fog gyarapodni, mint eddig, bizonyára mind a' növények, mind a' férgek' lajstroma rövid idő múlva tetemesen fog nevedezni.

M e s e.

Ablakból ha kinéz, embernek vélheted, embert
Mégis mindenkor meghamisítani szokott.

J e g y z e t : A' 22-dik Számbeli Rejtett
szó : Ásó.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(24.)

Szép mesterségek.

I-ször „Magyar Nóták, mellyek Méltóságos Rába - Bogyoszlói Vajda Anna Asszonyságnak, Méltóságos Eöri Márkus Ignácz Ö Cs. Kir. Felsége Udvari Tanátsosa, a' Fő Méltóságú Magyar Udvari Kancellariai Referendáriusa, és Sz. István Magyar rendjének keresztes vitéze és kintstartója hitvesének ajánltatnak Veszprém Vármegyéből. Fortepiánóra alkalmaztatott Ruzitska Ignác által. X-ik fogás”.

Eddig is ditséretesen ismértegett férjfiak, úgymint Ruzitska, Arnold György, és Rózsa-völgyi Urak mint Szerzők jelennek meg ezen fogásban, kellemetes, lassutska, fris, lassú, és nyájas darabokkal. Ezen fogás már 84-re viszi a' magyar tánczok számát, mellyek ezen gyűjteményben foglaltatnak, és így maga már e' diszes gyűjtemény új ösztönül szolgálhat, hogy a' Nemzet tulajdonait bötsülje, és a' táncz - mestereknek is buzdításul szolgálhat,

hogy a' nemzeti tánczokat, mellyek kétségkivül sokkal szebb regulákra alkalmaztathatók, mint akármelly most szokásban lévő idegen tánczok. Illy munkát ugyan már Pesten több érdemes férjfiak szerentsésen követnek: de kiváltképpen Siller Úr az Angol Apáczáknál nevelésben lévő Kis-Asszonyokkal a' Nemzeti léleknek erősebb meggyökerezésére a' Magyar tánczban különös szép előmenetelt tett, mellyet akár háznál, akár közönséges nevelő Intézetben lévő fiú, és leány-gyermekekkel igen méltó volna követni, mert nem elég a' Nemzeti tánczok muzsikáját tsak hallani; mivel a' hallás minden állattal közös, de a' Nemzeti érzéssel egybe-kaptsolt Nemzeti táncz tsak magát bötsülő Nemzetnek tulajdona.

II-szor „A' magyar élő, és megholt jeles személyek képeinek Gyűjteménye”. — A' mit ez előtt 100 esztendővel készületlenebb Tudomány, és véső adott a' Hazának, azt most ügyesebb kezek szebb készülettel tselekszik, és mind a' mi korunknak, mind a' jövő maradéknak olly képeket készítenek, mellyeknek tárgyai a' köz figyelmet méltán magokra vonhatják. Így jött ki legközelebb Nagy Méltóságú Gróf Nádasdy Mihálynak Fogaras földje örökösének, Financziái Ministernek, és a' Magyar Királyi Udvari Kancellaria Fő Kancellariusának képe, melly az ő legvirágzóbb korának jelesen megfelelt September 6-án 1775-ben. — Hasonlóan megjelent Vázsonkői Gróf Zichy Károly Status,

és Conferentialis Ministernek képe, a' ki 1752-ben Martius 4-én született, és 1826-ban September 28-án meghalt. Az ő emlékezete, viselt nagy hivatalaira, és munkásságának nagy befolyására nézve különös figyelmet, és a' Magyar Országi, sőt az egész Austriai Monarchiai történetekben különös helyet fog érdemelni, mint egykori Financziái Praeses. — Mind a' két rézre metszett kép pöttögetett munkával vagyon készítve, és lágy tsinos, és kitetsző munkával vésve. — Illy művek az egész gyűjteménynek bötsét méltán nevelhetik.

A' bűdös bor' szagának elvételéről.

Tudom én azt, hogy külömbféle szereket ajánlanak a' bűdös borok' szagának elvételére, illyen p. o. a' szagos bort tartó hordóba eresztett huza szemek; annak akonájára tett meleg kenyérnek fele, 's t. e.; de mivel ezen szereket nem tsak a' bor' kellemetlen szagát magokba szívják, hanem egyszer'smind a' bor erejét elveszik, 's így a' legerősebb bort is meggyengítik, és kevés bötsűvé változtatják. Ennek okáért nem leszen felesleg a' boros gazdákat olly szerrel megismértetni, melly által a' bornak penészes szagát elvehetik, a' nélkül, hogy azt vagy megerőtlenítsék, vagy hajdani szamatjától megfosszák. Ezen szer nem egyéb, mint a' Galanga gyökér, mellyet minden Patikában igen tsekély áron meg lehet szerezni. A' bánás módja következő: öt

akó romlott bor' helyre hozására két lat Galanga gyökér kivántatik; ezt apróra öszve kell vágni, és olly forma zatskóba rakni, melly a' hordó száján beférhet, és a' hordó közepéig belé kell eresztteni; mivel pedig a' gyökér könnyüése miatt le nem szállana a' megkivánt mélységig, azért szükség a' zatskó fenekébe néhány gömbölyü követset varrni. Minekelötte pedig a' gyökérral megtöltött zatskót a' hordóba eresztjük, szükséges abból egy pohárral kivenni, hogy e' szerént a' bor javulását megitélhessük. Öt minutum után ismét (benne hagyván a' gyökérral töltött zatskót) a' bort meg kell kóstolni, és az előbb kivettel öszve hasonlítani. Ezt több ízben kell tselekedni; mig a' szag eltávozását észre nem vesszük. Ekkor a' zatskót a' hordóból ki kell venni, és a' bort más tiszta hordóba lefejtetni. Az illy bánás mód által, melly tsekély költségbe, fáradságba, és időbe kerül, több ízben már Pesten, és Budán, 's mindenkor jó 's szerentsés következéssel próbák tétettek, azért is bátran ajánlhatni.

A' tudósokban tapasztalt elme-széledés.

Maskov tanító, és történet-íróban igen gyakran lehetett tapasztalni az elme-széledést. A' többi között egykor tulajdon házában többek társaságában mulatta magát, kiváltképpen pedig egyik tanítványának harisnyája

ötlött szemeibe , mellyet hogy közelebből megvizsgálhatna , az ifjú lábát kezeibe fogta , és felemelte. Azon közben míg Maskov az ifjú lábát a' kezeiben tartaná , valamely idegen vendég lépett bé a' szobába , kinek tiszteletére üllő helyéből felugorván Maskov , vendégje eleibe sietett , de ezen vendégjének véletlen megjelenése miatt elfelejtette , hogy tanítványának lába volna keze között , 's mint-hogy azt felkelésekor el nem eresztette , szegény tanítványa a' földre esett. Tsak azon zuhanás ébresztette fel Maskovot elme szélledéséből.

Nem kevesbbé szélledett elméjü volt ama híres' Segner , Mathesisznek , és Fizikának tanítója Hálában , és Orvos Doctor , hajdan Debreczen Városának Orvosa, Posonyi születés. Ezt egykor vatsorára meghívta valamely előkelő személy ; Segner éjjeli köntösben , és paputsban olvasott tanuló szobájában egész a' vatsora idejéig. Egyszer hirtelen az órára tekint , és eszébe jut vatsorára történt meghivatása ; mivel már későn volt az idő , hirtelen kalapját , és pálczáját kezébe kapá , 's elfelejtkezvén öltözetéről , sietett a' megrendelt helyre. Segner már akkor érkezett meg , midőn a' többi vendégek az asztalnál ültek , azért is minekutánna néhány szavakkal a' házi gazdánál magát mentegette volna , az asztalhoz leült. De nem sokára észrevette , hogy minden vendégek szemei reá vannak fordítva , azért mellette üllő tanító társától kérdezte ennek okát , ki ötöt éjjeli köntösére figyelmeztessé tette.

Régi Római templomok omladéki Pola városában (Isztriában)

A' Póla városában találtató régiségek között különös figyelmet érdemel egy régi Római templom, melly még most is tetején kívül egészen megvagyon. Ennek pitvara négy elől, és két oldalaslag álló Korinth oszlopokon áll. A' nagy ajtónál, mellyen ezen templomba vagon a' bemenetel, mind a' két felül két kised Korinthi oszlop a' falba bevésve látszik. A' pitvart tartó oszlopokból mostanság kettő hibázik jobbról. Az oszlopok bizonyos tömött homok-köböl, mellyből a' köszörű-köveket szokták készíteni, vagnak kivágva. Kétségkívül hajdan a' templom' pitvarába léptsőkön kellett felmenni, de ezeket, valamint az oszlopok alapjait az idő régisége földdel elborította. A' templom belső hosszúsága $28 \frac{1}{2}$, szélessége 22 Bétsi láb. A' felírás szerént, mellyet egy oszlop' ormozatján kivésve olvashatni, és melly e' következendő :

Romae, et Augusto Caesari in VI. T. Pat. Patriae.

úgy látszik, hogy ezen templom Róma, és Augustus tiszteletére volt építve, mivel Augustus másképen nem engedte meg, hogy tiszteletére templomot építsenek, mint a' hol Rómával egyetemben tiszteltetnék.

Egy más templom, melly kétségkívül Diánának volt szentelve, tsak nem egészen már épületekre fordított. Egyáltalában az

egész város különféle régiségekkel mintegy bevetve vagyon. Ki tudja mennyi mesterségbeli kintsek vannak az omladékok alatt elrejtve, mivel a' Velenceziek ezen várost csak az abban találtatott Porfir, Serpentin, és különféle drága márvány-kövektől fosztották meg.

Európának rövid Statistikai tekintete.

A' föld golyóbisának ezen legkisebb része csak 151,657 ³⁹ □ mértföldet foglal magában; ezt lakja 208,856,900 lélek; az Európai hatalmasságok Európán kívül birnak 579,300 ⁰⁴ □ mértföldet, mellyen 154,521,700 lakos vagyon. Az Európai Statusok jövedelme öszveségesen 1,614,500,000 for. vagy is minden Európai Személy egyáltaljában eszten-dönként 7 forintot, és 29 xrt fizet a' Státus szükségeinek kipótolására. A' Státus adósság ellenben Európában 14,500,775,000 for. ezt egy formán felosztva minden Európainak fejénként 69 forintról kell jótállani. Békesség idejében Európa 1,836,085 katonát táplál, legtöbbet Orosz Birodalom (610,000), és Austria (271,404); legkevesebbét San Marino (40) Hassel szerint, és Krakó (80). Közel minden 114-dik, vagyis minden 56-dik férjfi katona. Háború időben ezen Európai katonák száma 4,106,848 ra nevededik, és ekkor minden 24-dik férjfi katona. A' mi a' tengeri hatalmat illeti Európának békesség idejében 1,355; háború idején pedig 2,490 hajója vagyon.

A p r ó s á g o k.

Ismérd meg magadat, ne kívánj felettébb sokat, utáld a' czivakodást, 's kerüld az adósságot — és szerentsés léssesz.

Kleanthes Görög bölts valahányszor földet ásott mindenkor maga ellen morgott. Midőn némelly mellette elmenők kérdeznék tőle, hogy kit szidna? ezt a' vénet, felele, magára mutatván, kinek ugyan ősz haja vagyon 's enni akar, de a' munkára semmi kedve sinsen. Ezen tudós végtére is és éhhez halt meg.

Diogenes midőn neki valaki hajdani tsal-faságát szemére vetette, imigy felelt: igaz ugyan hogy én hajdan az voltam, a' mi te most vagy; de te soha sem léssesz az a' mi én most vagyok.

M e s e.

Nintsen széle, de van hossza,
Nem magas földön fekszik;
Ellene nints Bíró jussa,
Igaz vele elégszik.

Jegyzet: A' 23-dik Számbeli Mese:
Ál-orcza.

Nevezetes Férjfiak halála.

Párisban e' folyó esztendőnek Böjt más hava 5-dikén ama híres Mathematikus, és tsilag-vizsgáló Laplace Úr életének 78-dik esztendejében tudománya tárgyának teremtményéhez, és igazgatójához költözött. Ezen halhatatlan emlékezetű férjfiú több örökségig bősülendő munkáin kívül készített egy munkát illy cím alatt: „Mécanique cél este”, mellyben Keplertől, és Newtontól felfödözött világ rendszerének törvényeit legnagyobb tökéletességig kidolgozta. Az örökkévalóságba által költözött tudós született 1740-ikben Normandiában szegény szülőktől. 1796-ikban jelent meg a' világ rendszerének előadásáról készült első munkája, melly által, ha nem elsővé lenni, legalább az akkori híres Mathematikusok sorába beiktattatni érdemlett. Consulok alatt a' belső tanács első Ministerének választatott, a' Francia Tsászárság felállításakor pedig először a' Tanács All-Elölüllője, később

Kancellarius volt, és Marquis ságra emeltetett, 1805-ben hathatós beszédet tartott a' gyűlésben, a' Köz-társaság idejében behozott új idő számlálás eltöröltetéséről, és a' régi Kalendarium visszavételéről. 1814-ben Laplace voksolt a' tanátsban Napoleon letételéről, és még azon esztendőben XVII-ik Lajostól Francia Ország Pair-jének neveztetett ki. A' Parisi Mathematikai Intézet ezen nevezetes tagjának halála által származott szomorúsága kijelentéséül Böjt más hava 5-én minden hétfőn tartani szokott közönséges gyűlést nem tartott. Párisban lévő külföldi tudósok Laplace Marquis betegsége alatt ezen tudós férjfiú egészsége helyrehozásáról való gondoskodásokat több ízben igen érzékenyül kinyilatkoztatták. Emlékezetre méltó az, hogy ama híres Newton éppen száz esztendővel ez előtt t. i. 1727-dikben halt meg.

Ugyan ezen Laplace halála' napját megelőző ejtszakán Comóban (Lombard-Velenczei Királyságban) halt meg Volta Sándor Úr, ki tulajdonképpen való feltalálója volt ama electromi oszlopnak, melly feltalálójának örök emlékezetére Volta oszlopának nevezetik.

Új Mumia kifejtése.

Francia Orzágnak szinte úgy, mint Angliának vagyon Egyiptomi Gyűjteménye. Nevezetes Passalaqua illyen Galleriája Párisban,

a' hol Martius 10-én gyülekeztek öszve a' régiségeknek kedvellői olly szándékból, hogy bizonyos asszonyi mumiát felbontsanak, és megvizsgáljanak. Ezen mumiának külseje nagy figyelmet gerjesztett, mert a' burokjának festései, és aranyozásai azon gondolatra adtak okot, hogy nevezetes személy legyen.

A' nagy várakozásra felgerjedett Berri K. H. Asszony is, és a' felbontogatásnál jelen kívánt lenni. A' Hercegnét kísérek a' Reggioi Blacas Herceg, Gróf Menars, és a' többi. — Nem különben megjelent a' Bajor, és Toscaniai Herceg, és a' tudós társaságoknak számos tagjai. — Különösen jelenvoltak Champokon testvérek, kiket egész Franczia országban az egyiptomi régiségek' legnagyobb ismérőinek tartanak.

Passalaqua Úr a' borítékot, vagy is korporsót feltörété, melly öszve enyvezett pamuk posztóból volt készítve. Ezen fődél alatt igen gondosan megtartatott mumiát találának, melly legnagyobb szorgalmatossággal posztókba volt burkolva, mellyeket egymásután felbontogatván azt találták, hogy a' testnek külömbféle részein ereklyék (amuleta) valának helyheztetve, és egy nagy szarvas-hogár képe serpentin porfirból. Azon kívül vala papiros tekerts, mellyet tsak darabonként lehetett kivenni, de volt a' lábaszárai között még más papiros is, mellyet egészen kilehetett venni, s a' melly különben öszve volt gyöngyörgetve, hanem egy része a' lábszárakra körül volt borítva. Kezei hosszan a' czombjai mel-

lett kivalának nyújtva, de a' bal tenyere, melly külömben az ilyen mumiákban beva-
gyon tsukva; itt nyitva vala; körmei rend-
kívül hosszúk valának, 's hajfürtjei igen tö-
möttek, és öszve - kúszálva találtattak, a' mi
annak bizonyságául szolgál, hogy ezen sze-
mély hosszú és mély gyászban vala. A' sze-
mei igen közönséges olvadékból vannak ké-
szítetve. A' feje-veleje a' szája-padlása végén
fürt lyukon vétetett ki. A' fejnek ék-tsontja
a' föltöréskor valamennyiben megsértetett,
de a' velőnek hárttyája épen találtatott. —
Champollion Urak azt állítják, hogy a' papi-
roson találtatott Hieroglifokból azt lehet ér-
teni, hogy ezen személynek neve Tet - Matis
's az Isis' Thébai templomában lévő fő örző-
nek leánya volt.

A° lovak' köz-társasága Ukrainában.

Ukrainában, és a' Kozákoknál Don part-
jain a' mezőkön egész szabadságban élnek a'
lovak. Ezen ló csoportokról, mellyek, úgy
szólván, önmagokra vannak hagyva, némelly
észrevételek tétettek, mellyek azt látszanak
bizonyítani, hogy az emberek nem azon e-
gyedül való teremtmények, kik a' társaságos
életett kedvellik, és egyetlen egy parantsoló-
nak engedelmeskedni készek. Minden illy sza-
badon élő ló falkának vagyon egy vezére,
melly a' többinek parantsol, őket kormányoz-
za, külömbféle forgásokba, 's rendbe állásba

gyakorolja, azokat kényne szerént vagy elindítja, vagy megállítja. Ugyan akkor is a' mozdulásokat ezen vezér rendeli-el, midőn a' farkára vagy rablók, vagy farkasok reá ütnek. Az illy vezér mindenkor nagyon vigyáz, és ébren vagyon; midőn a' farka nyugszik, vagy aluszik, akkor a' vezér több ízben azt megkerüli. Ha valamelly parantsolatja alatt lévő ló a' sorból ki lép, vagy hátra marad, illyenkor az olyan lóhoz hozzá szalad, azt oldalba rúgja, és a' kirendelt helyre útasítja. Noha semmi ember sem nyargal rajtok, se őket nem igazgatja, mindazonáltal tsak nem olly rendbe útnak mint a' lovas katonák. Noha szabadsághan élnek, még sem mennek soha rendetlenül a' legelőre, hanem kisebb tsapatokban, mellyek nem nagy távúlságra egymástól legelnek. A' farka vezére inkább terhes, mint dütsőséges hivatalát 4—5 esztendeig viseli: az az míg ereje meg nem tsökken. Midőn ereje hanyatlását észreveszik a' többi lovak, ollyankor, kilép a' többi közül egy, és ez a' volt vezért viaskodásra kényszeríti, mellyben a' vezér ha győzedelmes, előbbeni hivatalát megtartja, ha pedig meggyőzöttetik, megszegyenítve a' többi közét hátra megy, a' győzedelmes pedig magát vezérré teszi, és a' többiek engedelmeskednek neki.

Rustan Mameluk.

Ki nem isméri ezt a' Mamelukot, ki Nápoleont minden táborozásaiba követte? Mi-

nekutánna Napoleon 1814-ikben Sz. György hava' 11-én Fontenablóban Tsászárságát letette volna, Rustan, kinek Napoleont Elba szigetébe késérni kellett 30,000 Francot kapott azon végből, hogy távul léttében familiája szükségét ne szenvedjen. Rustan tüstént Párisba ment dolgainak elintézése miatt. De itt hirtelen megváltóztatta szándékát, vagy feleség féltésből, vagy feleségének sugarlásából, nem tudni, és jó-tévőjét Elbába nem akarta késérni.

Ezen eset egykor Nápoleonnak Elba szigetében eszébe jutott, mellyről a' következő észrevételt tette: „nem tsudálkoztam Rustannak maga viseletén; mivel mihelyest által látta Rustan, hogy többé nem vagyok jó-tévője, azért gondolta, hogy nem is köteles nékem szolgálni”. Azonban midőn Napoleon Elbából ismét vissza tért, és a' fő hivatalra újonan szert tett, Rustan is a' Tuillieriakban megjelent, és szolgálatért esedezett. Napoleon Rustannak ezen kivánságáról tudósítván mérgesen azt felelte: ha Rustan tüstént önkényesen el nem takarodik, ötet keményen megvereti”. Ennyire gyűlölte Napoleon a' háláadatlanúságot.

Különös történet.

Sir Villiam Vindham Angol útazása közben több ideig Velenczében mulatott, hol is egykor a' vásárálláson keresztül kotsizván temérdek

sokaságú embereket egy rakáson látott. Ezek valamely jóslót körül fogtak, kit ajándékokkal, és könyörgésekkel zaklattak, hogy mind-egyiknek jövendő sorsát jósolná meg. Az öreg tsalfa jövendő-mondó engedett a' kéréseknek, de nem annyira mint az ajándékoknak, azért is minden ötlet megjutalmazónak jövendő állapotját beszélő-tső által a' fülibe súgta, nehogy azt mások is hallanák. Az Angol Sir Ujság kívánástól ingereltetvén hasonlóképpen ezen Prófétához közelített, és egészen hozzá érkezvén, azt egy darab pénzzel megajándékozta; erre a' jósló beszélő-tsőjét a' Sirnek füléhez tette mondván e' következő szavakat: „Signor Inglese, cavete il bianco Cavallo”! (Angol Uram óvja magát a' fejről!). Ezen jövendölésre megdöbben az Angol kérdező, mivel ez előtt már több esztendővel egy Czigány-asszony még akkor élő attyának kastéljában ugyan azt jövendölte volt neki; ennekokáért kérde a' jóslótól, hogy volt e' valaha Angliában, de ez azt tagadta, melly tagadását több Velenceziek is bizonyították, mivel úgy mondának már: 15 esztendőnél több, hogy a' köztársaság' tartományban szüntelen kóvályog. Vindham útazásából hazatérvén Anna Királyné országlása alatt a' négy utolsó esztendőben nagy befolyása volt az Ország' dolgaiba, és minden módon igyekezett II-dik Jakab' Királynak fiát az országlásra emelni. De megérkezvén első György Braunsvaigi házból eredett Herczeg, és a' thonust magáévá tevén Vindhamot más több

személyekkel 1715-ben megfogatta, és a' Státus fog-házába (Tower) záratta. Ezen fogháznak kapuján belőlről kivagyon vésve az Angol Czimer, mellyet most a' Braunswaigi házból származott Király kedvéért megkellett változtatni. Vindham feltekintvén a' festőre legelőször is szemébe tünt a' fejrő ló, mellynek festésével éppen akkor foglalatoskodott a' festő, és tüstént eszébe jutott a' Velencei jósló jövendölése, mellynek tulajdonította mostani szerentséllenségét; de hijjában mivel nem sokára szabadságát vissza nyerte. Nem sokára megszabadulása után vadászatra nyargalt, és midőn valamely sánczon átugratni akarna, leesett a' lováról, és nyakát törvén szerentsétlenül meghalt. — Ez a' ló is szürke volt. Így szolgálhat gyakran a' véletlen történet a' babonaságnak.

M e s e.

Nem vagyok én denevér, se nadály, se nem
Idai pásztor,
Mindenikét mégis különösen tenni szokásom:
Elhagyom estve tanyám, vér táplál, hangos
a' dallom.

Ladányi Mihály.

Jegyzet: A' 24-dik Számbeli Mese:
Határ.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(26.)

Az áradó Dunához. Pesten Mart. 19.
1827.

Mit küzdesz? ó mit duzzadozol folyók'
Királya! — fel fel tornyosodott dühös
Hullámaid csattogva törnek
A' nyil-irányba' kötött hajókra.

Mért hányod öblös hantjaidon felém
Olly nagy robajjal, büszke Fuvalkodó!
Kedves Hazám Győr', és Komárom'
Elragadott palotái romját?

Tán a' Bajor bánt, hús Haragos! veled
Méltatlanul? — 's tán Austria sérte meg,
Hogy elnyomott mérged' kifúvod
Itt Buda Pest' gyönyörű vidékén? —

Nem, nem, mosolygván így felel ő viszont:
„Ott fenn' Po'sonynak bércei órmain
„Víg dördülések közt az Ecchó
„Hangosan Élteti NÁDORUNKAT”.

'S ezért dagad fel mély kebelem' heve?'
Ah nézd — ezen mely' bal-fele is dagad —
Dagad, 's hevül, mint minden érző
Hív Magyaré, ez Öröm-Ma végett! —

De már sietnél ennyire késletett? —
Vidd hátt tovább, vidd ez Nap' öröm szavát
A' tágas alföldü Banátnak,
'S zúgva jelentsd a' határ - Töröknek!!!

Szekrényesy András
Törvény Gyakorló.

Észre-vételek Parry Kapitány útazá- saiból.

Parry Kapitány harmadik útazásának le-
írása kijött Londonban negyedréti formában
1826. Ezen munkában igen nagy helyet fog-
lalnak a' Hévmérővel tett észrevételek, és
tsupa tudományos jegyzések, mellyeket itt
elmellőzván a' következőkre kívántuk Ol-
vasóinkat figyelmetesekké tenni: Parry Kapi-
tány 1824. tavaszán indult el Angliából, 's
az ő szerentsétlenségére a' hideg olly nagy
volt, hogy még egész Augustus hónapban is,
melly a' tengeri utazóknak kedvezni szokott.
Davis útján megállapodni kéntelenített. Tsak
Septemberben juthattak Hekla, és Fury ha-
jók a' Lancaster öbölbe, a' hol a' téli jeget
úgy öszvehalmozva találták, hogy October
első napján kéntelenítették Bowen kikötőben
vas-matskákat hányni, 's attól fogva az egész
télben semmit sem tehettek. Midőn pedig 1825-ik

észrendőben a' tavasz elérkeznek, a' hajók megindulván, Fury hajó-törést szenvedett, és így kénytelenített a' Kapitány haza vissza térni. Míg a' Bowent kikötő helyben mulata, minden gondját arra kellett fordítania, hogy az embereit foglalatostkodtassa, és jó kedvökben megtartsa. Ezt az által vitte végbe, hogy komédiákat, és maskarás mulatságokat tartott, mellyek hihetőképben ezen tájon elsők, és utólsók valának. Figyelmezett az állatokra is, mellyek közül kiváltképben a' földi, és tengeri medvék közül valami egy tuczatot meglöttek. Egy nőstény tengeri medve az anyai szeretetnek különös példáját adta, mert két kölkeit a' hátára vette, és úgy igyekezett azokat megmenteni; melly magát ugyan megszabadíthatta volna, de míg fiaival vesződött, a' tsajkák közel érvén agyon lövetett. Két rókát is löttek, négyet pedig kelepczében fogtak, 's ezek közül egyik a' Fury hajón sokáig megtartatott, és jóformán megszeliidült. Szőre tiszta fejeér vala egészen Május hónapig, de akkor fejeér szőrét elhányván tsokolade színű szőre lett. Löttek három nyúlat is, mellyeknek szőreik a' hó fejeérségével vetekedtek. Fogtak Hermelint, Hölgy menyétet és egynehány egeret is, 's öszveségesen ezekből állott ezen tájbeli négy lábú állatok száma. A' madarak közül többfélét találtak kiváltképben réczéket, és ludakat. — Rikülde Parry Kapitány némelleyeket földi útazásra éjszak felé, kik Bowen kikötőtől 22 mértföldnyire azt találták, hogy a' tenger nem volt befagyva, sőt minden jégtől tiszta volt, melly-

ből a' Kapitány azt következteté, hogy Barrow útja télen nem mindenkor fagy be, és hogy ezen pólusi tájon a' víz közönségesen nyugot felé ömlik, 's ugyan azért arra tart a' jég is. De ezt már Dampier is mondotta, és azért azt tanátslá, hogy inkább a' tsendes tengerről, nem pedig az Atlás tengerről kellene kezdeni, és folytatni az utazást.

De nem tsak a' tengerre, levegőre, és állatokra nézve gyűjtögetett Parry Kapitány különös ismérteket; hanem a' föld belső alkotására nézve is az előtte utazott Rosz Kapitány' észrevételével együtt a' következő jegyzéseket közli: 1-ször Az utazók által megvizsgált tájaknak nagyobb része eredeti, és általváltozó hegyek' nemeiből áll, az öntésbeli hegyeknek leülledései igen kevesek, és valóságos tűz-okádó hegyek éppen nintsenek. A' harmadik formáltatásbeli hegyeknek, mellyekben homok kö 's agyag találtatik, tsak a' Baffin öböl' hegyeivel látni öszvekaptsoltatását. 2-ször Az eredeti, és általváltozó földek, vagy szigetek hihetőképpen egykor az egész száraz földdel öszveköttetésben valának, és ezeken a' sík földeken, vagy völgyeken támadtak a' mészkő, homok-kő, gyps, és kőszén, és ezekre épült a' harmad rendű hegyiség. 3-ször Ezen föld formáltatás után vagy hirtelen, és nagy erőszakkal, vagy a' levegőnek és tengernek lassú munkálkodása által szakasztattak meg az előbb említett földek, és így jutottak a' mostani sziget formába. 4-szer Minekelötte a' kőszén formáltatott vol-

(205)

na, a' Melville szigeten, az eredeti, és által változó hegyek igen bőségesen és búján nevelték a' plántákat, mert a' köszén alatt kiváltképpen a' titkon nőszök, páfrányok, és avarok találtattak, mellyeknek másait mostan csak a' fordító égi karikák alatt láthatni. Az ásvány Korállók azt is bizonyítják, hogy a' köszén formáltatás előtt és utánna az Oczeánnak vizeiben polipusok találtattak, mellyekhez hasonlók most az aequator alatt lévő vizekben találatnak. 5-ször Még minekelötte a' harmadik nemü hegyek formáltattak volna, ezen, most jéggel borított tájokon, erdök valának, a' mint ezt a' Baffin öböl, Melville sziget, Cap York, és Bion Martin sziget ásványai bizonyítják. 6-szor Minthogy pedig imitt amott köszikla tetemek találatnak, és pedig távúl az ő eredetök helyétől, ebből az is kitetszik, hogy ottan már víz járás volt akkor is, midön már a' harmadik nemü hegyek megszállottak. 7-szer Eggyetlen egy példája vagyon a' Pólusi tájakon a' mostani Vulkánoknak, melly t. i. Jan-Mayens szigetében találattik, 's a' mellyet Scoresby már leirt. 8-szor Hogy pedig régebben is valának vulkánok, azt a' másod rendbeli hegyek formáltatása mutatja, mellyekben a' Bazalt, zöld-kő, és a' mondola-kő találatik. 9-szer A' fekete, és kőolajos-szén a' legrégebbs formáltatásnak nyomma, noha a' természet vizsgálók azt csak a' föld melegebb tájának tulajdonitják, de valóban igen fontos részei a' Pólusi tájak' földalkotásának. 10-szer Az érczek közül is töb-

beket találhatni, úgymint: magneses vas érczet, vereses barna vas-érczet; továbbá rezeset, Molibdent, Titaniumot, és morzsalékónt. A nemes kövek közül találni granátot, hegyi Kristált, Beryllt, és Circon követ.

Asszonyi félelem.

Régi időkben a' Rómaiaknál szokásban volt a' Tanátsbelieknek a' serdületlen fijaikat is magokkal a' tanátsba vinni. Egykor igen fontos tárgyról tanátskoztak, és annak meghatározását a' következő napra hagyták olly meghatározással, hogy erről a' Tanátson kívül senkinek se légyen szabad szóllani, vagy azt másnak kinyilatkoztatni. Alig tért haza a' Tanácsból az ifju Papirius, kit attya az nap magával vitt volt, és már kérdé az annya tőle, hogy minő tárgyak fordultak elő a' Tanátsban, melly kérdésére az anyjának azt felelte a' gyermek; hogy ő azt ki nem nyilatkozathatja, minthogy mindegyiknek erről való halgatás parantsoltatott. Az annya ezen felelet által még inkább felingereltetett a' tudni kívánásra, azért annál inkább kinszerítette a' gyermeket azon titok' kijelentésére. A' gyermek látván, hogy kinszerítéseitől meg **nem** menekedhetik, végtére azt hazudta: hogy a' Tanátsban arról forgott légyen a' kérdés, valljon nagyobb hasznára lenne e' a' köztársaságnak, ha minden férjfiúnak két felesége, vagy pedig ha minden asszonynak két férje

volna? halván ezt az asszony, ijjedtében tsak nem elnémúlva sietett szomszéd asszonyához, kinek ezen szomorú hírt elbeszéllette; ez pedig ismét más még más asszonyokat tudósított azokról, a' miket hallott. Más nap seregesen jelentek meg az asszonyok az öszegyülekezett Tanáts előtt, és sírva könyörögtek, hogy ha már a' kettő közzül egyet kellene meghatározni, inkább engednék meg, hogy egy asszonynak két férje légyen, mintsem, hogy egy férjfiú két asszonnal lépjen házassági szövetség-re. A' Tanátsbeliek tébolodottaknak lenni gondolták az asszonyokat, miglen az ifjú Papius előlépven ezen különös történet' okát meg nem fejtette. Az ifjúnak halgatását eszes maga feltalálását megditsérte ugyan a' Tanáts, de egyszersmind azt rendelte, hogy ezután semmi gyermeknek se lenne szabad a' Tanátsba menni Papius-on kívül, kit a' Tanáts Praetextatus névvel tisztelt meg.

Elmélkedés a' Patsírtáról.

Szántatlan ugarokon tartózkodik a' kellemetesen éneklő patsírta, ott keresvén magának a' természettől neki rendelt eledelt; jól lakván magosan felemelkedik a' levegőbe, és zengedező éneklésével ditséri minden teremtett állatoknak legkegyesebb attyát. Nyíl sebességgel röpül a' magasságba úgy, hogy a' legélesebb szem is alig követheti serénysegét, ott pedig elejénte valamelly fekete pontnak lenni látszik, de ez is nem sokára eltü-

nik, valamint a' levegőben hajókázó, és elvégzett felmenetele után ismét gyengén leereszkedik a' földre.

A' sas magas tetőkön fészkel, és legörömbestebb lakik óriási nagyságú hegyeken, mivel a' magas tartományok' tisztább levegője annak tüdejét jobban éleszti. A' felhőkön túl emeli magát erős szárnyaival, és valamely nemesebb teremtmény gyanánt lebeg az égnek kék tartományiban.

Hát te halhatatlan lélekkel megajándékozott elmés földfia, nem érzel magadban néha vágyódást a' ragyogó napokkal felékesített magasságba való költözésre, melly mint igazi Hazád téged barátságosan magához hív? nem hiszem, hogy annyira kapaszkodnál e' világi hiúságokhoz, hogy azoktól meg ne válhatnál; és gondolatiddal nem emelkedhetnél a' mennyei Eliziumnak és annak számtalan e' földön fel nem található gyönyörűséginek megtekintésére.

Rejtett szó:

Szegény tag! be sokat szenvedsz,
Ha terhekkel megraknak;
Asszonyi ruha is lehetsz,
Akkor is szorongatnak
Hát a' véged? — melly változás!
Hajdanában bölts-okost
Jelentett, ha jó borzos volt;
De símán viselik most.

K. T.

Jegyzet: A' 25-dik Számbeli Mese:
Szűnyog.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(27.)

Az Orosz Korona-örökös.

Sándor, Orosz Korona-örökös, Miklós Tsászárnak fia, egy-két hét múlva 9 esztendősen lesz. Ezen kellemetes Tsászári Herczeg, ki minden szívet magához tsatul, és legszebb reményeket terjeszt maga felől a' jövendőre nézve, az ő Nevelőjének Merder Obester Úrnak, a' Tsászár hadi Segédjének, egyenes felvigyázása alatt, a' tudományokat legnagyobb buzgósággal tanulja. A' Nagy-Herczegnek reggeli órái, mellyek már 7 órakor kezdődnek, a' tudományokra, és a' nyelvek' tanulására; a' délutáni órák, 4-től 6-ig a' rajzolásra és szép írásra vannak szánva. Mindennap 1, és 2 óra között a' Herczeg kísétál a' városnak legnépesebb részébe, Nevelőjétől, és egyik Tanítójától késértetve. Rendszerént 2 órakor ebédel Nénnyeivel Maria, és Olga Nagy Herczeg Asszonyokkal. A' Nagy-Herczegnek tudománybeli Felvigyázója, 's egyszer'smind az Orosz nyelv', 's néhány Tudományos dolgok'

Tanítója, most is ama' nagy Orosz Tudós Schukowsky Tanátsos, kit mind otthon, mind a' külföldön nagyra betsülnek. A' Francia nyelv' Tanítója Gille Florent Úr, ki a' Herczeget a' Történetekre, 's Geographiára is tanítja, de tsak addig, míg Schukowsky Úr a' külföldről visszatér, hová egészségének visszaszerzése végett utazott; Schambo Kollegiumi Tanátsos, Alexandra Tsászárnénak tulajdon ügyeiben Titoknoka, oktatja a' Német nyelvre; az Angol nyelvre Alfrey Úr; a' Lengyelre Jurewits Úr. Azon vonzódást, mellyel a' tanulás eránt viseltetik, még az ő gyenge korához illő, és a' Hazában megjelenő Literatukai darabok' olvasására is fordítja. Fedorow Úr, az ezen esztendőben kezdődött Orosz Ifjusági Ujságnak Írója, a' minap szerentsés volt az első hónapi kötettel kedveskedni, 's azért Alexandra Tsászárné ötlet drága gyémántos gyűrűvel ajándékozta meg. A' Herczeg nyilván kívánta Fedorow Urat, személyesen látni, ki érdeklő cikkelyei által hozzá olly igen illő havi-írást készít. A' Herczeg kevés, de válogatott szavakkal igen nyájasan megköszönte neki a' benyújtott munkát.

A' Görög Asszonyok szépsége.

Mind a' régi, mind az ujjabb időkben, különös ditséretre méltóknak ítélték a' Görög Asszonyokat. „Ők nyúlánk, és rendes természetűek, arcájok különös figyelemre méltó, mel-

lyet a' szép vonásokon kívül gyenge fehérség, és rozsa pirosság fest. Majd mindnyájan egymáshoz hasonlók, tsak a' bájoló kellemetesség egyikben nagyobb, mint a' másokban; fogaik nagyotskák: de szép formájuk, és olly fényesek, mint az elefánt tsont; barna, sött általjában fekete hajok többnyire hosszú, és azt olly helyesen tudják fonogatni, és koszorúként elrendelni, hogy már az maga nekik különös díszet szerez. Mellyök közönségesen nagy, 's néha ez a' szép nővésnek ártalmára van." — Így beszéll a' mostani Görög szép népről egy utazó. De már Homer is általjában a' Görögnék szépségét emlegeté, és Odisseának 13-dik könyvében a' magas termetű Leányokról szóll, és Aphroditének lilium karokat tulajdonít Ilias 5-dik könyvében, valamint Athenének szikrázó szemeket, Circe nek pedig lebegő haj fürtöket. Mind ezen szépség jeleket a' Spártai Leányokról vette, kiket Odissea 13-dik könyvében, 410-dik versében legszebbeknek mond. De ki nem tudja, hogy a' szép Ilona (Helena) a' Spártai szépek között a' legszebbik volt? Ezen különös szépségek között, mellyek a' képző Mestereket elragadhatták, mégis igen vigyáztak ezek az illendőségre; mert Phidias előtt egyetlen egy mezételen Asszonyi képszobrot, sem találhatni. A' régi illendőségnek mostis szép nyomai vannak a' Görögnéknél; mert az Asszonyok egyedül idegen férfival most sem mernek beszélni, sött a' mi más Nemzeteknél jó akaratnak, 's kedveskedésnek jele, tudni

illik a' kéznek megfogása, mostis, még a' legközönségesebb Görög Asszonyt is bosszuságra és kedvetlenkedésre fakasztja. — Midőn az utazók e' képpen festik a' Görögnéket, és a' régi Irókkal a' Spartai Asszonyokat valják legszebbeknek, Penthilos Ūr, egy ifiu Görög tudós, nem a' Spártaiakat, hanem a' Szigetekben lévő Asszonyokat állítja legszebbeknek. De ő Szmirnai lévén, nem hozhat igaz ítéletet, valamint erről régi bizonyságokat sem állít. Azonban Strabo 10-dik könyvében, régi Oraculumnak ezen mondását hozza fel: Thessaliának lovai, Lacedemoniának Asszonyai, és férfiai, kik a' Szent Arethuza vizéből ittak, azaz legjelessebbek, és Homer, kinek szavait már előbb említettük, Odisséának 13-dik könyvében 470-dik versében Spárta városát „szép Asszonyos-nak” nevezi, és Athenéus, midőn a' régiek szépségeiről szól, azt említi, hogy a' Lacedemoniak az ő legkedvesebb vendégeiknek, azt, a' mi legszebb, a' Szűzeknek arcáját feltakarva mutatták meg, midőn leginkább akartak nekik kedveskedni. Frigyiak Dáres, a' ki a' trójai háboruról irt, 4-dik könyvében, elmondván Helenának szépségeit, azt mondja, hogy e'hez hasonlók a' többi Spártainék. Az ujjabb Irók közül Boutier Ohester így szól „minden léptemben meggyőztem magamat, hogy, a' mit a' Laconiai Asszonyok szépségéről mondanak, tellyes igazság; Bartholdi Német Iró pedig, ugyan a' mostani Görögnekről így szól: „a' Spartai Asszonyok szépek, és az Athenabélieket szépségeikben vég

nélkül meghaladják.” Így tehát mind a’ régiek, mind az újabb Írók, a’ Lacedemoniai Asszonyokat legszebbeknek valják. — Kie legyen tehát az Arany Alma? ?

Egy Grönlandinak jó indulatja.

Egy Grönlandi ember valami Europai kereskedővel ment a’ szánon a’ hégagyott tengeren, midőn hirtelen a’ szélvész a’ jeget összetördelte. Illyen esetben a’ Grönlandiak szánjokat ott szokták hagyni, ’s magokat az által mentik meg, hogy egyik jég darabról a’ másikra ugrándoznak olly ügyesen, és olly mesterséggel, hogy semmi idegen azt úgy tenni nem tudná. A’ szán húzó tehát egész hidegen így szólla a’ Kereskedőnek: Hallod-e? én téged meg nem menthetlek, de a’ te könyvedben van író-ón, és papíros, szakassz ki egy levelet, és (ekkor háttal lehajola) ird meg itt a’ hátamon, hogy a’ vízbe merültél; különben hazádfiai el nem hinnék, ’s inkább azt gondolnák, hogy én ütöttelek téged’ agyon. De, a’ mint lehet gondolni, a’ Kereskedőnek sem írni, sem a’ vízbe merülni nem volt kedve, és az Istenre kérte vezetőjét, hogy ötöt ott ne hagyja. Nó nem bánom, Isten neki, így szólla a’ Grönlandi, ha te meghalsz, én is meghalhatok. Nála marada, és szerentsésen megszabadítá.

Az eperfa-levelél pótolójáról.

A' mult esztendőben az Ujság levelek azt hirdették, hogy Doktor Sterler Münchenben, Bajor Királyi Akademiikus, az eperfa-levelél helyett egy igen jó pótolót, surrogátumot, talált a' selyembogarak' tenyésztésére nézve. Erre az Olasz Ujság levelek azt erősítették: hogy azon fa, mellynek levelei az eperfa-levelét kipótolják, juharfa, jávorfa legyen; de Münchenből azon hírt iparkodtak elterjeszteni, hogy az ezen fa-leveléssel tett próbák igen fogyatkozott, tsekély hasznot mutattak, és hogy a' kérdésben lévő növény, bihető, másféle fa, vagy más plánta lehet.

A' Morva-Sziléziai, a' földművelés javítására 's a' t. öszveállott, Ts. Kir. Társaság Brünben ezen utolsó tudósításnak egyenes, vagy egyenetlen voltát megakarván állapítani, közli azon tudósítást, mellyet November 5-dikén 1826. egy hiteles, és a' dolgokban jártás Levelező Tagja Münchenből írt, e'képpen: „A' kérdésben forgó pótoló (surrogatum) még mind eddig titok, melly egész Európát mozgásba hozza, és valóban, ha ez megáll, a' selyem készítésre új időszakaszt hoz. Minnekutánna Doctor Sterler Úr a' titkát bépeltetelve a' Kir. Státus Ministeriumnak általadta, azon Felséges rendelést kapta, hogy ezen tavaszon nagyban próbát tsináljon, a' mire neki elegendő hely rendeltetett. Martius 1-ső napján 1827. fogta Doctor Sterler a' selyem-bogár-tojásokat kirakni, és ezen esz-

tendőben négy rendbeli nemzést, generatiót, fog felneveltetni, és befonatni. Én ezen tudósítást sokkal fontosabbnak tartottam, mint-hogy ne siettem volna az Úrakkal közölni.”

Napkeleti lóvásár.

A' napkeleti lóvásárok abban különböznek a' mieinktől, hogy ott éppen semmi módot, semmiféle mesterséget nem fordítanak a' ló' hibájának eltakarására. Riki tudja, hogy sehol sem történik több tsalárdság, mint a' lóvásárokon Európában; mivel itt a' sánta lovak is jól tudnak szaladni, a' vakok látni; a' rest lovak tüzesek, és ficzkándo-zók lesznek; a' vadak, bokrosok szelídeknek látszanak; a' vérök megifjudik, a' magtalanok megvemhesednek, ha nem azok is. Semmi ilyen tsalás nem esik a' napkeleti népeknél: vagy azért mivel azok igen nagyon értenek a' lóhoz, és a' legkissebb tsalás is szemökbe tűnik; vagy azért mivel a' lovat, minekelőtte a' vevő kifizetné, annak általadják egy időre, hogy megpróbálja, és a' vásállás semmit sem ér, ha az állat nem bír azon tulajdonságokkal, mellyeket az eladó mondott.

Ollyan kettős írást készíteni, mellyeknek egyike a' papirosról elenyészik, és a' másik megjelen.

Finom porrá tört, és vízben feleresztett gálicz-kövel ha papirosra írunk, ezen írás

minekutánna megszáradt, láthatatlaná lesz. Szemfényvesztés végett pedig az egymástól távol lévő látatlan sorok közé zab szalma pernyével, melly kövön előbb elegendő mennyiségű vízzel dörgölés és törés által összekevertetett, írhatunk másféle olvasható, és látható írást.

Ha már most a' látatlan írást láthatóvá akarjuk tenni, szükséges porrá tört gubatsot egy ideig vízben főzni, és ezen főtt gubatsos vízbe egy darab tiszta ruhát, vagy pamukot bemártani, 's avval a' fekete írást a' papirosról lemosni, ezen bánás mód által a' zab szalma pernye, és víz keverékkel írt látható írás eltűnik, az előbbeni elrejtett pedig olvashatóvá lesz.

A p r ó s á g.

Midőn Hume-t barátjai kénszeritenék, hogy Angliáról irt történeteket egész a' maga idejéig folytatná. Megtennem, felele Hume, de iszen öreg, kövér, röst, és igen gazdag vagyok.

Rejtett szó:

Szegénynek szük, gazdagnak bő;
Addig húzd, a' meddig ér:
Fő nélkül szánd, mert szenvedő,
Szívéhez nagy bánat fér:
Utáld, 's kerüld a' közepét,
De mit? a' felforró epét.

Jegyzet: A' 26-dik Számbeli Rejtett szó: Váll, áll.

Néhai Mélt. Kluch Jó'sef Nyitrai
Püspök.

(Életírás).

A' Magyar Catholica Anyaszentegyház-
nak Fő Pásztorai között, gyakorta vannak
olyan férfiak, kik a' Magyar Égön, mint első
nagyságú tsillagok, tündöklenek. Már az Egy-
házi méltóság nagy fényt terjeszt ugyan reá-
jok: de ők azt jeles tetteik által még inkább
öregbitik, midőn közülök olyanok is, kik
híres Nemzetségeiknek régi eredetével nem
ditsekedhetnek, nagy tettek által méltó nagy-
ságra emelkednek. Illyen volt M. Kluch Jó-
'sef, a' ki 1765-dikben lépett a' Papi életbe,
midőn nagy emlékezetű Barkóczy Ferencz
Érsek halála után Bányai László, mint Káp-
talan Vicarius, kormányozta az Esztergomi
Érsekséget. Még akkor a' magas lelkű Érsek-
nek nagy példái lebegtek ezen Nemes Fő Káp-
talan felett, melly magát boldogult Fő pász-
torához utóbb is méltónak mutatni meg nem

szűnt, és a' nevendék Papságba is olly lelket tudott önteni, mind házi, mind nyilvánvaló példái által, hogy azokból jeles magyar Papok támadtak. Illy lelkesedés élesztette korán Kluch Jó'sefet, a' kit már 17 esztendőskorában, szép elme- tehetségei miatt Bányai Vicarius megkülömböztetett, és a' Sz. Istvánról neveztetett Szeminariumba rendelt, hol mind a' Philosophiát, mind a' Theologiát, igen ditséretes előmenetellel végezvén, amaból mesteri disszel felékesített. Tudománybeli előmenetelei által magára nagy figyelmet vonván, 1771-ikben áldozó Papnak felszenteltetett, és mindjárt azon esztendőben, mihent Theologiai tanulását elvégezné, Tudománybeli Elöljáróvá tétetett a' fő Seminariumba. Ezen hivatalt olly megkülömböztetéssel viselte, hogy 1773-ikban a' Jesuiták eltöröltetése után, a' Nagy-Szombati Univerzitásnál, az Erköltsi Philosophiának Tanítójává neveztetnék, hol már előbb Barkóczy Érsek a' Theologiai Tanító-székeket, a' Jesuitáktól elvévén, azokat az Érsekségbeli Egyházi Férfiakra bizta, 's választásának olly szerentsés fogatját látta, mellyből ő meggyőződött, hogy az említett Szerzetesek, a' Papi Ifjuság tanítására éppen nem szükségesek. Kluch az Erköltsi Tudományok tanítása mellett, az Univerzitás Templomában, egyszer'smind Magyar Exhortátor hivatalt viselt melly neki annál nagyobb ditsőségére szolgált, mivel ő, a' ki 1748-ikban Znio Váralján, Thúrócz Vármegyei Mező Városban, szü-

letvén, hihetőképpen a' Magyar nyelvet az Anyja tejével nem szopta, hanem azt, az alsóbb Iskolákat külömbbféle helyyeken tanulván, önnön iparkodása által tette tulajdonává. A' Tanító-széket, a' Fő Szemináriumnak Vice Rectorává nevezetvén, mindjárt 1774-ikben elhagyta. De ezen Al-Kormányozó hivatalt is nem sokára elhagyni kéntelenített, mert tudományának híre, Gróf Battyányi Jó'sef az új Érseknek tudtára esvén, 1777 a' Vicarialis hivatal Titoknokává tétetett, és mindjárt következő esztendőben a' Sz. Széknek Jgyőzőjévé.

De ezek tsak kezdetei valának nagyobb pályájának; mert 1779-ikben az Egyházi férfiak tulajdon hivatalára, a' Lelki Pásztorságra lépett, midőn Nagy Ölvedi Plébánussá, azon Egyházi kerület' Esperestévé, és Consistoriumi Assessorrá tétetett. Itt minő lelki buzgósággal, szorgalmatossággal, és böltséggel tett légyen eleget Pásztori kötelességének, azon következő mutatja, hogy már 1786-ikban Kánonokságra emeltetvén, egyszer'smind az új Preshiteriumnak Igazgatójává rendeltetett. Ezen hivatalban a' Lelki Pásztorságra készült ifjú Papokat, hivatalaiknak buzgó tellyesítésére serkentő oktatással, és bölts útmutatással vezette. Ez által olly jeles érdemeiket tett, hogy 1806-ban Esztergomi Vicariussá választatott, és Károly Ambrus Kir. Fő Herceg, Esztergomi Érsek által ezen hivatalában megerősített. Itt mind-egyre tündöklőbbé lévén érdemei, Ő Felségétől Ferencz

Apostoli Királyunktól Bozsonyi Püspök nevezettel megtiszteltetett. Így közelített a' valóságos Fő Pásztorához, mellyre 1808-ikban Ferencz Ő Ts. Kir. Felsége által kinevezetvén, mint Nyitrai Megyés Püspök, méltóságában VII. Pius Pápa által megerősített, és Károly Ambrus Fő Herczeg által Po'sonyban felszenteltetvén, még azon esztendőben December 6-ikán Püspöki székébe fényesen béiktattatott, — 1813-ikban pedig Ő Felsége által belső Titkos Tanácsosi ranggal felékesített.

Püspökségében nyílt meg előtte azon pálya, mellyen minden lépéseit Apostoli buzgósággal, és jótévőséggel petsétlette; ugyan is nem tsak az egész Püspökségét előbb személyesen megjárta, és látogatását adakozásaival elfelejthetetlené tette, hanem utóbb Egyházi vizsgálásával is, különös jó rendbe szedte, 's a' mennyiben lehetett segedelmekkel is gyámolította. Nevezetesen 1814-ben a' szegényebb Plébániák' Lelki Pásztorait, és Oskola Mestereit, öt ezer aranyból álló tőke-pénzzel boldogította, úgy, hogy hat Plébánusok fejenként 200 forint ezüst pénzt, a' Mesterek pedig 25 frtot húzhatnának. Ezen kívül pedig még azon esztendőben a' szegényebb Plébánusok, és Oskola-Mesterek számára 30 ezer frtot V. Cz. rendelt. Igen dicséretes emlékezettel volt a' Besztercze-Bányai Káptalan, és az ő szülő földi Znio Várallyai Plébánia eránt, mert ezeknek számára, ismét 30 ezer frtot papirosban fundált. A' Lévai Gymnásiumban,

a' Humanitas Oskoláknak felállítására 2 ezer, Trencsénben a' Polgári Leánykák intézetére 6 ezer frtot 1816. adott. Hét Nemes Leánykának, a' Nyitrai Püspökségből valóknak, a' Nagy Szombati Apáczáknál való neveltetésekre 1810-ben 7 ezer darab aranyat rendelt. Nem külömben a' Nyitrai Franciskánusok, úgy a' Nyitrai. és Trencsényi Piáristák, valamint a' Pesti Angol Apáczaik számára külön külön 1823-ban két két ezer frtokat ajándékozott. Altaljában hogy mind egyenként ne említsük, 1813-iktól fogva, 1826-dikig kegyes intézetekre, Plébánia házak, és Templomok megújítására, a' Seminariumok, és a' tanuló ifiúság számára 60058 frtot adott, úgy hogy az ő fundációji öszveséggel 400,362 forintokra mennek Váltó Czédulában: minden köteleztetés nélkül való adakozásai pedig, az imént említett jó czélokra, reá mennek 322,504 forintokra Váltóban. De a' ki életben illy kegyes, illy adakozó volt, és nem hiú pompára, nem Rokonainak gazdagítására, hanem jótévő intézetekre, és czélokra, fordította az Egyházi jövedelmeket, — noha méltóságához képest mindenkor illendő Udvart, és Asztalt tartott, mégis költs takarékoszággal annyit tudott megkémélni, hogy Testamentoma, és Codicillusa által, még nevezetes summákról tehetett rendelést, mint p. o. 12 szegény tanulókra 22500 frtot Conv. pénzben; a' most épülő Esztergomi Fő Templomra azon kívül, a' mit már életben adott, ismét 4500 ftot Conv. pénzben hagyott. Polgári szegény Atyák Leányainak kiházásítására, kik

mindazáltal csak Nyitra, Trencsén, és Zolna Városbeliek légyenek, 9000 frtot rendelt C. p. A' Siket Némák Váczi Intézetének 2500 frtot C. p. 's a' t. Öszveségesen ezen mások javára élt Fő Papnak hagyományai Váltó Czédulában számláltatván tesznek 182,875 fiot. A' mi pedig ezen hagyományain fellül megmaradna, azt négy részre osztatni kívánta, úgymint: a' Nyitrai Püspökség szegényebb Templomainak részére, a' tanuló gyermekeknek adandó ajándékoktsákra; a' Nyitrai, Trencsényi, és Zolnai szegényebb tanulók' számára, és végre, a' Nyitrai Megyében lévő szegények számára, kiknek különösen már 8000 frtot V. Czédulába rendelt. Illy jeles tettekkel tündöklött annak élete, a' ki külömben Fő Pásztori hivatalát igaz Apostoli buzgósággal, a' Papsághoz Atyáskodó jósággal, Jobbágyaihoz szelid leereszkedéssel, mindenekhez egyenes szívűséggel, és igazság szeretettel, 's holtig fáradhatatlan Fő Pásztori gondoskodással viselte, úgy hogy még beteges állapotjában sem szünnék meg tulajdon rendelései által elintézni, 's igazgatni a' reá bízott Krisztus nyáját. Ezeket tekintve, méltán kérdezhetjük: vallyon nem nagy-é az illyen férfiú, ki bár szegény Atyáktól született, de életét illy nagy tettekkel ditsőitette?! — Meghalt Mottonoki jóságán Dec. 31-ikén 1826, Eltemetett Nyitrán Jan. 9-dikén 1827.

Len-fonó masina.

Azon kérdés, hogy a' lent valami masina által úgy lehessen felsonatni, mint a'

gyapottat, a' Mechanikusoknak mind eddig igen nagy nehézséget okozott; és mind a' mellett is, hogy a' Francia, és Angol Országglószékek nagy jutalmakat tettek fel a' feltaláló számára, még eddig tökéletesen meg nem fejtetett. (Tudva van, hogy Franciaországban egy milliom frankot tettek fel reá.) A' fő nehézség abban állott, hogy a' len nem elegendő nyulékony, 's e' miatt a' fonál gyakran elszakad. Azomban közönséges tudósítók szerint, most egy jeles Mechanikai lángeszű Hofer Úr Meráni születés Tyrolisban, szerentsés volt illyen len-fonó masinának feltalálásában, melly igen elmés mechanizmus által a' kérdést megfejti, és a' len-termesztésben nagy változásokat, és könnyebbségeket szerezhet. Hofer Ur közlötte gondolatját az ismértes Ertl Mehchanikus Urral Münchenben, ki ezen fonó masinát a' feltaláló alap törvényei szerint éppen olly nagy béliatással, és ügyességgel elkészítette, úgy hogy már most ezen masina 24 tsövel igen szép, és ékes formában kész, mellyet egy ember mozgat. A' feltaláló ezen masinára Bajor Királyi Privilegiumot nyert.

Kalomero.

Majlandban 1825-dik esztendőben Folchino Schizzi Grófnak ezen nevezet alatt: „Il Calomero” egy versezete jelent meg. A' vers fölébe ez van írva: „Buonaparte;” mivel Kalomero Görög eredetű szó, és annyit

teszen, mint Olaszúl Buonaparte. Ugyanis közönséges hagyomány, traditio, szerént Napoleon' familiája Peloponesusból (Morea) Maina hegyes tartományából származik, a' honnét más familiákkal együtt a' 17-dik század végén Korzikába kibujdosott, és az ő Görög neve Olaszra fordított.

Londoni új Universzitás.

A' nagyra törekedő Nemzetek nem várnak mindent az Országlószékektől, hanem magános áldozataikkal igyekeznek a' közjóra szolgáló Intézeteket felállítani. Most Londonban egy Társaság állott össze, hogy Actiák által új Universitást állíttson. Ezen Actiákból már 15 száz elkelt, mindegyik 100 font sterlinget ad, és ezek közül többnyire már 35 procentet le is fizették, úgy hogy Mártius 7-dik napja határozottat a' talpkő' letételére; ezt S u s s e x Kir. Herczegnek kellett végbe vinni. Ugy reménylik, hogy legalább 1820-ik Februarius hónapban a' rendszerént való tanítást benne el lehet kezdeni.

Rejtett szó:

Úszni szoktam, de nem mászok,
 Jól tudják azt a' halászok,
 Még pedig a' fejemben,
 Nints titok a' nevemben.

Még nagy-bőjtben is megeszed,
 Ha derekát el nem veszed.

Jegyzet: A' 27-dik Számbeli Rejtett szó: Lepedő.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(29.)

Bárány hasmenés' orvossága.

A' napokban ezen levelünk érkezett, melyet a' juhos Gazdákkal közölni jónak tartottuk.

„Mivel az ellés ideje már szinte fogyta felé van, a' Bárány hasmenés, és az abból származni szokott dög is (kivált a' mi vidékünkön) most, és igen nagy mértékben van; talán késő lenne e' részben a' tapasztalt Hazafiú módja szerint, az előre való befizetés, és praenumeratió által való segedelmet megvárni, ugyan azért a' most hat napok alatt szerzett tapasztalásommal édes kötelességemnek tartottam kedves Hazám' juhos Gazdájának sietve kedveskedni, annyival inkább, mivel az olyan nyavalya, melly legnagyobb akadállyal a' Birka szaporodásának.

„Az orvosság, és az avval való bánás módja ez: Kell venni 2 lat Aloe Succotiana-t, egy quintl. Orientalis Sáfránt, fél quintl. Rhebarbarát, egy quintl. Agaricumot, egy quintl. Myrhát, két quintl. Zedoáriát, egy

quintl. Angelicat, egy quintl. Gentianat, egy quintl. Camphort, egy quintl. Carlinat, egy quintl. Folia Sennae-t, fél lat Venetica The-real-t. Ezekre másfél icczés erős üvegbe, egy ittze kétszer destillált jó éget bort kell tölteni, jól bekötni, hogy semmi levegő hozzá ne férjen; 24 napokig, minden nap felrázva, meleg helyen tartani, de sem napfényen sem kemenczén; 25-dik nap Svecziai Tinctura nevezet alatt leszűrni, és vele általam tapasztalt többféle nyavalyákban bizonyos mérték szerént hasznosan élni. (Én nagy hasznát tapasztalom népes házamnál). — A' seprejére töltöttem két iccze jó éget-bort, melly folyvást rajta áll; kissebb változásokban annak is nagy hasznát tapasztalván, arra határoztam magamat, hogy jóltévőségét a' Bárányokkal is megpróbállyam, hat napok alatt; már a' has-menésbe sinlödő bárányoknak egy egy fél evő kalányit adtam kilenczvennek, két óráig nem hagytam szopni, és egynél több meg nem döglött. Ha pedig elsőben mindigárt a' fent írt Speciesekre 3 iccze éget-bort tölt, több és hathatóssabb erejű lészen, 's annál fogva praeservativumnak is lehet használni. — Itt nálunk ennyi 4 frtba kerül V.C.

Méltóztassanak a' juhos Gazdák példámat követni, én jó előre hizelkedem magamnak azzal, hogy hasznos következése lészen, és a' Birka tenyésztéshez nem keveset fog ezen tsekély tapasztalásom tenni.

Költ Nagy Létán Martius 27-kén 1827.

Irimy János

a' Székelyhídi Urad. N. Létai Kasznárja.

Gyermeki szeretet.

Franciaországban a' St. Denisi polgári All-Kormányozó 1804-ikben Bonaparte koronáztatása előtt egynehány héttel az alatta lévő 30 helységek' Bíráinak megparantsolta, hogy hozzá béküldjék azon leányzók feljegyzett neveit, kik az ő községeikben szegények, 's még is jó magok-viselete által magokat megkülönböztetik, hogy közülök kilehessen választani azt, kit 600 Frank kiházásításra való pénzzel meg akartak ajándékozni. A' béérkezett tudósítások között a' Kolombei Biró igen ditséretes jelentést tett M a r c y leányzóról, mellyben előadta: hogy ő 17 esztendő, szegény, de erköltsős szülöktől származott; a' leányzó szüléi eránt kimondhatatlan nagy szeretettel viseltetik; igen munkás, és minden pillantatot arra fordít, hogy familiájának nyomorúságos állapotját enyhítse; nagy-anya már esztendeje hogy ágyban fekszik, és M a r c y fáradhatatlan buzgósággal neki minden szolgálatot megteszen; ha ágyától elfordul, ezt tsak azért teszi, hogy két kis gyermek testvérét ápolgassa, és anyjának segítsen, ki a' familia' tartására dolgozik, de az is beteges; atyát már elvesztette, de öreg-attya él, kit munkája által táplálni segít, és ötöt úgy ápolgatja, mint nagy anyját. Ezen maga viselete, és természetes szelidsége az egész szomszédság előtt tiszteletet és szeretetet nyert. De a' mi érdemét még neveli, az, hogy igen kellemetes képü lévén, 's így

a' tsábításra annyival inkább kitétetve, mégis az isteni félelem az erkölts útján megtartotta.

Ezen jelentésre az All - Hormányozó Marcyt választotta, hogy a' Koronázás napján férjhez adassék. A' Biró sietett ezen jó hírt neki tudtára adni; de csak elbámult, midőn annyával hozzá mene, 's így szólla: hogy ő nagyon meg van illetődve azon betsülettől, melyet hozzá mutatnak, ámbár ő nem hiheti, hogy megérdemlené, melyre szemeiből a' köny kitsordulván annya' nyakába esett. Midőn ismét öszve szedte magát, így szólla tovább: „Imé az anyám, ő igen gyenge, sokszor beteg, és semmije sint; nekem kell tehát róla gondoskodnom; nagy atyámat is kell táplálnom, és két kis ötsémet. Mi lenne mind belőlök, ha őket elhagynám. Ó nem, Uram! soha sem teszem azt! mindég anyám mellett maradok atyám helyett, kit elvesztettem; azért nem kívánok férjhez menni, és mi mindnyájan az Istent kérni fogjuk, hogy a' Tsászárt megtartsa”.

A' Biró el nem mozdíthatván a' leányt feltételétől, tudósítást teve erről, és kéré, hogy a' Tsászárnak jelentetnék meg ezen példás magaviselet. Ez meglett, és a' Tsászárné 1000 Frankot rendele a' leánynak. — A' Kolombei Biró ezt megmondá neki, és a' felelet egy könyzapor leve, mellynél annyát megölelé, 's így szólla: „Ez mind érted van, édes anyám, csak egyedül érted! már most nem kell dolgoznod, ha beteg vagy; nem kell többé fáznod, nem éhezned”. A' megillető-

dött anya így felele: „Nem, leányom, ez a te jutalmad!” — „Nem, leve a' felelet; mind érted van, én munkám által a' többit megszerzem”.

Marcy helyett Süvesne ifjú leányzó választatott férjhez menőnek. Karolina Hg. Asszony maga akart a' szertartáson jelen lenni, de akadályá esvén, egy Udvari Dámát küldte, kinek a' fiatal Marcy, és familiája bémutatott. Ezen egész familia a' szertartáson jelen volt, és mindnyájok' szemei inkább Marcyra voltak függesztve, mint a' menyasszonyra. Az Udvari Dáma a' Kir. Hg. Asszony' nevében egy koszorút nyújtja neki, és az All-Kormányozó a' Tsászárné nevében oda adá neki az 1000 Frankot; de Marcy azonnal a' Kolombei Birónak adá azon kéréssel: hogy ezen pénzt adja ki interesre az annya', és nagy-attya' számára.

Amadieh Királyság.

Ezen Királyság most az által lett nevezetessé, hogy a' Babiloni Püspök, mint a' Pápanak küldöttje, és a' Franczia Királynak Agense ottan megfordult, minekutánna a' Chal-deai Patriárkát, megbékéltette, és az által a' Romai Szent Széktől való, és már 15 eszten-deig tartó szakadásnak véget vetett. Ezen Királyság tulajdonképpen tsak Basaság, 's a' mostani Basának Amurát a' neve: de a' népötet nem Effendina néven, melly anyit tesz

mint Úr; hanem Szultánna névvel, melly anyit tesz mint Uralkodónk, szokta nevezni. Ő Konstantinápolytól nem függ, mert a' Basaságot az ő eleitől vette által örökségül és ugyan ő is maga maradékainak adja által. — Amadiéh Tartománynak hossza keletről nyugotra 80 Francia mértföldet tészén, szélessége pedig északtól dél felé 60 mértföldet. Magas hegyek, mellyeken egész esztendőt által a' hó megmarad, több részekre szakasztják a' Tartományt; de a' hegyeknek lejtős oldalain igen hathatós a' földnek termő ereje; igen sok tölgyfa terem ezen Tartományban, mellyek, közül némellyeken annyi Gubats vagyon, hogy azzal nagy kereskedést űzhetnek; más tölgyfákon pedig olly jó ízű mák terem, hogy azt a' szegények szinte ugy eszik, mint Európában a' földi almát. Nagyobb részint kősziklás a' Tartomány, 's ezen kősziklákon szinte ugy, mint a' tölgyfák' ágain nyáron találtatik a' fehér manna, mellyel a' lakosok tsemege képpen élnek, és kereskednek is. A' hegyek láncza között halmok, és sík földek vannak, 's azokon a' gabona, bór, és riskása, valamint egyéb vetemények, és gyümöltsök igen buján teremnek. A' hegyeknek mint egy közepe táján terjed el egy magas laposság melly nagyobb részint puha fővénykőből áll, körülötte nagy meredekék vannak, 's ezen magas hegy tetőn vagyon Amadiéh Város, mellytől neveztetik az egész Basaság; a' lakosok száma 6—7 ezerre megyen 's az egész Város olly kőfállal va-

gyon körülvéve, melly eleven kösziklából van kivágva. Itt lakik az Uralkodó Basa, de palotája semmi különös szépséget, sem nagyságot nem mutat. Neki egyetlen egy Felesége vagyon, 's az ő Udvarában szoros rend, és illendőség tartatik. A' lakosok külömbféle nemzetük, és vallásuk; vannak t. i. Kurdok, Jezidek Zsidók, és Keresztények, kiket egymástól az öltözet, és az arczavonás nagyon megkülömböztet. A' Babiloni Püspököt a' Basa különös tisztelettel fogadta, és öt napig a' Chaldeai Pátriárkával együtt a' maga palotájában tartotta, 's mindég a' maga költségén; ezen idő alatt több ízben audientiát adott neki a' Divánban, vagy is a' maga Tanátosinak gyűlésében, és tőle Európáról, 's több nevezetes Városokról kérdezősködött, 's különös jósággal megköszönte, hogy ötet olly messze földről a' Püspök meglátogatta 's egyszer neki azt mondá: „mivel te a' Pápának követe vagy, tudd meg, hogy azt óhajtom, hogy minden Keresztények az én Országomban úgy gondolkodjanak mint te, és az Érseket, a' kit magaddal hoztál, én ismérem régtől fogva, 's nekem más nem kell: hanem az én alattvalóim vele imádkozzanak. Azt akarom, hogy a' te rendeléseid tellyesítettessenek. Mindenkor hajlandó leszek a' te szándékidat segíteni”.

Francia Papok' száma.

Párisban kijött a' Papság' Almanakja (Almanac du Clergé) 1827-dik esztendőre. Mellyben a' Püspökségek' számára szükséges Papoknak száma 52415-re tétetik. Valósággal a' lelki pásztorságban foglalatostkodók' száma 36106, kik közül 13009 hatvan esztendősnél öregebb. — A' múlt esztendőben 1225 Plébános halt meg; Pappá szenteltettek 1706; Diaconusokká 1506; Subdiaconusokká 1574. — Ezen 1827-dik esztendő elején volt 2824 Apácza Klastrom, 's azokban élt 20043 Apácza. —

A' Revolutio alatt eltörültetett Szerzetesek, hogy vissza állítottak volna, annak nyomán nintsen: de a' Jesuiták' minden módon igyekeznek újra megtelepedni, és ámbár a' Deputátusok házában ellenök sokan kikeltek, és Gróf Montlosier, 's mások ellenök most egész könyveket írtak, mégis sok Pártfogóik vannak, és már Congregatio név alatt több szerzetes házakat birnak.

Rejtett szó:

Egészen terhére van minden parasztnak,
Reserves lábából neki néha osztnak;

Másra is hasznos ez, sokszor az eb ellen,
Vagy pedig ha lábad gyenge, 's erőtelen.

Jegyzet: A' 28-dik Számbeli Rejtett-
szó: Viza, víz, íz.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(30.)

A' Patak.

Itt, — e' setét völgy' ölében ,
 Friss tsermelye' víg mentében
 Üllök egy bikfa alatt; —
 Némán szemlélem: tsörögve,
 'S lassú morajjal zörögve,
 Szőke árja mint halad.

Mint tsókolja víg folytában,
 Ezer virág konyúltában
 Habzó - folyó - tükreit; —
 'S mint éleszti kegyes nedve
 Szerte-széllyel öntözgetve
 A' kies völgy' füveit. —

Máshol megint mint ütközdik
 A' kövekbe, 's mint küszködik
 Velök lassú zsvajjal,
 Hogy a' berekbe elérjen, —
 'S ott nagyobb öbölbe térjen,
 Halkal zúgó morajjal.

'S most a' bikknek gallya között,
Mellynek bíborba öltözött
Zöldje, — ím rá repednek
A' tűnő Nap' sugárjai;
Hajh! be gyönyörük árjai,
Hogy azok benu fürödnek! —

De eltűnt ez nem sokára, —
'S ím itt a' patak' határa,
Ez a' berekbe szakad! —
„Te a' Természetnek szépe,
Vándorlásunk' való képe!”
Mondám — 's nyelvem elakad?

R.

Egy Orang-utángnak alkalmas volta.

Buffon Úr látott Párisban 1740. e. egy Orang-utángot, vagyis az emberhez leg hasonlóbb majmot, (*simia satyrus*) a' melly komoly, engedelmes, és nagyon tanítható volt. Ő mind úntalan egyenesen járt, senkit sem bántott; hanem bethűlettel járult mind azokhoz, kik hozzá jöttek, kezét nyújtotta nékik, szerette, ha hizelkedtek velök feszes, 's rá tartó tekintettel sétálgatott, és a' kapuig kísérésé őket. — A' többi emberekkel az asztalhoz ült, evés közben kanállal, és villával élt, pohárból ivott, mellyet maga töltött meg; ha egészségért ittak, ő is a' többiekkel együtt össze illette poharát, és asztali keszkenővel megtörülte száját. Így hozott kávé-tsészét is,

czukrot tett belé, theával megtöltötte, és kiitta, minekutánna meghült. Mind ezekre úgy megvolt tanítva, hogy Urának szavára, vagy tsak intésére is véghez vitte, sőt gyakran önön magától is tellyesítette.

Leguat látott Jávában egy Orang-utángot, a' ki mindennap rendszerint megvetette ágyát, fejét vánkosra tette, és magát bétakarta. Ha feje fájt, keszkenővel körül kötötte, és ilyenkor az ágyban nagyon különösnek tetszett.

Gemelli Careri beszéli egy nőstény Orang-utángról, hogy, mint egy gyermek, úgy nyöszörgött, mindenkor két hátulsó lábain járt, és ágyi ruháját hóna alá vette, ha lefekünni akart. de la Brasse Úr két, mintegy két esztendősen Orang-utángot vett, és magával a' hajóra vitte. Ha valamire szükségök volt, azt érthető jel által a' hajós szolgáknak kijelentették, és ha néha ezek nem adtak nekik, a' mit kívántak, tehát felmergedtek, 's azokat kezeknél megfogták, harapták, és a' földhez vágták. A' him lebetegedett, és, mint az ember, úgy udvaroltatott magának. Betegségében kétszer vágtak eret rajta, és, ha azután rosszul érzette magát, mindég tsak kezére mutatott, hogy ismét eret nyissanak, mintha tudta volna, hogy az érvágás már az előtt használt.

Az Orang-utángok nagyon erősek, és hamar dühösködnek. Ilyenkor erős ágakat tördelnek a' fákról, és ellenségeikre dobálják. Midön egykor, úgymond Vurmb Úr

az ő kelet-indiai nevezetességeiben 253. l. egy Orang-utángot fogni akartak, erős ágakat tépett a' fáról, és olly dühösen hadarászott maga körül, hogy elevenen semmiképen meg nem foghatták.

Ha a' majmoknak ezen nemét fiatal korában fogják, nagyon megszelidülnek, az emberekhez szoknak, és mivel taníthatók, és alkalmasok, különbféle mesterségekre, és foglalatosságokra meglehet tanítani. Így p. o. megtanúlnak kötélén tánczolni, vizet hozni, riskását törni, üvegeket, és más edényeket kiöblögetni, nyársat forgatni, 's a' t.

Statistikai Jegyzések Orosz Birodalomról.

Szent Pétervárában megjelenő Hadi Újságnak a' f. e. Mart. 20-iki levele szerint, az Orosz Birodalom egész kiterjedésében, melly a' világnak három részére nyúlik, a' hozzá kaptsolt Státusokkal együtt, 375,174 □ mértföldnyi földterületet foglal magában; ezen 50 milliom 534,000 ember lakik; ennél fogva általjában egy □ mértföldre 158 lélek esik; esztendei jövedelme 130 milliom Rubelre számláltatik; az állandó ármáda, a' rendszerént gyakorlott, és gyakorlatlan seregekkel, 1 milliom 39,180 emberre tétetik. — Európai Orosz ország 72,861 □ mértföldre terjed; lakosa pedig 44 milliom 118,600 ember; ezek közül 605 esik egy □ mértföldre. —

A' Lengyel Királyság 2,293 □ mértföld, lakosa 3 milliom 702,300, kik közül 1615 ember esik egy □ mértföldre; ennek esztendei Státus jövedelme 8 milliom 333,333 Rubel.—Ásiai Orosz ország temérdek nagy föld területet foglal el, t. i. 276,020 □ mértföldet, mellynek lakosa csak 4 milliom 663,100 ember; tehát egy □ mértföldön csak 42 lélek él. — Végre Éjszak-nyúgoti Amerikában az Orosz birtok 24,000 □ mértföldet teszen, mellynek lakosa 50,000 ember, itt tehát csak 2 ember esik egy □ mértföldre.

Recept a' Leány férhez adásra.

A' Párisi egyik játékszínben a' minap egy vig-játék adatott a' fellyül tett nevezet alatt; de még is azon Recept nehezen volt olly foganatos, mint az, mellyet Besançonban egy nem igen tehetős Biztos Tiszt igen okosan használt. Mivel ő tapasztalta, hogy öt Nemes ember az ő leányába inkább, vagy kevesebbé bele szeretvén, az ő személyes kellemeitől, okosságától, és fényes neveltetésétől elragadtatott; azért a' ravasz Tiszt őket egy barátságos ebédre mind meghívta. Midőn az asztalt étel után felszednék, így szólla a' gazda: „Uraim! Tudtomra esett, hogy az Urak mindnyájan az én leányomat jelességeiért tisztelik, és következésképpen az ő javát kívánják; azonban az Urak közül egyik sem olly gazdag, hogy az ő szerentsé-

tséjét házassága által egészen megszerezhetné. Az Urak előttem mindnyájan egyformán betsek, mindnyájan egyenlőképpen bizodalma-
ra érdemesek; adjon tehát öszve kiki 10,000 Frankot, és sors húzás válassza el osztán, ki legyen az én leányomnak, és az öszve tett pénznek szerentsés birtokosa". A' vedégek szerelmesek valának, és a' bortól feltüzesed-
ve; az ajánlás elfogadtatott, és közülök egyik megnyeré a' leányt, és házassági ajándékul az 30,000 Frankot.

Római útazó.

Rómába tsak a' minap érkezett vissza ama' híres útazó *Matucci Onorato*, Római születés 36 esztendei távúlléte után. Ő ezen idő alatt sok országokban útazott, különösen Ásiában, és főképpen Chinában, hol négy esztendeig tartózkodott. Ő mindenféle igen drága dolgoknak megmérhetetlen gyűjteményét hozta magával. A' *Giornale Arcadio* Újsággal közlött egy cikkelyt Chináról, melly által ezen Birodalomról sok hibás Statistikai feladások megigazítatnák. Igy p.o. Chinának a' népessége nem 257 milliom 830,400 (mint a' *Gothai Almanák* szerént), sem 333 milliom (mint *Lord Macartney* szerént), hanem az 1818-iki utolsó nép számbavevés szerént 148 milliom, és földterülete nem nagyobb 700,000 □ mértföldnél. Az ármáda mintegy 1 milliom 283,000 emberből, nevezetesen 830,000 gyalogból,

420,000 lovagból, és 33,000 tengeri katonából áll. A' Státus jövedelmei 1817-ik esztendőben 79 milliion 600,000 Leangot (800 Leang tézsen egy Római Skudit), a' költségek 29 milliion Leangot tettek.

Régiségek.

A' Zágrábi Luna nevű folyóirás Mart. 27-ikén ilyen Tudósítást közöl, Posegából : „ Ama híres Pandurok' Vezérének, Báró Trenk-nek Bresztová cz nevű Uradalmában Dolacz falunak néhány lakosai a' mult eszt. Octob. 16-ikán, midőn az erdőbe menének, (hol még a' hajdani Dolacz várnak több omladékai találatnak) az egészen fehér föld között egy darab fekete földre akadtak, melly valami egy ölnyire terjedett. Mivel nekik ez szemeikbe tűnt, tovább kezdettek ásni, és egy lábnyi mélységre több vas-szeget találtak, azután egy egyenes, igen hegyes rozsdás kardot, melly mellett egy ott eltemetett holt tetem feküdt; ennél pedig ezen nyolcz tárgyat találtak aranyban: két darab pénzt, egy szép medályt, egy gyűrűt, mellyen kereszt volt, két gombot, és két fülbe-valót, ezek mindöszve nyomtak $2\frac{3}{4}$ latot. Midőn tovább ástak, egy rakás köre, világos sárga, és veres téglákra akadtak. Ki nem lehetett nyomozni, ezen maradványt mitsoda országolás, és mellyik idő század alá kelljen számlálni, és ennél fogva erről Ö Ts. K. Fő Herczégisé-

nek, a' Nándor-Ispánynak tudósítás tétetett. Éppen ezen helytől nem messze ugyan ezen lakosok 1820-iki Aprilis hónapban egy kintset találtak, melly arany gyűrűkből, tsatokból, gombokból, és egynéhány vas darabokból állott, és a' mellyeket a' Pesti Kir. Nemzeti Muzeumba küldöttek. A' N. M. Magyar Udv. Kamara a' találókat, szegénységökre nézve, nagy lelküen megjutalmazta.

A p r ó s á g.

Új-Orleansban (Amerikában) nem régen valaki egy tíz tallért érő papiros pénzt váltattott, mellynek hátára vala írva: Éz az utolsó papiros pénzem azon 10,000 tallérokából, mellyeket Új-Orleans' városában játékban elvesztettem. Adná Isten, hogy az, kinek kezébe kerül ezen utolsó pénzem, sorsomról tanulván, azt jobbra fordítsa.

M e s e.

Tsonthól fából a' vitézek,
Gödrös tábla a' mező;
Fával tsatát ha intézek,
Mindég tsont ellenkező;
Még is, hogyha ez megbukik,
Fa sem győzedelmeskedik.

Jegyzet: A' 29-dik Számbeli Rejtett-
szó: Robot.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(31.)

A' Propagánda' Tanítványainak gyakorlása.

A' keresztény Hitnek terjesztésére Rómában nagy Intézet vagyon, Propagánda név alatt, mellyben külömbféle nemzetbeli ifjú Papok neveltetnek, kik a' Világnak minden részeire elküldetvén, a' megváltást prédikálják, és a' keresztet, mint ennek jelét, kiállítsák. Ezen Intézetben a' nevendékek öt osztályokra vannak felosztva, 's nekik különös Praefectusok, vagyis Elöljárójok vagyon, melly hivatalt most Capellári Cardinális viseli; vagyon nekik tulajdon gazdájok is, ez most Riario Cardinalis. A' nevendékek elég számosak, de legnagyobb kiterjedése vagyon az Intézet Könyvnyomtató műhelyének, mellyben minden napkeleti, sőt némelly Afrikai nemzeteknek nyelvein is könyvek nyomtattatnak, mint p. o. a' Magyar Kir. Universzitas' Typographiájában, minden Magyar országi népek' nyelvén. Közlebb mult Octoberben a' Propagánda Inté-

zetnek minden Nevendékei azon örömben részesültek, hogy szerentséjök volt Ő Szentségével a Pápával ebédelni. E' végből mezei multság rendeltetett Villa-Altieri mezei Kastélyban, mellynek kertje téli-zöld sorokkal, borostyán fákkal, több ugró kúttal, és emlékezetes Labirinthussal vagyon felkészítve. A' nevendékek korábban kimentek e' mulató kertbe, 's őket követték Capellari, Riarrio, Bertazolli Cardinálisok, és Caprano. Egy óra múlva, éppen délben, Ő Szentsége is megérkeze, kit a' közelebb említett Cardinális Urak, 's a' két felől álló nevendékek mély tisztelettel fogadtak. A' Pápa előtt tsak egy Nemes Gárda, és kevés katona késérők mentek. Mihent a' nagy garáditsnál leszálla Ő Szentsége, mindjárt megindult a' magos borostyányok között lévő úton, melly egészen boltozat formán az ágak által vagyon béborítva. Ezen árnyékos úton össze-vissza sétálván Ő Szentsége, eljuta a' Labirynthus bemeneteléhez, hol egyyk a' Nevendékek közül, ki az utakat igen jól tudta, elejébe álla vezetöül, kit Ő Szentsége, és a' Cardinálisok a' nevendékekkel együtt követvén, a' szövevényes sűrű fák között, végre eljuta a' Labirynthus közepére, hol tsaknem felhöket tsapkodó ágaival olly vén Cziprus fa áll, mellyet nem ok nélkül száz esztendösnek mondhatni. — Itt Ő Szentsége szíves örömét jelenté, és megditséré a' vezetöt, mondván, hogy nála nélkül bizonyosan sokáig kellett volna tévelyegnie, 's talán még akkor sem érte volna el ezen czélt. Innen is-

mét a' vezető nyomán a' Labiryntusból kijutván, a' Palotába felméne Ő Szentsége, 's egyik szobában kinyugodott. Az alatt a' nevendékek mind a' nagy ebédlőbe gyültek, hova nem sokára Ő Szentsége is a' Cardinálisokkal megérkeze, 's maga mondá el azon imádságokat, mellyeket a' Propagánda háznál a' nevendékek szoktak imádkozni asztali áldásúl. — Ennek vége lévén Ő Szentsége a' Cardinálisokkal a' hosszú asztalnak első végénél álló kisebb asztalhoz ült, a' nevendékek pedig a' nagy asztal hosszában fogtak helyet, úgy, hogy Ő Szentsége mindnyájokat láthatná. Az ebéd igen fényes, és gazdag vala, Ő Szentsége szokása szerént igen keveset evett, de a' nevendékek, a' Szent Atya kegyes nyájassága által felélesztetvén, igen vígan valának. Így folyt az ebéd egészen a' tsemegéig, midőn a' nevendékek egymásután tizenhat nyelven kisebb, 's nagyobb versezeteket felmondának. Ezen Declamációt az ifjúságnak felbuzdítására a' Propagándának Doctora Mochielli Úr kezdette Olasz nyelven, és Ő Szentségére igen szép Szonettót mondott. Ugyan ő a' többi értetlen nyelveken szólló Declamátorok között többször megszólamlott, és mivel valamint jó Orvos, úgy igen kész nagy Improvisátor is, mindenkor olly kellemetes Sonettokat mondott, hogy neki Ő Szentsége is tapsolt. Az ő első Sonetje után elő állott egy Arabs, és maga nyelvén igen szép költeményt mondott, melly valamelly Arabs Püspöknek, Máslum Úrnak, munkája volt. Ez-

után következett egy Zsidó költemény, továbbá Sziriai, úgy Chaldeai költemények. Ezek után egy Örmény szinte a' maga nyelvén, Örmény verseket mondott, 's még egy más Török nyelven; továbbá egy Görög szinte maga nyelvén. Ezek után előszóllított egy német nevendék, a' ki Ö Szentségének kezét megtsókolván az ő versezetét szépen leírva bemutatta, minthogy Ö Szentsége a' német nyelvet érti, és beszéli. A' nevendék fontosán, és hathatósan szóllott, úgy hogy Ö Szentsége szelid mosolygással tetszését kijelenténé. Ezután szóllott egy Irlandus a' maga anyai nyelvén; ezt követte egy Anglus szinte a' maga nyelvén, továbbá egy Konstántinápoli fi Francia nyelven; meg meg két Hollandus, egyik ugyan Hollandus nyelven, a' másik pedig Flammánd nyelven. Ezt követte egy Albániai, az ő anya nyelvén mondván fel versezetét. Bérekesztette a' Declamatiot egy Bolgár, a' ki Deák nyelven mondott fel Epigrammát. — A' szóllások alatt mind Ö Szentsége, mind a' többiek, az asztalnál ülve maradtak: vége lévén pedig a' Declamatióknak, a' Szent Atya maga tellyes megelégését nyilatkoztatá ki, és felkelvén az asztalától, a' háláadást szinte azon módon maga mondotta el, mint a' nevendékek a' Propagandában szokták elimádkozni. Ezután különös szobájába tért, a' hová bemenni a' Nevendékeknek is megengedettett, kik valamelly kéréssel kívántak járulni Ö Szentségéhez; valamint hogy mentek is többen, és emlékezet

okáért majd Bútsút, majd szülöikre áldást, vagy pedig olvasójoknak megáldatását kérték. Ezek után a' Szent Atya majd egy óráig a' Cardinálisokkal maga mulatott: utóbb pedig a' nevendékek mindnyájan a' láb tsókolásra bocsátattak, a' midőn a' Szent Atya újonnan is őket maga megelegedéséről bizonyosokká tette, és a' Missiókra szívrehatóképpen buzdította. Illy megkülömböztetés tsak ugyan elfelejthetetlen marad minden nevendékek' szíveikben, és mindenkor az Anyaszentegyház látható Fejéhez, mindnyájokat igaz hívségre, és szeretetre fogja kötelezni.

Lady Montague.

(Életírás)

Montague (Wortley Mária) Evelin Kingstoni Herceg' leánya, született 1690-ben Thoresbyben, Angliának Nottinghamshire tartományában. Már gyermekkorában különös hajlandóságot mutatott a' tudományokhoz, ez okból a' régi, és új nyelvekben bátyyával egygyütt vett tanítást. Így lett ő nem sokára szép elme tulajdonságinál 's olvasottságánál fogvást valóságos Tudóssá, a' mit már 20 esztendő korában Epiktet' Enchiridionának fordítása által nyilvánvalóvá tett. — 1717-ben Wortley Montague Eduard Úrhoz ment férjhez, 's ezt Török országi követségi útjába követte, Rotterdamon, Hágán, Német országon, Bé-

tsen , Budán , Belgrádon , Drinápolyon keresztül Konstantinápolyba ; 's innen a' Dardanellákon (Trója dűledéki 's a' Görög partok classicus helyei mellett) Rándián , Máltán , Tuniszon (Karthago omladékainál) Genuán , Turinon a' Helvetziai havasokon , Lionon , Párizson által vissza. A' Szerályt kívánván látni , annak ő tsak ugyan belsejébe be is bortsáttatott , hanem tsak a' Nagy Úr' egy bizonyos feltételének tellyesítése mellett. Két esztendő múlva vissza térvén férjestül Londonba , ott az ő lelke , tudományai 's útazása közben szerzett jeles tapasztalásai által , az Udvarnál 's a' legfényesb társaságokban szerfelett nagy befolyással volt. A' szép lelkek hódoltak neki. Tudós tisztelőji közzül megkülönböztették magokat Addison , Congreve , és Pope , noha ez utólsó gyaníthatólag felingerlett hiúságától 's politikai gondolkodás módja különbözésétől indítatván , későbbben engesztelhetetlen 's nyilván való ellenségévé lön. L. Montague azonban az emberiség iránt maradandó érdemkoszorút fűzött magának , a' Töröknél már akkor szokásban volt , 's először is tulajdon fián próbált himlő-oltás által , a' mit ő a' tudatlanság 's minden bal előítéletek' ellenére is betudott Angliába hozni. — 1739-ben elhagyá Angliát , 's férjét , kitől évenként öt ezer font Sterlinget (mintegy ötven ezer ezüst for.) kapott , 's nagyobb részt Olasz ország' külömbféle tájain tartózkodott , míg férje' halála után 1751-ben ismét vissza tért hazájába , hol 1762-ben meghalt.

Több költeményes munkáin kívül főkép Európai, Ázsiai 's Afrikai utazásában (1716-tól 1718 végéig) írt lelkes levelei által elhíresedett. Ezek legszebb tudósításokat 's észrevételeket foglalnak magokban, főkép Konstantinápolyról 's a' Török birodalomról, és remek példák az ékes, könnyű, és kedves írásmódból, kivált a' levelező tollban, a' miért majd minden pallérozottabb élő nyelvre le is vannak fordítva. Foglalatjuk' hitelességét némelyek' kétségbe vonták, különösen pedig ama' híres és tudós Hazánkfia Bátor Tóth Ferencz *). Tökéletesebb 's bővültebb gyűjtemé-

*) Ezen híres ember Magyar volt. Attya Lovász-Mester képen szolgálta Rákóczy Ferencz Fejedelmet, mivel kibujdosván Francia innen pedig Török országba költözött. 1755-ben Vergennes Francia Követtel Konstantinápolyba menvén 2 esztendei ott mulatta közben a' Török nyelvet jól megtanulta, 's vissza térvén Párisba, Későbbed a' Krimi Tatar Chámnál Francia Residens (privat követ) volt. Kinek halála után Konstantinápolyba tért vissza, 's ott a' fényes porta a' pattantyús-mesterség' megjobbítását, ágyú-öntést, Dardanellák' megerősíttetését 's oltalmazását bizta reá, mellyekben fontos szolgálásokat tévén, a' Török Tsászárnak igen nagy kegyelmében jutott, kinek parantsolatjára némelly Francia nyelvet értő Törököknek a' pattantyúságból tanítást adott olly foganattal: hogy kis idő alatt száz pattantyús állott ki B. Tóthnak iskolájából. Ennél fogva méltán mondhatni; hogy ezen hazánkfia tanította a' Törököt rendszeres ágyúzásra, először Beállván a' békesség, vizsament Francia Országba, hol nem sokára elüllé a' kormány-szék a' Leventei Kereskedőhelyek megvizsgálására. A' Francia Revolutio' alkalmával, midőn Douvai-ban kormányozó volt kiköltözött, 's Magyarországnak Tartsán Vas Vármegyében halt meg 1793-ban. B. Tóthnak Török 's Tatar országról, az Archipelagusról, Egyiptomról és Sziriáról igen szép isméréteket köszön a' tudományos Világ.

nyét L. Montague' leveleinek 's egyéb munkájának kevéssel ez előtt adta ki Unokája Marquis Bute öt kötetben. Régi levelei alig teszik harmadát ez újaknak, melyeket 1730—1760-ig írt. Mindenütt kitűnik belőlök a' pallérozott 's úgy szólván férjfiúi lélek, mindenütt éles 's meghatározott itéletű, 's temérdek ismeretekkel gazdag. Legszebb tulajdona: hogy tudományával sehol se kérkedik, a' mi férfiúban is ritka bélyeg; asszonyban még ritkább. L. Montague' levelei reánk Magyarokra nézve tsak annyiból is fontosak, mivel Bétsből Győrön, Neszmélyen, Budán, Adonyon, Dombóváron, Mohátson, Eszéken, Vukováron, Péterváradon, Péskán utazván keresztül 1717. Januariusa közepétől kezdve szinte Február közepéiglen, Hazánknak azonkori, és így 110 esztendő előtti állapotját igen szép, és igaz etsettél rajzolják le.

Rejtett szó:

A' derekát vedd el, 's kettő lessz'; egyiket izleld,

Képeden ékesség másika, 's szagra való.
Inyre való az egész füstölt: nem kérdem az első
Hármat, tsak Székely tudna felelni rá.

K. T.

Jegyzet: A' 30-dik Számbeli Rejtett-szó: Biliárd játék.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(32.)

Montague' Levele Magyar-országról.

Pétervárad. 1717. Január. 30 kán (az 6 Kalend. szerint; minthogy az Angolok 1752. fogadták el az újat.)

Végre szerentsésen 's jó egészségben Péterváradra érkeztem egész háznépemmel, olly keveset szenvedvén a' tél' keménységétől, (melly ellen mindnyájunk meleg köntössel felvala készülve) 's meglehető's alkalmaztatást lelvén mindenütt az előre tett intézeteknél fogva, hogy nehéz megtartóztathatnom a' nevetést, ha eszembe jutnak mind azon rettentő képzetek, mellyeket ez útazás felől előmbe rajzoltak. Ezeket, mint látom, igazat szólván, Bétsi barátim szerfeletti gondoskodásoknak, 's azon kívánságoknak, hogy e' télen körökben maraszthassanak, kell tulajdonítanom. Talán nem lesz kedvetlen, egy rövid rajzolatot vened azon útamról, mellyet egy olly ország' vidékén tettem, melly előtted egészen isméretlen, 's mellyen kevés utazó fordul meg még a' Magyarok közzül is, kik a' Béts-

ből való lejövetelre általjában alkalmasabbnak tartják a' Dunát. Nekünk a' szerentse ugyan sokkal jobb idővel kedvezett volna, mint közönségesen ez esztendőrészen szokott lenni; azonban olly nagy volt a' hó, hogy kénytelenítettünk kotsijainkat szánokra tétetni, mellyek olly gyorsan 's könnyen repültek, hogy ezeknél kellemesbb utazásmódot nem is gondolhatni.

Bétsből elindulván más nap (Január 17-kén) Györbe értünk, hol Férjemnek a' Kormányozóhoz jövetelünk iránt előre küldött tudósításánál fogvást, a' legjobb ház készítettet el számunkra, a' Várőrizet fegyverben kiállott, kapunk elébe strázsa rendeltetett 's minden tisztelet megtétetett. A' Várnagy a' többi Tisztekkal együtt nyomban kísérté férjemet megtudni: ha kívántatik-e valami szolgálatjára? a' Püspök látogatásunkra jött, nagy udvarisággal és szíveességgel unszolván bennünket más nap ebédre magához, mellyről mi lemondánk, el lévén határozva utunk' folytatása. Erre ő néhány kosár téli gyümölcsöt, 's több különféle nemű magyar borokat küldött kedveskedésül nekünk, egy éppen akkor lőtt szarvas-üszövel. Ezen Főpap nagy méltóságú e' tartományban, a' Nádasdyak' régi nemzetségéből való, melly több század óta nagy tekintettel bír ez Országban. Ő igen finom, kellemes, nyájas öreg, Magyar köntöst visel egész övéig lefüggő tisztes ősz szakállal.

Győr, népes, számos őrizetű, megerősített város, sok ideig vala Végvár a' Török, és Német között. Rába' torkolatjánál fekszik, hol tudniillik ez éppen a' Dunába szakad, nyílt sík térségen. A' Török először Szinán Basa' vezérkedése 's 3-dik Amurat' uralkodása alatt hódítá meg 1504-ben. Az akkori Vár-Kapitány, elárultatása' okának tartatván, később a' Tsászár' parantsolatjára lefejeztetett. Schwarzenberg, és Pálffy Grófok vissza nyerek azt megrohanással 1508-ban, melly idő óta a' Németek' kezében maradt, ámbár azt a' Török több ízben fortéllyal is mesterkedett visszavenni 1647-ben. A' Székes-egyház tagas, és derék épület, melly egyedül nevezetes a' mit láttam e' városban. Elhagyván Komáromot a' folyó túlpártján, 18-kán Neszmélybe jöttünk, 's ügyyel-bajjal türhető szállást kaptunk. Ezután két nap folytattuk innen utunkat Budáig, egyikén (főképen ha útja kövel volna kirakva) e' Világ' legszebb 's legtermékenyebb vidékeinek; de most ez nagyobb részint parlag, 's miveletlen sivataggá pusztulván a' Török 's Tsászár közt folytatott hosszas hadakozások, 's a' még ezeknél dühösb polgári háborúk által. (Itt az akkori holdogtalan villongások' okát Angol szabadlelkűséghez illő palástolatlan tollal terjeszti elő).

Azonban nem lehet semmi szomorúbb a' magyar földet keresztül utazónak, mint visszaemlékezni ez országnak hajdani virágzó állapotjára, 's most tsak nem laktalanúl látni

a' földnek e' ditső vidékét! — Illyenek tehát mostani környülállásai Budának (hová 22-kén korán érkeztünk meg) a' Magyar Királyok' egykori fejedelmi székének! kiknek palotája egyiknek tartatott a' Világ' azonkori legszebb épületei között: nem lévén sem ez, sem a' város csak egy részben is felépülve az utolsó ostrom óta, egyedül a' bástyafalak, és a' Kastély, melly a' Várkormányzónak mostani lakhelye, ki egy nagyérdemű haditiszt. Ez azonnal látásunkra jött, 's kotsiján szállására kísért, hol engem hitvese minden kitelhető udvarisággal fogadott, 's pompásan megvendégelt. E' város egy kis halmon fekszik a' Duna' délszaki részén. A' vár sokkal magasabb a' városnál, 's a' kilátás belőle igen gyönyörű. A' várfalakon kívül temérdek számú apró ház, vagy inkább kunyhó fekszik; 's ezt Rác-városnak hívják, minthogy általjában e' nép lakja. A' Kormányzó bizonyossá tett: hogy tizenkét ezer fegyverfogható embert állíthat ki. Ez a' Rác-város igen furtsa tekintetű; több ezerből álló házatskája sorban 's olly öszveszorúltan áll egymás mellett, hogy azok kis távolságra régi formájú szalmafedeles sátoroknak tetszenek. Mindegyik egy földalatti, és egy földfeletti viskóból áll, melly nekik téli, és nyári lakhelyök. — Budát először Szolimán vevé meg 1526-ban, 's a' következő esztendőben elvesztvén, első Ferdinánd Tsászáré 's Tseh Királyé lett. Visszanyeré azt Solimán a' Vár-nép' árulása által, 's önként János Magyar Király' kezeibe adá; kinek halála után fia még

tsetsemő lévén, 's Ferdinánd azt ostromoltatván, annya a' Királyné kénytelen vala Szolimánt hívni segítségre. Ez ugyan felmenté az ostromtól, de Török őrizetet hagyott a' városban, 's Izabella' udvarát onnan máshová szállíttatni rendelé; minélfogva kénytelen volt ez azt általengedni 1541-ben. Ezután több rendű ostromnak állott ellen, tudniillik: a' Brandenburgi Marchióénak 1542-ben, Schwarzenberg Grófénak 1598-ban, Rosworm Generálisénak 1602-ben, 's Lotharingiai Herczeg- 's a' Tsászári hadak' fővezéréének 1684-ben, ki azt 1680-ban bevette egy makats védelem után, minekutána Apati, a' Várkormányzó Basa, a' bástyarázszen római vitézséggel harczoltában megöletett. Ezen város-veszteséget olly fontosnak nézé 's olly érzékenyül vevé a' Török, hogy ez okozta 4-dik Mahometnek letétetését a' következő esztendőben.

(Folytatása következik).

Baleári Szigetek.

Ezen Királyság nem tartozik ugyan a' Spanyol félszigethez, de még is a' Spanyol Koronához mert azt egykor az Arragoniai Király hódította meg. Első lakosi kikeről a' történetírók szöllanak, 's kiket a' tengeri utazók ott találtak vad, és mezítelen emberek valának, kiket a' Görögök Gymnasistáknak neveztek. Minekutánna itt Rhodus szigetének lakosi megtelepedtek, lassanként az e-

redeti lakosok kitsínosodván, nagyon megkülömböztették magokat a' parittyá hajításban, és ezért Baleariknak neveztettek. — A' történetírók jelentik azt is hogy ezen szigetekenbeli Királyságot a' Zanteiek, és Phoeniciaiak is megszállottak. Utóbb a' Karthagóbeliek foglalták el, és legelőször is Ivica szigetét hódították meg; de utóbb a' Rómaiak ezektől elvették 's legelőször is Majorcát foglalák el. — A' Vandalok 426-ikban ide kiterjesztették uralkodó hatalmokat: de őket 703-ban a' Mórok innen kiűzték, és 1229-ikig birtokában nyugodalmasan megmaradtak; a' midőn I J a y m e Arragoniának Királya ezen sziget-tsoportokat Királyságához kaptsolta és második, ugyan J a y m e nevű fiának birtokába adván, Királyságra emelte. Ezután következett Don S a n c h o, és utánna ismét Don J a y m e: de ezen utólsót IV. P e d r o Arragoniai Király thronusából kivetette, melly alkalmatossággal J a y m e maga örökségének oltalmazásában a' tsata mezején elesett. M a j o r c a, M i n o r c a és I v i c a szigetek, valamint C a b r á r a, F o r m e n t i e r a, és C o n e j e r a egyetemben Baleári szigeteknek neveztettek az előbb említett lakosoktól, de az utóbbiak sokkal kissébbek az előbbieknél, és ezen kitsinyek régenten Ivicával együtt. P i t y u s e s- név alatt voltak ismereteseek, azon magas fenyőktől neveztetve, mellyek ezen szigeteket fődték.

M a j o r c a szigete legnagyobb ezen sziget tsoport között, és Spanyol nyelven Mal-

lorcának neveztetik. Ezen sziget szép virágzó és termékeny; lakosinak száma mintegy 140,000-re megyen; 50 mértföldnyire esik Valenciától, fő városa *Palma*, mellynek 3500 lakosa vagyon, és igen mély tengeröble; egyéb nevezetes helyek a' következők: *Luch-Major*, mellynek 3500 lakosi vannak; *Campos*, valamint az előbbi a' déli sík földön, 5000 lakosokkal; *Santaní* tellyesen a' déli részen 5000 lakosokkal; *Felantix* a' sziget belsejében 6000 lakosokkal; *Mancor*, a' legfőbb Nemességnek helye, 7000 lakosokkal; *Arta* a' kelet északi tsútsnál hegyes tájon, 8000 lakosokkal, 's a' t.

Minorca szigete második a' *Beleáriak* között, és az előbbitől éjszak-keletre 10 mértföldnyire van; valamint az *Ebro* vizének torkától 50 mértföldre. Ennek hossza 8—9 mértföld, szélessége 3. Itt az éjszaki szelek sokkal gyakrabban fúnak, és azért a' levegőnek hőségét mérséklék. Ennek földje tsak nem mindenütt növényektől üres, de még is az iparkodás által majd mind azon gyümölcsök itt is teremnek, mellyek *Majorcában*, u. m. olajfa, dió, narants, kápri, és *Egyiptomi szilva*. Ezen szigetnek fő városa *Cindadela*, hol Püspöki szék vagyon, és 8000 lakos. De ennél sokkal nagyobb *Mahon* a' második város, mellynek lakosi 18,000-re mennek.

Ivica tsak nem hasonló messzeségre van *Majorcától*, de a' *Tunisi* foktól 46 mértföld-

nyire ; ugyan azért a' Barbarusok sokszor elpusztítják faluit , 's lakosait rabszolgaságra ragadják. Az egész sziget csak nem egy témerdek kösziklából áll ; itt mindenkori tavasz vagyon ; lakosi a' földet mivelik , 's keveset kereskednek. Olaj , gabona , bor , só és gyapjú az , a' mivel bővelkednek ; a' halászat , melyet az előbbiekkal egyenlően üznek , igen jó tengeri hajósokká formálja őket. Az egész szigetben alig van 10,000 lélek ; a' fő városban magában 3600.

A' többi apró szigetek , mint p. o. Formentiera , kisebb nagyobb távolságra vannak az eddig említettektől ; ez Ivicától $\frac{5}{4}$ mértföldnyire esik , és lakosi 1200-ra mennek , kik az által nagy szolgálatjára vannak az egész sziget csoportnak , hogy a' tengeri rablók közelgetését a' többinek jelek által tudokra adják.

M e s e.

gabon
Kőből szóból lettem ,
Tűzben neveltetem ;
Ez meg nem emésztett :
Sőt inkább szebbé tett.

Jegyzet : A' 31-dik Számbeli Rejtett-
szó : Sódor , só , or , sód.

NB. Az előbbi utolsó vers végén olvasd : reá ,

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(33.)

Folytatása Montague' Levelének Ma-
gyar országról.

Mi nem haladtunk tovább útunkban 23-dikig, midőn Adonyon és Dombóváron mentünk által; mind a' kettő jeles városka, 's bár Török kézben voltak is, tönkre még se jutottak egészen, maradványi mindazáltal néhány Török városnak mutatják részben is, mik valának hajdan. Ezen része az Ország-
nak szerfelett el van borítva erdőséggel, 's ke-
vessé népes. Hihetetlen, milly temérdek so-
kaságú szárnyas vadat látánk, mellyek gya-
korta itt, minden tüzfegyvertől háboríttatla-
núl, tsendes nyugalomban igen idős kort ér-
nek. 25-kén Mohácsba jöttünk, itt láttuk
azon szomszéd mezőt, hol Lajos ifjú Magyar
Király elveszté seregét, 's életét, motsárba
süllyedvén el, Bálybeus' Szolimán' Vezére'
elől szaladni próbáltában. Ez ütközet nyitott
első utat Magyarország' szívébe a' Töröknek.

Nem nevezem a' többi kis helységet, mellyekről semmi nevezetést se mondhatok; hanem arról bizonyossá teszek; hogy minde-
 nütt meleg kályhát 's nagy bőséget leltem, különösen: vadsertésben, szarvasban, őzben, nyúlban, 's mindenféle fogoly fajban. Magyar ország' köznépè elég könnyen él, de pénze nintsen; hanem az erdők, és sík-térek elég bő éleést nyújtnak neki. Ezeknek meg volt pa-
 rantsolva: hogy minden szükségést, sőt akár-
 mennyi lovat kívánna tetszésünk, szolgálta-
 sanak számunkra, ingyen, de férjem nem akarván e' rendelés' használtával tsigázni a' szegény földnépet, mindenkor kifizeté tellyes árát mindennek, a' mit kaptunk. Ezek úgy megvoltak lepve e' váratlan nagy lelküség ál-
 tal, mellyhez ritkán van szerentséjük, hogy kedveskedésül mindenütt unszoltak bennünket elindultunkkor egy tuczet kövér Fáczánnal, fogollyal 's egyéb illyes ajándékkal. Öltözet-
 jök valódi eredeti, pusztá juh-bőrből, 's ha-
 sonló szerü siphából és lábbeliből áll. Kön-
 nyen képzelheted: hogy ez több teleken tart,
 's hogy ennél fogvást kevés alkalmok van pénzkeresetre.

26-kán a' fagyott Dunán mentünk által minden bútiorunkkal, és szekereinkkel. A' tulsó parton Veterani Generálissal találkoztunk, ki egész udvarisággal meghívott bennünket; hogy a' következő éjt egy kised 's innen tsekély távolságú kastélyában töltenők el, bizonyossá tévén: hogy még egy erős nap-
 nyi útunk lesz Eszékig. Ezt igen is valónak

lelők, az erdők igen veszedelmesek 's nehéz járatauk lévén a' szörnyű sok farkas miatt, mellyek azokban tanyáznak. Mi azonban beértünk, habár későn is Eszékre, hol egy nap maradtunk, a' Belgrádi Basához levéllel útasítandó Kurír' elküldhetése végett; 's én ez alkalmat a' Város' megszemlélésére fordítám; melly nem szerfelette nagy, de szépen van építve, 's jól megerősítve. Ez nagy kereskedésű város vala, 's igen gazdag és népes még Török kezén is. A' Dráva-foknál fekszik, hol tudniillik ez a' Dunával egyesül. Hídja egyiknek tartatott a' Világnak legkülönösebb hídjai között, nyolcz ezer lábnyi hosszaságú 's általjában tölgy ászokra 's oszlopra lévén építve. Ezt felégeté 's a' várost hamuba fekteté Lessly Gróf 1685-ben, de ismét helyre hozatá 's megerősítetté a' Török, ki mindazáltal azt 1687-ben odahagyta. Ekkor Dunnewalt Generális foglalá el azt a' Tsászár' számára, 's azóta mindenkor birtokában is maradt, 's Magyar-ország' védbástyájának tartatik.

28-kán Vukovárra értünk, melly egy jó tágas Rác város 's a' fent leírtam mód szerént épült. Ott — Ezredes - Kapitánnyal találkozáink, ki szállásán kívül egyebüvé megtelepedésünket általjában meg nem akará engedni. Ott lelém hitvesét, ki igen kellemetes Magyar Asszony, 's hugát, 's leányát, két gyönyörű fiatal hölgyet, három vagy négy Rác házban szorultságból egybe vonulva, és szobájikat olly tsinosan 's illő disszel felké-

szitve, a' mennyire tsak szálláshelyeik engedheték. A' Magyar Asszonyok sokkal szebbek az Ausztriaiaknál. Minden Bétsi szépség Magyar-országi származás. A' Magyar Asszonyi-Nem általjában igen szép, gyönyörű termetű, 's köntöse véleményem szerént, szerfelett díszes, és méltóságos. Ez Asszonyság skárlát színű bársony mentében volt, melly nyusztal vala prémezve 's bélelve, tökéletesen terméthez öntve, 's egészen lábáig lebegett le. A' köntös-újai feszesen nyomúlnak karjaikra, 's vállok két sor apró arany-gyöngy, vagy gyémánt gombbal ékeskedik. Fejükön arany himzetű kalpagot viselnek, mellynek egy része lebegve függ egy oldalon lefelé, 's nyusztal, vagy egyéb drága prémmel van borítva. Ezek szép ebédet adtak számunkra, 's társalkodásokat igen finomnak, 's kellemesnek találám. Egy darabig elszándékoznak kísérni bennünket.

29-kén ide érkeztünk, hol a' Fő Igazgató fogadott e' Vár-örizetbeli Tisztekkal. Mi a' Kormányozó lakásának legszebb osztályába szállíttattunk, 's a' Tsászár' parantsolatjára valóban pompás módon vendégeltetünk, 's itt maradunk, míglen a' Török határszélen leendő elfogadtatásunkat illető pontok egészen el nem igazittatnak. Férjem' kurírja, kit Eszékről küldött, ma reggel tért vissza a' Basának skárlátszín atlacz erszénybe zárt válaszával, mellyet az idevaló Tolmáts lefordított. Ebben meg van ígérve tisztes elfogadtatásunk. En arról kívánám kérdeztetni a' Basát: hol 's mikor leendne találkozásunk a' Török ki-

sérettel? Férjem tehát ismét visszaútasítá a' kurírt, P é s k á t, (melly mintegy középútnyi helység Pétervárad 's Belgrád közt) nevezvén öszvejöveteli pontnak. Válasza' érkezéig itt mulatunk.

Ekként, kedves Barátném! igen környül-állásosan, 's — tartok tőle, ne talán — unalmasan tudósítottalak utazásomnak ezen részéről. Nem fitogatási vágyakodás vala e' tárgybéli olvasásom, melly elbeszéléstété általam némelly apró töredékeit azon városok' történeteinek, mellyeken általúztam. Én mindenkor elkerültem az illyes dolgokat, midőn olyan helyekről értekeztem, mellyeknek történeteiben téged magamként jártasnak ismértelek. De Magyar-ország egy olly része lévén a' Világnak, melly, mint hiszem, előtted egészen új, gondolom, néminemű gyönyörűséggel fogsz olvasni róla egy olly rajzolatot, mellyet én egész gondossággal a' legjobb kútfőkből iparkodtam meríteni. Mindazáltal, ha nem fogna tetszeni, hatalmadban áll megszünnöd annak olvasásától. Vagyok 's a' t.

„angolból fordította H. M.”

Új próba a' mágnes-tővel.

Parisban a' természeti Tudományok' Társasága Martius 31-kén üllést tartott mellyben Becquerel Úr néhány próbát tett a' Lebaillif Úr által nagyobb tökéletességre vitt mágnes-tővel, melly által az ember képes fel-

találni a' legkisebb vas részetskét is, melly az érczek összevegyülésében találtatik. Ez által a' Vismuthnak, és a' Piskolcznak (antimoni-um) igen különös tulajdonságát találták fel; ezeket a' Lebaillif Úr mágnes tőjéhez közel tartották, mindegyik, mind a' másik végénél, polusánál igen szembetűnő visszazarugó erőt tapasztaltak.

Természeti Tünemény.

Veymóuth vidékén Angliában mostan-ság egy égő halom találtatik. Már három esztendő óta valami pörgölődés szagot vettek észre ezen a' tájon hat hónap óta tiz helyen is gőzölni, 's füstölni kezdett a' föld, melly gőz a' tenger-áradáskor inkább kénköves szagú, mint máskor. A' hévség ott olly nagy, hogy tüzet lehetne onnét gyűjtani, és midőn három lábnyi mélységre ásnának, egy réteg kőszenet találtak, és azon helyen a' melegség miatt két minutumig sem állhattak. Úgy látszik, hogy valami nagy mélységre kénköves kőszén ég, melly a' dombot mindég ki-odvasítja úgy hogy, tsak igen nagy óvással lehet hozzá közelíteni.

A p r ó s á g o k.

Az egyesült Éjszak Amerikai Statusoknak 100-nál több hajójok vagyon a' déli tenge-

ren Czet hal fogás miatt, mellyeken 2000 hajós legény vagyon, ezen hajók tsak három esztendő alatt egyszer fordulhatnak meg, mivel Cap Hornt körül kell evezniük.

Meczhez közel Champaniai bor fabrikát földöztek fel, mellyben közönséges fejer borból, és fejer szilva lévből italt készítenek, mellyet Aixba, és Epinayba küldvén ott valóságos Champaniai bor gyanánt eladják.

A' legújabb statistikusok szerint Braziliának népessége mostanság 5,310,000; ezek közül a' fővárosban Rio Janeiroban 170,000 lélek lakik.

Orosz Birodalomnak 38 kerületében a' múlt esztendőben 348-an haltak meg, kik 100 esztendőt fellyül haladtak: 32-en 120 esztendőnél tovább éltek; 8 pedig szinte 125—135 esztendős kort elért.

Geoffroy St. Hilaire Párisban a' Tudományok' Akadémiájának üllésében azt jelentette, hogy már most bizonyos; hogy a' madár-orrú állat (ornithorinchus), melly új Hollandiában lakik, a' tojó állatok közé tartozik; már tudják, hogy a' nöstény két tojást tojik; isméri a' fészket, és tudják kotlása' idejét.

Martz. 26-ikán az idén Párisban ama' egykori híres színjátszónak Talma'nak théátromban viselt személyeihez alkalmaztatott 20 féle öltözeteit (mint Talma' maradványát) nyilván való kótyavetyén eladták; és azokból 3882 Frank gyült bé. Az embergyülölő 400 Fr.; mind a' két Neros 410; Leonidas 200, Meinau (ember gyülölés, és megbánás) 45; Joad (Athalie) 120; Sylla 160; Hamlet a' törrel együtt 236 Frankon, 's a' t. kelt el.

M e s e.

Siet, siet mind úntalan,
 Még sem váltja fel helyét,
 Élni látszik a' tsíntalan:
 De nem érzi életét.
 Hogyha éltető ereje
 Megszűnik, henyél kebele;
 Mégis azt megmondhatja,
 Utját meddig folytatja.

Jegyzet: A' 32-dik Számbeli Mese: Mész. — De az első sorban „szóból” helyett tedd: fából.

Igazítás. Mulatságunk 31-ik levelében a' 247-ik oldalon a' tsillag alatt az ötödik sor végén: „mulatta” helyett olvasd: „mulatása”. — Alulról a' 9-ik sorban „ágyúzásra” szó után vonás jel nem kell: de először szó után Pont jegy kell. — Ugyan ott a' nyolczadik sorban „elüllé” hibás szó helyett tedd: „elküldé”. — Mégis ott a' hetedik sorban: „Leventei” helyett tedd: „Levantei”.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(34.)

A' jutalom kiosztásának ünnepe a'
Propagandában 1826 Octob. 18-kán.

Még soha semmiféle Intézetnek ez a' be-
tsület nem adatott, mellyel Ő Szentsége a'
Propagandának Intézetét 1826. Oct. 18-ikán
megkülönböztette. Ezen ünnephez a' tem-
plom, és az egész épületnek minden részei
különösen ki voltak tsinosítva, és mindenütt
Helvetiai lántsás katonák sorban állottak. Már
előbb mind egyházi, mind világi Uraságok
igen számosan fényes hintókon érkezének
meg. Capellari Kardinális, Riario Kar-
dinális, és Monsignor Caprano a' templom
küszöbénél egy más Kardinálissal, és Ő Sze-
tségének egész familiájával várták a' Sz. Atyát.
Már messzünnen hallatszott a' nép kiáltása:
„Santo Padre! la benedizione”! Egyszerre
ott termett a' hat lovas hintó, a' nemes Gár-
dáktól kísértetve. Ezek lovaikról leszállának,
's Ő Szentségét a' templomba követték, hol

a' Sz. Atya az Oltári Szentség előtt ájtatos-
ságát végezvén, halkkal az ebédlőbe ment,
hol minden igen tisztán, és fényesen el volt
készítve. Innen a' széles garáditson, 's a' hosz-
szú folyosón végig a' nagy palotába érkeze,
mellynek falai veres bársony szőnyegekkel
bévonva, és Ő Szentsége számára thronus
vala készítve. Mindnyájan az ott lévők térdre
estek, a' Sz. Atya pedig mindenfelé áldást
osztván, eljuta a' thronushoz, mellyre leül-
vén, legelőször is a' palotát köröskörül meg-
szemléle, és meglegedő mosolygással ezen
szókra fakada: „Bene, va bene!” a'
thronusnak jobbjá felől valának a' Propagán-
da' tanítói, balfelől a' nevendékek, közép tá-
jon egész végig a' számos Fő Papok, és vilá-
gi Fő emberek. Mindnyájan leülvén, Ő Szent-
sége deák nyelven igen kegyes, érzékeny,
és igen szép deákságú beszédet mondott a'
Propaganda' nevendékeihez, mellynek végé-
vel azzal elkezdődött a' jutalom-osztás, hogy
egy nevendék felmene a' szőlő-székre, 's
azoknak neveiket elolvasá, kik jutalomra méltó-
knak ítéltettek, azután pedig minden ne-
vendékek' neveit. A' jutalomra méltók neveik'
hallására mind felállottak, és egymásután,
magokat kétszer meghajtyán, fellépének a'
thronus' garáditsára, 's először Ő Szentségé-
nek lábát megtsókolván, kezéből az érdem-
pénzt által vevék, 's egyszer'smind Ő Szent-
ségének gyűrűjét, és kezét megtsókolák. Leg-
közelébb Ő Szentségéhez jobbról álla Ca-
pellar i Kardinális, és Monsignor Caprá-

nó tól egymásután a' pénzt elvévén, Ő Szentségének nyújtotta. A' legelső megjutalmazott Hyberniai fi volt, a' ki arany pénzt nyert; a' többi csak ezüst pénzt. Egy Konstantinápolyi fi, és egy Német különösen a' Philoſophiában tett szép előmenetelért kaptak jutalmat. Vége lévén a' jutalom osztásnak, Monsignor Caprano deák beszédben megköszöné Ő Szentségének a' Propaganda eránt kegyes atyai gondoskodását, és megkülönböztetését; egyszer'smind azon biztos reménységet igen szépen előadá, hogy ezen nevéndékek valaha híven meg fognak felelni rendeltetésöknek, 's a' Hitet fenn tartani, tellyes lélekkel oltalmazni, és buzgón terjeszteni fogják. Ezen beszéd után a' többi nevéndékek is Ő Szentségének lába tsókolására botsáttattak, 's ezek után egyéb jelenlévők is. Ennek is vége lévén, különösen oda álla a' Német nevéndék, és Ő Szentségéhez maga nyelvén szólván, Német versezetet mutatott bé, és azon olvasóit megáldatta, mellyeket hazájába kivánt küldeni. Ő Szentsége igen nyájasan fogadá el a' versezetet, és a' nevéndéknek vállát megilletgetvén, megköszöné a' verset. Ekkor vége lett mindennek a' nagy palotában, 's onnan Ő Szentsége kimenvén, meglátogató a' Propaganda Museumát, mellyben igen sok ritka régiségek, és különösen külömbbféle napkeleti nyelveken írott munkák találatnak. Innen által ment a' Könyvtárba, és végre Capellári Kardinalisnak, mint Praefectusnak igen szépen elkészített lakásá-

ba; a' honnan lejöven , hintójába szállott , mellynek előtte is, utánna is Dragonyosok lovagoltak , mellette pedig a' nemes Gárdák.

Öszve hasonlítások Anglia' nemzeti adósságairól.

Közönségesen tudva vagyon , hogy Angliának Státus-adósságai nagyok ; de szám szerint az időhöz , pénz neméhez , és szállításhoz képest Malchus Báró a' Státusok ismertetésében , és Statistikájában , melly Stuttgartban 1826-ikban jött ki , ilyen különös öszve hasonlításokat teszen róla : t. i. ezen Státusnak adóssága teszen 700,000,000 , az az : hét száz milliion font Sterlinget , melly summa ha Angliai Bankóczédulákban vétetnék , mellyek közül mindegyik tsak egy font Sterlinget teszen , akkor ezen papiros pénz elfoglalna 4,516 Angol □ mértföldet , és 358 □ ölet. Ha pedig ezen summa arany pénzben vétetnék , 14,981,271 fontot ; ezüstben 325,805,451 fontot ; rézben pedig 9,887,500,000 fontot. — Ha ezen summát Guinéknben számlálnák , és pedig úgy , hogy minden nap 12 óráig , és minden minutumban százat számlálnának , tartana ezen számlálás 27 esztendeig 6 hónapig , 2 hétig , 5 napig , és 6 óráig ; — ha pedig Sillingekben számláltatnék ezen summa , tartana a' számlálás 578 esztendeig , 8 hónapig , 2 hétig , 2 napig , és 4 óráig ; — rézpénzben pedig a' világ teremtésétől számlál-

ván az időt, és a' pénz számlálást, még mostantól fogva 1132 esztendő kivántatnék. — Ha ezen nemzeti adósságot réz-pénzben kellene szállítani, kivántatnék 0,375 hajó, és pedig olyan, melly 500 tonnát bír, egy egy hajótonnát 2024 fontban számlálván. — Ezen rettenetes nagy adósságnak terhét mindazáltal Anglia annyival könnyebben viseli, mivel többnyire a' Bankónak hitelezői mind országbeliek, és így az interestek nem hordatnak ki az országból, hanem itt feloszolván, ismét különbözőféle úton a' Státusnak kassájába vissza folynak, és így a' Státus meg nem bukhatik, ha csak azt a' lehetetlen esetet nem tennők fel, hogy minden hitelezők mindegyikének tőkepénzeiket egyszerre felmondanák; de még akkor is a' Státusnak hatalmában állana a' lefizetésnek módját, és idejét meghatározni.

Spanyol Universitások' népessége.

A' Madridi Újság közli a' Spanyol Universitások Tanulóinak számát, kik a' mult 1826-ik esztendő folytában a' Philosophiát, Theologiát, Törvényeket és Orvosi tudományokat tanultak. E' szerént az:

Alcalai Universitásban Philosophiát 88. Theologiát 29. Törvényeket 232. Egyházi Törvényeket 15. Orvosi Tudományokat — Öszveséggel 364.

Cerverai Univers. Philosophiát 234. Theologiát 98. Törvényeket 138. Egyházi

Törvényeket 28. Orvosi Tudományokat 75. Öszveséggel tanultak 573.

Granadai Univers. Philosophiát 171. Theológiát 81. Törvényeket 417. Egyházi Törvényt 47. Orvosi Tudományokat 96. Öszveséggel 812.

Huescai Univers. Philosophiát 145. Theológiát 140. Törvényeket 216. Egyházi Törvényt 56. Orvosi Tud. — Öszveséggel 537.

Onnatei Univers. Philosophiát 123. Theolog. — Törvényeket 136. Egyházi Törv. 11. Orvosi Tudom. — Öszveséggel 270.

Orihuelai Univers. Philosophiát 61. Theológiát 26. Törvényeket 32. Egyházi Törvényt 5. Orvosi Tud. — Öszveséggel 124.

Oviedoi Univers. Philosophiát 156. Theológiát 73. Törvényeket 169. Egyházi Törvényt 22. Orvosi Tudom. — Öszveséggel 420.

Salamancai Univ. Philosophiát 96. Theológiát 69. Törvényeket 185. Egyházi Törvényt 22. Orvosi Tudományokat 46. Öszveséggel 418.

Santiago-i Univers. Philosophiát 363. Theológiát 124. Törvényeket 414. Egyházi Törvényt 89. Orvosi Tudom. 64. Öszveséggel 1054.

Sevillai Univers. Philosophiát 240. Theológiát 56. Törvényeket 378. Egyházi Törvényt 7. Orvosi Tudom. 189. Öszveséggel 870.

Toledói Univers. Philosophiát 114. Theológiát 49. Törvényeket 77. Egyházi Törvényt 17. Orvosi Tudom. — Öszveséggel 257.

Valenciai Univ. Philosophiát 512. Theológiát 179. Törvényeket 488. Egyházi Törvényt 26. Orvosi Tudom. 364. Öszveségesen 1569.

Valladolidi Univ. Philosophiát 280. Theológiát 95. Törvényeket 715. Egyházi Törv. 85. Orvosi Tudom. 63. Öszveséggel 1247.

Zaragozai Univers. Philosophiát 97. Theológiát 256. Törvényeket 410. Egyházi Törv. 52. Orvosi Tudom. 151. Öszveségesen 1175.

Majorcai Univers. Philosophiát 96. Theológiát 20. Törvényeket 61. Egyházi Törv. — Orvosi Tudom. — Öszveségesen 177.

Ehez képest öszveségesen az Universzításokban tanultak Philosophiát 2985. Theológiát 1295. Törvényeket 4077. Egyházi Törvényt 462. Orvosi Tudományokat 1048. — Különösen a' Seminariumokban tanultak Philosophiát 2200. Theológiát 1610; és így öszséggel 3810. Mindöszve tanultak tehát 13,677.

De ezen számban nem foglaltatik a' Kanáriai szigetek' Universzításában tanulóknak száma; valamint nem a' Gymnasiumokban, 's a' Seborvosi, és Patikáriusi Iskolákban, úgy a' Katona-Iskolákban, a' Természet - Historiai Intézetekben; a' Matematikai Tudományok' Intézetében; a' Szép Mesterségek' Akademiájában; a' Kereskedés, és Iparkodásbeli Iskolákban tanulóknak száma sem. Mellyből kitetszik, hogy Spanyol országban a' közönséges tanítás nintsen elhagyatott állapotban. Sőt ohajtani lehet, hogy más fennyen

gondolkodó országokban ne hibáznának a'
Mathematikai, a' Szép Mesterségekbeli , és
a' kereskedésbéli Iskolák!!

A p r ó s á g o k.

Nem rég Londonban egy Drury nevű
Papnak Könyvtárát ellicitálták. Homerusnak
első nyomtatásbéli kiadását, 1488-dik eszten-
deit, 42 Guinéen vették meg. Egy Pergament-
re írt Horátiust, 1391-ik írást, melly felett
ez volt írva: Stephanus scripsit istud
volumen, 54 Guinére vertek fel.

A' minap Svecziából egy nagy, szép,
és derék Jávor Szarvast (*Cervus alces*) vittek
Londonba, mellyet Schonen nevű helységben
neveltek, és szelídítettek meg; ezt az An-
gol azért vette meg, mivel bizonyos benne,
a' mint látta, hogy a' legsebesebben futó
Angol lovak sem érhetnek vele a' futásban.

R e j t e t t s z ó :

Elsejét Szliáts fürdője,
Vagy ifjú bor mutatja;
Másod tagját Neográdban
Egy tsinos vár hordozza;
De tsudáld! ime az egész,
Mégfér abba, a' mi tsak rész.

Gr. B.

Jegyzet: A' 33-dik Számbeli Mese:
Siető óra.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(35.)

Az Austriai Ts. Kir. gazdaságbeli Társaságnak 1827-ikre feltett Jutalom kérdése.

A' száraz földi országok, millyen az Austriai Monarchiának legnagyobb része, leginkább a' földmivelés, és értelmes gazdálkodás által boldogúlhatnak. Ehez képest legszükségesebb azon ismereteket köztök elterjeszteni, mellyek kiegészítsék azon esetben is, midőn a' terméseket el nem adhatják. Erre leginkább szükséges azt velök megértetni, miként tarthassanak illendő számmal szarvas-marhát, és más apró marhákat is, 's ez által miként szerezhessenek elegendő trágyát szántó-földeiknek, és rétjeiknek termékenyítésére. Ezen czélnek elérésére a' f. e. Januar. 15-ikén a' Bétsi Gazdaságbeli Társaság a' következő kérdést tette:

„Mitsoda módon lehessen Alsó Austriában lévő kissebb birtokosoknak a' külömbb-

féle tájak minéműségéhez képest a' mostan fennlévő miveltetés módjához képest arányos szarvas-marhát, és kisebb barmokat tartani; azokat illendően használni, 's időről időre szaporítani; és általok a' földmivelést viszontag hasznossabbá tenni"?

Ezen kérdésnek megfejtésére a' következő feltételek vannak adva:

1) A' megnyugtató feleletért a' Társaság rendel 100 aranyat aranyban, és a' Társaság' ezüst Emlék-pénzét; továbbá a' közelítő feleletért 50 aranyat.

2) A' Jutalom-kérdésre való feleleteknek német nyelven kell íratva lenni, és bizonyos jel-mondással megjelelve.

3) A' feleleteket legfellyebb is 1828-dik Martzius 15-ikig Ö Excellentiájához Gróf Goesshez, Ferencz Károly Ts. Kir. Fő Herczegnek Fő Udvari Mesteréhez kell béküldeni.

4) A' beküldetés' idejétől számlálva legfellyebb is egy esztendő múlva kifognak hirdettetni a' feleleteknek megítéltetési, és a' jutalomnak elhatározása.

5) A' megjutalmaztatott felelet a' Társaságnak tulajdona marad, 's azzal tetszése szerint bánhat; de a' jutalomra nem érdemesített feleleteket kiki esztendő alatt vissza kívánhatja, a' mit ha nem tselekszik, úgy fog tekintetni, mintha a' Társaságnak ajándékozna *).

*) Örömmel látjuk a' nem régen támadott Gazdasági Austriai Társaságnak ezen hasznos munkálkö-

A' nagy héti Római Miserere.

Egész Európában elhíresedett az 50-dik Zsoltárnak Deák nyelven mesterséges kóták szerént elénekeltetni szokott remeke. Ezt minden esztendőben Nagy Szerdán, és Nagy-Pénteken a' Sixtus kápolnájában szokták előadni. Adami András Római író a' Pápa muzsika Karának történeteit leírván, 's egész 1711-dik esztendeig folytatván, az úgy nevezett Miserere mei Deus muzsika műnek készítéséről, mint már nevezetes munkáról illy emlékezetet teszen: „Külömbbféle hasztalan próbák után, 's a' régibb muzsika Mestereknek ki nem elégítő igyekezeteik után ez előtt mintegy 100 esztendővel Don Gregorio Allegri olly szerentsés volt, hogy az 50-dik Zsoltárt olly módon muzsikára tette, mellyel nem tsak az Egyházi Fejedelmek tellyesen megelégedtek, hanem az egész világ' Mesterei azt örökös ditsősségre méltónak itélték; mert kevés, de kellemetes öszvehangzásokkal olly módon tette kótákra a' Misererét, hogy az most is a' fellyebb említett napokon akárkit is hámulásra indít, és még soká arra fog indítani. Abban mindenek megegyeznek, hogy a' nagy héten ezen munka a' Sixtus' kápolnájában minden hallgatókat olly annyira meg-

dását, és hasonló igyekezetre serkentésül vesszük: noha már előbb, u. m. 1802-ben némelly Tudós Magyar hazafiak physikai, és oeconomiai Társaság' felállítására egyesülvén, annak planumát legfelsőbb helyen bemutatták.

indít, hogy ahoz semmit hasonlítani nem lehet. Erről újabb időkben is egy érdeemes férjfiú így szól: „A' Miserere mindent magután hátra hágy, a' mit eddig az Egyházi muzsikában hallottam. Oh melly leírhatatlan a' harmoniája! oh melly érdekelve folynak öszve a' hangok! és melly hathatósan ingerlik a' szívet! majd a' lágy panasz' hangját hallani, majd bekapván mások, folytatják a' szomorú zengedezést, míg végre minden strófának végén minden énekesek' egyesülése a' szívet megható erőbe öszve foly. — Én megvallom, hogy engem' annyira által járt az ének' ereje, hogy, hol álljak, nem tudtam; soha ennyire szívemre nem hatott semmi, mint ezen ének. Égi léleknek kellett lenni abban a' férjfiúban, a' ki ilyen harmoniát legelőször öszve állított”.

Nem lehet ugyan tagadni, hogy ezen rendkívül való hathatóságát ezen muzikaművnek egy részben talán a' környülállásoknak is kell tulajdonítani, mellyekben ezen muzsika megzendül; mert már a' lélek olly módon elvagyon készülve az elérzékenyülésre, hogy tsak a' forma, és nyelv kivántatik annak kitörésére; ugyanis, a' mi legfelségesebb, legmagasabb, és legérzékenyítőbb a' keresztény vallásban, t. i. a' világ' Megváltójának halála, az hozatik emlékezetbe ezen tsendes napokban, és ezen szomorú hangzatokkal. De az is hathatós megindulást okoz, hogy a' Szent Atya térdre borulva buzgólkodik az Oltár előtt; a' Kardinálisok is ülléseik előtt

térdre esve elmélkednek; a' Kápolnának gyertyái, és a' korlátoknak fáklyái előltatnak; az egész templom szent tsendességben vagyon, 's így jámbor, és kegyes indúlatokra gerjeszt minden szíveket. — Négy hang, és pedig a' legtisztább, kezdi tehát el illy komor tsendességben az együgyü éneklést, melly majd lágyabb, majd erősebb hangon, majd egyes zengedezéssel, majd öszvesen zengedezve folytatattatik. Igy változik az egy muzsika több ízben a' Zsoltárnak részeihez képest, mellynek vége lassú, méltóságosabb, 's elgyengülő, és végre elaluvó hanggal bérekesztetik.

A' ki meggondolja a' Pápa' énekeseinek tökéletességét, és méltó tekintetbe veszi, hogy ezek az éneket úgy tudják előadni, hogy azt sehol másutt nem követhetik, könnyen elhiszi, melly nagy megindulást szerezhethet az a' jelenvalókban. A' Pápa' énekes Kara rendszerént való 32 énekesekből áll, minden hangzatra nyolczat számlálván, kikhez az előtt még majd ugyan annyi gyülekezett öszve Olasz országnak külömbbféle részeiből a' nagy hétre. Eszközökkel való muzsikálás itten nintsen: tsak az éneklés vagyon; de ugyan azért ez olly tökéletes, hogy a' Pápának muzsikara (Capelle) méltán a' legrégebbs Iskolának tartathatik, és a' jó éneklés' böltsőjének; mert a' nagy-héti éneklésre is az említett énekesek igen nagy gonddal készülnek. Ugyan azért a' legtisztább vezető hangot, a' legpontosabb nyujtogatást, 's a' zengésnek vezetését, mindnyájának helyes öszve zengését olly módon

tapasztalhatni, hogy az ember többet nem várhat. Különben is a' Pápa énekesei olly különös módba vannak már bele szokva ezen szomorú Zsoltár' előadásában, hogy a' hangnak sem emelkedését, sem leszállását, sem siettetését, vagy nyújtogatását, 's némelly helyeken megadatni szokott hatbatósságát, és ékesítését kótákkal kitenni lehetetlen.

Ezen Muzsika-művet különösen ditsérték Gluck, Jomelli, Martini, Mozart, Burney, és más muzsika-szerzők, 's bár némelly apró észrevételeket nem kiméllettek is eránta tenni, de az egész művet nagy remeknek tartották. Mellyre nézve örök emlékezetben marad Don Gregorio Allegri, a' ki ezt 1629—1640 esztendőben készítette.

Emlékezet Lapeyrouse szerentsétlen útazásáról.

Mindent elkövetnek a' Francia tisztviselők, hogy ama híres világ körül hajózó Lapeyrouse' szerentsétlen társainak nyomába akadhassanak. Különösen Pondicheryből a' mult eszt. Nov. 20-ikán erről egy levél így ír: Bas-sayns Richemont Vice Grófnak a' Kelet-Indiai Francia gyarmatok' Fő Hormányozójának, parantsolatjára onnét haladék nélkül a' déli tengerre fog indulni egy hajó. Bellanger Botanikus is elmegyen a' hajón, melly a' közelgető Juniushban Bourbon szigetére fog érkezni. Azon gyanításra, hogy, Lapeyrouse va-

lahol ezen tájékon szevedett hajó törést, egy Burkus hajós legénynek előadása adott alkalmatosságot; ez Stettini születés (de a' nevét nem kérdezte meg Cordier hajós Kapitány;) 40 esztendő, kilencz esztendő korától fogva (1786) a' tengeren szolgál; és 1810-iktől fogva kelet Indiában vagyon Francia hajón. 1810-ikben Minpur Szigetére mene, melly a' Fidsi szigetekhez tartozik 's ezután 4 esztendővel Dillon Kapitány ötöt Tukopia szigeten hátra hagyta, hol 12 esztendő óta lakik. Siverben három Feleséget vett, és most két fia, 's egy leánya vagyon. Ő azt erősíti, hogy a' szigetbeliek 1704-ik esztendőben fegyvereket, és más Europai szereket hoztak magoknak Whanno, és Paion szigetekről, hol két nagy hajó öszve törött, és Whanno, és Paion szigetekről hol két nagy hajó öszve törött, és Whanno szigeten még most is él két igen öreg Europai ember.

A' ditsóság' útja.

Néha igen különösek azon utak, mellyeket az ember választ arra, hogy a' historiákban hírt szerezzen magának. Hogy a' nevét elfelejthetlenné tegye Herostratus, a' világ hét tsudáinak egyikét az Ephesusi Diána templomát hamuba dönté. Shihong-ti Chinai Tsászár a' Chinai híres köfalak' építője, ki a' Kristus születése előtt valamely 213 esztendővel uralkodott, a' késő kor-

ral azt akartá elhíttetni, hogy ő volt valaha a' legelső Chínai Tsászár, ki thronuson ült, és ez okáért igen sok történet írásokat elégettetett, és igen sok tudósokat, kivált azokat, kik a' historiai írásban foglalatoskodtak, megöletett.

Igazi Titoknok.

Titoknoknak neveztetnek az Uraságoknak belső írói, kik, a' mit szükséges, titokban tartanak. Illyenekben nagy tulajdonság a' halgatás. Ezt igen különös módon tudta magának megszerezni Louvois, egykori Franczia Minister; mert, midőn valamelly igen fontos, és titkos dologban egy külső Hatalmasság Követének felelne, e'képpen írt: „Álmélkodni fog az Úr, hogy illy titkos dologban idegen kéz által felelek. De tudja meg, hogy az én Titoknokom olly sült ostoba, hogy abból, a' mit ír, egy szót sem ért”.

Rejtett szó:

Enni való; az egész marhának, vége tenéked;
Ám de az ízetlen, száraz is; ízes emez.

K. T.

Jegyzet: A' 34-dik Számbeli Rejtett szó: Forgáts, for, Gáts.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(36.)

Tanítványi Tisztelet, Tek. Tudós
Sárvári Pál Prof. Úrnak Deb-
reczenben Januárius 25-ikén 1827.
esztendőben.

Melly vígadás közt hallom az Áoni
Berkek felől víg dalljait a' kegyes
Mú'sáknak; ah melly édesítő
Hangokat ád az egész vidék itt!

Talán ma édes Mentorom érte el
Betses Nevének kellemes Innepét:
'S azért világít olly mosolygó
Fénnyel az éj örömébe Hesper!

De mit beszéllek? — hát nem az Ő Nevét
Harsogja-é víg bértzein a' magas
Pindus, kiáltván néki Éljent
Száz meg ezer szava közt az Ekhó.

Ni! már borostyán 's zöld olaj-ág fedí
Az érdemeknek fényei közt derült
Böls Homlokát; ni! melly pirosló
Ró'sa-kötés mosolyog hajából.

Ő az! — ki köztünk Nemzetit, a' homály
Éjnek kerengős habjaiból, erős
Karral kivonván, a' Világok'
Mély Tudományira jól vezérli.

Bámúlva látom most az Eli'sium
Kertjébe Árpád Lelke miként örül,
Látván ditsőült Nemzetének
Sokratesét ez öröm körében!

Eldülnek ékes tornyaik a' kevély
Kezeknek; Átlás bértzeiből kivájt
Gránit sem ér a' változások
Ostromi közt maradást örökre:

De a' kit Érdem közt visz előkelő
Szárnyán, az Élet' kedves adója, a'
Hír, Név, örökké élnek annak
Tettei a' követő Világban!

Élj hát öröm közt Mentorom! Érdemed'
Zászlója a' Hír' ró'sa küszöbjeit
Már úgy is itt általhatotta;
Nagy Neved áll, marad, él, örökké!

Én is, reménylett engedelem között,
Hálaadással gyújtani jó szagú

Tömjént nem átallok Teérted
A' Magyarok' kegyes Istenének! *)

Gyóni Halász Imre
II-dik eszt. Philosophus.

Dánia' tengeri ereje.

A' Koppenhágai nyt Aftenblad nevű Ujságban Dániának ismét virágozni kezdő tengeri ereje előadódik. Ez mostanság 3 linea hajóból, mellyek közül Deenning Maria 84 ágyús, Danmark 66 ágyús, és Phoenix 60 ágyús; 6 Fregatából, mellyeknek nevei Rota, Freia, Sylla, Nymphen, Minerva, és Venus, 46—40 ágyúsok; 3 Korvetből, u. m. Diana, Najad, és Fortuna hajókból, mellyek 20—24 ágyúsok; 4 Briggből, mellyek 18—14 ágyúsok; 1 Sónerből, melly 10 hatfontos ágyús; és 80 pattantyús, és bombardás saluppból áll. Mind ezen hajók tellyesen szolgálatra valók. A' Flotta mellett a' hadi kikötő helyben fekszik Kiel mulató gőzhajó is. Most készülő félben vannak: 1 linea-hajó 84 ágyús, egy fregáta 46, egy Korvet 20, és egy Brigg 16 ágyús. A' Flottát 6 linea-hajóig fogják szaporítani.

*) Ezen Versezet külön tsinosan kinyomtatott. De a' Tanítványok' példájára, és a' Tanítók' vigasztalására itt is közölni méltónak tartottuk.

Hegy-omlás.

A' Toskánai Nagy Herczogségben S. Pietro in Baguo-hoz közel lévő helynél, mellynek neve Canatajo az idén Martz. 27-dikén hirtelen a' föld kétfelé hasadt. Más nap estve Comero hegytől egy nagy föld-omladék elkezde válni, melly, mivel egy más kis domb útjában állott, két részre oszlott, és az alatt folyó vízig mindent eltemetett. E' szerént az említett Canatajo jószág, és egy másik Cadibandasso a' leomlott föld alatt fekszik, Cadibianchi, és Cadimeo jószágok, valamint más két jószág is ugyan olyan veszedelemben forognak, hogy vagy elnyeli, vagy elborítja a' hegy-omladék, több harasztok, bokrok, és gesztenye erdők a' föld gyomrába fekszenek, mellynek mindég nagyobb nagyobb örvénye nyilatkozik; ellenben temérdek nagy fenyő-fák jönnek elő a' föld-gyomrából, mellyek száz esztendőnél jóval előbb talán hasonló omlás által temetettek el. Sűrűk, és irtóztatók az öszve-töredező fáknak; és a' le-rohanó föld-daraboknak ropogásai. A' lakosok mindenfelől tsoportonként gyűlnek ezen rettenetes tünemény' látására. A' kár már több ezer Skudira megyen, és sok familia hajlék nélkül maradt.

A' nép nevelés Franczia Országban.

Báro Dupin Párisban a' Franczia Acade-miának tagja, különös figyelmetességgel vis-

gálta meg Francia Országnak állapotját, a' tanításra, es nevelésre nézve. Az ő vizsgálódásainak következése igen fontos felvilágosítókat adott Frantzia Országnak értelembeli felvilágosodására és erköltsi tökéletességére nézve. Ugyan is abból kitetszik: hogy ha az Országot két nagy részre osztjuk, az egyik, 45 Kormányzésekéből álló részben 885589 gyermekek járnak az Iskolákba; a' másik nagy részben pedig az Iskolás gyermekek száma csak 177420-ra megyen. — De ugyan ezen számok az erköltsös életre nézve is nagy figyelmetességre méltó isméretet közölnek; mert azon Kormányzéki osztályokban, hol legtöbb gyermekek járnak az Iskolákba, az erköltsi romlottság sokkal kevesebb, mellynek bizonyása az, hogy ha a' törvénytelen ágyból született gyermekek számát az Iskolás gyermekek számával öszve hasonlítjuk 20 gyermek közzül alig van 1 fattyú gyermek: ellenben azon Kormányzéki osztályokban, hol az Iskolákat kevesen járják, majd minden 6 gyermek között 1 fattyú gyermek találtatik. Mellyből kitetszik hogy a' népnek erköltsi jósága ottan nagyobb, holtöbb gyermekek járják az Iskolákat. Ugyan illy kedvező következtetéseket hoz Dupin Ur az emberi életre nézve is, megmutatván hogy a' 45 Osztályokbeli 's legtöbb tanulókat magokban foglaló emberek közzül, a' legnagyobb rész él 40 esztendeig, 5 hónapig, és 6 napig ellenben a' másik 45 Osztályokban, hol legkevesebb gyermekek járnak Iskolákba, alig érik el az

emberek átaljában a' 38 Esztendőöt, és 9 hónapot. — De nagy figyelmetességet érdemel azon észrevétele is: hogy a' tanulást gyakorló 43 osztályokban, és így a' legfelvilágosodottabb emberek között, a' népnek szaporodásán sokkal sebesebb arányosságban megy előre, mint a' másik 43 osztályokban, hol a' tanuló gyermeknek száma kevesebb; ugyan is az első osztályokban hol legtöbb gyermek tanul, a' népnek szaporodása esztendőnként reá megy 110054-re közép számlálás szerént: ellenben a' kevesebbé tanuló osztályokban, a' nagyobb kiformáltatás és tanulás által többen találnak a' lakosok közzül életbeli keresetet, és pénzrevaló szolgálatot, melly a' tudatlanok között ugyan olly mértékben kissebb. — Hogy a' tanításbeli elmulasztás kárát annyival szembe tűnőbbé tegye, öszve hasonlitja Párizst, mint Frantzia Országának fő 's legnépeseb Városát, Glásgovval, Angliának éjszaki városával, és ezen pirulásra méltó erányosságot hozza ki, hogy Glásgov városában, melly tsak Tartománybeli város, 100,000 lakosok között 14736 gyermek jár az Iskolákba: Ellenben Párizs Városának 100000 lakosit vévén, ezen számhoz képest, 4200 gyermek se tanul az Iskolákban; és így a' Népnek tanítását vévén, a' népesség sokaságához képest egy harmadrészt sem tészen, azon tanulókhöz képest, kik Angliának éjszaki résziben ugyan a' közönséges Iskolákban taníttatnak. (Ezen felszámolás és annak következései megérdemlenék, hogy minden Egyházi és Világi Elöljárók Hazánk-

ban is a' Népet az iskolák járására minden módon késztessek).

Ritka természeti szaporodás.

E' f. e. Jánúarius 22 dikén Veltheim Grófnak Hanbke Majorságában a' Braunschveigi Herczegségben egy Schveiczi fajta tehén, másfél óra alatt három bika borjut ellett, mellyek még egy hét mulva is mind életben valának.

Hasonló ritka történetet jelentenek Ts. Ns. Arad Vármegyéből, hogy tudniillik Világosvárott, T. Bohus János Úrnak, tulajdon rendelésiből való kancza f. e. Aprilis elein egyszerre két szép tsikót vemhezett és mind az annya mind a' csikók egészségesek, rendes nagyságuk, frissek, és elevenek. A' csikóknak egyike Kantza a' másika pedig mén, 's reménylik hogy fel fognak nevelkedni.

A° Szappan megjobbítása.

Pope Úr Londoni Mathematicus külömbféle módokat talált fel a' Szappan - tsinálás megjobbítására, részeinek öszve elegyítésére, 's általjában a' szappannak megjobbítására, és változtatására; e' végre először azt tanátsolja, hogy egy Mázsa szappan vékony táblátskákra metéltessék öszve, ugyan ekkor 7 font finom margát, és két uncia hamu-zsirt hideg

vízben öszve kell keverni, ekkor a' szappan darabkák ezen keverékkel öszve elegyítettnek, és úgy hagyatnak, mintegy 48 óráig, melly idő alatt több vízben szükséges megkeverni, azonban nem kell igen kevés vizet hagyni rajtok, hanem annyira kell tsak megsűrüsíteni, mint a' tejfel szokott lenni, az így elkészített szerk kazánba tétetvén, megmelegítettnek, és bizonyos alkalmas eszközzel, mind addig kevertetnek, míg egyenlő puha tésztává nem válnak, ezt megkell hűlni hagyni, 's azután darabokra el lehet metélni. Minden részek kissebb nagyobb mértékben megkivántatnak, de különösen Marga (Mergel), mivel ez a' kézi szappanban a' bőrt puhán és gyengén megtartja; az alkalinak égethető erejét pedig meglágyítja. — Fourcroy azt állítja, hogy a' mész elosztatja a' szappant, tehát azt lehet gondolni, hogy ezen tárgy minthogy a' margában bőven taláztatik, nem igen kedvez a' szappan keverésnek, 's ugyan azért az agyag ha elég tisztán kaphatjuk sokkal jobb volna a' szappan keverésbe, mint a' marga.

Rejtett szó:

Nagy hatalommal bír szeme pillantása megindít
Százezer embert is; tsak rész a' vége füvekben,
'S másban, pipás is megmondja, ha nem tudod,
és ez

Fő nélkül is szúr. Az egész' két tagja tserélve,
Végén kurta, repül, mégis tsak vízbe' tanyázik.

Jegyzet: A' 35-dik Számbeli Rejtett
szó: Szalma, alma.

Székes Fejérvár' Talp-rajzolatja.

Örömmel látjuk ha a' régiségnek tsak némelly maradékait is szemlélhetjük, és a' mennyiben természeti részek nem találatnak, tsak rajzolataikat is kívánva kapjuk. Ezen tekintetben mint Historiai maradványok figyelmet érdemelnek, a' régi Városoknak reánk maradt jelei. De épen ezen okból nekünk is arról kell gondolkodni, hogy maradékainknak hagyjunk fel valamit, a' mi őket emlékeztetünkre vezérelje, és azon kedves helyeket vissza tüntesse, mellyeken mi, és velünk sok ezrek annyi édes napokat eltölthettek. E' részben alig tehetünk kellemetesebbet, mintha jelesebb városainknak talpképeit maradandó jelekkel fenn tartjuk. Ezt tselekedte Szabad Királyi Székes Fejérvár városának hites Földmérője Wüstinger József Úr, a' ki különös szorgalmatossággal a' Városnak minden részeit, nevezetesen utszáit, piaczáit, házait, kerteit, és földeit felmévén, rajzo-

latját olly tisztán és pontosan terjeszti elő egy regál árkuson, hogy azon kiki a' maga birtokát szám szerént fellelheti, és az egész városnak fekvését, egy talp-rajzolon világosan megláthatja, sőt a' legnevezetesebb házak, útszák, közönséges helyek, és nagyobb részek', nevezetes helyek' neveit is feltalálja. Ezen tsinos munka köre írva és tisztán kinyomtatattva találtatik Pesten is Tomola Ferdinánd mesterséges művekkel kereskedőnél a' Váci-útszában, és ugyan a' fekete nyomtatás 1 for. 30 xron pengő pénzben, színekkel kivilágosított nyomtatás, melly a' részeket igen kellemetesen szembe tünteti, 2 frton p. p. — Nem kételkedik hogy ezen Város, melly a' Magyar történetekben olly nagy helyet érdemel, nem tsak a' közelebb lévőknek, de távulabb lévőknek figyelmét is magára vonhatja, sőt bizonyosok vagyunk benne, hogy magára is fogja vonni, mint őseinknek nagy és szent helye, minthogy a' mostani állásán kívül azon látásbeli tekintete is ezen rajzolon feltaláltatik a' minő volt a' Törökök birtoka alatt. Óhajtjuk, hogy a' melly Községek vagy Föld-mérők ezen szép példát követni igyekeznének, azt is el ne mulasszák feljegyezni, a' mi itt bizonyos pont-ról felvagyon véve, és kinyomtatva, t. i. a' Városnak szemlélésit (perspectiváját), és valamelly rubrikákban a' városbeli házak számát, és a' mostani lakosoknak sokaságát. A' Rajzolat' jobbról való szegeletén találtatik a' városnak Czimere, és ezen megjegyzés: köre melszette Trentsenski Jó'sef Pesten.

Genga Nemzetség Erdélyben.

Méltóságos Bethleni Gróf B e t h l e n Elek, a' mult esztendő végével nyomtatásban ilyen tudósítást adott ki: „*Vestigia illustris Familiae della Genga in Transilvania.*” — Ezen historiai ritkaságban Bethlen Farkas' 8-dik könyvéből megmutattatik, hogy midőn Báthori 'Sigmund Maria Krisztina Austriai Herczeg-Asszonyt feleségül vette, annak elejébe Genga Simon kedves emberét küldé, sőt vele szinte Olasz öltözetben egy kotsiban ment, hogy meg nem ismértetvén, a' Herczeg-Asszonyt még az útban megláthassa. Ugyan Bethlen Farkas azt is megmutatja az írásban hagyott historiai jegyzéseiben: hogy 40-nél több Olaszok valának Báthori 'Sigmund Fejedelem' udvarában, 's ezek között négy Genga testvérek: u. m. Simon, Fulvius, Fabius, és Flaminius. De Fulviusról, és Flaminiusról semmi utóbbi nyomok nincsenek, hanem Simonról, és Fabiusról bizonyos, hogy nekik a' Fejedelem Hunyad Vármegyében azon jószágokat ajándékozta 1590-dikben, mellyek Báthori Boldizsárnak hivatásáért a' Fiscusra szállottak. Ezekről Mara Jó'sef Úrnál lévő Rappi Familia levél-tárában több oklevelek találatnak. De nem sokára Simon, és Fabius bizonyos Tsíszár György által, nem tudni mi okból, Vincz mellett megölettek. Ezt bizonyítja Bethlen Farkas. — Ezen historiai jegyzéseket a' tisztelt Gróf Bethlen Ő Szentségének a' Pápá-

nak, mint azon Gengá familia' tagjának megküldötte, 's Ő Szentségétől kegyes feleletet vett Febr. 3-ikán 1827.

A' Franciaia nemzet' száma.

A' f. e. Martz. 15-dikén kiadatott Kir. Tiszti írás summásan előadja Francia országnak mostani népességét, a' mit az 1827-diki Januaris 1-ső napjától fogva öt esztendeig hitelesnek kell tartani, mert az ilyen Tiszti jelentés ennyi időre szolgál. Ennél fogva a' tartományok' Praefectusai által tett felszámolás szerént az egész ország' népessége teszen 31,845,428 embert, eddig tsak 30,465,291-re tették. Páris városának lakosait eddig tsak 730,000-nek tartották, de a' mostani felszámolás szerént 890,431; Lyonban 145,000; Bordeauxban 93,000-nél több; Marseille-ben 116,000 ember lakik.

Az idő fel osztása a' Görögöknél.

Müller Gottfrid' ki a' Görögöknek mostani háborgó ügyeik által serkentetvén, az ő segedelmökre sietett, és minekutánna a' háboru fáradságai által egészsége meggyengülvén haza tért, Görög Országi utazásának tapasztalásait Hellas nevű német munkában kiadta, utóbb rövidebb jegyzéseket is közölt, a' néki tett kérdésekre, mellyeket Dr. Kruse Há-

lai Professor jegyzéseivel megbővített. Ezen jegyzésekben az idő felosztásáról azt mondja, hogy a' Görögök most is az időt reggelre, délre, és estvére osztják, valamint a' régiek, kik reggeli, déli, és estvéli ebédlésre osztották vala, a' mint Atheneus bizonyítja. A' nap felkeltével felkel a' Görög is az ő kemény ágyából, mellyet kétség kívül könnyebben elhagyhat, mint az Európaiak, a' pölyhös ágyakat. A' reggeli idő annyival kellemetesebb a' Görögöknek, mert enyhülést szolgál nekik, az egész nap volt, és léendő hőség ellen, mert Dodvel utazónak megjegyzése szerint, Görög Országban a' hőség olly nagy, hogy a' meleg nyári napokon Fahrenheit mértékén, ha az ajtók be vannak is tsukva, déltájban 105 grádusnyira emelkedik. Ezen nagy melegekben majd minden kihalni látszik, és csak az olájfa erdőkben hallani a' pütrücsök és tsörgésit, a' mellyért ötöt a' régi Görögök a' nap Istenének szentelt állatnak tartották. De valamint reggel a' fris levegőben minden ember fel éled, és vidám dalokat hallhatni a' házakban, és utzákon is, ugy a' déli időnek fonnyasztó melege után, midőn a' városiak egynéhány óráig a' házaikban nyugosznak, mintha mind kihaltak volna, az estvéli fris levegővel ismét ember, állat, és növény új életre kap, 's akkor az atya háza előtt a' familiának tagjai öszve gyűlnek, vagy a' házaknak lapos födelein kerekbe ülven, nyájas beszélgetésekkel, vagy danolással töltik az estvét. — Ezen szokást a' falusi nép

is követi, és gunyhói előtt tüzet rakván körül ülnek, 's mind addig beszélgetnek, míg az álom el nem nyomja, akkor pedig a' tűz kialudván, ott a' szabad ég alatt nyugosznak el. A' Görögök, a' mint Pindár is több helyeken említi, a' reggeli időnek igen örvendettek, és a' reggeli harmatot égi méznek tartották, mellyre nézve az állatoknak igen hasznosnak is vélték.

A' napnak három szakaszra fel osztásán kívül szinte az éjtszakát is három részre oszták, mint Homér bizonyítja Odisseájának 12-ik Könyvében. De a' köz-nép valamint nappal a' napnak állásából, úgy éjtszaka a' tsillagokból szokta mérni idejét, és kivéven a' gazdagabbakat, a' köznép olly kevéssé ösméri az órát, hogy mesterséges órát ha lát is, azt inkább hörböntzének nézi, mint idő mutatónak. A' gazdagabbak pedig többnyire olasz készített órákkal élnek, a' mellyek 24 órára vannak felosztva, és a' számlálás napnyugotkor kezdődik.

Bolivár, és Doctor Francia.

Ezen két nevezetes Amerikai férjfiuról az Etoile, a' mint látszik, az Angol Újságokból, illyen öszvehasznítást teszen: A' Francia Respublika' idejében Bolivár Párisban volt. Magát egészen meghúzza élt, ámbar a' gyönyörűségnek barátja volt, és a' Botanikának tanítói oskoláját gyakran meglátogatta. Elandalodásai sokszor az Elyzeumi

mezőkre, és az Invalidusok' piaczára vitték őtet. Ha magános sétálásának okát tudakozták, azt felelte: az embernek tudni kell járni. A' betsületre-vágyás nagy, és jó dolgok' végbevitelére gyulasztotta, és azt vélte, hogy az Európai nemzetek a' szabadságra már igen öregek. Szemeinek nagy tüze volt, ábrázatja keveset mutatott, de nemes, és helyes. Hazájába visszatérvén, és Szabadítónak kiáltatván, azon személynek, kinél szálláson volt, háladatossággal tellyes levelet írt. Kérdezték tőle: vallyon nem tehetne e valamit barátjainak szerentséjére? Erre azt felelte: ő a' régi Görögök' példáját akarja követni, kik még annyit sem hagytak halálok után hátra, hogy vagyonaikból a' temetési költség kitelt volna. Az ő haszon keresés nélkül valóságának nints példája; neki nints vagyona: de most midőn a' magános életre ásítzik, élhete amaz édes nyugalommal (dulce otium-mal)? — Doctor Francia nem kevesbé haszon keresés nélkül való; tsak hogy nem kell neki a' hivataláról való lemondásról szóllani. Ábrázatja éppen olly jó lelket mutat, mint a' Bolívaré. Estve uniformisban jár, nappal gyalog megyen. Tsak egyedül szokott ebédelni, és tsak 3 vagy 4 inassa van. Assumptióban az ő palotája egy várhoz hasonlít, és a' Dictátorhoz nem mindenik mehet bé, a' ki kívánkozik. Ellenben Bolívar igen társalkodó, populáris. Doctor Franciának valami 7000 emberből álló armádája van, kik mindenféle színűek, és helybeliek. Ő Assumptio' útszáit,

mellyek előbb görbék, és egyetnetlen szélességűek valának, a' lakosok' rovasára egyenesekre építtette.

A p r ó s á g.

A' Burkus Király a' Párisban lévő Egyiptomi régiségeknek nagy gyűjteményét, melly Passalaqua Úrnak tulajdona volt, a' Párisban lévő Burkus Követnek, és Báró Humboldt Úrnak közbenjárása által megvásárlotta. De minekelőtte még ezeket a' Berlini útra öszve-raknák, April. 26-ikán, sok Párisi Tudósok', és Orvosok' jelenlétében egy Mumiát akartak felbontani.

Rejtett szó:

Magyar vitéz' viselete,
De más nemzet is bévette;
Vesd el ama régi végét,
'S ettől veszi nevezetét
Egy nagy ősi nemzetség:
Fő nélkül ha kurta leszen
Bor, vagy víz mértéket teszen.

Jegyzet: A' 36-dik Számbeli Rejtett szó: Tsászár, szár, ár, szártsa.

Igazítás. Az előbbi H. Mulatságokban a' 287-ik lapon a' 13-ik sorban hibáson van nyomtatva „rendelésiből”, e' helyett: „ménéséből”.

A' Lotteriák' története Angliában.

Tudva vagyon az Újság-levelekből, hogy az Angol Parlamentum, tekintetbe vévén azon erköltsi romlásokat, mellyeket a' Lotteriák okoztak, és a' szegényebb familiák' állapotjának megromlását siettették, 1825-ben Septemherben minden nyilván való Lotteriákat közönségesen eltiltott és eltörült. De az nem olly közönségesen isméretes, hogy a' Lotteriák Angliában miként kezdődtek, és miként terjedtek. Erről a' következőket méltó megjegyezni:

Legelső Lotteria Angliában húzattatott 1569-dik esztendőben Erzsébet Királyné országglása alatt. Ezen Lotteria 400,000 sorsokból állott, mindenik 10 Sillingre betsültetve, és ugyan úgy fizettetve. A' nyereségek, vagy is a' dijjak, ezüst edényekből állottak, mellyek közül a' legdrágábbik 150 font Sterlinget érő vala. A' kijátszás kezdődött 1500. Januar. 11-ikén, 's a' húzás éjjel-nappal tartott

egészen Május' 6-dik napjáig. A' húzás nagy zűrzavarral ment végbe; mert az épület' ajtain mindenkor tolyongott a' nép, és a' szoba szüntelen tömve volt; minden száj sorsért kiáltott, és minden kéz ki volt nyújtva a' sorsnak elkapására. Ekkor tsak 3 Lotteria-hivatalok valának Angliában, 's a' játéknak plánuma már 1567, és 1568-ban kinyomtattatott.

I. Jakab 1612-ikben, hogy Virginiában az Angol szállítványokat megtelepíthessék, megengedé, hogy Lotteria-játék állittassék, mellynek fő nyeresége 4000 font Sterlinget érő ezüst edény volt, és azt bizonyos Sharpleys Tamás nevű szabó nyerte el.

A' Lotteriákról nintsen semmi emlékezet I. Károly Király, és a' Protector uralkodása alatt; de II. Károly Király alatt több Lotteria-hivatalok találtattak: mert, midőn ő a' thróousra juta, olly nagy szükségben voltak a' Királyi armádának Tisztjei, és a' pénz olly szűk volt, hogy kéntelenítettett az Országglószék ezen Tiszteknek szabad leveleket adni, hogy ezüst-edény Lotteriát állithassanak, a' mint ezt a' Londoni Újság 1668-ban Januar. 28-dikán jelenti. Ellenben megtiltott minden más személyeknek az e'féle kijátszás. — Még azon esztendőben Ogilby, hogy „Britannia” nevű Újságát felemelje, Könyv-Lotteriát állított Garraways Kávéházban. — Ezután már annyira megszaporodtak a' Lotteriák, de mégis mindenkor valami jószágnyereségből állottak, hogy az Országglószék 1683-dikban mindenféle Lotteria húzást meg-

tiltott, kivéven azokat, kiknek 13. esztendőre szabad levelet adott, hogy a' Republikai országlás alatt vallott káraikat helyre hozzassák.

Ugyan ezen 1683 esztendő közepe táján, midőn Rupert Királyi Herczeg szegénységben meghalt, olly plánumot készítettek, melly szerént az ő drágaságai Lotteria által eladásának. De, mivel már a' Lotteriák' huzásiban sok tsalfaságok történtek, ezen Lotterián sem kapott a' közönség mind addig, míg a' Király ki nem hirdettette, hogy ő maga fog felvígyázni, hogy minden törvényes, és igazságos módon történjék, 's e' végből a' bé-rakott summákért Child Ferencz, Londoni első Pénzváltó, kezeskedett. Ezen Kir. Herczegnek drágaságai hiteles kereskedők által betsültettek 20,000 font Sterlingre, és a' Lotteria által való kijátszásra olly módon tétettek ki, hogy minden sorsért 5 font Sterlinget kellett fizetni; a' legnagyobb betsű nyereség-jószág 8000 font Sterlingre betsültetett; és egy sem volt alább való 100 font Sterlingnél. Mihent az egész summa befizettetett, az Újság kihirdette, hogy a' Lotteria húzás Ö Felségének jelenlétében fog végbe menni, valamint a' jutalmak is az ő jelenlétében zártak külön külön.

1709-ikben Semmi köz figyelem nem volt a' Lotteriákra: hanem minden szerentsevadászó, a' ki valami kis jószágotskákat össze szerezhetett, mindjárt Lotteriát kezdett, 's a' sorsok 1 Pecen, 1 Sillingen, vagy 1

Koronás talléron árultattak. Ezen rendetlenségnek még azon esztendőben véget akart vetni a' Parlamentum, és Anna Királyné országzásának 10-dik esztendejében második olly törvényt hozott, melly által minden magános Lotteriák eltiltattak, 's ezekkel egyetemben a' 12 illéres, és a' fortunátus Lotteriák is; hanem 1709-ikben a' Parlamentum állított olly Lotteriát, mellyben 150,000 sorsos valának, mellyek egyenként 10 font Sterlingen keltek el, 's így a' kapitális tett 1,500,000 font Sterlinget. Ezen Lotteriának töképenze az által töröltetett el, hogy a' Parlamentum minden 100-tól 9 interest ígért, úgy hogy 52 esztendő folyta alatt egészen kifizettség. Ezen Lotteriában sokan igen igen óhajtottak részt venni, úgy hogy alig győzték a' béírást. Így tartottak a' Lotteriák I. II. és III. György Királyok alatt, azon kis változással, hogy a' kapitálisnak jutalma (capital benefits) 2750 sorsok helyett 20,000 sorsokra való felemeltetéssel megnagyobbított. Végre IV. György Király országzásának 4-dik esztendejében, a' mint mondók, minden nyilvánvaló Lotteriák Parlamentumi végzés által eltöröltettek. A' Londoni Gazetta ezen eltörlést 1825. Septemberben így jelti, hogy „a' Lotteriák ezután megszűnnek a' Státusnak jövedelmei közé számláltatni, és az egyesült három Királyságban tellyességgel eltiltatnak”.

Palmer.

Ángliában legszebb ember volt Palmer János, és azért a' Theátrumi Társaságnak igen hasznos tagja. De e' mellett olly nagy pénz-költő, és olly szerelmes, hogy kételkedtek rajta, ha adósságai többek-é, vagy szeretőji? De tsak ugyan az adósságok fellül multák minden tehetségeit, azért a' hitelezői, az Angliai szokás szerént, őtet, mint adóst, fogságba akarák tétetni; hanem ő a' Drurilane Theátrum épületéből, a' hova betörni szabad nem volt, többé ki nem ment, és megvonta magát azon szobában, melly neki, mint első alakosnak, öltöző szobául volt rendeltetve, 's ha fris levegőt kívánt szívni, tehát az épületnek lapos födelére felment. Időközben a' Haimarket Theátrumhoz szegő lött, de oda semmi módon el nem mehete; mivel a' hitelezőknek emberei minden ajtóknál lesben állottak. A' Theátrum' Igazgatója tehát őtet czukor hordóba rekesztette, és így a' leselkedők szemességét kijátszván, az új Theátrumába által tétette.

Jegyzés a' Themse vize alatt való útról.

A' világ' bámulását vonja magára ezen vakmerő próba tétel, hogy Themse vize alatt Londonnál kotsi 's két felől gyalogjáró útat kezdettek ásni egy darab időtől fogva. A' mun-

ka most is szerentsésen folytattatik, és a' mult esztendő November 15-ikén a' legalsó pontot már elérték, mellyről ismét felfelé hágnak, és most tehát az ásás könnyebb, ezt mind tudta a' világ; de azt nem igen tudták, hogy ásás közben kétszer rohant bé a' folyó víz, mellynek még is a' nagy szorgalmatosság, és a' mesterek ügyessége' elejét tudta venni, a' kártékony zuhanó hullámokat előbbi útjokba vissza igazítván. Most már annyival inkább reményleni az óriási munkának végre hajtását, hogy már a' nagy veszedelmen a' munkások túl vannak, és könnyebben dolgoznak, de még is nagyon vigyázva, és lassan. Mind ezek megtetszenek Brunel Urnak, ezen föld és víz-alatti út' építő Mesternek leveléből, mellyet Schlick nevű Dánus Építőmesterhez irt.

Kariánok.

Kelet Indiában vagyon bizonyos nép, mellyet Karián-nak neveznek. Ezen népség mivel alsó Peguban a' földet, és az ő szorgalmatossága 's a' földnek termékenysége annyira viszi a' termés bővségét, hogy magok szükségökön kívül még eladásra is elég marad, a' mit Áva Királyságnak termékenylenebb részére viszik. A' Kariánok igen békesség szeretők, és gond nélkül élők. E' mellett nagy adót fizetnek ugyan: de Katonáskodni nem tartoznak. Nállok az aszszonyok

szinte úgy viszik végbe, minden nehéz munkát, mint a' férfiak, 's ugyan azért korán is megöregesznek. Lakásaik igen különössek; mert éppen olyanok, mint nálunk a' galamb-házak, mert ágasokra vannak építve, és a' földtől jóval fellebbemelve, mellyeknek nintsen más bemenetelök, hanem tsak az ágasok oldalába bévágott fogak, mellyeknél fogva ők az ő hidlásaikba felmászhatnak. Ezen építésnek oka az, hogy nállok az árviz rendszerént ellepi a' földet, 's attól meg nem menthetnék lakásaikat, ha tsak illy magasra nem építenék. De a' szomszéd erdőkben lakozó tigrissek ellen is, mellyek őket sűrűen meglátogatják, szükséges nekik házaikat ilyen módon bátorságba helyheztetni.

Birmanok nagyra vágyása.

Különös a' Birmánoknál az, hogy nem tsak öltözeteikben, 's magok tartásában, hanem még a' házaikban is, tartoznak magokat rangjokhoz képest viselni. Ugyan azért, a' ki felsőbb alkotású házat készített magának, mint rangjához illenék, halállal büntettetik: ellenben, a' ki alábbvaló házban lakik, mint sem rangja megkíváná, azt mindnyájan megvetik, tsufolják, és motkolják. — Ezen lakásbeli nagyra vágyásból ered, hogy ha valamely Birmán fő ember útra megy, jó előre megizeni a' faluknak; hogy mikorra, és mitsodaféle házat készíttsenek az ő elfogadására,

és jaj! azoknak a' paraszto'knak, a' kik ezt elmulatnak, vagy csak egy Bambus nád szálat kihagynának, a' nagy Urhoz illő szállásnak készítésében.

A p r ó s á g o k.

Eynard Úr eleséggel megrakott két hajót küldött ismét nem rég Görög országba Gosse Úr által; ez Eynard Úrhoz írt levelében a' Görög száraz földi erőt valami 28,000 emberre, a' tengeri erőt pedig 130 hajóra teszi, mellyeken 15—20,000 hajós-legény szolgál.

A' minap Nottinghamshirében a' vadállatok gyűjteményéből elszökött egy Tigris, és nagy pusztításokat tett a' juhok között. A' gazdák jó summa pénzt öszvetettek annak jutalomúl, ki a' tigrist megöli. Találkozott is hét bátor falusi ember, kik ellene kimentek, 's végre meglőtték.

Rejtett szó:

Igen rövid ez a' szótska,
De sokféle állatja:
Megforditva hozzád siet,
Ellenzi ház lakatja.

Jegyzet: A' 37-dik Számbeli Rejtett szó: Csákó.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(39.)

Hajdan, és Ma.

az égi tizenkét Jegyek' során.

Első Jegy, új esztendő kezdetével, Vízöntő.

Hajdan, az erköltsök arany századjában,

Elég volt ennyi szó a' Magyar szájában:

„Adjon az Isten bort, búzát, békességet,

Hóltunk után pedig örök üdvösséget”. —

Ma a' köszöntőknek nints számok, se végek;

Mert eláradtanak a' módi szükségek.

Második Jegy. Halak.

Hajdan, mikoron még a' mértékletesség'

Határain túl nem hágott a' tisztesség;

Fogtak egy jó Vizát 's annak a' torára,

Egy egész Nemzetség gyűlt víg vatsorára. —

Ma már nem is asztal, ha nints száz betsinált,

'S nem vígasság, ha tsak nem hirdetsz maszkirt bált.

Harmadik Jegy. Kos.

Hajdan, ha egy köntöst öt- hat Kosnak ára

Kiállított a' hölgy' menyasszonyságára;

Két három ember kort diszesen át' tartott,

'S még az unoka is abban ezifrázkodott. —

Ma a' módi foszlány a' Szabó kezéből

Még jól ki sem kerül, már veszejt bötséből.

Negyedik Jegy. Bika.

Hajdan, ha a' Magyar egynek kezét adott,
Örök hívséget is csak annak fogadott;
Tsak az ásó's kapa választá meg őket
Egyik fél sem tartott lóggós szeretöket. —

Ma az oltárnál tett esküvés, tsak lárva,
Ház, kebel, szerelem, másnak vagyton tárva.

Ötödik Jegy. Kettős.

Hajdan a' magyar Nő kis tsetsemőjének
Legelső táplálást adott kebelének
Tiszta tejéből; a' mondva tsinált dajka
Nem vala ösmérős a' Nemzetnél. — Már ma
A' vétek ágyában foganzott szoptató
Táplálja, 's mellette ez első oktató.

Hatodik Jegy. Rák.

Hajdan, midön még a' világ rendesen folyt,
'S a' félszegség még nem hintegetett konkolyt;
A' gyermek attyától tanúlt-meg beszélni,
'S attól vette fel: hogy kell a' nyelvvel élni. —
Ma a' még selypítő makats gyermek' kénye
Szabja meg, mi légyen ősz nyelvünk' törvénye.

Hetedik Jegy. Oroszlán.

Hajdan, még az erő lelkes századjában,
A' Haza szeretet állott divatjában;
A' felserdült ifjat elvitte tsatára,
'S tettei áldással tértek a' Hazára. —
Ma a' hasznot kiki tsak magához szabja,
Az erős Oroszlán ennek gyáva rabja.

Nyolczadik Jegy. Szüz.

Hajdan, a' midön még a' hajadon Iyánka
Pártát viselt, 's mételyt nem önte reánk a'
Sok módi organtin, kammertuch, és vapör,
Ártatlanságának nem kellett semmi ör. —
Ma félős, hogy szívét a' vágyok' szélvesze
Úgy elkapja, hogy nem marad egy tsöp esze.

Hilenczedik Jegy. Mérték.

Hajdan, az Igazság víruló korában,
Mindegy vólt az ember a' bíró házában,
Nem tekintett arra: dús, szegény, pór, nemes
A' pörlő, meghallá ki mire érdemes. —

Ma a' pengő arany lenyomó súllyára
Többet hajtunk mint sem Verböczy szavára.

Tizedik Jegy. Skorpio.

Hajdan, úgy mondották, nem könnyen felejti
A' kigyó a' helyet, hol farkát veszejtí,
Ha kinék a' kása száját megégezte,
Máskor a' tarhót is megfújta, 's úgy ette. —

Ma, bár a' fáró-bank 's pro menzék sok százszor
Megtsíptek, mégis tsak r'á fanyalodsz másszor.

Tizenegyedik Jegy. Nyilas.

Hajdan nyilasaink Európa határán
Számos győzödelmet nyertek, és a' káran
Tanúlt ellenséggel adót fizettettek,
'S ha magoknak tetszett más felé mehettek. —

Ma már tsak a' kováts nyilazza lovunkat,
'S e'képp' hátráztatja szerentsés útunkat.

Tizenkettedik Jegy. Bak.

Hajdan, míg Ösei nyomdokit követni
Szent vólt a' Magyarinak, ha nem vólt kergetni
Békés tanyáitól rabló ellenséget,
Bérczeken vadászva lelt gyönyörűséget —

Ma a' nagy bakokat löjjük módizással,
És az időt töltjük Szeretsen mosással.

S. Cs. S—r.

Georgiának virágzása.

Ezen Kaukazusi tartománynak mostani
népessége, hiteles kútfők szerint, mintegy

64,000 familiára, vagy 372,000 emberre me-
 gyen; és így 123 lélek esik egy □ mértföld-
 re. Ezen lakosok négyféle népségből állanak,
 u. m. Grusiaiakból, Örményekből, Tatórok-
 ból, és Persákból. Georgia, és altaljában a'
 Kaukazonon tul lévő Kormányzék a' most
 nagyon kiterjedett kereskedését köszönheti a'
 boldogult Sándor Császár által az utolsó idők-
 ben kiadatott több Ukázoknak, főképpen az
 1821. Octob. 20-dikének, melly által ezen
 tartománynak igen nagy kereskedésbeli sza-
 badságot engedett. Tiflisnek, Georgia' fő vá-
 rosának kereskedése ezen időtől fogva bámú-
 lásra méltó lépésekkel haladott elő, leginkább
 az Örmények által. 1824-ik esztendőben je-
 lenének meg először Georgiából hat Örmé-
 nyek a' Liptsei (Lipsiai) vásárra; ott 600,000
 Rubel árú Európai kézi műveket vásárlának,
 és Odessán keresztül Georgiába küldék. 1825-
 dikben Liptsében a' Georgiai Örmények 1,
 200,000 Rubel árút, és 1826-dikban éppen
 2,800,000 Rubel árút vásároltak.

A' Birmánokról.

Snodgresz Major, a' Birmánok ellen vi-
 selt táborozás' fő vezérének hadi Titoknoka,
 és most Avában egyik Politiai Agens, a' Bir-
 mani had' történeteit leírta; mellyben a' töb-
 bek között illyen tudni méltó czikkelyek ta-
 láltatnak:

A' Megsérthetetlenek.

Ezen hadi test több ezer emberből áll, melly több rendre van osztva, de a' mellyből tsak egy kiválasztott tsapatnak van jussa az említett nevezetre. Ezeket meg lehet ismérni rövidre vágott hajaikról, és test bélyegezéseikről, mivel elefántok, tigrisek, 's más vad állatok képei vannak karjaikra festve szépen, és eltörölhetetlenül; de leginkább megvannak másoktól különböztetve az által, hogy kis arany, ezüst darabok, vagy éppen drága kövek vannak karjaikban, mellyeket hihetőképben gyermek korokban dugtak a' bőr alá. Ezeket a' nép sérthetetleneknek tartja, és azon ostoba tselekedetökből, melly által magokat az ellenség' tüzének kiteszik, azt lehetne vélni, hogy vagy önnön magok is azt hiszik, vagy legalább szükségesnek tartják különös bátor magokviselete által ezen véleményt fenn tartani. Az ellenségnek minden sáncaiban lehetett egy két ilyen vitézt találni, kiknek kötelelességökbén állott a' legveszedelmesebb helyeken a' had- és kihívás tánczát végbe vinni, a' mit ők földieiknek bátorítására, és ellenségeiknek mulattatására híven meg is tettek. Ezen szegény bohók az ópiumnak bódító ereje által felingereltetvén néha tánczaikat olly messze folytatták, míg végre elesésök által megmutatták, melly kevés just tarthatnak nevezetökhöz.

Új nagy munkák Londonban.

Minden figyelmetes lelket nagy érzésekre gerjeszti az, midőn látja, hogy valamely Nemzet a' nagyra, a' ditsőségesre, olly hatatosan felgerjed, hogy tettei a' mostaniaknak bámulására, a' jövendőknék méltó példájára szolgálhasson. Az illyen jeles munkálkodások annyival buzgóbban serkentik a' figyelmezőt, ha látja, hogy a' nagy munkát egy részben magános személyek áldozataik viszik végbe. Illy példákat láthatni most Londonban. Ugyanis, a' Carlton-House nevű Királyi palota lebontatik, 's a' helyett St. János kertben új palota építtetik, mellynek költsége 60 milliom Frankra vagyonszámálva. Ezen palotában igen nagy szobák lesznek, 's a' tornáczában egyes palotákban a' garáditsokon mind márvány oszlopok, nagy kép-szobrok, nagy írott képek, és gazdag aranyozás fog díszeskedni. A' bemenetel nagy diadalmi kapuból fog állani; a' külömbféle emeleteknek folyosói, valamint a' födél, és az oszlopok allja mind öntött vasból leszen. — Gróf Grosvenor egészen új Város részt állít, melly a' többieket meghomályosítja; mert ezen résznek két pompáson felékesített piaczai lesznek, mellyek ezen új város közepét fogják formálni; az egyik 6—7 száz □ lábnyi, a' másiknak hossza 1600, szélessége 371 lábnyi leszen, tsak az első piacznak elkészítése maga 12 milliom frankba fog kerülni. Ezen piacz oldalán egy igen nagy épület fog állani, melly a' végre leszen készítve, hogy a' Királyi

Academiát, a' Nemzeti Galeriát, és más országos Intézeteket, itt a' Városnak legszebb részén egyesítse. — A' Regens kertjének végén meg-meg más kertet állítanak, melly a' Párizsi Plánták kertje, Jardin des plantes, példájára leszen készítve. Ebben több ritka állatok hajlékai, nagy víz medenczék, és madarak kalitkái lesznek. — A' nagy hajó-készítő Műhelynek tág öblü árkai már nagy részben készen vannak. — A' Themze folyó víz ágya alatt készülö mesterséges útnak már fele tökéletesen készen vagyon, és a' közepétől már a' másik part felé emelkedik. Ennek munkája igen nagy bátorságot, és ügyeséget kívánt, mert egyszer már a' víz bele szakadott. A' Hide-Park kertből a' Kensingtoni kertbe, Serpentine vizen, igen szép új kő-híd készítettik, mellynek öt boltozatai lesznek, 's a' rajta való út minden felemelkedés nélkül egyenes leszen. A' Londoni új híd, a' Themze fölött, melly a' mi századunknak épületei között tökéletességére nézve egyik remek leszen, már annyira előre ment, hogy a' vízből London felől már a' negyedik oszlop emelkedik, általellenben pedig kettő. Ezekon kívül pedig több épületek készülnek az Isteni tiszteletre, a' szegények gyámolítására, és a' közönságes Iskolákra; nevezetesen egy igen nagy Templom a' Canton útsza végén, másik a' Portlan útszán, harmadik a' Bethnal útszán Görög ízlés szerint, negyedik Gothus formára. Így készül az alsóbb Iskolák számára is egy nagy, és

szép épület; az új Universitas épülete pedig olly nagy és felséges lészen, hogy több milliókba fog kerülni. — Melly ditsőséges igyekezetek!!

Fül - bedugva hallani.

Közönségesen tanátsoljuk, hogy, ki hallani nem akar, dugja be a' fülét. De így is halhat a' ki akar, mert p. o. ha a' fülek bevannak is dugva, a' hegedü szót kellemetesen halhatja ki a' hegedünek fejét fogai közé veszi, ugyan ezt teheti kiki a' hárfával vagy gitarával, 's a' hangot jól fogja hallani. Még könnyebben száraz vesszőtskét, vagy vékony pálczikát a' fogai közé vesz, és annak másik végével a' zengő eszközt megilleti.

Rejtett szó:

Nézd, mosolyogva siet rózsás kotsijába felülve;

Mit késel, munkás, kelni? dologra kiált!
Hogyha fejét nézed, fejed' ékessége; de lábát
Vágd el, 's egy verses hösi beszédbe' leány.

Jegyzet: A' 38-dik Számbeli Rejtett szó: Eb, he.

Szeretsen Rabokkal kereskedésnek el- töröltetése.

Az Ásiai, és Afrikai Népeknél fen va-
gyon az a' kegyetlen, és embertelen szokás,
mellyet régen a' háborúban győzedelmeske-
dők szoktak gyakorolni, hogy t. i. elfogott
ember társaikat, mint a' barmokat, eladják.
Ezen kegyetlen régi szokást a' kereszténység-
nek lelke, melly az embert emberhez hason-
lónak, egyiket a' másik atyafiának, és mind-
nyájokat a' Mennyei Atya gyermekeinek ta-
nítja lenni, mérsékelte ugyan valamennyire,
de egészen ki nem írthatta; mert magoknál
az Európai keresztény Nemzeteknél, minek-
utánna Amerika feltaláltatott, és külömbb-
féle Hatalmasságok ottan bizonyos részeket
meghódítottak, ezeknek munkáltatására Afri-
kából Szeretsen rabokat vásárlottak, kik mint
barmok tsak a' sovány ételért dolgozzanak.
Mint hogy pedig a' velök való rossz bánás mind
a' tengeren a' hajókban, mind a' megtele-

pített szállítványokban azt okozta, hogy a Szeretsen rabok közül szörnyű sokan meghal-
nának. A nyerekedés számos embereket arra
indított, hogy Afrikából, ottan megvásárlott
Szeretseneket Amerikába hordanának, és ot-
tan ember-vásárt ütven, ezen fekete embere-
ket kisebb nagyobb áron, mint marhákat
eladnák, hogy velök a földet mivellető bir-
tokosok szabad kényök szerint bánhassanak.
Igy teltek meg az Anglusoknak, Francziák-
nak, Dánusoknak, és egyéb Európai Nem-
zeteknek szállítványaik Szeretsen rabokkal,
kiknek munkáik tsak az ételbe kerülven a
mivellető Uraknak szörnyű nagy hasznot haj-
tottak. De a velök bánás olly irtóztató, olly
embertelen volt, hogy a szegény fekete em-
berek, férfiak, asszonyok, és gyermekek,
sokszor a korbátsolás alatt meghal-
nának, rendszerént pedig szörnyű verésekkel kinoz-
tatnának, a mellett, hogy élelmökre minden
igen szükön adatott. Ezen irtóztató bánás,
ezen megalatsonittatása az emberiségnek sok
nemes szívű férfiakat könyörületességre ger-
jesztett, és szóval, s írásokkal az Európai
Nemzetekben az emberiség' érzését felger-
jeszteni igyekeztek, s a fekete színű embe-
rekben is az embernek bötsét megismértetni
iparkodtak. Ezt a Nemzetek szelidülése, és
a Philosophiai gondolkodásnak bővebb ki-
fejlése a közelebb múlt században nagyon
segítette.

Első lépést tett Anglia, és Amerika, de
tsak a végre, hogy a Szeretsen rabokkal

való kereskedés eltörültessék : nem pedig arra, hogy a' Szeretsen raboknak az embert illető szabadság is megadattassék. Ezt a' Francia revolutio hozta be, melly mindenféle embereket egymáshoz hasonlóknak ismervén, és állitván, az akkor úgy nevezett St. Domingoi Szeretseneket szabad embereknek hirdettette, kik ennél fogva a' szabadságot megizlelvén, magokat Francia Országtól elszakasztották, és most, Hayti Respublika név alatt, szabad Státust formálnak, mellytsak kevés fejeirekből, és nagyobb részbe fekete emberekből áll. Emlékezetes dolog, hogy midőn a' Francia revolutio azt az igazságot felfogta, hogy ember az embert, mint magához hasonlót, soha sem nézheti eladható portékának, akkor a' Dániai Király az ő szállítványjaiban azt a' parantsolatot adta, hogy tiz esztendő alatt minden Szeretsen rabok részenként szabad emberekké tétessenek. A' parantsolat 1792. Május 16-ikán adott, és 1802-ig végbe is vitetett. Melly történet annyival nagyobb figyelmetességet érdemel az Európai Nemzet előtt, hogy éppen Király volt, a' ki ezen liberális gondolatot szeretsésen végbe vitette.

Már 1754-dikben a' Quakerek Amerikában, mint Angliai miveltetők, az ő birtokaikban eltörlötték a' Szeretsen rabokkal való kereskedést, és azt határozták meg, hogy több Szeretsen rabokat ne vásároljanak, hanem az akkor ott lévő Szeretseneknek szaporodása legyen elég az ő birtokaiknak miveltetésére.

A' mit a' többi birtokosok nevettek ugyan, de az idő megmutatta hogy az ő systémájok szerentsés, 's akkor mások is követték. De leghathatósabbán munkálkodott ezen czélra Amerikának az Ánglus hatalma alól való felszabadulása, midőn az rendeltetett, hogy az egyesült Státusokba, kivevén Carolinát, és Georgiát, a' Szeretsen raboknak behordása tiltassék el. Ezen idő tájban nagy figyelmetességet gerjesztett Angliában Rámsey Praedikátornak írása, melly kijött 1784-dikben, valamint Clarkson Úrnak Jutalom kérdése a' rab-szolgaságról, és az emberekkel való kereskedésről, melly kijött 1786-dikban. Különösebb, és igen nemes példa volt Granville-Sharp Úrnak, Siera Leonában az Afrikai tenger partoknál, a' rabságból felszabadított Szeretsenekből álló szállitványa, melly 1786-ban ment végbe, és azt a' következést húzta maga után, hogy második esztendőben ugyan Granville Úrnak előlülése alatt, Manchesterben, olly társaság állott öszve, melly a' Szeretsen raboknak felszabadításán munkálkodott.

(Folytatása következik).

A' Büdös-féreg ellen való szer.

Veszen az ember 2 lat Szabinát (Juniperus Sabina), 2 itze vizet tölt reá, és mindaddig főzi, míg fele marad; ezen folyadékot mész közé keveri, mellyel a' falat kiigazgat-

ják , kimeszelik , vagy azon festék közé , mellyel a' falat megfestik. Ennek javaslója , azt mondja , hogy ő ezt tévén , tapasztalta , hogy három esztendő alatt egészen kivesztette a' hüdös férget , vagy poloskát lakásából , melly előbb azzal tele volt , úgy hogy azután nyomát se lehetett látni. A' fellyebb említett mennyiség 3 szobára elegendő volt. Az ablakok' fa-rámáit , és az ajtók fáit tsak ezen tiszta folyadékkal nedvesítette meg minden hozzá tett szer nélkül. Ezen szer óltsó , és minden békletlen szobára alkalmaztatható.

Reménytelen megmenekedés.

Schicke és Böhm nevű köszén-bánya béli munkások Töplitztől két órányira Tsehországban , tsudálatos módon maradtak meg életben. Ők Mártz. 16-ikán egy 70 rőf mélységű kőbányába lementek , mellybe az olvadó hóvíz leszivárogván , a' fenéken már egy negyed-rész rőfnyire állott. Egy órányi bennlétek után a' kék agyag felolvasztódván a' bányának már egy kevéssé különben is megromladozott torka béomlott , 's a' föld az embereket a' rettentő mélységbe bétemette. Az altiszt azonnal vizsgálódókat küldött ki , hogy lássák meg , él-é még a' két szerentsétlen , 's lehet-é valami reménység megmentésekre. Ezek nem láttak semmi egyéb módot , tsak hogy leássanak a' szerentsétlenekhez : de a' melly munkához 4 hét , és 200

szál-fa-gerendák kívántattak volna. Schicke és Böhm e' szerint mint eltemetett emberek, úgy tartattak, amazt 6 gyermek, kik között az idősebb 17 esztendő, az ifjabb 4 hónapos, ezt is két gyenge gyermek sírattak.

Márcz. 18-dikán délután 20—30 megesezt-szívű emberek feltették magokba, hogy legalább egy próbát tesznek. Ezek a' bánya torkán beásni 's a' földet kitakarítani iparkodtak, de délutáni 4 órától más nap 9-czig tartott egész éjjeli munkájok után nem haladtak tovább 4—5 rőfnél: de ekkor ez is béomolván, munkájoknak ennyi gyümölsét semmivé tette.

Második próbájok a' volt, hogy a' szomszéd bányából ássanak által a' szerentsétlenekhez. Ehez 19-dikben délután 2 órakor fogtak. Itt 16—20 rőfnyire kitakarítván az agyag motsarat, olly kemény kő-szénre találtak, hogy bunkósokkal 's fokosokkal kellett széllyel tördelni, hogy előre haladhassanak. Úgy tetszett, mintha valami kopogtatással való jeladást hallanának, a' melly jobban jobban nevedett: hanem ekkor vették észekbe, hogy az Echo megtsalván őket, nem jó erányban nyomúltak elő, tehát az erányzást változtatták 's egy régi, agyaggal eltett torokba érkeztek, hol illy hangot hallottak: „Az Istenért segéljete; minden perczen várjuk halálunkat”. — Megismérték, hogy Schicke kiáltoz. E' történt 20-dikban 2 órakor délután; midőn Schicket egy kes-

keny üregben B ö h m m e l együtt megtalálták, és onnét életben kíségtették. Az első jobban bírta magát, de Böhmnek nagyon megromolva volt a' mejje, és bal karja. Úgy elgyengültek volt szegények, hogy alig lehetett verő ereiknek 12-dik vagy 15-dik tsapását érezni. Az orvosi segedelem azonban annyira helyre állította őket, hogy még élnek.

Külömbféleségek.

Azon utolsó tudósítást, hogy a' Felletas, vagy Fellahs hatalmas nemzetség Afrika belsőjében Tombuktut is adófizetés alá hajtotta L a i n g Major miatt, legalább annak színe alatt, hogy neki pártját fogta a' Tombuktui Fejedelem, egy olyan Seik (kis Fejedelem) küldötte meg Tripolisba, ki egykor Tombuktuban sokáig lakott. Ez még azt is jelel, hogy ezen városnak történeteiről egy igen nevezetes írás találtatik ott, mellyből kitetszik, hogy az a' Hegirának 510-ik (a' keresztény idő számlálás szerént 1116-dik esztendejében) építettett; ennek írója Sidi - Ahmed - Baba, Aravani születés; ez egy kis város a' Kantelek földén, kik Sudanban egy nevezetes népséget tesznek. Az Angolok már azon mesterkednek, hogy ezen írást, a' még Európában olly kevéssé ismértes Ibn - Bathouta híres utazásainak leírásaival együtt megszerezzék, 's a' Királyi Bibliothékának ajándékozzák.

Majd minden Svécziai városban társaságok állottak össze, hogy a' szegényeknek minden nap ebédet készíttessenek.

Párisban mostanában Német Tudósok, és Művészek foglalatoskodnak egy Német Játékszín' építésében; minthogy ott 30,000 Német lakosnál több vagyon. (A' Németnek idegen országban is van theátrumi Intézetei, a' Magyaroknak otthon sints).

Angliában Regents Park-ban nem rég próbát tettek a' minap feltalált gőz-kotsival, melly igen jól sült el. A' kotsi, melly 1 óra alatt 8—10 Angol mértföldnyire halad, igen könnyen mozog; a' masinák semmi hallható retsegést nem okoznak; és sem füstöt, sem gőzt nem lehet látni. Elöl ül egy ember, ki a' kotsit tetszése szerént fordítja.

M e s e.

Vasból van, és vasban forog,
'S a' mit erő nem tehet,
Ügyességgel végbe viszi;
Előtte zár nem lehet.
Látszik ugyan, hogy rejtekbe,
Indúl: de marad kezébe'.

Jegyzet: A' 30-dik Számbeli Rejtett szó: Hajnal, haj, Hajna.

Szeretsen Rabokkal kereskedésnek el-
töröltetése.

(Folytatás).

A' Parlamentom elejébe tsak 1788 ikban került Angliában a' Szeretsen rabokkal való kereskedésnek kérdése: de akkor itt is Julius 10-ikén tsak olly végzés hozattatott, hogy azon fekete emberekkel való kereskedés jobb rendbe szedettessék. Mégis már ezen kezdet a' célra igen használt; mert Wilberforce Úr 1788-iktól fogva 1791-ikig nemes bátorsággal minden esztendőben kikelt az ön haszon keresés, és nyerekedés ellen, 's hathatóssan sürgette az emberiség jussainak vissza állittatását. Végre tsak ugyan 18 esztendő mulva, az időnek környülállásaihoz képest, Pitt, és Fox Ministerek ajánlására 1806 Junius 10-ik napján a' Parlamentom azt végezé, hogy a' Szeretsen rabokkal való kereskedés törültesék el. Így tehát Dánia, és éjszak Amerika

után az Anglus nemzet volt az első, melly a' tudatlanságnak durva századaiban, az Európaiak által kezdett emberekkel való kereskedést, mint az emberiségnek megalatsonyítatását törvény által eltiltotta. Ugyan is megjegyzésre méltó, hogy a' Portugalloknak az Afrikai partokon tett hódításaik adtak első alkalmatosságot ezen kereskedésre, és 1505-ikben érkezett meg az első szállítás Szeretsen rabokkal az Antillai szigetekbe. De a' rendszerént való kereskedés tsak azután kezdődött, minekutánna Las-Casas Püspök Amerikából Spanyol országba érkezvén, azt a' képtelen, és szörnyü ajánlást tette, hogy a' Honni születetteknek megkémeléséért, a' Spanyol Amerikai Bányák munkáltatására Afrikai Szeretsenek vitessenek. Ezen tanáts elfogadtatott, és a' Spanyol Országló-szék a' Portugallokkal 1517-ben olly alkut kötött, hogy a' Genuaiak vegyék meg, és szállítsák által Amerikába a' munkára megkivántató Szeretsen rabokat, mert magok a' Spanyolok ezen kereskedést nem üzték. A' hosszas idő folyamata alatt mások is bele ereszkedvén a' fekete emberekkel való kereskedésbe, nem lehetett reményleni, hogy Angliának 1806-ikban hozatott Törvénye egyszerre mindenfelé foganatos legyen; annyival is inkább, mivel Hayti felszabadulásának példája, nem tsak Francia országot; hanem egész Európai Státusokat is figyelmetessékké tett. Mindazáltal azon megkülönböztetésre alkalmatosságot adott, hogy más a' Szeretsen raboknak felszabadítása, és

más a' velök való szabad kereskedés. Azért Anglia 1814-iktől fogva, minden országos alkudozásaiban, azon czikkelyt is bele hozta, hogy a' Szeretsen rabokkal való kereskedés eltiltassék.

Igy történt a' Bétsi Congressusban, hol meghatározott, hogy mennél hamarább, és minden feltétel nélkül a' Szeretsen rabokkal való kereskedés eltörültsék. Igy történt 1814-dikben Május 30-ikán Angliának Francia országgal való egyezésében, melly azt tartja, hogy semmi idegeneknek ezentúl a' Francia gyarmatokba Szeretsen rabokat bevinni nem szabad; a' Francziáknak magoknak pedig 1810-dik Junius első napján túl, ezen kereskedést üzni tilalmas lészen. Angliának Portugáliával 1815 Januarius 21-dikén kötött alkujában tellyesen eltiltatnak a' Portugallusok, hogy az Aequatoron innen ezen kereskedést ne űzhessék, hanem az Aequatortól dél felé való részeken, ezen kereskedés szabadságában határozatlan időig meghagyatnak: de utóbbi egyezés szerént ezen idő határ 1823-dikra, és ugyan Januarius 21-dik napjára szorítottatott. — Nagy Británia a' Spanyolokkal 1817-dikben September 23-dikán kötött egyezésében azt végezte, hogy minden Spanyol birtokokban 1820-ban; az Aequatortól éjszak felé pedig mindjárt megszűnjék. Ezen egyezéseknek fogamatossabb végbevételére Anglia mind a' Spanyoloknak, mind a' Portugalloknak kármentésül nagy summákat fizetett. — Svécziával 1813-ban Martius 3-dikán;

Belgiummal pedig 1815 Augustus 13-dikán kötött egyezésében kialkudta, hogy a' szeretsenekkel való kereskedés tellyesen eltörültesék; végre Dániával a' Kieli békülésben 1814 Januárius 14-kén megújjíttatott, ezen ország-nak már előbb tett végzése, a' fekete emberekkel való kereskedés eltörültetéséről. Valamint éjszak Amerikával a' Genti békülésben 1814. December 24-dikén abban egyeztek meg, hogy mindent megtesznek, hogy végre tsak ugyan a' Szeretsenekkel való kereskedés eltörültesék. — Ezen országos egyezések szerint reményleni lehetett, hogy az emberiséget gyalázó, illy kegyetlen kereskedés végképen megszűnik, mindazáltal kiváltképen a' Francziák ezen kereskedést alattomossan üzték, de annyival inkább serényebben, mellyre való nézve az Angliai Ministerek Granville Követnek meghagyák, hogy Damas Báronál sürgesse ezen gyalázatos kereskedésnek megszüntetését. Ennél fogva most a' Francia Parlamentom elejébe vagon terjesztve, egy kemény Törvény javallás ezen kereskedés eltörülése végett. Így minden órán várhatjuk, hogy a' fekete emberekkel való kereskedés, melly Amerikának nagy részét megnépesítette, tsak ugyan meg fog szűnni, 's lassan lassan mindenütt a' mostani fekete rab szolgák, szabad emberekké fognak tétetni, 's az emberi természetnek méltósága olly sok ideig való elnyomattatás után végre diadal-maskodik.

Napoleon a' Moszkvai ütközetben.

Gróf Segur Generális azon munkájában, mellyet Napoleonról, és a' nagy Ármádáról írt, (Histoire de Napoleon, et de la Grande Armée. Paris 1825) több környülállásokat emleget, mellyekből az tetszik ki, hogy Napoleon a' Moszkvánál tartott ütközetben ingadozó, kétséges, gondatlan, és a' nagy következés eránt érzéketlen volt. Ugyanis midön már a' tsata sokáig tartott volna, Murat, Ney, és Davoust, a' seregeik elgyengülvén, segítséget kértek, de Napoleon azt felelé, hogy még nem jött el az ideje az elhatározó tsatának. Utóbb meginditá az ifjú Gárdát, de ez alig ment előbbre, ismét megállitá. Midön pedig sürgetnék, azt felelé hogy ő maga megnézi az ütközetet, mert az ő tsatája még el nem kezdődött. Erre nem hogy ment volna, hanem vagy leült, vagy September 5-ikén elfoglalt Redut előtt járkált. Midön több Francia Generálisoknak elveszésit neki jelenének, meg nem indúlt, hanem tsak kedvetlen ábrázatot mutatott a' nélkül hogy valami munkásságot nyilatkoztatott volna ki. Délben az említett három Generális újra nagyon sürgette a' Gárda küldetésit, minthogy az Oroszok állása nyitva volt, de ekkor sem indult meg N. hanem tsak gondolkodott, kétségeskedett, és Beliard Generálist vissza küldé, hogy még egyszer hozna hírt, az ellenség állásáról, mert még a' tsata nem fejtett ki, midön ezt Beliard hirül vitte, Murat ugyan tsendesen

halgatta, de Ney tüzes panasza fakadott, és azt mondá: hogy ha a' Tsászár katona akar lenni, ne elégedjék meg egy ütközettel, ha pedig Tsászár akar lenni, menjen a' Tuille-riákba. Negyedszeri izenetek után is csak munkátlan maradt a' Tsászár, de végre Bessieres kérésére engedett, hanem már akkor késő volt.

A' Vad-állatok' gondviselőjének ma- ga feltalálása New-Yorkban.

Egy New-Yorki Újság különös történe-
tet beszél, melly azon városban esett, az ele-
ven vad-állatok' gyűjteményében. — A' gond-
viselő, mint szokott, délbe enni mene, és
ügyetlenségből elfelejtte bézárni egy kalicz-
kát, mellyben egy hím, és nőstény Tigris
volt; ez alatt a' vad pár fogságát oda hagyta,
és míg a' gondviselő falatozott, ezen vadak
is arról gondoskodtak, hogy szabadok lévén
valamit éhes torkokra kaphassanak; látának
az épületben egy szép állatot, mellynek Lâma
neve; ezt megragadá torkánál egyik Tigris,
a' földhöz üté, 's azonnal torok-erét megsza-
kasztván, mindketten kezdék szívni a' vért a'
szegény Lámából.

Elvégezvén a' gondviselő ebédét, és
minden gond nélkül dohányozva bémenvén
az állatok' házába, látá a' mi történt. Előre
meghökkené, de el nem veszté bátorságát.
Oda ugra egy hurokra vetett kötéllel, 's azt a'
két szökevény' fején keresztül akará vetni,

míg még a' Lámából az utolsó tsep vért szív-
ták. A' nöstény Tigris, melly hamarabb el-
végezte vala ebédét, mint párja, meg fordú-
la, midőn éppen a' gondviselő megakará fog-
ni, és neki berzenkedék, mint a' matska,
midőn az egeret akarja megkapni. A' gond-
viselőnek szoros leve a' kapcza; de eszmél-
kedésének nagy jelenlétében az Elefánt megé
hátrála, melly a' játéksín' másik oldaláról
minden megindulás nélkül nézé a' játékot. A'
nöstény Tigris nem hagyta fel szándékával;
és a' gondviselő után ugrék, midőn ez az
Elefánt előtt elmenne. De éppen ezen szem-
pillantásban az okos állat észrevévén Urának
veszedelmét, nyílsebességgel kinyújtá hosszú
orrát a' rekeszéből, és a' Tigrist az épület'
másik szegletébe veté.

Tsudálatos zavarodás lön hirtelen a' szá-
lában; mindenféle állatok megfélemlének a'
tigrisnek szikrázó szemeitől, az elefánton
kívül, melly vitéz tette után orrát ismét szé-
pen vissza húzá rekeszébe. A' gondviselő ek-
kor az Elefánt hátamegül előkerüle, és or-
rához közelítvén, valamit súga neki, a' mint
az okos állat megértett. Az Elefánt kinyújtá
orrát, a' gondviselő rá üle, 's egy pillantat
alatt megmentőjének hátán termett, felemel-
vén ötöt oda az Elefánt. — Az alatt a' Tigris
öszveszedte magát, 's ismét a' gondviselőre
akara ugrani, ki az Elefánt hátán ült; az
Elefánt ezt meggátolta; harmadszor is fel-
akara ugrani a' Tigris az emberre, de ekkor
is az Elefánt orrát közbe vetvén, a' Tigrist

a' legvégső szegletbe veté. Ezen esés a' tigris megsebesité, melly látván próbatételének hijába valóságát, hogy gondviselőjének torok-erét megszakassza, a' maga rekeszébe kulloga.

Ez alatt a' hím Tigris a' Lámától fejét felemelvén, körül néze, mitsoda multságot tehetne. Először is az Oroszlány tünt szemébe, melly nagy méltósággal, és hidegvérűséggel ült rekeszében. A' Tigris fogait kezdé annak mutatni, és nagy dühösséggel a' kaliczkára ugrék, midőn egy körme a' két vas-rúd között által tsúszott; de azon szempillantatban az Oroszlány fogaival megragadá a' Tigris' körmét, és az egész tsontot behúzá a' kaliczkába, és addig úgy tartá, míg a' gondviselő látván a' jó alkalmatosságot, leugrék az Elefánt' hátáról, huros kötelével a' tigrishez szalada, 's hirtelen azt jól megköté. — Ez megesvén, az Oroszlány nagy lelkűen elbótsátá foglyát, a' gondviselő pedig a' Tigris a' kaliczkába vivé. Itt sok tárgyon lehet bámúlni.

Rejtett szó:

Hogyha egészen tekinted,
Föld gyomrába útasít:
Ha' elsejét elpeczkeled,
Merre menj, arra tanít.

Jegyzet: A' 40-dik Számbeli Mese:
Kults.

 Amerikai Kávé-ház Londonban.

A' nagyra törekedő Nemzetek, olly alkalmazosságokat is nagy czélokra használnak, mellyeket másutt hivalkodás, henyélés, és idő vesztegetés helyeinek tartanak. Illyen alkalmazosság Londonban az Amerikai Kávé-ház, melly a' bankó hivatal, és a' börze szomszéd-ságában vagyon. Már a' bemenetelnél tsinos szobába jut az ember, és ott olly férfiút talál, kivel a' Világ' új történeteiről, és a' kereskedés' legújabb állapotjáról, fontos szóváltást folytathat. Ha pedig valaki az illyen történetekről maga akar értekezni, annak kérésére az említett férfiú nagy készséggel hozza elő azon Újságokat, mellyeket a' vendég kíván; mert bámulásra méltó dolog, hogy tsak nem az egész Világnak újságai ottan megtaláltnak. Nevezet szerént: az Egyesült Éjszak - Amerikai Újságok majd mind ottan meg vannak; továbbá minden felső Kanadai, Braunsvaigi, Kelet Indiai, Madraszi, Nyu-

got Indiai, úgy Haytiból, és Nyugot Indiai Szigetektől valók is; nem különben a' Panamai, Mexikoi, Vera-Cruzi, Guatimalai, Limai, Valparaizoi, és Marakaiboi Újságok; sőt még Jöreménység-foki, és Szüdváleszi Újságok is; ezeken kívül, Hollandia, Francia, Portugál, Spanyol, és Svéd Újságok; s a' Németek közül a' Hamburgi Correspondent, és a' közönséges Újság. Mind ezeken kívül az Angol, Skótus, és Hiberniai Tudományos irások, némelly Éjszak Amerikai, és Francia folyó irásokkal. Ezeket Tudosító azt jelenti, hogy az említett sok Újságok közül egy sints, még a' Portugalliai sem, melly alább való módon volna nyomtatva, mint a' Német Újságok. Ezekhez kell tudni, a' portékák folyó áráról, kiadatni szokott leveleket; a' Hajósoknak tudósításaikat, és más aprólék munkákat. Mind ezekből kiki tetszése szerént válogathat.

Minthogy az ide gyült személyek, nem tsupán idő vesztegetésre jönnek öszve, mindenütt vagyon tenta tol, és papiros, hogy az Olvasók magoknak jegyzéseket tehessenek. Van itten kétféle Pósta-láda, mellyek közül egyike által a' Londoni leveleket, másika által a' távulabra szóllókat el lehet útasítani. Ezen Intézetnek tulajdonossa a' Világnak minden részeivel levelezésben vagyon, és gyakran korábban veszen tudósításokat, mint a' Loids Kávé-ház. Ide a' Párlamentomból 2—3 óra mulva írott tudósítások érkeznek, mert a' tulajdonos olly embert tart, a' ki

Pantograffal kilencszer egyszerre leteszi a' beszédekét. Vannak igen derék, és mindenféle Mappák, mellyek felfüggesztve úgy használtathatnak, hogy midőn valaki azokat megszűnik nézni, magoktól lehömpölögnek. A' felvigyázó a' Világ' minden részeire szoros pontossággal elküld tsekély fizetésért minden kissebb kötetkéket. Itt minden perczenethen 3, 4, 5, nyelveket is halhatni. Az Intézetnek Tagjai esztendőnként fizetnek 4 guinét, kik pedig tsak a' használasra írják alá magokat, fizetnek 6 guinét. Valóban azt meg is érdemli ezen Intézet; mert itt kiki az egész Világ' történeteiről tudósítást vehet.

Furtsa Házasság.

Nem rég igen tsinosan öltözködött úri Asszony sétálgatván Londonban a' Test-örző seregnek kertjében, öszve találkoza egy gyalog Regimentbeli katonával, és hozzá fordulván, így szólla: „Nötelen vagy-é?” — A' legény: „Igen is, asszonyom”. — Akarnál-e feleséget venni? — Igen is, asszonyom. — Akarnál-e az én férjem lenni? — A' legény nem késve felelé: Igen is, asszonyom. — Jer tehát velem; nekem minden írásaim, és Dispensatióim már megvannak, mellyek a' Házasságra szükségesek.” — Így felugrik vele egy Fiakkerbe, és egyenesen a' templomba mené. Az esküdtetés végbe ment, és ott mindjárt egy erszényt nyomott a' legény' kezébe,

mellyben 20 Giné vala, és így szólla hozzá: Menjünk a' Kaszárnyához, 's ott minden szükséges lépést megteszek, hogy tégedet a' katonaságból kiszabadítsalak. Ezzel a' Kaszárnyához menének, 's az Asszony letevén ott a' katonát, minden egyéb szó nélkül hirtelen elhajtattott, és attól fogva magát nem is mutatta a' férjénél. Most tehát a' katona azt a' kérdést teszi: vallyon ezen házasság gátolhatja-e ötet másodszori megházasodástól?

Az Angol Követ a' Birmánoknál.

Az Angol Újság levelek Kalkuttából vett tudósítások szerint leírják azon szertartásokat, mellyekkel a' Birmánok az Angol Követet fogadták, e' szerint: Crawford Úrnak követségéhez tartozó személyek 29 Európaikból, és 16 Indiaiakból állanak. A' Követ Sept. 1-ső napján indula el Ranguhnból, és 6-ikban lépett a' Angol seregek által el nem foglalt Birmán földre. Itten öszve jött a' Kih-Wundsi-vel (első Ministerrel), ki azt kívánta, hogy Ranguhnból, 's az egész Talaig tartományból mentől hamarabb kiköltöznének az Angol seregek; azt is kívánta, hogy még az Angolok elmenetele előtt bémehetnének a' Birmánok a' városba, a' lakosok' felházzadásának meggátolására, kik nagy kéntelenséggel térnek vissza az ő törvényes Monarchájok' uralkodása alá. A' Wundsi, a' Király Apóssa, a' követséget napkeleti fényes-

séggel fogadá. Az udvar tele volt katonákkal, muzsikussal, és tánczosnékkal. Ő maga, és négy jelesebb Tanácsosi Angol székeken ülnek, ilyenek voltak készítve a' követség' számára is. A' többi valami 200 személy napkeleti módon ült. A' Wundsi két oldalánál egy egy rabszolga bókolt, szeméit a' földre függesztve, egy arany ivó tsészét tartván kezében, és egy ezüst koldus-szelenczét, ezek éppen úgy bókoltak az idegenek előtt is, kiknek frissitöt nyújtottak. Egy oldal-ajtón, egy gyönyörű selyem kárpit megül, a' felesége nézett ki; és házi Bálványai veres, és zöld selyemből készült takaróval voltak felékesítve. Széke megett arany markolatú, és hüvelyű két kard feküdt Rubinokkal kirakva. A' ház katona-puskákkal is bé volt aggatva, melyek közül többet az Angoloktól szedtek el. Ő a' Követnek, és azután a' Királynak egészsége felől kérdezősködött, és Crawford Úrnak megígéré, hogy másnap meglátogatja. Maga viselete tartózkodó, úri, de még is udvarias volt. Ő egy kis ember, kitsin szemü, és nem sokat mutató képvonású.

Más nap még három fő emberrel jelenék meg, több ezertől kísértetve, 20 hadi-tsónakat, magas megaranyozott tükrökkel, és fejér zászlókkal felékesítve, hajtott evezővel mindegyiket 40—60 ember, kik egyszer'smind énekeltek, míg a' bolondoskodók a' levegőbe ugráltak. 25 Angol Granatéros teve ezeknek illendő tiszteletet azon hajó' tetején, mellyben Crawford Úr szőnyegen, és Angol szé-

ken ülve fogadá ötet. A' zápor esső kénszeríté a' társaságot a' hajóba való bemenetelre, a' mire a' Wundsi tsak akkor álla reá, minekutánna vele megértették, hogy az neki nem szolgál betstelenség-ére, ha valaki fejefelett állana, és minekutánna azt is bizonyították neki, hogy azon helyen, a' hajó födelén semmi asszonyi személy nem áll. Itten 3—4 óráig való beszélgetést tartottak, mellyben a' Birmánok velök született motskosságot mutattak, de a' mellyet az Angol Követ nyájassággal, és egyenes szívűséggel visszonzott. E' végre majd minden kívánságok szerént volt elkészítve, és a' Birmánok valóban tudták betsülni azon tiszteletet, mellyet az Angol országló-szék erántok mutatott. Minekutánna Tserutsot dohányoztak, és kávét ittak, a' hajót jó kedvvel elhagyák.

Ranguhnon túl a' föld szomorú állapotban vagon, tsekély népessége, és roszt mivelése miatt. Mostanság egy □ mértföldre tsak 8 lakos esik.

A² nagyító-üveget kipótolni.

Vékony ón-pléhen tövel tsinály lyukat, és abba az író-tol hegyével ereszszt egy kis tsep vizet, ha ezen áttal nézel, bizonyos távulságra lévő tárgyak, sokkal nagyobbaknak fognak látszatni. — Az ón-pléh helyet a' nem itató papírost is hamarjában lehetne alkalmaztatni, mert tsak az kívántatik, hogy a' lyuk-

ban a' víz-tsep el ne fusson, hanem termé-
szete szerént domboron maradjon.

Francia Ország Népesedése.

Báró Dupin Károly, a' Francia Akade-
miának Tagja, olly munkát mutatott be ezen
Tudós Társaságnak, mellyben az Ország né-
pesedésének 1814-től fogva történt öregbedé-
sét elő terjeszti. Ezen általtekéntés igen fon-
tos következeteket foglal magában. — Ugyan
is Dupin Úrnak számolása szerént, ezen u-
tóbbi 15 esztendőök alatt 12 milliom 400000
Francia született: ellenben az előbbi szület-
tekből meghalt 9 milliom 700000. — A' Tsá-
szári Uralkodás alatt élt népességnek tsak
nem negyed része eltűnt a' föld színéről. —
A' mostani élők közül két harmad rész még
akkor nem született, midőn 1789-ikben a'
Revolutio kitört. — Azok között pedig, kik
XVI-dik Lajosnak a' Thrónusra lépésekor 20
esztendősök valának, olly kevesen élnek,
hogy az életben lévők alig teszik a' Nemzet-
nek, 's a' mostani népességnek 49-dik részit.
— A' régi Nemzetség, az az kik 1789-ikben
20 esztendősök valának, nem megy többre 3
milliom 200000 személynél: ellenben az új
Nemzetség, a' mostani népességben reá me-
gyen 28 milliom 300000-re. — Így tehát az
új Francia ország a' régi Francia országhoz,
olly arányosságban vagyon, mint kilencz egy-
hez, az az 9: 1. — Nem lehetne tehát tsu-

dálni, ha a' 36 esztendei történetek a' Nemzetnek nagyobb részét inkább a' Revolutio, és a' Tsászári Uralkodás alatt divatban lévő szokásokhoz hajlandóakká tennék, mint az utóbbi esztendők alatt béhozott rendhez.

Lakatos mesterségbeli ügyesség.

Nem rég valami Tosi János nevű Majlandi ember, egyik Bétsi Újságban olyan hirdetést tétetett vala közönségessé, hogy ha valaki azon lakatok közül, mellyeket ő készít, az ahoz tartozó kults nélkül egyet fel tud nyitni, ő annak jutalomúl 12 aranyat fizet. Azonban Gohde Fridrik nevű Bétsi lakatos-mester feltalálta ezen mesterséges lakatnak a' tsinyát, 's a' lakatot annak tulajdon kultsa nélkül megnyitván, elnyerte a' 12 aranyat.

Rejtett szó:

Henyél, semmit sem dolgozik,
Mégis jól él az átkozott;
Tsak ingyen él, ingyen eszik,
Köz jóra semmit sem hozott:
Ha előtte áll egy ló,
Akkor lovat tápláló.

Jegyzet: A' 41-dik Számbeli Rejtett szó: Kút, út.

Búziási Fördő, Ns. Tömös Várme-
gyében.

Hazánkban a' természetnek bővséges adományai között, nevezetes helyet érdemelnek, a' sok érczes, és Orvos vizek. Ezek között különös emlékezetet szerezhethet magának a' Búziási savanyú-víz, melly mind alkotó részeire, mind orvosi erejére nézve, a' leghiressebb külföldi vizekkel vetekedhetik. Búziás Oláh, Magyar, és Morva szállókkal megtelepített falu, melly Tömösvártól $3\frac{1}{2}$ órányira fekszik, közel a' Lugosra vivő Ország-úthoz. A' falunak neve hihetőképén a' régi Magyaroknál Búzes vala; mert most is az Oláh köz nép Bőziesnek nevezi, kétségkívül azon tapasztalásnál fogva, hogy azon tájnak szén-savanyas számtalan forrásai szinte bűzessé teszik. A' falunak keleti végén, a' Tömös folyónak bal partjától egy órányira, mintegy 300 ölnyi szélességű lapály vagon, melly-

nél kezdődnek ama halkal emelkedő halmok, melyek a' Bánsági térséget felváltják. Itt, ha a' földet, 2—3 lábnyira megássák, nagy zúgással kibugyog a' savanyú-víz. Melly természeti szép ajándékot az Uradalom közhasznúvá kívánván tenni, 4 de igen bő kutakot ásatott, 's ezek között hármát a' fürdésre, 's egyet az ivásra alkalmaztatott, Nagy Méltóságú Báró Eötvös Ignácz Eö Exiájának rendeléséből, a' ki ez előtt húsz esztendővel a' Királyi Tárháznak Jóságait hivatala szerint bégárván, ezen forrás vizet új életre hozta. Ekkor felsőbb rendelésből, boldogult Kietáibeli Professor Úrnak Chemiai felbontása szerint, egy Pesti pint efféle savanyú-vízben levegői savany (acidi aerei S. fini.) $34 \frac{1}{5}$; koha-kő (terrae Siliceae.) $\frac{1}{5}$; szelid mész (calcis blandae) $2 \frac{4}{5}$; vas igen finom savanyal egyesülve (ferri cum acido fino uniti) 2; Magnesia $1 \frac{1}{2}$; Timsós föld $\frac{1}{2}$; közönséges só $\frac{53}{100}$; szelid hamu-zsír $1 \frac{53}{100}$; találtatott. — Melly alkotó részeken kívül a' tisztelt vizsgáló Chemicus Úrnak megjegyzése szerint, a' szurokhoz hasonlító szag által jelentett köolajon kívül, vagyon még benne valamely finomabb, és hamar elrepülhető rész, melyet Naphtának neveznek. Ezen alkotó részekhez képest a' Búziási savanyú-víz, minden olyan betegségekben, vagy nyavalygásokban, melyek a' testnek akár kemény, akár lágy részeiben lappangnak, különös erősítő tulajdonsággal bir. Nevezetessen Csokerlyán Doctor, ki ezen fürdőknél lakik, tapasztalásai szerint

a' víz munkásságairól azt jegyzi meg, hogy igen hasznos: 1-ször minden olyan állapotban, mellyben az egész test elgyengülésben vagyon, p. o. hosszas betegség után, a' testi nedvességeknek nagy elvesztésében, akár vér folyások, akár vér-has által történt, úgy a' nyákrásságtól eredett szél-ütésben is. 2-szor A' gyomornak megfőző, és hasonlatosító erejének fogyatkozásában, különösen az állandó gyomor-görtsökben is. 3-szor Az időnként vissza térő Rheumatismusokban, vér megromlásokban, és köszvényes esetekben, kiváltképen a' Mehádiai fürdők használása után. 4-szer A' földi gyánta-olajnál fogva igen fogamatossan használ, a' vizellet útjainak megtisztítására, és megerősítésére; mint-hogy a' Naphiának ezen hathatóságát más külföldi vizekben is az Orvosok észrevették. 5-ször Fogamatossan használ a' sárgaságban, és a' tisztulásnak fájdalmas rendetlenségeiben, mellyet rendbe hozván, a' termékenységét is helyre állítja. 6-szor Hathatóssan, és hámulásra méltó fogamatossággal használ a' köben, és fővényben sínlődőknek, mellyre nézve, nem rég itten egy Lengyel Nemes, és bizonyos Huszár Kadét tökéletesen kigyógyult, kik ide jöttökkor szörnyű fájdalmakat éreztek.

Ezen fürdő helynek kellemetességét neveli a' tájnak szépsége, mellyhez kivéven a' Füredit, és Bártfait, a' Hazánkbeli többi fürdő helyeket nem hasonlíthatni. Vagyon itt az ivó-kút mellett díszes födözött szin, mellyben a' gyógyulást keresők kedvesen mulat-

hatnak; vagyon alkalmas vendéglő-ház, hol a' jó étellel, 's itallal jutalmas áron szolgálnak; vagyon különös, és díszes tánczó palota egyéb alkalmatosságokkal, és számos vendég-szobákkal, mellyek a' Földes Urasághoz tartoznak; de vannak magányos Uri személyeknek tulajdon költségeiken emelt díszes épületek is, mellyekre nézve ezen fürdő hely nemtsak a' Bánátusi lakosoknak, hanem az egész Országnek figyelmét, méltán megérdemli, annyival is inkább, mivel a' Buziási vasas víz fürdővel a' Mehádiai (Mihálydiai) Lúg-sós fürdők, és végre a' Majra munkálkodó (Hepatischequellen) források egymásnak költsönössen, mint három levelű füvek, szinte olly díszet szereznek, mint Cseh Országban az Egeri, Karlsbadi, és Töplitzi orvos vizek.

Ritka nehézségű leányka.

Midőn városainkat külföldi férfji, és asszony személyek látogatják, hogy természeti, de rendkívül való kövérségeikre, vagy erejökre nézve magokat tsudáltassák, nagy figyelmet gerjeszt most Pesten magyar születű N. Ótsáról Ns. Komárom Vármegyéből származott Nagy Juliánna, a' ki tsak negyedfél esztendő lévén olly szerfelett meghízott, hogy többet nyom 80 fontnál. Egyébbaránt a' leányka egészséges, és nem tsak Pozsonyban, Bétsben, hanem Triesztben, Fiumében, 's a' t. nagy figyelmet vont magára. Az édes

Attya N. Nagy Sándor, a' ki ötet maga hordozza mutatóban, igen középszerű testü ember, 's ugyan olyan az édes anyja is.

Tudomány, és Mesterségbeli Jelentés.

Bétsben a' Tsillag-vizsgálás' Professora, és Tsillag-vizsgáló Littrow Úr egy Bétsi folyó-írásban (Wiener Zeitschrift für Kunst, Literatur 's a' t.) egy Bétsi órának, Jeszner Jó'sefnek, mint igen jeles művésznak nevét ismételtesse teszi. Ez valami egy eszten-dő előtt valamelly tartománybeli Astronomiát kedvellő' számára magára vállalá egy Astro-nomiai függő-órának készítését, és minek-előtte falura kiküldené, azt kíváná, hogy egynehány hónapig, a' mint maga mondá, a' Tsászári Tsillag-vizsgáló toronyban igen ke-mény próba alá vettessék. Littrow Úr mintegy kedve ellen csak nagy-nehezen enge-de a' sok kérésnek, minthogy szokás szerint az ilyen dologban csak az idejét vesztette, és semmi örvendetes következést nem tapasztalt. Ezen okból a' Tudós Úr igen megvala-lepve, midőn már egynéhány nap múlva ész-revevé, hogy ezzel nem úgy van a' dolog. A' művész, ki művének bötse eránt igen nyug-hatatlan lévén, majd minden nap tudakozó-dott felőle, nehogy reménységében megtsa-latkozzék, mellyet a' későbbi tapasztalás ta-lán megczáfolhatna, Littrow Ur elhatározá-magában, hogy ezen órát, és annak járását

három hónapig szakadatlanúl fogja vizsgálni, és egyenesen az éggel öszve hasonlítani; és valóban meggyőződött arról, hogy ezen egész idő alatt még a végső télnek legnagyobb hidegeiben is, folyvást egyformán járt, a' mit Littrow Úr még eddig egy órában sem tapasztalhatott, mellyet télen készítettek. Littrow Úr tehát nyilván jelenti, hogy ezen óra valóságos mester-műv legyen, melly készítőjének betsületére válik, és megérdemli, hogy minden tsillag-vizsgáló tornyokba ilyen tétessék. A' Tsászári Tsillag-vizsgálónak magának van egy ilyen órája, mellyet Angliának mostan élő leghíresebb művésze készített, 's melly három esztendő óta igen jól jár, de nem jobban a' Jeszner' órájánál.

A' kertnek ártalmas némelly férgek ellen.

A' fülbe-mászót, melly a' növény' szárát, leveleit, és virágait megrágja, könnyen öszve lehet szedni, és megölni, ha a' növényt az ember szalmával körül tekeri, vagy belénél fogva kilyukasztott bodza ágat, mintegy tsöt, vagy szarvasmarha-körmöt állít melléje; mert ezen féreg mihent reggel megvilágosodik, az ilyen setét rekeszbe búvik, mellyből ki lehet szedni, 's megölni.

A' levél te tüt el lehet enyészteni, ha a' növényt olly vízzel fetskendezzük bé, mellyben dohány főzetetett, vagy héring' lével.

A' ló-tetűt, melly leginkább a' növények gyökerének árt, főképpen sertésganéjjal lehet elűzni.

A p r ó s á g o k.

C z e n g b ő l April. 5-ikén költ levél szerint, egynehány hét előtt Bukariban egy tengeri Kutját (phoca) fogtak, melly 12 mázsát 56 fontot nyomott. Ennek gyomrában egy pár tsizmát, egy vadász-puskát, vadász-tarisznyával, töltéssel együtt találtak.

Egy Úr Devonshireben (Angliában) a' tobákolóknál igen nagy érdemet szerzett magának. Ő t. i. egy masinát talált fel, mellyet tobák szívó pistolynak nevez. Ennek két tsője van; ha ezt az ember orrához tartja, és mutató újjával egy tollát, vagyis rugóját megnyomítja, azonnal mind a' két orra-lyuka úgy megtelik tobákkal, hogy az egész napra elegendő.

London és Páris között galamb-pósta járást akarnak állítani, hogy minden este itt, és ott lehessen tudni, mi történt a' két városban.

A' megholt Berthier Herczeg 1805-ben Bologna-sur-Mer-ben egy háznál lakott, hon-

nét olly sietve elútazott, hogy a' felmondásról elfelejtkezze. A' Vendégfogadás a' lakást neki 33 hónapig megtartotta, és a' Herczeg örökösei ellen kár-pört indított, melly a' házi fogadás' javára dőlt el. Az örökösök kénytelenek voltak 11,000 frankot fizetni.

Choris Úr, ki már Rurik nevű Oroz Briggen a' világot megkerülte, és utazása ki is van adva, most második útra készül Amerikába; és egész déli Amerikát, még Patagoniát, és a' tűz-földet is meg akarja látogatni.

Stuttgartban Schillernek emlék-jelt fognak állítani.

A' Lithvaniai Courier szerint mostan Lengyel országban 3,300,000 katholikus lakos vagyon.

Rejtett szó:

Furtsa tekervényes háza,
És azt a' hátán hordozza;
Ha te is tsak úgy szaladsz,
Nem igen messze haladsz:
Áts is lehet a' mestere,
Ha terhek' emelő szere;
Végébe ha megakad,
Ne görbedjen a' nyakad.

Jegyzet: A' 42-dik Számbeli Rejtett szó: Ló-here.

Dall a' Magyar Tánczról.

Isten! a' ki illy sokáig
 Fentartod Nemzetünket,
 Szoktasd ismét Magyar tánczra
 Mást majmoló népünket.
 Mert egy tánczos szép Leventát
 Ki ne nézne örömmel?
 Egy illy Kinisinek mássát
 Ki ne látná víg kedvel?
 Mintsem olly kergetegessen
 Valczerekben kerengjünk.
 Félre tehát te is töllem,
 Te bokáig bugyogó!
 Szijjas nadrád kell én nékem,
 Mert ez Magyarnak való.
 Ebben lehet Bendegúczként
 Pallyára kiállni,
 'S a' Szittyá vértől pattogva
 A' hős tánczot megjárni.
 Esküszöm Árpád véreére:
 Véroket a' Hunnusok

Nem azért árasztották ki,
Hogy lennének hitvány majmok,
A' kik a' kaczagány helyett
Selymes foszlányt viseljük,
'S a' diadalmas táncz helyett
Galopázzunk, kerengjük.
Ha igaz, hogy a' Hazai
Törvény, és az ősz szokás
Tartja fent az ősz Nemzetet
'S tsak így áll az országlás;
Pirúlj! a' ki még feddést vársz
Idegen ugrásidért,
'S a' czombatlan tsontlábokként
Kerengő forgásidért.

Ns. Noszlopy Antal.

Nemes Példa a' Tudományok' segedel- mei' szaporításában.

A' Sopronyi Ágostai Vallásúk' virág-
zó Lyceumának számára boldogult Pro-
fesszor, és Rector Nagy-Megyeri Rajcs Pé-
ter Urnak hat ezer könyvekből, és ezer geogr.
mappákból álló nagy bibliothekáját a' Lyce-
umbéli tanuló ifjúság ezer hatszáz forintért
Bétsi betsben vette meg. Ezen summát már
előbb Bétsben megígérték: de a' Sopronyi
Lyceum' érdemes Professzorainak ösztönözé-
sére az Ifjúság, mert a' Lyceum' bibliothé-
kának nintsen fundusa, a' felső és alsó Clas-
sisokban azon summának nagyobb részét
összeegyűjtötte. Tiszteletes és Tudós Odor Ist-

ván, a' Philosophia és Historia' érdemes Professzora buzdítására a' Philosophiának hallgatói követésre méltó szép példával előlmentek, 's egy - két nap alatt 200 forintot vetélkedve össze gyűjtöttek. Erré boldogúlt Rajcs Urnak örökösei nem tsak a' hátra lévő adóság' lefizetésének utolsó terminusát Novembernek végéig halasztották, hanem a' Lyceumnak a' Könyvtár' minden szekrényeit, és állásait oda ajándékozták. Azért az ifjúság a' boldogúlt Rector, és Prof. Rajcs Urnak a' Lyceumbeli bibliothéka nagy, és szép szalájában megérdemlett emlékjelt szándékozik készíttetni. Ezeket látván, és hallván a' Tiszteletes Egyházi Convent a' Professzor Uraknak megengedte, a' Conventnek nagy bibliothekájából a' tudományos, és iskolai legjobb könyveket a' Lyceumbéli bibliothékának számára kiválasztani. Azok 4000 darabot választottak. A' jeles új Lyceumbéli bibliothéka már a' Lyceumnak szép új épületében meg van rendelve. A' bibliothekarius, Tiszteletes és Tudós Hetyésy László, a' Theolog. és Mathesisnek érdemes Professzora, a' bibliothéka mellett lakik. A' tanuló ifjúságnak a' bibliothéka' használása meg van engedve, és a' Rajcsi bibliothéka' ifjú vevőjinek nevei örök emlékezetül felvannak jegyezve. — Ezeket Aprilisnek végén Sopronyban, a'hol engemet a' Lyceumnak érdemes Professzorai, mint régi Collegát (1810-dik esztendőtol fogva 1813-ig a' Lyceumban Philosophia, Historia és Statistikanak Professzorát) barátsá-

gosan fogadtak, bámulva hallottam, és most hazafiúi örömmel közlöm a' Magyar Községgel.

Bétsben, Május' 20-dikán. 1827.

Rumy Károly.

A' jövő nyárnak minémúsége.

Fischer Doctor Úr Korneuburgban illy észrevételeket tett a' közelebb jövő nyárnak minémüségéről: „Az idei nyár hőség, és szárazság által különbözteti meg magát, és tsak akkor lesznek hűves napjai, ha a' szél olly tájakról jön, hol nagy égiháborúk voltak. Ez Juliusban, és Augustusban leszen. Junius vége felé gyakor essők, és nyugoti szelek fognak uralkodni, 's ehez képest a' hőség, és szárazság is mérséklettebb leszen; de mégis Juliusban igen nagy leszen a' hőség, és mind távulról, mind közelebről égiháborúkat hoz, és pedig jégessővel. A' nyári hőség tsak Augustusnak második felében, és Septemberben fog szünni, és a' tiszta reggelek már akkor hűvesek lesznek. Az előbbi hasonló esztendőknék tapasztalásai azt mutatják, hogy az ősz essős, és felhős leszen, a' mi mindazonáltal a' szüretnek nem fog ártani.

Különös Testamentom.

Droitwichben (Angliában) egy 60. esztendő ember nem rég a' nyakát elvágta. Il-

lyen rendelkezéseket találtak Testamentomában, mellyeket örököseinek maga tett fel: Holt tetemimen maradjon meg a' tsizma; jobb kezembe tegyenek egy batkát, bal kezembe egy félbatkát, és anyámnak két miniatúr melyképét, és halotti lepedőjét; mellyemen álljon egy selyem zatskó, az anyám sírjából való földdel megtöltve. Mihelyest koporsóm a' földbe eresztetik, mindjárt a' koporsó hordozók, és sír-ásók hánnyák el fekete ruháikat, oszoljanak széllyel, a' hídön ismét gyűljenek össze, 's onnét sebes futtokba bé egy kortsmába. Ott, minekutánna egy éneket, és két Zsoltárt elénekeltek, az én halotti árnyékom tiszteletére mindnyájan ígyák lè magokat, az az: részegedjenek meg. Mind ezen végső rendelkezések, kivált az utolsó, minden hiba nélkül, szóról szóra bétellyesíttessenek".

Jótétemények.

Tudva van, melly nagy pénzbeli áldozatokat tesznek egész Európában a' könyörületes szívű jó emberek az elnyomorodott Görögök' felsegállítására. Európának főbb városaiban Egyesületek, Társaságok, Biztosságok állanak össze ezen nemes célra. A' begyűlt pénzből többnyire eleséget, 's más szükséges szereket vásárolnak, 's úgy küldözik Görög országba, jól tudván, hogy ez a' legbizonyosabb, és hasznosabb segedelem. A' Genevai Görög Egyesület 1826-iki Apri-

lis honaptól fogva Decemb. 31-ikéig 221,181 Frankot, és 1827-iki Januar. 1-ső napjától fogva Martz. 31-ikéig 16,000 Frankot, azon kívül Eynard Ur 600,000 Frankot kapott az adakozóktól. Mind ezen két summa majd egészen eleségbeli szállításra, és Lord Cochrane elútazására, 's plánumára fordított. — Ama fáradhatatlan buzgóságú Görög - pártfogó, Eynard Ur, ki többnyire egyedül intézi az eleségbeli, 's más szállításokat, most Párisba ment, onnét Londonba igyekszik, hogy meglassa a' Görögök' számára rosszul épített hajókat, 's megvizsgálja azoknak gonosz tsal-
 fását, kik annak okai.

Szaporá munka.

H o h e n m a u t b a n Tseh országban minden estve bizonyos társaság öszve szokott gyülekezni, a' sörös poharak mellett gazdaságbeli, és kézi mesterségbeli tárgyakról beszélgetni. Egyik estve szóba jött azon Angliai szaporá munkásság, melly szerént masinák által a' jüh nyírésétől kezdve egy egész ruhának elkészítéséig nem kívántatik több 18 óránál. Ide oda forgott a' beszéd, 's nagyobb részint bámulták a' munkának illy ritka sebeségét. Midőn némellyek lehetetlenséget találnának a' dologban, egy odavaló posztó-tsináló mester elő álla, 's azon mérész ajánlást tette, hogy ő egy egész kontöst szinte a' gyapjúnyréstől kezdve rövidebb idő t. i. 14 órá alatt elő-

állit, és pedig minden masinak nélkül. Ezen erős vitatásra némelly tehetősebb polgárok 100 forint ezüst pénzben fogadtak vele, és ő a meghatározott napon, bizonyságok jelenlétében egyedül a munkának felosztása által, több személyeknek közre dolgozásával a felső köntöst, és nadrágot még két órával hamarabb elkészítette, és felöltözvén bele, a fogadást megnyerte. Ezen történet a városban olly nagy örömet okozott, hogy ötet mintegy diadalmi örvendezéssel, muzsika-szó mellett a város útszáin végig hordoznák, és nagy vendégséget ütnének. — Melly szép a mesterség, és ügyesség!!

A p r ó s á g o k.

Winkleigh Plébániában az Egyházi, azért hogy a toronybeli órát mindennap felhúzza, esztendőnként egy Guinét kap fizetésül. Fel-számlálták, hogy ezen fizetésért most a házától a templomig neki 102 Angol mértföldet kell bójárni, 20,000 garáditsot hágni, és 18 tonna nehézséget 3600 sing magasságra felhúzni.

Ama híres Lancaster József Tanító Karasban egy vendégségnél, mellyet Bolívar adott, több jelenlévőkkel olly heves veszekedésbe keveredett, hogy kéntelen volt más nap szabad utazó levelet kérni, a mi neki

azonnal ki is adatott. Tanítói székében már más ül.

A' minap Franciaországban Seine vizén egy új buvár-tsonakkal próbát tettek, melly igen jól ütött ki. A' tsonak 60 minutáig maradt a' víz alatt, és még tovább is maradt volna, ha a' nézők, attól való félelmökből, hogy talán valami szerentsétlenség érte, kötélen fel nem húzták volna.

Most ismét Londonban a' Temse vize alatt készülő út-ásásban szerentsétlenség történt. Tudniillik a' Temse vize hirtelen a' földalatti kiásott útba Május 19-ikén estve bérohant, úgy hogy a' dolgozó emberek alig menthették meg életüket. De Brunel Úr reményli hogy ezen akadályt meg lehet győzni, 's a' munkát tovább folytatni.

M e s e.

Viseli ezt az Oroszlán,
De sárkány nem viseli,
Haragos matska berzenti,
Már asszony nem kedveli,
Büszke férfi már táplálja,
'S benne díszét feltalálja.

Jegyzet: A' 45-dik Számbeli Rejtett szó: Tsigá, iga.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(45.)

Méltóságos Szucsics Mátyás' Kanonok
Úrnak Püspöki méltóságra emel-
tetésére.

Székes-Fejérvár! mord diadalmakat,
Vívott Királyok' hajdani lakhelye!
Örvendj, tenyésztő fény napodnak
Hajnali csillaga im közelget!

Rebledbe száll majd, 's Püspöki székibe,
Üllvén megýédnek régi jeles nevét,
'S kedves Hazánknak ősi díszét
Ő, Szucsicsok' maradéka, védi.

Báts kedvesével kérkede szüntelen,
Böltsen viselt ő több papi hívatalt,
Tisztelve néztük; mert szerettük
Benne a' jó, 's nemes úri szívet. —

Örvendj Te ennek, szép haza Hunnia!
Fel vitte sorsát, íme, hazánkfia;
Várj tőle mindent, és reményed,
Általa füstbe enyészni nem fog! — —

Örvendj Fejérvár, és te jeles Megye! —
Kormányja nem lesz képtelen ez nemes
Fő Pápnak! áldást, és szerentsét,
Osztogat ő Atya szent kezével!!! —

Kalótsán J. K.

Jó tanáts.

a' pengő-péNZ' szaporítására.

Midőn a' külföldiek majd a' földművelés,
majd a' marha tartás, majd a' mesterségek
és fabrikák' szaporítása, majd végre a' ke-
reskedés által tanátsolják az országoknak pénz-
beli erejét nevelni, most Pozsonyban
Aschner Jó'sef Ur Körnőcz-Bánya váro-
sának Polgármestere, és országgyűlési Köve-
te azon különös, és figyelemre nagyon méltó
tanáts-adását közli német nyelven kiadott
Értekezésében: hogy legártatlanabb, leghasz-
nosabb, és legkevesebb kárvallhatással járó
mód volna, a' pengő-péNZ' szaporítására az
új bányáknak megnyittatása. — Ezt ő annyi-
val inkább ajánlja, mivel ebben Országunk
1) semmi idegen országgal öszveütközésbe,
's mintegy kereskedési vételkedésbe nem jön-
ne; 2) mivel Magyar-országnak földét a' ter-
mészet olly sok, olly gazdag érczek', és ás-
ványok' ereivel áldotta meg, hogy itt nem
század, de ezeredik része sem mivelletik a'
bányákra vala hegyeknek; 3) mivel köz tu-
domásra nézve bizonyos, hogy az országban

számtalan régebben elhagyattatott bányák haszonvétele nélkül hevernek, mellyeket kevés költséggel új életre lehetne hozni, és a' természetnek elhagyatott kintseit köz hasznúvá tenni; 4) mivel az új bányák' megnyitása által nem csak a' szegény dolgozó népnek több kereset szereztethetnék, hanem a' természetekre, és a' földes Urakra is nagyobb haszon háramlana, midőn ezeknek a' termékeiket jó áron eladhatnák; és ugyan ezért; 5) köz figyelmet érdemel az, hogy a' bányák' műveltetése által a' pénz az országban bizonyosabb, 's nagyobb forgásba, circulatióba, jöjjön; 6) mivel az új bányák' műveltetése által csak a' föld-gyomrában heverő kintsek hozattatnának napfényre, és legfellyebb is a' föld színén csak az erdők' használata szaporodnék, a' mi semmi tekintetben káros nem lehet. Nem lehet tehát nem óhajtani, hogy ezen célra több hazafiak eggyesüljenek, és új bányák' műveltetésére annyival inkább pénzeiket elszánják, mivel értelmes Igazgatóknak vezérlése alatt nem csak kártól tartani nem lehet, de bizonyos, és nagy hasznokat is lehet reményleni; annyival is inkább; 7) mivel az aranyon, és ezüstön kívül nemes, drága köveket, és különös czélokra használható föld-nemeket találhatni, mellyek a' költséget megfizetik; 8) mivel a' Királyi, és magánosok' bányái most olly hidegen, 's olly nagy pénzkimélléssek műveltetnek, hogy magának a' Felsőleges Aeriariumnak nem lehet semmi kedvesebb, mint, ha magános társaságok öszve állanának, mel-

lyek új erővel, és buzgósággal kezdenék, és folytatnák a' bányászatot, 's ez által szaporítanák az Urburát, vagyis a' Királyi nyereség-részt.

E' végből Aschner Ur azt ajánlja, hogy a' Társaság 128 Actiákból, vagyis úgy nevezett Kuxokból állittassék öszve, mellyek közül mindegyik tsak 300 forintot Conv. pénzben tenne a' Társaság' ládájába. A' pénzre való felvigyázást Szabad Kir. Körmöcz-Bánya városának gondviselése alá lehetne bízni, melly a' munkáltatásokhoz közelebb esnék, és elégséges bátorságot szerezne, és az ott lévő Bányász-Tisztek' útmutatása által tsaknem tsalhatatlan reménységet nyújtana, hogy a' költségek haszontalanokká nem lesznek; mivel résszerént a' Hörmöczi, Új-bányai, Kis-Tapoltsányi, Börzsönyi, Szlaszkai, és Káronczai, 's egyéb hegyes tájakon vagy elhagyott bányáknak nyomai, vagy arany, és ezüst ágyaknak fekvései találatnak.

Ugyan ezen heverő kintseknek jövőendőbeli, és századokra kiterjedhető miveltetései valamint új reménységet gerjesztenek, úgy nagy ösztönt is adnak, hogy hazánkfiai a' természetnek tudományát, és a' bányászságot nagyobb buzgósággal tanulják, és ne engedjék, hogy idegenek, az országba bélappangván, előlünk a' drága kintseket kihordják. Mellyekből az arany, és ezüst pénzt bővségesen lehetne szaporítani.

A' Rózsa, és Sisakfü.

(Egy Allegoria Deville után)

Egy vígan élni szerető, allhatatlan lepke megboszonkodék egy szemérmes, még alig félig kinyílt gyönyörű Rózsának kemény, hozzá férhetetlen elzárkozásán. — Vigasztalására onnét nem messze ketsegtette őtet egy kellemes Sisakfü (Aconitum), melly önként, és szabadon kínálhatta méreggel tellyes kelyhét. Ezen a' tsapodár tellyes mértékben gyönyörködtette magát. De nem sok idő telt, hogy az oktalan kevés gyönyörűségét életével fizette. — Példa minden ifjakkak az intésre! —

Nemzeti Törekedés.

Pesti Ló-Futtatás Jelentése.

Junius 6-dikán 1827. Reggeli tíz órakor.

Elegyes futtatás. Erre, három arany lefizetésével, már több Uraságok jelentették bé lovaikat. Nem méneses gazdák és Csikósok pedig minden fizetés nélkül vesznek benne részt.

A' hely szűke miatt, tíz lónál több egyszerre nem fuhat 's így ha tíznél több lépnek a' pályára, akkor sors szerint két tsapatba oaztatnak fel, 's a' két futtatás után a' két győző külön fog a' jutalomért ismét vívni.

Ha pedig még számosabb ló gyűlné, akkor számokhoz képest három, vagy több tsapatba szakasztatnak 's a' győzők mind összesen még egyszer futnak, hogy végre az igaz Diadalmas kitéssék, 's az egybe-gyűlt pénzt el-

nyerje. A' teher, a' fizetőkre nézve szorosán vétetődik tekintetbe, a' nem fizetők szabadok. A' távolság két angol mértföld. A' lovak' tsapathba osztatása, ha számok kívánná, minden következő illetén esetben sors által fog történni.

A' lovak' száma, szőre, gazdájik nevei, úgy a' lovasoknak őket egymástól megkülömböztető jeleik felől a' Közönség, egy nappal elébb, meghatározottabb tudósítást kap.

Tizenegyed fél órakor.

A' negyedik pálya-díjért való futtatás. Erről már több Újság szóllott. Itt tsak, nem méneses gazdák' saját lovaik, és olyanok által nevelt lovak kelhetnek a' pályára. Az első nyertesé harmincz darab, a' másodiké tizenkét, a' harmadiké nyolcz darab arany.

A' lovasok' terhére újabb határozásnál fogva tekintet nem lesz. A' távolság egy Angoly mértföld.

Ha ezen napra, még valamelly, most eddig tudva nem lévő fogadások adnák elé magokat, egy nappal elébb az iránt híradás jelenik meg. — 60 darab Tallér felosztva 3 részre ugyan ilyen lovak számára vagyon még rendelve, mellyek ezen napi futtatásban még nem nyertek. A' pálya 866 Po'sonyi öl 1 Angol mértföld.

Junius 7-dikén Reggeli tíz órakor.

Külön fogadás. Gróf Berchtold Antal lova Alcibiades, Gróf Eszterházy Mihály lova Duncan ellen. A' távolság két Angoly mértföld. Ismételve.

Tizen-eggyedfél órákor.

Az első pálya-díjért való futtatás. Ez egy 100 aranyat érő Billikom, a' mint az Újságok már jelentették. Különböztetés nélkül szállhat érette pályára minden Ausztriai közös tartományokban ellett és nevelt ló. A' terhek itt szoros tekintetbe vétetődnek. A' távolság 2 Angoly mértföld.

Tizen-egy órákor.

Külön fogadás. Gróf Berchtold és Gróf Eszterházy lovaik' ismételt futtatása.

Tizenkettődfél órákor.

Ugyan ezen két Uraság lovainak harmad izbeli futtatása, ha két futásban a' Diadalmast ki nem lehetett ismérni.

A' következő órákban fél óra elmultával némelly külön fogadások. Ezekről, annak idejében jelenik meg tudósítás.

Junius 8-dikán Reggeli tíz órákor.

A' harmadik pálya-díjért való futtatás. Ez 60 darab arany. Érette tsupán, Magyar országban 's ahoz kaptsolt Tartományokban tisztán honni atya és anya lovaktól nemzett és származott lovak futhatnak.

Szoros ügyelet lesz a' teherre itt is.

Tizen-eggyedfél órákor.

Külön fogadás. Gróf Károlyi György lova Babieka, Gróf Széchényi István ménlova Bolivar ellen, két Angoly mértföldnyire 's fél óra mulva több külön fogadások.

Tizen-egy óraker.

A' második pálya-díjért való futtatás. 100 arany. Ezért minden Ausztriai közös tartományokban ellett és nevelt ló futhat, a' teljes-vérűeket kivéve.

Junius 9-dikén Reggeli tíz óraker.

Gróf Festetics László adta 100 aranyért való futtatás. Ezen pálya-díjért világszerte nevelt lovak vívhatnak. A' távolság itt csak egy angoly mértföld, azaz 866 öl, de ismételve.

Ezen futtatás közben, vagy végeztével Gróf Andrásh György kanczája Confidence 's Gróf Eszterhásh Károly nevetlen kanczája futnak verset.

Utóljára némelly külön fogadások rekesztik bé a' napot.

Junius 15-dikén

Gróf Eszterhásh Jó'sef kanczája Sultána, Gróf Széchényi István lova Bonassus ellen, két angoly mértföldnyire. Ismételve.

Rejtett szó:

Nem tég, nem túró, se nem sajt,
Ezeknek csak rokona;
Azt mondják, hogy hectikát hajt,
Pedig ez nem babona,
Vége nélkül vissza felé
A' rab' lábát verik lelé.

Jegyzet: A' 44-dik Számbeli Mese:
Bajusz.

Napi Rend *).

P e s t i L ó - F u t t a t á s,

Junius 6-dikán 1827.

Kezdődik regg. 10 órak. 's fél óránként új új futtatások

1. Elegyes futtatás. Pályára kelhet akárki. Nem méneses gazdák és esikósok ingyen akármi teherrel. Mások három aranyért, meghatározott teherrel. Távol-ság 2 Angoly mértföld.

B o h u s J á n o s 6 eszt. fekete lova Ficzkó. Lovas: fe-jér test és új, veres sapka. — Teher 133 font.

B. Brüdern Jó'sef. Lova még nincs tudva. Lovas egészen fe-jér.

Gr. Eszterházy Mihály 6 eszt. sárga kanczája Arandeka. Lov. kék test, sárga új, sárga sapka. Teher 133 font.

Gr. Eszterházy Károly. Se lova, se lovassa nincs tudva.

Gr. Károlyi Lajos. 6 eszt. szürke kancz. Lady Thygh. Lov. veres test, kék új, kék sapka. T. 133 f.

Gr. Károlyi György 6 eszt. sárga lova Babieka. Kék test, veres új, veres sapka. — Teher 133 f.

*) Egy Angoly mértföld 866 Po'sonyi öl. A' csapatba osztatást nem önkény, hanem sors határozza-el.

- B. Orczy György 6 eszt. fekete lova Csinos. Setétkék test, kék új, fekete sapka. — Teher 133 f.
- Gr. Pejachevich Péter 4 eszt. vil. pej kancz. Romana. Lov. veres test, veres új, kék sapka. T. 113 f.
- Gr. Széchényi István 7 eszt. szürke lova Gawing. Lovas fejr test, veres új, veres sapka. Teher 134 f.
- B. Wess-lényi Miklós nevezi Gr. Széchényi István idős pej lovát Snap. Test új sapka, késsel csikós fejr. — — — Teher 134 1/2 font.
- A' többi futtatók' neve száma a' pálya-helyen fog kitetszeni. Hányszori versent-futás történik a' 30 aranyért, a' lovaknak még tudva nem lévő számától függ.
2. Futtatás a' negyedik pálya-díjért. 30, 12, 8, arany jutalmak. Teherre semmi tekintet. Távolság 1 Angoly mértföld. Itt nem méneses gazdák 's csikósok futtatván csak, lovaik' számát szörét 's a' t. előre kijegyezni nem lehet, minthogy még tudva sincsenek.
3. Futtatás 60 ezüst tallér jutalomért. Ez némelly Hazafiak aláírása által gyült 's érette azon nem méneses gazdák 's csikósok szállhatnak csak pályára, kik a' nap folytában még nem nyertek. Ezek három csapatba szakaszatnak 's minden csapathban az első nyertes 12, a' második 8 tallér jutalmat kap. A' távolság 1 Angoly mértföld.

Hegyomlás veszedelme.

Sz. Lőrinczből (Tyrolisból) Május 24-dikén ezt írják: Bámult az ember, hogy azon temérdek sok hónap még nyoma sints, melly a' hosszú télen által a' hegyeken feltornyozott vala. De a' hegyi vizeknek tsekély lefolyása, a' temérdek sok hóhoz képest, mindjárt gyanittatta a' figyelmezővel, hogy a' hó-víz-

nek nagyobb része az idén mindég fagyatlan maradt földbe bévette magát, és csak egy külső megrázkodás szükséges, hogy az elrejtett örvényekből kibuggyanjon, és a' megázott földdarabokat a' hegyekről magával leseperje. A' mitől félt az ember, megesett Pusterthal vidéknek több helyein ezen hónap közepén, a' Sz. Lőrinczi hegyeken pedig Máj. 20-ikán. Több napi essőzés készítette el ezen szerentsétlenséget, midőn 20-dikára virradó éjjel nagy zápor esső omlott az úgy nevezett Bálványhegyre, a' mit sűrű ménykőhullás, és jégesső követett. Irtóztató zuhogással kezdé reggel 3 órakor a' víz a' hegyről lehordani a' megázott földdarabokat. A' felrettent lakosok egyszer csak láták olyni magasságra az omladék - földet a' hegyről lezuhanni házaikra, és szántóföldeikre, mellyeket vagy eltemetett, vagy magával a' mélységbe ragadott. Az éjnek setésége, és a' nagy vízomlás minden védelmet lehetetlenné tett, még a' szaladás sem volt bátorságos. Már némely házakba, és istállókba a' víz bérohant, míg az embereket, és barmokat kezdték menteni. Szerentsére senki sem vezett el. Egy szegény napszámos csak az Isteni gondviselésnek, és elmebeli jelenlétének köszönheti felesége', és 8 nevetlen gyermeke' megmenekedését. Alig vette észre, hogy egy temérdek földiszap magános házára omlik, és azt is már majd minden oldalról körül vette a' víz. Azon pillanatban a' nagy omladéknak tetejére ugrék, a' villámlás' világánál kikém-

lelé az egyedül való útat a' futásra, 's azt megmutatá az ijedt familiájának. Tsak hamar azután háza öszve omlott, 's minden vagyonát eltemette. Az esett kár már egynehány ezerre telik. De öszve sem lehet hasonlítani azon veszedelemmel, mellyel 6—7 új hegyi pataknak támadása ezután fenyeget. Hol eddig semmi forrás, vagy verem nem volt, most a' hegy tetejétől fogva az allyáig 5—10 ölnyi mélységű, és ugyan annyi szélességű gödrök támadtak, mellyeken keresztül a' sebes patakok most is omlanak le. Ha még illy zápor talál lenni, minthogy a' föld mind felszakadoz, legnagyobb pusztulást lehet várni.

Az Austriai Tartományok' Pátrónusai.

Minden Austriai birodalombeli Országoknak, és tartományoknak vagyon valami Szent Pátrónusa, nevezetesen: Magyar, és Horvát országnak Sz. István Király; Erdélynek Sz. László Király; Austriának Sz. Leopold; Cseh országnak Sz. Venczel, és Nepom. Sz. János; Morva országnak Cyrillus, és Methodius; Szileziának Sz. Hedvig; Galiciának Sz. Mihály, és Szaniszló (a' Lengyelek országos Pátrónusa); Dalmatiának Sz. Spiridion; Stiriának Sz. Jó'sef; Karinthiának Sz. Egyed; Karinióliának Sz. György; Salzburgnak Sz. Ruprecht; Tyrolisnak Sz. Jó'sef, és Virgilius; a' Triesti kerületnek Sz. Justus; a' Velencei

Királyságnak Sz. Mark ; a' Lombardi Királyságnak Sz. Borromeus Hároly.

Adósság' Törvénye Afrikában.

Ama' híres Angol utazó , Denham Major , a' nem rég : „Afrika' belsejében való utazások” nevezete alatt megjelent munkájában jeles ismereteket közöl a' Törvény-szerzésről Burnu Királyságban. A' többek között az adósság-törvényei olly mérséklés által különböztetik meg magokat , hogy az egy pallérozott Nemzetnek is betsületére válna. Ha valaki adósságát meg nem akarja fizetni , 's pedig volna mihől megfizethetné , a' Kadi (Bíró) vagyonát zár alá teszi , mihent a' hitelezők azt kívánják , kívánságaiknak eleget teszen , és a' maga fáradságát gazdagon megfizetteti. De az adósnak elsőbben erre reá kell állani , hanem ez nem sok időbe , és fáradságha kerül , mivel ötet fogságha teszik , 's addig vernek hátuljára , míg reá áll. A' Bírónak minden fáradságát drágán meg kell fizetnie , ha nyakaskodik. — De ha az adós nem fizethet , és ezt megtudja bizonyítani , mindjárt vissza nyeri szabadságát , és a' Bíró így szól hozzá : „Az Isten adjon neked módot” ! A' körülállók felelik : „Amen” ! Ekkor az adós akármi kereskedést üzhet , a' hol akar ; de ha a' hitelezők azután két ruhát látnak rajta , vagy veres sapkát szemlélnek a' fején , megkapják , a' Kadi eleibe viszik , és

a' feleslegvaló ruházatot lehúzzák testéről, 's azt mindjárt adósságainak lefizetésére eladják". (Egyszerű, illendő, és egyenes úton a' célra vezető mód. Hát nekünk Európaiaknak végre tsak ugyan Afrikába kell mennünk iskolába, hogy nagy tudományosságunkból ismét kitanuljunk, melly sehová sem alkalmaztatható, sehová sem elegendő?)

Különös mentség, és elfogadás.

Egykor Párisban az Opera-házban a' föld szint lévő nézők között volt Sz. Lajos Rendét viselő Tiszt, kinek fején fekete bársony sapka vala, midőn a' többi nézők mind hajdon fővel valának. Midőn a' Gárda-Káplár ezt észrevénne, kérte, hogy sapkáját venné le, mivel az Opera házban senkinek sem szabad sővegét feltenni. A' Tiszt egész illendőséggel azt felelé: hogy ő ugyan szeretné ezen parantsolatot tellyesíteni, de azt tellyességgel nem teheti; mivel a' fején olyan seb vagon, mellynek mindenkor fődve kell lenni. A' Káplár tehát kéré őtet, hogy legalább egy szegletbe vonná hátra magát, míg a' dolgot Byron Marsalnak tudtára adná, és tőle parantsolatot venne. Felmegyén tehát a' Marsalnak Lózsijába, 's a' dolgot előadja. A' Marsal erre így szól: „Én senki kedvéért kifogást nem tsinalok; hanem kérd meg a' Vitézt, hogy jöjjön az én Lózsimba; itt őtet szívesen elfogadom". A' Káplár vissza térvén,

elmondá a' rendelést, mellyhez a' Tiszt örö-
mest is alkalmaztatta magát, 's felmenvén a'
Marsalnak Lózsijába, nem tsak kedvesen fo-
gadtatott, hanem más napra ebédre is hivat-
tatott, sőt midőn előadná, hogy éppen azért
jöve Párisba, hogy a' Királytól pensiót kér-
jen, a' Marsal azt mondá: „Illyen érdemű
embernek legalább is 2000 Frankot kell kap-
ni; azért kérem az Urat, engedje meg, hogy
az első esztendei pensióját itt mindjárt előre
lefizethessem.”

Romanzow emlék jele.

Gróf Romanzownak, az Orosz biroda-
lom' megholt Cancellariusának az ő Homel
nevű jószágába emlékjelt állítanak, mellyet
Jakimow nevű hazai művész öntött érczből.
Ez a' békeségnek álló képéből áll, azon hí-
res márvány - kép szerént, mellyet Canova
1816-ban a' megholt Cancellarius' kérésére
készített vala, amaz Orosz országra nézve
igen fontos három béke-kötés' elmékezetére,
mellyek által, az atya, fiú, és onoka olly
hiressé tették magokat. Ezen békekötések es-
tek: Abóban 1743; Kutsuk Kainardtsiban a'
Törökökkel 1774; és Fridrichshamban 1800.
Az emlékjelen illyen írás leszen: „Megadta
az Istennek, mi az Istené; a' Tsászárnak, mi
a' Tsászáré; a' Hazának szeretetet, és feláldo-
zást. A' státua nyom 1440 fontot, melly
bronzból van; és az egész 20,000 Rubelbe
kerül. Igen jeles munkának lehet nevezni.

A p r ó s á g o k.

Toulonban egy Francia fregátát egészen új plánum szerént építenek, mellyen 60 harmincz fontos ágyú leszen.

Johnsson Tisztartó Islandiában plánumot készített Oefiord városában Éjszaki Islandiában leendő olvasó könyv-tárnak felállítására, és a' segedelem nyújtásra a' tehetősebbeket meghívta.

Párisban Május 16-dikán az Orvosi tudományok Akademiája Doctor Coutameau-nak egy tudósítását hallgatta meg, mellyet a' Tudós azon Biztosság' nevében tett, mellyet a' belső Minister rendelt: ezen tudósításban megmutattatik, hogy a' sárga-hideglelés nem ragadós. A' Biztosságnak egy akarattal való határozása az volt, hogy semmi ok nints többé egészségbeli óvásokat erre nézve tenni.

Rejtett szó:

Hat a' betűm, 's velem porrá teszik a' fát,
A' fejem érzi sokszor az éles kaszát;
Más felem valóban Isteni adomány,
Mellyet nagyra vihetsz, tsak böltsen vele bánj.

M. M.

Jegyzet: A' 45-dik Számbeli Rejtett szó: Savó, vas.

NB. Az előbbi Rejtett szó végén lelé helyett olvasd belé.

Jegyzet

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(47.)

A' Görögök tápláló eledeleik, a' növények országából.

A' mostani utazók mindenre figyelmeznek Görög országban, különösen megjegyzik azt is, hogy mitsoda eledelkkel táplálják magokat. 'S azt állitják, hogy a' Görögök sokkal együgyűebben, és a' természethez inkább közelítve táplálják magokat, mint más Nemzetek. Nevezetessen, hogy eledeleik főképpen a' Juh, és Ketske husból állanak; ezek mellett pedig riskása, hagyma, zöldség, és a' déli éghajlatnak gyümöltsei táplálják őket. A' növények Moreában olly különbféliek, hogy azokra nézve Európa nagyobb részéhez képest Moreát mint egy új világnak mondhatni. Igaz ugyan, hogy a' búza, árpa, és a' török-búza fő tápláló eledeleik, de ha búza nintsen, árpából, és török-búzából a' lisztet öszve keverve, igen jó kenyeret készitenek, rozsot, és zabot alig láthatni; a' lovak, és szamarak táplálására a' buja

legelőn kívül, apróra vágot szalmát (szetskát) fordítanak; az emberek pedig vízzel felelesztett lisztet kovásszá tsinálván, hamarjában szén, és hamu között megsütik, sőt útra is ilyen kovászt visznek magokkal, árpa lisztből, vagy darából készültet, 's azt bőrbe bevarják, hogy útközben belőlle kenyeret tsinálhassanak. Mellyhezképest emlékezhetni Homer Iliásának 18-dik könyvében leírt aratók ebédéről, mellyhez egy tölgyfa árnyékában letelepedtek. — De a' Fejedelmek ezen sovány eledelt mézzel, és hagymával jobb ízűvé tétették, a' mint Homer 11-dik könyvében jelenti; Plinius pedig, természet historijának 18-dik könyvében azt mondja, hogy az ilyen árpa-pogátsát lenmaggal, Corianderrel, és sóval keverték. Különös figyelmet érdemel, hogy az ő lisztjök nem olly finom, mint nállunk Európaiaknál, és kesernyés ízű, úgy hogy azt még a' lisztből tsinált ételekben is érezhetni. — A' búza-kenyér elég fehér: de igen könnyű, nints jól kisütve, 's ennél fogva nem jó tápláló. A' tsupa árpából süttött kenyér igen durva, majd hasonló a' korpá kenyérhez, mert többnyire a' liszt a' korpával egyesülve hagyatik. A' török-búza kenyér színére nézve sárga, kemény, és durva, nem is látszik elegendő táplálónak. E' kétféle kenyeret a' sok szurkáló korpá miatt alig lehet lenyelni. — A' gabona nemeiből készített kenyéren, és ételen kívül a' Görögök gyakorta élnek a' besózott olajfa gyümöltsel, a' megszáritott fügével,

és a' citrommal. Az olajfa gyümöltseit mindenütt találhatni, de nem a' fügéket, hanem csak kiváltképpen Attikában, és Megarában, 's ezeket különös gonddal nevelik. A' citromról Theophrastus azt mondja (hit. plant IV.) hogy a' citromfának almáját nem szokták ugyan megenni, de az igen jó illatú, és ha azt a' ruhák közzé teszik, azokat a' molytól megmenti. Hasznos a' citrom akkor is, ha valaki halálos mérget bevett, mert a' leve borral feleresztve kihajtja a' testből a' mérget. Sőt a' lélekzést is könnyebbéti, ha valamely étellel öszve főzöttetik. Külömben hasznát veszik a' citromnak, hogy; az ételnek tsípös erőt adjanak, és a' tehetőssebbeknél, az ebédnél mindég láthatni citromot, mert úgy látszik, hogy ők annak megfőző erőt tulajdonítanak. Találni ugyan nállok almát, körtvét, és diót is, de nem olyan bővségben, mint nyugoti Európában. Egyéberánt Moreában bőven találni vadon termő olyan növényeket, és fákat, mellyek másutt csak a' kertek ékességére ritkaság képpen fordítottanak. Illyen p. o. a' magos cziprus-fa, melly olly magasra nyő, mint a' legnyulánkább nyár-fa; illyen a' borostyán, és a' babér-fa. Vannak borostyán-fák olly vastagok, mint egy férfinak dereka; van *Laurus nobilis*, *Nerium Oleander*, *Cactus Ficus Indica*, igen szép gyümöltsökkel és néha husz lábnyi magasságu. Találtatik *Aloe* is, mellynek a' virágjának szára olly vastag, mint az ember dereka; vannak külömbbféle jászminok, és a' földi eper-

fáknak olly nagy levelük, mint a' borostyán fáké, de a' gyümölcök igen jó ízű. Ennek neve Lineusnál arbutus unedo, mellyen terem az úgy nevezett memäkilon gyümölc; a' fája nem igen magas: de igen sima a' kérge, virágozni szokott Octoberben, a' gyümölcse pedig egész esztendeig érik, úgy hogy gyakran megesik, hogy az új virág a' fán éri, a' tavalyi gyümölcöt.

Gyarmat a' Spitzbergi parton.

A' Hollandusoknak régi gyarmatai Smee-
renburgban, Spitzberg' éjszaki partjain, már
egy század előtt elhagyattak; a' czethalak a'
zavaró vadászat miatt igen megkevesedtek.
De egy Angol kereskedő, ki Norvegiában
Hammerfestben megtelepedett, és a' neve
Crown, Spitzbergben egy kis gyarmatot ál-
lított. Ez tsak 25 személyből, részint Lap-
ponokból, részint Norvegiaiakból áll, kiknek
kötelességök irám-szarvast (tarandus), és
más drága prém-bőrű állatokat lövöldözni,
mellyektől ezen pusztá ország pezseg, és a'
mellyek egy távulabb keletre fekvő nagy tar-
tományból látszanak oda menni. Crown Ur-
nak testvére ezen gyarmatnak Elöljárója.
Igen alkalmas hajlékokat építettek; a' leve-
gő ég igen egészséges; és 2—3 esztendő óta,
mióta ezen gyarmat állittatott, egyetlen egy
ember sem halt meg, és senki sem esett sem-
miféle nyavalyába. A' hidegek olly gyengék

voltak, hogy a' vadászok, egyen kívül, minden nap kimehettek vadászni. Egy hajó esztendőnként eleséget viszen oda, és a' nyert, szerzett prém-bőrököt Hammerfestbe viszi. A' derék Parry az éjszaki ég-sark felé vett új útjában elsőben Spitzberget látogatja meg. E' szerint majd szép tudósításokat várhatunk ezen ügyes embertől.

Az Angol alsó Parlamentum.

Nagyon különös az, hogy többnyire némely dolgoknak valósága annyira különbözik azon képzelettől, mellyet az ember azokról magában formál, minekelötte azokat látta volna, mint az ég a' földtől. Ha az ember meggondolja az Angol Parlamentum' vitátságainak fontosságát; ha megemlékezik arról, hogy ezen tanátskozások által új Királyságok támadtak, és a' régi Státusok semmivé lettek; hogy több milliom ember' vére mind szárazon, mind vízen folyt, azt képzelet az ember, hogy ott minden olly nagy méltósággal, és fényességgel foly, melly az ő általa gyakoroltatni szokott hatalommal megegyez. Azért annál nagyobb az idegennek bámúlása, ha a' képviselők' házába lépik, és egy szűk, motskos, alkalmatlan szalát szemlél, mellyben 700 képviselőnek el kell férni, de 300 alig talál helyet. Mint tsudálkozik, midőn a' tagok' ruházatán a' méltóságnak legkissebb jelét sem veszi észre; hanem inkább ollyan

embereket lát, kik éppen úgy vannak öltözöködve, mint inasaik; és a' kik a' padokon alusznak a' helyett, hogy ama' fontos vitásokban részt vennének, mellyek hazájok boldogságát, és keservét illetik. Az alsó Ház tagjai többnyire lovagló ruhában vannak, sarkantyús tsizmában, lovagló vessző lévén kezeikben. A' Ministerek közönségesen fekete gombos harisnyában, bő bugyogóban, felső köntösben, 's fekete nyakravalóban jelennek meg. Mindnyájan a' kalapot fejökön tartják, és ha valaki leveszi, az a' jele, hogy szólni kíván; tsak az Elölülő egyedül van Tiszti öltözetben, és egy nagy parókát visel, melly vállait bétakarja. Az asztalon előtte fekszik egy buzogány, méltóságának jele. Az alsó házban semmi szólló szék sints, hanem kiki a' maga helyéről beszél, vagy az Elölülő³ asztalához közelít.

A³ Zsizsikeknek oltsó módon való eltávoztatása.

Ha a' Zsizsik magában a' gabona garadában vagyon, abból kiüzni semmi, eddig isméretes, móddal nem lehet. De az ő természete kényszeríti, hogy ősszel innen kimászszelek, és akkor téli szállást a' földben keres közel a' gabonás pajtákhoz, hol az előbbi nyáron annyi kárt tett. Tavaszra fordulván az idő, Martius végén vagy Aprilis elején, a' földből kimászván ismét felkeresi az előb-

hi pajtákot, és a' legkisebb héjazakokon is be tud mászni. Azt kell tehát megelőzni, hogy ismét a' gabona garmadákhöz ne juthasson. E' végre Bratsche Úr Kusztrinben saját tapasztalása szerint azt javasolja, hogy a' pajták oldalaitól el kell takarítani a' gabonát, és az épület közepére olly módon öszve halmozni, hogy az épület oldalai, és a' garmadának alja között $2\frac{1}{2}$ lábnyi üresség maradjon. Ezen üres helyet köröskörül két hüvelknyi szélességre meg kell tölteni szitált hamuval, olly magasra a' mint tsak magától megáll, sött kézzel is meg lehet nyomogatni, hogy éles tsútsa legyen. Ezen bástyán felvergödni soká iparkodnak a' Zsizsikek, de haszontalanul, és így a' földön; mert szárnyaiknak hasznát nem igyekeznek venni, mind öszve lehet tiporni. Bratsche Úr azt állítja, hogy azok, mellyek agyon nem verettek, önként elhagyták a' hambárját, és másik esztendőre sem tértek vissza.

A p r ó s á g o k.

Május 5-dikén Söndmöernél Norvegiában egy rettenetes hó-omlás midőn a' magas hegyről lezuhanna, egy paraszt udvarnak minden épületeit eltemette, öszve rontotta, és azon kívül 56 tsónakot. A' leomlott hó az ott lévő tónak vizét annyira felnyomta, hogy az egész vidéket az árvíz elöntené, melly sok kárt okozott.

A' Straszburgi polgári Törvényszék azt határozta : hogy a' Zsidók olyan esküvést tessenek le, mint egyéb polgárok szoktak eskünni, és nem mást, valamint a' Francia Törvény-könyvben meg van írva. A' Nimesi, és Metzi Törvény-székek is ezen véleményt elfogadták.

Május 22-dikén Mainzba ismét 20 Würtembergi familia, 103 személyből álló, és a' Bádeni Nagy Herczagségből 8 familia 51 személyből álló érkezett. Ezek mind Amerikába akarnak költözni.

A' Hermopolisi Püspök nem rég a' Deputátusok' házában azt erősíté : hogy Franciaországban most 2800 Apácza - Klastrom van.

A' Tuluszi Francia Érseknek esztendei fizetése nem több 15,000 Franknál; ezen kívül, mint Kardinális, kap 30,000 Frankot.

Rejtett szó:

Nézd, be kevélyen jár, lábát gyorsan szedi!
végét

Az mondhatja, kinek, már felesége nagyon.

Jegyzet: A' 46-dik Számbeli Rejtett szó: Fűrész.

A' Vezér-tsillag.

(La Manchai Don Quixoteból Cervantes szerént.).

A' szerelemnek tengerén
 Epedve rég hajózom én:
 De majd kétségbe esnem kell,
 Nem juthatok révparthoz el.

Vezérül egy szép tsillag int,
 A' melly fényt tsak messzűnzen hint.
 Egy szép vidám tsillag, millyel
 Egy Palinúr sem tűnt még fel.

Hová viszen, ki mondja meg?
 Elmém haboz, és most remeg,
 Majd a' remény' ölébe dül,
 Minden kórmány, 's compasz nélkül.

Kemény fenyíték! rejt'geted,
 'S gyakran boritsz rá felleget,
 Oka vagy te, hogy rajta nem
 Legelhet szüntelen szemem.

Kedves tsillag, szelid fényed'
Láttán egész valóm éled;
De alig rejted-el magad',
A' bú sir' széléhez ragad.

N. N.

A' gályá-rabokkal való bánás.

Tulonba (Franciaországban) tegnapelőtt érkeze, így ír onnét Máj. 18-dikán egy levelező, gályára íteltetett 570 gonosztévő. Ezek a' tenger-partra Castanóba vettek, — szomorú szertartás. — Ezen szerentsétleneknek elsőbben lábaikra verték a' vaskarikát, minekutánna a' lánczot leszedték volna, mellyet útközben viseltek. Azután egészen mezítelenre vetkeztették őket, és hajokat elvágják. Ezen módon kellett igen nagy csoport nézők előtt elmenni egy sátorhoz, melly előtt két dézsa víz állott, mellyben a' más gályá rabok őket megmosták, és ruháikat, sőt még testöket is gondosan által vizsgálták, vallyon nintse nálók pénz, vagy egyéb portéka. Tiz Frankot, és annál kevesebbet magoknál megtarthattak; de a' mi azon fellyül volt, a' gályá kasszájába letették, hogy későbben annak javára, szükségeire lehessen fordítani, a' kinél találtak. De most az egész társaságnak tsak 260 Frankja volt. Egy ilyen szerentsétlennek szájában két hús frankos pénz darabot találtak. Egy gályá rab, ki az újonnan ide érkezettek segítetté levetkeztetni, egy

pénzes erszényt, melyet egyiknél talált, el akarta dugni; de rajta kaptatván, jól megbottozták. — Minekutánna a' megérkezetteket megmosták, és megvizsgálták, új öltözetet kaptak, és veres kurta dolmányt, melly a' gályarabok' viselete szokott lenni; és tizenként kivezették őket a' sátorból, és saluppokra szállították. Itt ismét gondosan megszámlálták, és a' belső dolgok' Ministeri osztálya' részéről a' tengeri osztálynak által adattak. Azután a' fegyverház belsejében lévő tömlöczbe vitték, három nap nyugalomban hagyták, hogy magokat kipihenjék. Ez megtörténvén, ismét megvizsgálták, és előbbi foglalatosságaikhoz képest munkát osztogattak ki közöttök, a' mint ez, vagy amaz dologra alkalmazatosoknak látszottak. — Ezen új rabok között sok ifjú ember volt; többen talán 16 esztendőnél nem valának korosabbak; egynéhány öreget is lehetett köztök látni; többnyire erős egészséges emberek voltak. Egyik sem látszott nagyon búsnak, tsak igen lassan lépegettek, talán a' lánczok nem engedvén, mellyek rajtuk voltak, a' sebesebb menetelt. Ezek között leginkább említést érdemel Gróf Trevox-Tourville, előbb Gárda-seregbeli Tiszt, ki már egyszer élszökött; Grouart, egy különös szépségű ember, ki véghetetlen sok tsalárdságot követett el; és a' többek között ezen munkának szerzője is: „Az igazság', és morál' legjelesebb tárgyai felett való analitykai vizsgálódás'"; — még vala egy rendkívül való beszédes ember Retit nevű, ki a' fog-

ságból már többször elszökött, és most is azt erősítette, hogy a' szabadság eránt való meggyőzhetetlen szeretete nem sokáig fogja őtet a' fogságban tartóztatni. Különben ő csak egy adószedőtől, így kérkedék, 25,000 Frankot lopott el, ki az Országlószéket legalább is fél milliomban megtsalta. — Igen sok nézők voltak jelen, kivált asszony személyek, de a' mint lehet gondolni, csak az all-nép közül.

Különös időjárás.

Insbruckból a' Tyrolisi B o t e nevű Újság Junius' 7-dikén nevezetes tudósítást közöl az időjárásra nézve, e'képpen: „Május, melly az idén valóban megérdemelte, hogy kellemetesség' napjának neveztessek, minden növényeket hamar előhozott, felnevelt, és némellyeket meg is érlelt: de bezzeg ugyan komor ábrázattal jelent meg Junius. Néhány napi hideg esőzések után, úgy tetszik, mint ha a' télnek közepére vissza estünk volna. Ma virradóra látók, hogy minden vidékeinket vastag hó födi; most is esik, 's nem csak hegyeink, hanem térségeink is vastag hó alatt feküsznek. Kiki képzelheti ennek melly káros következései lehetnek! (Pesten pedig a' melegnek hősege majd kiállhatatlan; a' mellett egész Juniusban egy nap sem került e' az essőt, melly többnyire égi háborúkkal állott elő; csak tegnap, 's tegnapelőtt (14, és 15.) maradt el az esső.)

Doctor Francia.

Rodriguez de Francia Paraguaji születés, hol ő most uralkodik. Attya született Francia volt, ki ifjúságában Portugalliába mene, 's onnét Paraguajba, hol egy Kreolnét vett feleségül. Doctor Francia elsőbben ügyvédő volt, azután Assumptió, Paraguaj fő városa' Cabildójának, vagyis község Tanátsának tagja, továbbá Alcade (Bíró), végre Dictátor. Ritka dolog, hogy magát valaki annyira felemelje vérontás nélkül; de Francia sok vért ontott, vagy ontatott, minekelőtte a' Dictatorságra jutott.

Ő egyedül lakik egy házban négy rab-szolgával, nevezetesen egy kis szeretsennel, egy mulattal, és két mulattnéval, kikkel ő szelídebben bánik, mint népével. A' két első egyszer'smind komornyik, és házi szolga gyanánt szolgál neki; egyik mulattné a' konyháról gondoskodik, a' másik a' ruházatról.

Mindennapi életmódja igen rendszerént való. Ritkán találja ötet az ágyban az első nap-sugár. Mihent felkelt, egyik szeretsen mindjárt béviszi neki a' serpenyőt szénnel tele, a' theás tsuprot, és egy korsó vizet, 's tulajdon kezeivel készíti el a' Matét, vagy a' Paraguaji theát. Ha ezt megitta, a' belső oszlopos folyosóra megyen sétálni, melly a' ház udvarán vagyon, 's ott döhányozik. Ó órákor jön a' borbély, ez motskos, majd rongyos mulatt, de a' ki egyetlen egy tagja a' Tudományos Karnak, kire Dictatori nyakát meri

bízni. Azután egy karton háló-ruhában, mellyet még akkor sem vet le, midőn lóra ül, a' külső oszlopos tornácra megyen, 's ott audientiákat ad. Később Titoknokával dolgozik. Délben a' Dictator asztalhoz ül; igen vékony ebédét megeszi, mellyet mindég maga szokott megrendelni. Ha szakátsnéja a' bévásárlott konyhára valókkal a' piaczról haza megyen, azokat az Úr kabinetjének ajtaja elejébe kirakogatja, akkor az Úr azokat, mellyeket a' maga személyére szánt, külön rakja. Ebédután lenyugszik; azután ismét dolgozik, melly meglévén, kilovagol, hogy a' kaszárnákat, kivált a' lovasság' kaszárnáját meglátogassa, hol egy szállást is készített. Sétáló lovaglásakor, ámbár mindég katona késérete van, mindég egy karddal, 's egy pár pistollyal fel van fegyverkezve. Mihent haza érkezik, ismét dolgozhoz ül, és estve 9 órakor vatsorál. 10 órakor hadi jelt ad az alvásra, és haza térvén, nagyobb bátorság' okáért lakásának kapuját maga bészárja. (Ezek Rengger, és Longchamps Párisi Orvos Doctorok', és Tudósok' Paraguaj Revolutiójának historiai vizsgálódásáról írt munkájából vannak kijegyezve.)

A p r ó s á g o k.

Párisban lakozó valami gazdag Amerikai Lafonta nevű ember vette meg ama híres színjászó Talma' házát, és házi eszközeit.

Eynard Úr eleséggel megrakott két hajót küldött ismét nem rég Görög országba Gosse Úr által; ez Eynard Urhoz írt levelében a' Görög szárazföldi erőt valami 28,000 emberre, a' tengeri erőt pedig 130 hajóra teszi, mellyeken 15—20,000 hajóslegény szolgál.

A' minap Nottinghamshirében a' vadállatok gyűjteményéből elszökött egy tigris, és nagy pusztításokat tett a' juhok között. A' gazdák jó summa pénzt öszvetettek annak jutalomúl, ki a' tigrist megöli, találkozott is hét bátor falusi ember, kik ellene kimentek, 's végre meglőtték.

Maria Weimari Herczeg Asszony, Károly Burkus Királyi Herczegnek Jegyese' az Orosz Tsászártól nagy betsű asszonyi ékességeket, és egy kelet Indiai Sált, melly 50,000 Rubelt ér, nyert ajándékba. Az öreg Tsászárné pedig unoka-leányának igen drága készületű hintót küldött.

Az utazás kellemetessége mindég nagyobbodik. Avinyonból (Francia országban) írják, hogy az utazó kotsiba már orgonát tsinálnak bé, melly az úton a' legszebb áriákat játszodja.

Európából éjszaki Amerikába evező több hajók Aprilis 6-ika, és 12-ike között, a' szélességnek 40° és 46° , a' hosszáságnak pedig 30° és 49° között száz jégfalomnál többet találtak.

A' múlt esztendőben Stockholmból 223,-
463 hajófont vasat, Gothenburgból 98,451
hajófontot, és egész Svecziából 351,529 ha-
jófontot vittek ki.

Minden szelídebb érzésű, és pallérozott
nemzetek törvények, és szabott kemény bünte-
tések által iparkodnak eltörteni a' rabszolgák-
kal való kereskedést, az emberiségnek gyalá-
zatjára szolgáló útálatos szokást; még sem
mehetnek annyira, hogy azt tellyesen meggá-
tolhatnák. A' nyugot Afrikai partokon éppen
olly divatjában van most is, mint azelőtt.
Februarius elején f. e. 200 tonnás Spanyol
rab-szolgás hajót fogtak el Sierra-Leonében,
mellyen 450 rab találtatott. 1810-iktől fogva
1826-ik végéig a' Sierrai Leonei elegyes Ité-
lő Biztosság 9326 rabszolgát szabadított fel;
és tsak az utolsó, 1826. esztendőben 2567 tet.

Hermione nevű Francia gálya, mellyen
120 szeretsen rabszolga találtatott, az Afrikai
partoknál Princz szigetnél egy ott lévő ugyan
Francia hadi-hajó által elfogatott, és Cayen-
nében a' Törvényszék' ítélete által Martz. 21-
dikén confiscáltatott.

Rejtett szó:

Húsból származik, de nem az,
Fejér, 's édes, mint czúkor;
Fő nélkül setét fekete,
Elrepül nap költekor.

Jegyzet: A' 47-dik Számbeli Rejtett
szó: Paripa, ipa.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(49.)

Ki a' mester a' kézjárásban ?

Sokan eddig azt mondák, hogy Napoleon Talma nevű alakostól tanulta legyen, miként kellessék neki magát Tsászári méltóságához illendően tartani, és testjárását alkalmaztatni. De mások ellenkezőt bizonyítanak, és azt mondják, hogy Napoleon tanította Talmát, miként kellessék magát egy Tyrannusnak személyében viselni. Ugyanis midőn egykor Talma Néró' személyét játszotta volna, a' Tsászár őtet magához a' Lozsiba felhivatá, és hozzá így szólla: „Te derekaszon játszottál, de kezeiddel igen sokat hadarásztál. Egy Tyrannusnak kezével igen kevés, nagyot jelentő mozgásokat kell tenni; így p. o. Nérónak illy állásba kell vala több ízben magát helyheztetni: (Ekkor a' kezét mejjrevalójába tevé, másik kezét pedig feszesen tartva leereszté) Nérónak illy állásban kell vala megjeleni katonái előtt, midőn arczájának vonásaival adott volna erőt. Vagy pe-

dig így viselhette kezét: (Ekkor mind a' két kezét mejjén öszve kultsolta, és gondolkodó, 's feszes komorságot jelentő szemet vetett Talmára)". Erre Talma kéntelen volt megvallani, hogy ő tsak tanult Tyrannus, és az ő kézjárásai, és arcz-vonásai tsupán tsak gyenge másolásai a' valóságos Tyrannusnak:

A' Franczia Generálisok Olasz országban.

Midőn 1706-dikban Wurmser Generális a' Francziákat a' Garda tónál jobbról-balról megtámadta, az ő hada Salót, és Koronát elfoglalta, Julius 30-ikán pedig Bresciát, és Verónát; 's a' Franczia ármádának felét megverte: erre Bónapárté azon szándékban vala, hogy az Adda vizén magát vissza húzza. Azért a' Generálisokat Kastilionéba öszve hívta, hogy velök ezen vissza meneteléről tanátskozzék; mert ott bátrabban elvárhatta a' Franczia országból ígért nagy segedelmet. Massena, és a' többi Generálisok a' szándékat helyben - hagyták, de Augereau (Ózseró) egész dühösséggel ellene szegezte magát, és azt mondá: hogy ő, és az egész serege kész a' tsatában életét veszteni, hogysem gyalázatos visszalépést tegyen; és Bónapártéhoz fordulván, így szólla: „Menj gyáva, 's vidd meg Franczia országba azt a' hírt, hogy Augereau betsülettel halt meg! Én előre mondom, hogy a' te parantsolatodnak ebben nem

engedelmeskedem , hogy vissza lépjek”. — Ekkor Bónapárté nem hogy boszorkodott volna , hanem egész hideg vérrel azt mondá: „A' Generális engem' nem ismér , ha azt gondolja , hogy én olyat tehetnék , a' mi az armada' ditsősége ellen volna ; szerentsésnek tartom magamat , hogy éppen úgy gondolkodik , mint én ; én nem akarok vissza vonúlni , sőt minekelötte tanátsra öszvehívattam , elszántam volt magamat , hogy vagy győzök , vagy ez ellenség között elesem”. — Ekkor Augereaur és Bónapárté egymást megölelék , 's megtsókolák , és erősen megigérték , hogy tsatázni fognak , a' minthogy hat nap mindég tsatáztak is , és végre győztek.

Ónnal való megétetés.

A' közönségnek már sokszor megvult mondva , hogy a' mázas , főképpen a' rosszul mázalt tserép - edényekkel való vigyázatlan élés az emberi test alkotmányára nézve igen ártalmas , sőt méreggel való megétetést okoz. Ezen új történet szolgáljon intésül. Egy familiának 5 tagja betegede meg egymásután ; elsőbben az anya , azután 3 leány , az atyával. Az asszonymál a' betegségbeli változások igen nagyok voltak. A' belek megdugulása , hasfájás , ehetetlenség , nagy szomjúság , fulladozás , hányás , nehéz szóllás , szédülés , érzéketlenség , ájulás , 's a' t. ilyenek jelentték magokat. Minden betegéknél a' jelek ,

a' változások' egyenlősége azt hitette el, hogy egy okának kell lenni; és mivel a' jelek ónétetésre mutattak, mindeneket a' háznál szorosán megvizsgáltak, míg végre reá jöttek, hogy az eczetet, mellyel salátát szoktak készíteni, egy ón-mázás tserép-edényben tartották. Most már semmi kétség sem volt többé ezen személyek' betegségének oka felől; mivel az eczet édes ízű volt, és midőn chemiai vizsgálat alá vetették, megtetszett, hogy az eczetben felolvadt ón-cukor (Saccharum Saturni) volt. Ez ellen gyógyították osztán őket, és meggyógyultak. Ezen eset intésül szolgáljon, hogy mázas tserép-edényben semmi eczetet semmi savanyu gyümölcsöt, semmi betsináltat, és főképpen semmi savanyút nem kell tartani, vagy főzni.

A' tojást eltartani.

Ha a' tojást valaki zoologiai, vagy oeconomiai célra akarja eltartani, erre legjobb mód az, hogy arabiai gummival békeni, 's azután holtszénporba takarja. A' gummit, mikor szükséges, könnyen le lehet mosni vízzel. A' holt szén a' levegő melegének hirtelen változásai ellen oltalmazza. Eléggé tudva van, hogy a' házi gazdaságbeli szükségre legjobban el lehet a' tojást tartani mész-vízben.

Szász ország rövid Statistikája.

Szász országnak mostani kiterjedése 271 □ mértföld; és ezen földön 145 város, 27 mezőváros, és 3269 falu vagyon. A' lakosok' száma 1,400,000, kik között valami 40,000 Katholikus, 16,000 Hernhuter, és 12,000 Zsidó van. — A' gabona termés Meiszen, Liptse, és Voigtland három kerületben elegendő, ellenben Ertzgebirge, és Lausitz gabonában szűkölködik. — Marhák száma ez: 1,150,000 juh, 450,000 szarvasmarha (ökör, tehén), 75,000 ló, 300,000 sertés van. (Dr. Höck nyomtatatlan Statistikai Táblája szerint).

A' tyúk-tojást kiválasztani a' kiköltésre.

A' természet-vizsgálók már régen észrevették, hogy a' nem' képzésére szolgáló tsira már a' tojásban találtatik. — Ez azon kis hólyag vagy buborék, melly a' kakas-tsirkét nemző tojás' lapos végének közepén találtatik; — ellenben ezen buborék azon tojásban, mellyből tyúk-tsirke származik, valamennyire oldalfélt vagyon. Ezt az ember jól megláthatja, ha a' tojást világosság eleibe tartja. Azután, midőn a' kotlós-tyúkot megülteti, könnyen meghatározhatja, mitsoda tojást rakjon alája, a' szerint, a' mennyi tyúk-vagy kakas-tsirkét kíván kiköltetni. Ugyanis sokszor kedvetlen dolog, hogy egy költésből

annyi kakas-tsirke származik, holott a' tyúkra nagyobb szükség volna. A' régi természet vizsgálók már ezt sejdítették, és az új tapasztalások Német, Franczia, Angol országokban tellyesen megerősítették.

Parry' útazásáról.

A' Londoni Admirálissághoz tudósítás érkezett, hogy Parry Hapitány Hekla nevű hajójával Hammerfestbe szerentsésen megérkezett, melly város Norvegiai Lapóniában vagon. Ide való útazása 14 nap tartott. Itt jávor szarvasokat várt, hogy a' jégen azokat a' salup eleibe fogja; azután Parry Úr Spitzbergának éjszak-keleti pontjára akar eljutni, hová, a' mint reményli, Május közepéig megérkezik. Ott akarja hajóját hátrahagyni, 's úgy Junius 1-ső napján a' jégen szánon akar indulni az éjszaki sarokhoz (polus). Ötet még mindég a' legjobb reménység biztatja próbatételének szerentsés kimenetele felől.

A p r ó s á g o k.

Negyedik György nevű Angol gözhajó, három árboczos, mellynek 120 lóerejű masinája van, 8 nap alatt Londonból a' f. e. Május 27-dikén reggel 4 órakor Kronstadtba, onnét másnap Sz. Pétervárába érkezett, E' mellett Koppenhágában 24 órát mulatott. Ezen hajó

ezután rendszerént fog járni London, Koppenhága, és Sz. Pétervára között. Nyilván való hirdetés szerént, a' ki ezen hajón Koppenhágából Sz. Pétervárába akar utazni, az első helyen 75 Species tallért, vagy 150 forintot; a' második helyen 55 Species tallért, vagy 110 forintot kell fizetni.

Ha valaki ezután szél-, vagy guta-ütésben meghal, magának tulajdonittsa, mivel egy Barth nevű Chemikus Münchenben nyilván azt hirdeti, hogy a' ki az ő általa készített egészség-mágness, melly tsak 2 forintba kerül, mejjén hordozza, tellyes bátorságban lehet a' szél, vagy guta-ütéstől.

A' Gréczi Újság Jun. 11-dikén jelenti, hogy a' Mura vize nevezetesen a' hó olvadások miatt annyira megnőtt, hogy ott a' külső városokat mind elöntené; a' lakosokat tsónakokon alig vihették bátorságos helyre a' Fő Tisztviselők; a' hídra örököt állítottak, hogy az emberek, és kotsik rajta ne járjanak; ez annál szükségesebb volt, mivel Jun. 8-ikán déltájban az új híd a' víz meghaladta, 's magával elragadta; valamint sok más épületeket, 's egyébbb készülleteket elhordott. A' kiáradt víz magassága most sokkal nagyobb volt az 1813-ikinál. (A' Mura, hihető, Magyar országban is sok kárt okozott, főképpen a' kaszálló rétekben, és szénában). — Jun. 12-ikén délben apadni kezdett.

Dalmatiában Ragusa, Spalato, és Zara kerületekben Apr. 17-ikén délután 2 óratájban két nagy földindulást érzettek, melly 15—20 perczenetig tartott, és a' szekér-rázáshoz hasonló volt. Az ingás keletről nyugotra tartott, és több templomot, 's házat megsértett.

Bétsben Rimus Jó'sef varga olly módot talált fel, hogy férjfi, és asszonyi lábbelit, akár minő tsizmát, masina által olly módon lehessen készíteni, hogy a' dolgozó tetszése szerént ülhet, vagy állhat, és a' munka' tisztaságán kívül, az engedékenysége (elasticitas) és vizet által nem eresztősege is megszerezetik.

Rejtett szó:

Első tagja megfordítva
Sok dolognak talpköve,
Másik tagja könnyen szállong,
Utálatba így jöve;
Harmadika könnyen porrá
Válhat, 's könnyen olvadoz.
Az egész egy néma hajlék,
Nem szánják ha korhadoz.

M. Gy.

Jegyzet: A' 48-dik Számbeli Rejtett szó: Táj, éj.

B a b y l o n.

Ki a' történetírásokat, és a' Sz. Irást olvasta, ki a' Kaukazusi népekről, azután Nabukodonozorról, Cyrusról, Nagy Sándorról, 's a' t. tud valamit, az bizonyosan tud az egykori hatalmas, és fényes Babylon városáról is Szíriában. De 2400 esztendőnél már előbb a' hajdan jeles város omladékká vált, 's mintegy a' földről elpusztult. Ezen omladékokat sokszor meglátogatták a' régiség' buvárjai; ezek között a' legújabb K e p p e l Angol Kapitány. Ő 1824-ikben utazott oda, 's annak leírását tavál Londonban kiadta. Ezek találtatnak benne: „Tsak hamar azután a' messze terjedő omladékokhoz jutánk a' folyó (Eufrátes) bal partjánál, hol a' hajóból kiszállánk. Valóban innét egész Bagdádig a' földön a' sok népes városoknak nyomdoki látzanak, mellyek hajdan itt díszlettek. Assziriának, és Babylonnak földe homokkal kevert finom agyagos földből áll, mellyel a'

viz partjai be vannak földve, ha a' folyó vissza tér árkába. Ha ezen agyagos föld a' nap heve által kiszáradt, erős, és kemény lesz; jeles anyagszere a' Babyloni híres téglának. Mi mindnyájan meggyőződünk, hogy ezen szer igen alkalmas mindenféle tserép készítésre, mivel egynehány nyirkos darab ilyen agyagot felvettünk a' folyó partjáról, 's tetzésünk szerint valami formát adtunk neki; a' napra kitevők, 's rövid idő alatt úgy megkeményedett, mint a' kő. Ezen észrevétel fontos az idevaló épületekre nézve, itt közszerűen téglából építenek; így építettett Seleucia, Ktesiphon, és a' hatalmas Babel is, mellyről tagadhatatlan bizonytságot teszen a' szentírás, hol ez vagyon: „Tégla szolgált nekik a' köhelyett, és enyv a' mész helyett”. — E' szerint úgy látszának előttünk az omladékok, mellyeket kalauzaink Mumli-heh-nek nevezének, mint egy dombokból álló sor a' térségen, és semmi oszlop töredékek nem találtak, mellyek építő-mesteri rendre mutatnának. Ha az ember közelebből szemléli, négy szegletű tégladarabokat talál, mellyek ámbár az idő által nagyon megkorhadtak, 's még is most is nagy rendszerűséget (regulárisságot) mutatnak; a' vidéken imitt-amott lehet találni tégladarabokat, eltört tserép-edényeket, és más üvegből készített tárgyakat; még pénzek is találtak, mellyek legvalóságosabb bizonytságot tesznek a' hajdani népességről. Ezen régi pénzek olly nagy számmal találtak, hogy a' száraz hó-

napokban Bagdadból emberek jönnek ide csak a' pénz keresés végett. Abuh Nasir azt mondta nekünk: hogy ő nem rég egy egész fazzékkal talált, és Hart Úr kettőt lele, mellyeknek környülrásai olvashatatlanok valának, hihető Kufiai betűjelekből állottak. Az oszlopokat, és fal-támaszokat több egymás fölibe rakott égetett-téglából emelték: „a' folyó partjaitúl fél Anglus mértföldnyire hevert illy támasz-falnak maradéka, melly égetett téglából volt öszve rakva, ez hosszúságára 20 lábnyi 2 hüvelk, és kerülete 36 láb. Ezen oszlop 8 sor téglából állott, mellyek közül 7 sor víz arányosan 1 sor hosszában felfelé volt állítva. A' téglá sorok között fél téglá vastagságú mész-máz (malter) volt. Ezen támasz-fal egy nagy omladéknek déli részén találtatott, melly bizonyosan valami nagy Palotának, vagy Templomnak maradványa. Ezen hely mai napságig a' lakosoktól Bábelnek neveztetik, a' napkeleti és a' szomszéd Arábsz Irók állítások szerint az omladékok igen régiek, és a' Görögök, és Rómaiak tudósításaival egészen megegyeznek. Külső tekintete, és fekvése a' helynek ezen régi Irók leírásával megegyez, valamint távulsága a' körül belől lévő városoktól, éjszak napkeletről Seleucia, éjszak napnyúgotról Is várossától. Ezen öszveomlott város mostani tekintete egészen megegyez a' Prófétáknak a' Szent írásban foglalt jövendöléseikkel. Minden Geographicus tudósítások is továbbra megerősítik vélekedésemet, hogy Babylon városa se-

hol más helyen nem állhatott, és hogy ezen szörnyü omladék egyedül tsak Babylon városáé lehet.

Egy Galambnak különös gondossága.

Kirlingtonban , Parker János Úrnak egyik Galambja nem régiben fészket hordani kezdvén , azt szerentséllenségére azon részben alkalmaztatta , a' hol a' patkányok tanyázván vadászatjokat tartani szokták , mellyért is gyakran tojásokkal és fijaival töltött fészket ezen éjjeli gyilkoló rablóktól felkonczolva lelte. Minekutána e' szerént többször megkárosítottatott volna , fészket elhagyta , és közel egy matskához , ki nem régiben kölykeztén , három matskáival , kevés szalmátskán tanyázott , fészket össze hordotta. Ezen két különböző természetü állatok között szakadatlan barátság uralkodott , gyakran mind a' ketten egy tányérból ettek , ha a' matska elhagyván kölykeit egy keveset a' mezőre egerészni kirándúlt , tollas szomszédja fölötte repdesgetvén ötet követte. Már most nagy gondossággal igen közel a' matska tanyájához fészkel a' Galamb , és olly szerentsés volt , hogy ott minden veszedelem nélkül nem tsak tojásait kétszer kikölthette ; de fiók galambjait is felnevelhette. Ezen jótéteményért háladatos kívánván lenni a' Galamb hathatós védlőjéhez , gyakorta a' fiatal matskákat , midőn annyok eltávozott , minden ellenség el-

en szárnyaival, és orrával védelmezte. —
Csak jó a' jó szomszéd!

Újonnan felfödözött Fenyű-fa.

Douglas Fűvész ama híres Hooker Angliai Doctornak írt levelében a' Fenyő-fának egy rendkívül való ritka, és új nemét közli, mellyet Amerikában St. Columbiától 2 grádusnyi távulságra délfelé, az Umicai Indusok kerületében födöztek fel. Ezek a' fenyők 170—220 lábnyi magasságúak, és kerületjük 20—30 lábnyi; a' fenyőnek tobozai 12—18 hüvelk hosszúak, és gyakran vastagságok 16 hüvelknyi. — A' fának törzsöke egészen a' tsuttsáig sima, és csak közel a' fa tetőhöz mintegy ernyő formára terülnek ki ágai. A' fája igen jó kemény, és sok szurkos részeket foglal magában. A' magjából a' lakosok kását főznek, ebben olly részek is foglaltatnak, mellyeket nád-méz gyanánt lehet használni, és a' nád-méz izivel igen megegyez.

Legnevezetesebb Tó-fabrikák.

Nem lévén még Hazánkban példa, hogy ezen magában tsekély, és együgyű, de valójában majdan elkerülhetetlen szükséggé vált eszköz készítését nagyban szemlélhettük volna, sőt inkább mai napig is az idegen készítményeket tsudálván, azokkal kénytelenítettünk

szükségeinken segíteni, úgy reményljük hogy a' legnevezetesebb Tő-fabrikák előszámlálásával némelly kézi-mesterségeket kedvellő Hazánkfiat hasznosan mulatván illy hasznos fabrikának Hazánkban leendő felállítására ösztönül szolgálhatunk. A' legnevezetesebb Tő-fabrikák Német országban, Vestfáliában, Frankóniában, és Bajor országban vagynak.

I. Vestfáliában.

Az Ácheni és Burscheidi két Tő-fabrikában közel 20,000 foglalatoskodik. Ezek után legnevezetesebb a' Koloniai Tő-fabrika a' Rajna vize mellett, az Iserlobi és Mindeni.

II. Franconiában.

Legtöbb hasznot hajt ebben az kerületben a' Schwabachi, hol egynehány száz legények, és mesterek dolgoznak, továbbá a' Laufi, Veisenburgi, és Pappenheimi Tő-fabrikák.

III. Bajor országban.

A' Müncheni, és Röglingai; vagynak ezeken kívül Német országban, ha mindjárt nem olly hires, de mégis tekintetet érdemlő Tő-fabrikák, u. m. Austriában Német-Újvárosban, Boroszlóban, Potsdamban, és Durlachon.

A' Német varró-töket nem tsak Európának minden Tartományaiba, hanem a' világnak többi részeire is elhordják. Vannak nálunk sok Anglus varró-tök, de többnyire

mind Német országban készültek. Az Anglus és Francia aczél művesek oltsón öszve veszik a' Német Varró-tőket, és tsinosabban kifejésítvén, azokat ismét a' németeknek ötször hatszor nagyobb áron eladják.

Londoni Kereskedés.

Londonban a' kereskedés 3500 tengeri hajón folytatatik. Esztendőnként a' kikötő helyben 13,500 tengeri hajó jelenik meg. Átaljában a' viz színén közép számolás szerént mindég 1,100 nagy tengeri hajót 3400 kisebb bárkákkal, mellyeken a' ki, 's berakodás eszközöztetik lehet látni. 2280 kisebb hajókon az Angliai portékák fuvaroztatnak, es 3000 tsónak hordja az útasokat. Ezen tsónakokban 8000 hajós-legény, a' ki, és berakodással 4000 munkás, a' Vám beszedéssel 1200 Tiszt-viselő foglalatoskodik. — Hol vannak még a' külömbféle hajókon foglalatoskodó temérdek hajós, és egyéb legények.

Különös emberiség.

Martin R. Úr Angliában nem régiben! az Országlástól olly rendeléseket nyert az Egek megmentésére, mellynél fogva azoknak égér-fogókkal való megfogása, és elpusztítása mind a' három Tartományban keményen meg vagyon tiltva. Bizonyos az: hogy Martin

Úr a' lovak, 's szarvas-marhák könnyebbitésére nézve igen emberiséges rendelkezéseket nyert az Országlástól, 's a' barmokra nézve még eddig senki olly hathatós pártfogó nem volt.

A p r ó s á g.

Egy ösmeretes Zsivány, kit a' bűn-helyen az Igazság örjei megleptek, minden tagadás nélkül bűnös tettét megösmérte. A' Biró ezt hallván többi társait az érdemlett büntetésnek megrendelésére megszóllította. A' kis Birók egymás között sutlogván, ötet ártatlannak tartották, a' Biró még egyszer meginté társait, hogy a' bűnösnek tettét nagyobb figyelemmel fontolnák meg, de a' kis Birók tovább is ártatlanságát oltalmazták, okául adván, hogy a' bűnösnek tulajdon vallása lehetetlen, hogy igaz lenne, minthogy ő a' világon mint a' legnagyobb hazug ösmeretes.

Rejtett szó:

Vas is, fa is, tsak simít fát
Ügyes mester' kezében;
Váltsd fel két magánhangzóját,
Nagy név volt egy időben,
Nemzetünknek régi vére,
Erdély' hajdani vezére,
Kitől nevet vett egy vár,
Nem viseli többé már.

Jegyzet: A' 49-dik Számbeli Rejtett szó: Koporsó.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(51.)

 Hasznos ismértek az útaazást kedvel-
 lők számára.

Folyó 1827-dik esztendei Május 15-dik napján folyamatra ment azon igen hasznos Intézet, mellynél fogva az illető Hatalmasságoknak nem régiben közre botaátott Rende-
 léseiknél fogva, a' sebes kotsi már most nem tsak az Austriai örökös, hanem a' Burkus, és Szász Tartományokon keresztül, Bétstől Ham-
 burgig, és Hamburgtól visszafelé Rómáig folytatja útját. A' Pósták' ebbéli hirtelen öszveköttetése, mint egy bájoló erő tsapásá-
 ra, egyszerre helyre állittatott. Ezen új hasz-
 nos Intézetet mindenki, de leginkább a' hasznos ismérteit gyarapítani kívánó útas, a' gondos, és szorgalmatos Kereskedő, úgy-
 mint az áldott Béke legszebb gyümöltset, hálaadatossággal tekintheti. Azért érdemes Olvasóinknak is, kik az útaazásnak barátai, és ezen útat, vagy egészen, vagy annak ré-
 szét folytatni kívánják, reménljük, hogy a'

Berlini Haude, és Spener Újság szerént való előadásával kellemetes dolgot fogunk tselekedni.

Bétsből Hamburgba utazóknak e' következendő elinduló, és megérkező napokra kell ügyelleni: Bétsből elindul a' sebes kotsi Kedden reggel 6 óraker, és Szombaton estve 10 óraker; és megérkezik Szerdán estve 7 óraker, és Hétfőn délelőtt 11 óraker Prágába; Prágából Tsötörtökön, és Hétfőn estve 6 óraker elindul, Pénteken, és Szerdán délután 2 óraker Dreszdába érkezik; Dreszdából Szombaton, és Szerdán reggel 6 óraker elindul, Vasárnap, és Tsötörtökön reggel 9-czedfél óraker Berlinbe érkezik; Berlinből Vasárnap, és Tsötörtökön estve 6-todfél óraker elindul, Kedden, és Szerdán délután 1 óraker Hamburgba megérkezik.

Ennek következésében, ha az útas Bétsből Kedden indul, 7 nap, 's 7 óra alatt Hamburgban vagyon, melly útjában Prágában 23, Dreszdában 16, Berlinben 9 óráig nyugodhatik, és magát ezen nevezetes városok ritkásaival mulathatja.

Ha Szombaton indul meg Bétsből ugyan ezt az útat 6 nap 15 óra alatt elvégezheti, és az alatt Prágában 7. Dreszdában 16. és Berlinben 9 óráig nyugodhatik. Hamburg Bétstől $130\frac{3}{4}$ mértföldnyire fekszik, és még is az útas szekérbért 60 forintnál többet pengő-pénzben alkalmasint nem fizet.

Hamburgból Bétsbe utazók, Hamburgból Hétfőn, és Szerdán estve 9 óra korelin-

dúlnak; Szerdán, és Pénteken délután 3 órakor Berlinbe érkeznek; Tsötörtökön, és Hétfőn reggel 6 órakor Berlinből elindúlnak, Pénteken, és Kedden reggel 9 órakor Dreszdába érkeznek, Pénteken, és Kedden délelőtt 11 órakor Dreszdából elindúlnak, Szombaton, és Szerdán reggel 7 órakor Prágába érkeznek; Szombaton, és Szerdán délután 4 órakor Prágából megindúlnak. Hétfőn és Pénteken reggel 6 órakor Bétsbe érkeznek.

Ennek következésében Hamburgból Hétfőn induló útas $6\frac{1}{2}$ napig útban vagyon, és ez alatt Berlinben 15 óráig; Dreszdában harmadfél óráig, Prágában 9 óráig mulathat; — ha pediglen Hamburgból Szerdán indul, akkor ugyan ezen útat $8\frac{1}{2}$ nap alatt járhatja meg, de ekkor Berlinben 2 nap 15 óráig, Dreszdában harmadfél óráig, és Prágában 9 óráig mulathat.

Ezen nevezetes útnak mind a' két végénél, a' tapasztalásait bővíteni kívánó útasnak, két fő út nyitva áll, t. i. Hamburgból Londonba; Bétsből Rómába. Ha az útas útját folytatván Bétsből Hamburgba Kedden délután érkezett, néhány napi nyugodalma után, Szombaton reggel Hamburgból elinduló Gözhajó 9 font Sterlingért (mintegy 90 forintért ezüstben) hajójára veszi, és Hétfőn délután Londonban a' szárazra kiteszi, és így $13\frac{1}{2}$ nap alatt Bétsből Londonba lehet utazni. — A' ki Londonból Bétsbe szándékozik utazni, 9 nap alatt Londonból 150 for. fizetésért ezüstben elvégezheti útját, mert a'

Gőzhajó Szombaton reggel Londonból elindulván, már Hétfőn délután Hamburgban vagy, a' honnan, a' mint fellyebb megjegyeztük, ugyan azon nap estve a' sebes kotsi Béts felé megindul, és jövő Hétfőn reggel 9 óraker Bétsbe megérkezik.

Bétsből Róma felé: gyors szekér Tsötörtökön, és Szombaton estve 10 óraker indul meg Bétsből, és Grätzen, Laibachon keresztül Vasárnap, és Kedden estve 9 óraker Triestbe érkezik; Kedden, és Tsötörtökön estve 6 óraker Triestből megindul, és Trevisón keresztül Szerdán, és Pénteken délután 3 óraker Velenczébe érkezik, Tsötörtökön, és Vasárnap reggel $4\frac{1}{2}$ óraker Velenczéből megindul, Páduán, és Rovignon keresztül Tsötörtökön, és Vasárnap estve 9 óraker Ferrarába érkezik.

Ferrarából Pénteken, és Hétfőn reggel 3 óraker elúta, és Bolonyán, Anconán, Lorettón, és Folinyón keresztül Kedden, 's Szerdán reggel 5 óraker Rómába megérkezik. Ezen út $200\frac{1}{2}$ mértföldre terjed, — mellyért 70 for. 16 xr. pengő pénzben fizettetik.

Rómából Béts felé menendő sebes kotsi elindul, 's megérkezik e' következő napokban. Rómából megindul Vasárnap éjfélt után 2 óraker, Tsötörtökön délután 2 óraker megérkezik Tsötörtökön, és Hétfőn reggel 4 óraker Ferrarába; innen Pénteken, és Kedden reggel 4 óraker megindul, Pénteken és Szombaton estve $8\frac{1}{2}$ óraker Velenczébe érkezik. Velenczéből Szombaton, és Kedden

éjjel megindúl, Triestbe Vasárnap, és Szerdán estve 10 órakor érkezik, Triestből Hétfőn, és Tsötörtökön estve 7 órakor megindúl, Tsötörtökön, és Vasárnap estve 8 órakor Bétsbe megérkezik.

Ezen felszámolás szerént az egész út Hamburgból Bétsig, és innen Rómaig tsak 140 forintokban ezüstben kerül.

Indusi kötél Hidak.

Ezen hidakat az Indusok : hordozhatófalusi, - kötél, -'s függő hídnak nevezik. Ezen hidaknak alkotó részeik olly könnyűk, hogy azokat mindenestől egynéhány taligán egy helyről a' másokra lehet szállítani. És mind a' mellett, hogy igen kevésbe kerülnek, külsőjökre nézve igen tsinosok. Azon két erősítő pontokon kívül, mellyek a' folyónak mind a' két partján 15 lábnyi távolságra vannak egymástól helyheztelve, ezen hídhoz több feszítő erőre nints szükség. A' kötelek igen együgyü módon vannak kinyújtva, a' mellyekre padló helyett Bambus nádat raknak (ezen náddal az Indusok fa helyett élnek). Ha történetből valami kötél a' hidon megszakad, egy fertály óra alatt a' hidat ismét helyre lehet állítani. Ezen hidak építésének legnagyobb mertsége abból áll, hogy a' híd nehezsége maga a' hidnak erősítő állásait mindég mélyebbre nyomja a' földbe. Az utóbbi essözések alatt Berai folyón keresztül

vont kötél híd 160 lábnyi hosszaságú, a' kotsi út 9 lábnyi szélességű, és olly erős, hogy az igen nehéz kotsikon kívül a' közönséges terhű kotsik bátran keresztül kotsizhattak; az utóbbi essős idő 50 esztendő óta legtermékenyebbé tette a' földet, és ezen hidat tsak egyszer sem kellett megigazítani. A' Caramnassi kötél-híd 320 lábnyi hosszaságú, 8 lábnyi szélességű, és olly erős, hogy hat fontos ágyúkat vittek rajta keresztül, és hat lovag egymásmellett bátran léptetve keresztül lovagolhatott, a' nélkül, hogy a' hídnak tsak legkissebb baja lett volna.

Ezen kötél híd, ha olly igen óltsó nem volna, már bizonyosan közönségesebb volna; azomban remélyhető, hogy a' drága tálmányokhoz szokott mái világ alkalmas volta végett megkedveli.

A' főtt-só hathatós szer a' kerti Tsigák kiírtására.

Rossau Doctor véletlenül tapasztalta; hogy a' főtt-só a' kerti Tsigákat megöli. Ha a' Tsigák által meglepett földre főtt-só hintetik, a' körülötte tsúszó mászó Tsigák azonnal zöldes nyálat eresztenek, és tsak kevés pillantat múlva megdöglenek. Ugyan ezen Doctor Úr azon tekintetből, minthogy a' főtt-só nem tsak ezen ártalmas kerti féreg elvesztésére szolgál, hanem a' plánták növényét is hathatósan elősegíti, a' kertészséget kedvelőknek igen ajánlja.

A' Pióczáknak fenntartására.

Hampe, Blankenburgi Patikáros, több próbái után a' Pióczák fentartására leghasznosabbnak tapasztalta; ha kisebb hordók választatnak, és azok belől szénnel bevonatattnak, melyet ő e' következőképen viszen véghez: a' hordótskáknak egyik fenekét kivévén, azokban égő parázst teszen, és ismét beigazítván fenekét, egy kis lyukon fúvóval a' parázst lángba hozza. Ekkor köröskörül forgatván a' hordótskát, azt belől mind addig égeti, míglen $\frac{1}{4}$ hüvelknyi szén be nem vonja annak belsejét. Kimosván ezentúl tiszta vízzel, a' hordótska' fenekére igen tisztán kimosott fehér homokot hint, és erre lúggal, és vízzel kiöblített tiszta mohot tenyérni magosságnyira mohokat rak. Az illyentén elkészült hordótskába melly Pest folyó-vízzel megtölt, a' Pióczákat gondosan bele rakatja, fölökbe egynehány darab égetett szenet teszen, és az hordótskát vászonnyal bekötteti. A' víz nyáron minden 8 nap a' fenekén a' fehér homok között készült lyukatskán gondosan leszüretik a' hordóból, 's fris vízzel megtöltvén a' hordótskát a' Pióczák fölibe ismét fris szén tétetik. Télen tsak minden 6 hétben szükséges ekképen tisztázni a' Pióczákat, de a' hideg ellen is kell gondoskodni, azomban bűdös poshadt 's gőzös helyek is ártalmasak fenntartásoknak.

Az említett Patikáros Úr illy bánásával az esztendőnek külömbféle részeiben vásár-

lott, gyakorta az útazásban megsértett pióczeit is, esztendőig eltarhatta.

Dalmátiai Szálep.

A' Szálep olyan nyálkás szer, melyet napkeletben a' külömbféle nemű Orchis' tsumós gyökeréből készítenek, a' kereskedés által hozzánk érkezik, és mint orvosság, külömbféleképpen használtatik; Párisban, és Bétsben belőle, Mely-Tsokoládét készítenek; a' Törökök elveszett erejük' pótolására étel közé keverve, mint leghasznosabb erősítő szert; mi pediglen a' külömbféle szövetek nyomtatására való festék sűrűsítésére, és mindenféle föld, és ércz páczok készítésére használjuk. Ezen hasznos szer már most Dalmát országban is készítettik, hol az Orchis plánta különösen a' Spalatói kerületben nagy mennyiségben terem. Találtatik itt az úgy nevezett Orchis palustris, maculata, variegata, militaris, és condensata. Mellyeknek gyökereiből számos próbatételek bizonyossága szerint fölöttébb jó Szálep készül, melly magoktól a' Bétsiektől a' Persai Szálepnél sokkal többre betsültetik.

Rejtett szó:

Három első mindent megront,
Kettő visszán szagot vár:
Az egész tsak négy hangot bont,
A' virágban végső kár.

Jegyzet: A' 50-dik Számbeli Rejtett szó: Gyula, Gyula.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 7.

(52.)

K ö s z ö n t ő B e s z é d.

mellyel Tiszt. Pajthényi Gergely Nagy Kövesdi Plébános Úr a' Bodrog-Szerdahelyi Fiók Egyházban, Méltóságos Cseh István Kassai Püspök Ö Nagyságát Junius 6-kán 1827 esztendőben üdvezlette:

Méltóságos, és Fő Tisztelendő Püspök Úr!
különös kegyességű Atyánk, Urunk, és
Fő Lelki Pásztorunk!

Méltóságodnak ama ragyogó nappal, mi reánk épen egy arányban kitündöklő atyai kegyessége, nekem kezességül szolgál arra, hogy Sz. János Evangelistával bátran azt tudakolhassam mai nap Méltóságodtól: Te vagy-é a' kire mind eddig vártunk, a'vagy más fő Lelki Pásztorra kelletik várakoznunk? De ha mindjárt semmit sem mondasz is, ha semmit sem felelsz is, fényes nyomaidat vizsgálván, csak ugyan reád ismerünk mi Méltóságos

Atyánk! mert ha tsak futó szemmel körül tekintünk is, látván 's hallván azon Apostoli műveidet 's tetteidet, mellyeket ama nevezetes, és minden bájoló kellemekkel felékesített szép Hegy-allyának gyönyöröséges bérizei ezután echózni, és mindenkor zengeni fognak, tsalhatatlanúl meggyőződünk a' felől, hogy tsak ugyan Te vagy a' mi tisztelve szeretett kegyelmes Atyánk! Te vagy a' hozzánk Istentül küldetett Apostol! Te vagy a' mi Fő Lelki Pásztorunk 's Vezérünk, a' ki az Istennek és üdvességnek boldogító útját, emez szelíd ajakidról édesdeden vissza sugárzó kegyesség, alázatosság, jámborság, és több más könyvedest elé sem számítható jeles erkölcsök 's magas érzések által nyilván kimutatod. Mellyeknél fogva talán semmit se hibázok, ha azt kiáltom, hogy áldott vagy Te, a' ki most mi hozzánk az Úrnak nevében jössz: áldottnak mondalak, mert Koronás Apostoli Királyunknak, és az Egek Mindenható Úrának, a' ki a' Királyok szívét láthatatlan úton igazgatja, annyira tetszettél, hogy e' nevedék nyáj gondviselőjének, ezen Püspöki Megye' második Fő Lelki Pásztorának 's kormányozójának, és elrendeltetésünk útmutatójának, szóval mindnyájunk jótévő Atyjának Tégedet választana ei; ime most is megjelensz közöttünk, már nem mint mostoha, hanem mint ama gondos, és szerelmetes édes Atya tulajdon gyermekei között, nem mint valamelly kibérelt, hanem sokkal inkább mint ama valóságos jó Pásztor szeretett juhainak

közepette: jelen vagy Fő Tisztelendő Méltóság, hogy a' megerősítő Bérnálás Szentségének feladása által belénk hitünket mind inkább beplántáljad, egyszer'smind pedig készíts belőlünk egy olly népet, melly az Istennek egészen szive szerént való legyen: mellyért is a' Te nagy neved mindenkor áldásban marad, 's lángoló betűkkel be léssen vésvé háláadatos sziveinkbe; és ha talántán azon mély 's alázatos tisztelet, mellyel mi most háláadólagon adózunk tenéked Fő Tisztelendő Méltóság, mások által sokkal diszesebb pompával megelőztetvén, második helyen állana meg, ez tsak onnét van, hogy az elsőt a' szeretet már elfoglalta. Azomban midőn a' Nagy Kövesdi Szentegyháznak hivei 's juhái, egyfelől az alázatos és mély tiszteletnek, más felől ismét a' forró, sőt égő szeretetnek zálogát e'képen nyújtánák bé fejenként általam tenéked Nagy Tiszteletű Méltóság, azon esenkedem a' véghetetlen Felségű 's könyörületességű Istennek, hogy irgalmas bőkezűségéből adjon neked elegendő erőt 's erős egészséget, hogy szent Hivatalod útján folytathasd ennekutánna is legszentebb legkívánatosabb Fő Pásztori kötelességedet, és azon mennyei kútforrásból, mellyből Te mint első rangú 's rendű Fő Pap meritettél, bővebben részeltess, minket is mindnyájunkat, kik igaz hiveid, juhaid, fiaid vagyunk; külömben kénytelen leszek arra fakadni, hogy „non dimittemus Te” el nem bocsájunk Tégedet, miglen meg nem áldasz bennünket, add tehát mi

reánk is szentséges jobhoddal Apostoli áldásodat! hogy ennek drága gyümölcseivel ma is egyre ditsekedhessünk, áldj meg minket Méltóságos Püspök, hogy az Örökkévalónak kegyelmét tovább is magasztaljuk és ditsőítsük a' Mennyei Atyát örökre.

Az Ünnepe.

(szófejtegetés)

Az Ünnepe nevezetet, tudtomra még eddig a' szün-nap szavakból származtatták, nevezetesen, Hungaria in Parabolis §. 57 Nehai T. T. Szirmay így szól: Ünnepe derivatum a' szün-nap, sive die vacuo laboribus; holott több helyeken, kivált pedig a' Mátyus földén, és Csallóközben is élnek ezen szóval nepesteig (e' helyet napesteig), és igaz magyar szó ez is ünő (néhol üsző) melly szavakból t. i. ünő-nep, miként származott az ünnepe nevezet? Hazai törvényünk világosítja a' kérdést, nevezetesen Sz. István Király 2-dik könyve 7 része ezt rendeli: Si die Dominica laboraverit bobus, tollatur sibi bos et Civibus ad manducandum detur, si cum equis, tollatur equus, quem Dominus bove redimat si velit et idem bos manducetur. Illy büntetés volt rendelve azok ellen, kik a' szent napokon dolgoztak 's ökör helyett, rendszerént jó ünőt adott a' vétkes, mellyből a' lakosok köz akarattal a' szent napon vendégséget tsap-

tak; és így az ünnep nevezet jelenti a' napnak szentségét, és az azt megrontók ellen gyakorlott büntetésnek díjját hogy t. i. a' ki akkor dolgozik, ünöt tartozik adni a' népnek.
*) R. E. S. Ügyész.

Bizonyos, és igen könnyű mód, a' gyümölcsfáknak olly ártalmas Hernyók' pusztítására.

Schilder Ambrus Úr, igen nagyon ajánlja a' kertészséget kedvellőknek, hogy gyümölcsfáknak olly ártalmas Hernyók' pusztítására közönséges fa hamuból lúgot készítsenek, és avval lotsolják hernyókkal lepett gyümölcs fájikat, t. i. bizonyos mennyiségű fa hamut vévén, arra vizet töltsenek, és minekutánna jól felkeverték, és a' víz felett úszó szén darabokat leszedték, egy fél órai várakozás után nagy lotsoló edényekben szűrven a' lúgot, a' hernyós ágakat, és leveleket olly bőven lotsolják meg, hogy azok mind a' Hernyók felett, mind alattok nedvesek legyenek, ez által a' hernyók mind lemosódnak, és elvesznek. A' lúg pedig nem hogy ártana

*) Ezen szó már nyomosabban 's a' Nyelvnek még most is a' Tiszamelléken fentlévő Úd - n e p szó szerint. mind a' nyelvnek régi hagyománya szerint a' régi Sz. Irás' fordításánál fogva: „Megemlékezzél róla hogy Szombatot ü d ö l j - meg van fejtve már”.

a' fának vagy az alatta lévő plántáknak, a' vagy gyöpnek, sőt inkább mint a' leghasznosabb trágya, növéseket elősegíti. Az ekképen megnedvesített fű pedig ha utóbb az eső által lemosatik, nem csak igen jó szénát ad, hanem a' marhának húsát is igen jó izüvé teszi.

Hamuzsir készítésének módja.

A' Hamuzsirt akárminémű Plánta hamujából lehet készíteni; közönségesen, 's többnyire mindazonáltal csak fa hamuból készítik. A' hamu szapulókban, mellyeknek fenekeik által vannak lyukasztva, szalma ágyalásra rakatván, forró vízzel leöntetik; a' víz kisziváú a' hamu sós részeit, és erejét, a' szapuló alatt lévő edénybe eresztetik, és mindaddig ismét feltöltetik, míglen a' megkívántató sósságot, és erősséget meg nem nyeri a' lúg, ekkor a' lúg-katlanba öntetvén, mind addig főzetik, míg a' lúg-só a' katlan oldalát barna színű korommal be nem fogja. Ez a' kemény test a' durva hamuzsir, mellyet különösen ahoz készített égető kemenczékben szoktak a' benne foglalt tisztátalan, és kormos részekről megtisztítani.

A p r ó s á g o k.

Nem régiben Lyonban Rhone folyó partjainál, egy Hollót löttek, mellyuck egyik

körme illy felírású vert rézzel volt befoglalva: Ez a' madár Schöll Wilhelma Kisasszonyé. Linz Austriában 1811-dik esztendőben Augustus 20-dikán.

Alsó Bajor országban néhány esztendőök óta kávét természetnek. Hivatalbeli bizonyítványok szerint ezen új természetmény Münchenben közönségesen használtatik, és igen jó ízűnek állittatik lenni. Ezen kávénak fontját helyben 7 ezüst garason árulják.

Göz masinák: a' mostani felszámolás szerint egész Nagy Britanniában 15,000 göz-masina vagyon, mellyek között némelyek 600 lónak erejét felülhaladják, már ha közép számolás szerint egy masinára tsak 25 lónak ereje számláltatik, már is ezen masinák öszvesen 375,000 lónak erejével munkálódnak; vagyis Watt's számlálása szerint, a' ki egy lónak erejét $5\frac{1}{2}$ emberével hasonlítja, ezen masinákkal közel két milliom ember ereje pótoltatik ki.

A' New Yorki Újság következő Hirdetést foglal magában: „Azon ember, a' ki a' közelébb mult héten Courtland Streetnek 58-dik szám alatt lévő házából közel egy tuczat asztali kést magával elvitt, kértetik, hogy a' villákat is vigye el, mert a' késekhez hasonló formájú villákat igen nehezen lehet kapni”.

Nem sokára egész London városa nyakig fog Borsban üllni; mert mostanság a Londonban találtató Bors 22,000,000 fontra betsültetik. Még ennyi ezen hasznos fűszer-számból soha sem maradott a' Londoni kereskedők nyakán.

Vestris asszonyság rövid időre a' Londoni Coventgarden Theátromba szegődvén, minden játékért 170 font Sterlinget, mintegy 1200 ezüst Tallért, kap jutalomúl.

Rejtett szó:

Börből esik, ha egész; ha fejét elveszti lö-
völdöz
Ámde tsak ott, hol nints por fene lángot
adó.

Jegyzet: A' 51-dik Számbeli Rejtett szó: Kóró.

(*Vége az első Felesztendőnek 1827.*)'

M u t a t ó T á b l a

a' Hasznos Mulatságok

1 8 2 7

Első Félészttendejére.

I. A' Magyar Nyelv.

1.) Dallok.

A' Jövevény (Körner szerént)	Lap. 49
A' Patak	233
A' Vezér tsillag	377
Dall a' Magyar Tanezről	345
En te ő (Enek)	41
Óvás	129

2.) Ódák.

Az áradó Dunához	201
Látás Kelen földén 1826 végén	17
Gróf Ráday Pál halálára	97
Méltóságos Szucsics Mátyás Úrnak Püspöki méltós. lett emeltetésére	353

3.) Epigrammák.

Mulandóság	9
Van Új esztendő (két Epigramma)	65

4.) Nyelv-vizsgálás, M. nyelvbéli Értekezések, és M. országi Intézetek.

A' Magyar folyó irások	57
Értekezés az ünnep szóról	412
Három Felelet a' Kún-Kérdésre	9—20

)

II. Szép Tudományok, és Mesterségek.

1.) Poesis.

	Lap.
A' Narants és Fenyőfa	} Mesék
A' Szárnyas Tsiga	
Az Egység, és Halál	
Az Ungvári Gymnásium kivilágosításának leírása	145
A' Rózsa, és Sisakfű (Allegoria)	357
Bacsányi János Versei	106
Gróf Brunsvik' halálára	161
Hajdan 's ma, az égi 12 Jegyek szerint	305
Kesergés Kluch Püspök' halálán	89
Kluch Püspök' halálára	177

2.) Szép Mesterségek.

Az éneklés diadalma	94
A' Római nagyheti Miserere	275
Gyökeres oktatás a' szép írásban	137
Ki a' mester a' kézjárásban	385
Köszöntő beszéd	409
Magyar Noták, és uj Képek	185
Párisban Német Theatrum	320
Pesti Lópálya futtatás	357—361
Romanzow' emlék-jele	367
Székes Fejérvár' talp rajzolatja	289
Töredék a' Chinai Muzsika Újság Lajstromából	99
Új nagy építői munkák Londonban	310

III. Természet Tudomány.

A' barmok' tsudálatos szem alkotása	100
A' jövő nyárnak minéműsége	348
A' lovak köz-társasága Ukrainában	196
A' madár orrú állat tojó	263
A' nőstény tigris, és a' kutya	171
A' növények' száma	184
A' Sárga hideglelés nem ragadós	363
A' taknyosságnak, és féreg nyavalyának egyenlősége a' barmokban	118
A' Varasbéka mérlegnek Davy által lett megvizsgálása	34
Az Egyiptomi tavakban találtató Nadályok	140
Az Islandi fehér rókák' tsalfasága	116
Az uj vagy nedves szobáknak egésségtelen volta	23
Az 1826iki Időjárás	25
1826ikban felfödözött 4ik üstökös tsillag	51
Búziási Fördő Ns Tömös Vármegyében	337
Dalmatiai szálep	408
Elefánt okossága	22

Egy Orangutának alkalmas volta	Lap. 234
Gutaütés ellen	391
Gyümöltsfa nevelés	157
Nem minden vakon született gyógyíthatatlan	78
Onnal való megégetés	387
Tsörgő Kigyó mérgének ereje	138
Új próba a' Magnes tövel	261

IV. Kézi, 's egyéb hasznos Mesterségek.

A' Fa-levél-férgék ellen	119
A' Kéz-bőr felrepedése ellen	70
Alma, vagy körtvély lévből szirúpot készíteni	125
A' nagyító üveget kipótolni	334
A' szappan megjobbítása	287
Az építésre való fanak megóvásáról az idő káros befolyása ellen	166
Büdös féreg ellen való szer	316
Gazdaságos fűtő kemenczék	165
Gázzal való világosítás	155
Gőz-kotsivali próbatétel	320
Hammúzsir' készítése	414
Indus kötél hidak	405
Jó illatú por-szappan készítése	71
Különös kettős írást készíteni	215
Láb' megnedvedése ellen	126
Lakatos mesterségbeli ügyesség	336
Lánczhidak Angliában	132
Legnagyobb gőzhajó Angliában	102
Lenfonó masina	222
Tudomány, és mesterségbeli Jelentés	341

V. Házi, 's mezei Gazdálkodás.

A' büdös bor' szagának elvételéről	187
A' dohos gabonát megjavítani	156
A' főtt só a' tsigák ellen	406
A' kertnek ártalmas némelly férgék ellen	342
Angliának mezei gazdasága 200 esztendő előtt	159
A' seprűfű, mint takarmány	93
A' tojást eltartani	388
A' tyúk-tojást kiválasztani a' kiköltésre	389
Az Austriai Gazdaságbeli Társaságnak jutalom kérdése 1827re	273
Az eperfa-levél pótolójáról	214
Az írósvaj eltartásának bizonyos módja	143
A' Zsizsikeknek eltávoztatása	374
Bárány hasmenés orvossága	225

	Lap.
Eczetesedő bor' helyre hozásáról	134
Gazdálkodás fejeskáposzta-plántával	81
Lentermesztés	93
Patkányok, és marhatetűk ellen	55
Tőzök hamu-trágyáról	149

VI. Új Találmányok, 's Felfedezések.

Aczél-harang	171
Bromina új egyszerű test' felfedőztetése	183
Fenyőfának eddig nem ismért neme	77
Földalatti tölgy-erdő.	64
Orgonás kotsi	383
Rajnai új bor a' cholera ellen	96
Sessinánál Herculanumi felfedezések	152
Tobák szívó postoly	343
Új folyó felfedőztetése	142
Új mód a' lábbeli készítésére	392

VII. Élet-írások,

Az Orosz Korona-örökös	209
Bolivár, és Dr. Francia	294
Dr. Francia	381
Emlékezet Lapeyrouse' utazásáról	278
Herschel	84
Kluch József Püspök	217
Lady Montague	245—249—257
Laplace, és Volta halála	193
Miklós Orosz Tsászár	37
Tudós Cassandra	3

VIII. Külömbbféle Értekezések,

A' Görög Asszonyok' szépsége	210
A' gyermekek' büntetéséről	163
A' népnevelés Franciaországban	284
Az emberi kimivelődés lajtorjája	166
A' Propaganda tanítványainak gyakorlása	241
Amerikai Kávéház Londonban	329
Az Angoly Alsó Parlamentum	373
A' Sopronyi Lutheránus tanulók Könyvtára	346
Egy milliom arany, és ezüst mennyit nyom?	124
Görög borokról	151—153
Intés a' Táncz-kedvellőkhöz	33
Jó tanáts a' pengő pénz' szaporítására	354
Jótétemények a' Görögök' számára	349
Kalomero	223
Londoni új Universitás	224
Sebes kotsik járása	401
Tudományos Intézet Párisban	121

IX. Historiai, Topographiai, és Statistikai Nevezetességek.

	Lap.
A' Bolíviai Constitutióának rövid veleje	73
A' Debreczeni Collegium' népessége	91
A' Francia Nemzet' száma	292
A' Görög fegyveres erő	304—383
A' Görög támadásnak 1821iki története	59
A' Kártyák' története	122
A' Könyvnyomtatás kezdete, és előmenetelei	113
A' Lotteriának története Angliában	297
A' lakható föld' népessége	47
Amadieh Királyság	229
Angliai Katholikusok	144
Angliában elkölt thea	112
Anglia' nemzeti adósságairól	268
Apáczá Klastromok Francia országban	376
Az Amarantei híd	42
Az Arnauták ismérte	179
A' Yorki Herczegek	66
Baleári szigetek	253
Berlin' népesedéséről	141
Brazília népessége	263
Dánia' tengeri ereje	283
Eszrevételek Parry Kapitány útazásaiból	202—390
Europának rövid Statistikája	191
Francia Papok' száma	232
Francia ország népesedése	335
Genga Nemzetség Erdélyben	291
Georgiának virágzása	307
Gyarmat a' Spitzbergi parton	372
Historiai rajzolat a' Mexikói Státusok' egyesületéről	5
Jegyzések Amerikáról	160
Kalmuk-Tatórok	52
Kereskedésbeli Jelességek	80
Legnevezetesebb Tő-fabrikák	396
Londoni kereskedés	399
Mahomet' zászlója	50
Mióta kezdődött a' himlő-oltás?	40
Moszkvai tsata	109
Nagy Britanniának tengeri hatalma	72
Némelly, tengeri felfüdüzések	125
Portugalliának rövid ismertetése	30
Rabszolgákkal való kereskedés	313—384
Római útazó szerént Chináról	238
Selyem tenyésztés Hyberniában	32
Spanyol Unverzitások' népessége	269
Statistikai Jegyzések Francia országról	83
— — — — — Orosz Birodalomról	236
Szász országról	389

X. Természet, 's Mesterségbeli Ritkaságok.

A' gyomorban találtatott eleven hernyó	183
A' Mura vize' áradása	391
Az öregség' jeles példája M. országban	169
Buvár-tsonak	352
Egő domb	262
Föld-indulás Dalmatiában	392
Föld sülyedés Troppaunál	102
Hegyomlás a' Toskánai N. Herczogségben 284, — Tyrolisban	362
Jegyzés a' Temse vize alatt való útról	301
Kitsinben nagy	133
Kitsin kés	167
Különös időjárás	380
Ravennális Péter' emlékező ereje	69
Rendkívül való szaporodás	95—287
Ritka nehézségű leányka	340
Szapura munka	350
Természet-historiai új felfödözések	158
Uj Mumia kifejtése Párisban	194
Világosító hó	63
Víz-folyás megszűnése	111
137 tsürgös Tsörgökígyó	48

XI. Nemzeti szokások, régi Épületek, 's Helyirások.

Adósság törvénye Afrikában	365
A' gályarabokkal való bánás	378
A' Görögök' tapláló efedeleik	369
A' Tunisi Szultán' szokása	48
Augustus Caesar', és Diána temploma Pólában	190
Az agyag-evők	107
Az Angol követ a' Birmánoknál	332
Az idő felosztása a' Görögöknél	292
Az Indusok' vélekedése a' Világ' teremtéséről	117
Babylon	393
Birmánok nagyravágyása 303. — A' megsérthetetlenek	308
Kariánok Kelet-Indiában	302
Mindenhéten előforduló ünnepek Egyiptomban	27
Napkeleti lóvásár	215
Régiségek	239
Rettenetes szokás Chinában	62

XII. Ritka Történetek, 's elmés Apróságok.

	Lap.
A' ditsőség útja	279
A' fogadás V. Károlyról	38
A' Francia Generalisok Olaszországban	386
A' goliát kigyó a' hajón	168
A' gyermek megmentése	152
A' hang mesterségnek ereje	28
A' jutalom' kiosztásának ünnepe a' Propagandában	265
A' kotsi 's lótartásnak betse Angliában	76
A' mostani Szultánné Svéd leány	112
A' nyelvek' jelessége	139
A' pőr kára	120
Asszonyi Félelem	206
A' Tudósokban tapasztalt elme széledés	188
A' vad állatok gondviselője New Yorkban	326
A' Yorki Herczeg vagyója	167
Az Austriai tartományok' Pátronusai	364
Az aranyfa	4
Az Ember	154
Az egyházi beszéd ereje	182
Egy Grönlandinak jó indulatja	213
Egy galambnak különös gondossága	396
Egerek' pártfogása	399
Elme futtatások	174
Elmélkedés a' Patsirtáról	207
Emlékezetes esés	181
Fóczion fontos mondásai	7
Földalatti malom	115
Furtsa házasság	331
Fül bédugva hallani	312
Gyermeki szeretett	227
Igazi Titoknok	280
Igaz szívüség ritka példája	135
Különös mentség, és elfogadás	366
Különös per	148
Különös Testamentom	348
Legrégibb hajó	174
Módi ital Londonban	88
Nagy ivó	136
Napoleon a' Moszkvai ütközetben	325
Napoleon az első Olasz Országi táborozásban	61
Napoleon bőkezűsége	36
Orosz Birodalombeli szerentsétlenségek, és nevezetességek	170
Orosz éltes emberek	263
Palmer	301
Recept a' leány férhez adásra	237
Reménytelen megmenekedés	317
Rómában Afrikai leány kereszteltetése	104

Rubens' utolsó ítélete	Lap.
Rustán Mameluk	104
Velencei jósló Csigányné	197
34 Gyermek Att a	198
80 Esztendő's Szűz férjhez menetele	175
	174

XIII. Mesék, és Rejtett szavak.

1.) Mesék.

Al-orcza 192. — Bajusz 360. — Biliard játék 248. —
Földkép a' papiroson 120. — Határ 200. — Hó 8. — Kapú
48. — Kults 328. — Mész 264. — Siető óra 272. — Szamár 160.
Szem 112. — Szunyog 208.

2.) Rejtett szavak.

Árok 32. — Ásó 184. — Bajnok 72. — Báró 56. —
Darab, dara, Arad 88. — Eb, be 312. — Fagy, fa, agy,
ágy 104. — For-gáts 272. — Fűrész 376. — Garat, Gara 24.
— Gyalú, Gyula 408. — Hajnal, haj, Hajna 320. — Há-
rom szám 128. — Hunyor 16. — Kántor 144. — Kávé 152.
— Koporsó 400. — Kóró 416. — Kőles, öl, les 168. —
Kortsma 136. — Kút, út 336. — Lepedő 224. — Lóhere
344. — Luk-áts 96. — Nyest, est, tsen 80. — Órás, sáró
40. — Paripa, ipa 384. — Robot 240. — Savó, vas 368. —
Sir, ír 176. — Sódor, só, or, sód 256. — Tsákó 304. —
Tsászár, szár, ár, szártsa 296. — Tsigá, iga 352. —
Szalma, alma, 288. — Táj, éj 392. — Váll, áll 216. —
Víz, víz, íz 232.

rew 185